

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS MOKYKLOS
VIEŠOSIOS TEISĖS INSTITUTAS

DAIVA BRADAUSKIENĖ
ADMINISTRACINĖS TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

**ALKOHOLIO KONTROLĖS TEISINIS REGULIAVIMAS IR JO ĮGYVENDINIMAS
SAVIVALDYBĖSE**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas -
prof. dr. Algimantas Urmonas

Vilnius, 2022 m.

TURINYS

IVADAS.....	4
PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ PATIKSLINIMAS IR INTERPRETACIJA.....	9
SANTRUMPŲ SĄRAŠAS.....	10
1. SAVIVALDYBIŲ POTENCIALAS ALKOHOLIO KONTROLĖS SRITYJE.....	11
1.1. Savivaldos subjektų vaidmuo alkoholio kontrolėje.....	11
1.2. Savivaldybių lygmens alkoholio kontrolės priemonės.....	15
2. TEISINIO REGULIAVIMO, REGLAMENTUOJANČIO ALKOHOLIO KONTROLĘ UŽSIENIO ŠALIŲ SAVIVALDYBĖSE, APŽVALGA.....	20
2.1. Naujosios Zelandijos teisinio reguliavimo apžvalga.....	20
2.2. Norvegijos teisinio reguliavimo apžvalga.....	21
2.3. Švedijos teisinio reguliavimo apžvalga.....	22
2.4. Geroji užsienio šalių teisinio reguliavimo praktika Lietuvai.....	23
3. ALKOHOLIO KONTROLĖS TEISINIO REGULIAVIMO IR JO ĮGYVENDINIMO LIETUVOS SAVIVALDYBĖSE YPATUMAI.....	25
3.1 Alkoholio fizinio prieinamumo ribojimo teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas.....	26
3.1.1. Alkoholio fizinio prieinamumo ribojimo politikos formavimo teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas.....	27
3.1.2. Alkoholio fizinio prieinamumo ribojimo politikos vykdymo teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas.....	48
3.2. Išorinės alkoholio reklamos draudimų laikymosi priežiūros teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas.....	55
3.3. Blaivybę propaguojančių organizacijų programų rėmimo teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas.....	57
3.4. Alkoholio vartojimo prevencinių ir profilaktikos programų vykdymo teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas.....	59
3.5. Pagalbos nuo alkoholio priklausomiems asmenims teikimo teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas.....	62
3.6. Alkoholio kontrolės planavimo dokumentų rengimo teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas.....	64
3.7. Alkoholio kontrolės vykdymo koordinavimo ir kontrolės teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas.....	66
4. SPECIALISTŲ NUOMONĖ DĖL ALKOHOLIO KONTROLĖS TEISINIO	

REGULIAVIMO IR JO ĮGYVENDINIMO LIETUVOS SAVIVALDYBĖSE ASPEKTŲ.....	69
4.1. Tyrimo metodika.....	69
4.2. Apklausų rezultatai.....	71
4.2.1. Savivaldybių administracijų kokybinės apklausos rezultatai.....	71
4.2.2. Licencijavimo specialistų kokybinės apklausos rezultatai.....	78
4.2.3. Blaivybę propaguojančių organizacijų atstovų kokybinės apklausos rezultatai.....	79
4.2.4. Visuomenės sveikatos specialistų kokybinės apklausos rezultatai.....	80
4.2.5. Socialinės paramos ir socialinių paslaugų specialistų kokybinės apklausos rezultatai.....	80
IŠVADOS.....	82
REKOMENDACIJOS.....	87
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	92
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR RUSŲ KALBOMIS.....	107
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA.....	109
SANTRAUKA RUSŲ KALBA.....	111
PRIEDAI.....	113
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....	154

IVADAS

Žalingas alkoholio vartojimas - rimta problema, su kuria visų pirma susiduriama šeimoje ir bendruomenėje. Savivaldybių teritorijose gyvenančios bendruomenės yra arčiausiai alkoholizmo kilimo ištakų, todėl joms geriausiai žinomi šios problemos mastai ir pripažįstama, kad su alkoholio vartojimu susijusios problemos veiksmingiausiai sprendžiamos būtent šiame lygmenyje. To pasėkoje Lietuvos savivaldos subjektams suteikta nemažai teisių alkoholio kontrolės srityje. Valstybinėje narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018-2028 metų programoje teigiama, kad aktyvus veikimas savivaldybėse ir atitinkamos iniciatyvos gali ne tik prisidėti prie alkoholio vartojimo žalos sumažinimo, bet ir atskleisti taikomų alkoholio kontrolės priemonių spragas bei prisidėti prie jų tobulinimo, tačiau ne visose savivaldybėse yra vykdomos joms patikėtos priemonės arba jos vykdomos tik iš dalies¹. Kaip teigia mokslininkai, dažniausiai Lietuvos savivaldybėse vykdomos tik administracinės funkcijos, atliekant mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijavimą². Alkoholio kontrolės politikos formavimo funkcija yra tik rekomendacinio pobūdžio, todėl savivaldybių tarybos neįpareigos jos vykdyti, o kartu vykdyti ir jos stebėseną, to išdavoje didžiosios dalies savivaldybių alkoholio kontrolės politika atkartoja nacionalinę³, o tokį savivaldybių tarybų nesinaudojimą suteiktomis teisėmis sąlygoja įvairios priežastys. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento (toliau-NTAKD) tyrimais buvo nustatyta, kad savivaldybių tarybos savo teisių alkoholio kontrolės srityje neišnaudoja dėl to, jog teisės aktuose joms numatyta per daug teisių, trūksta rekomendacijų, kaip priėmus atitinkamus sprendimus, išvengti teisinių konfliktų⁴, kas rodo alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo netobulumą ir metodinės pagalbos trūkumą. Šiuo klausimu Lietuvos Respublikos (toliau- LR) specialiųjų tyrimų tarnyba (toliau – STT) pažymėjo, kad alkoholio kontrolę reglamentuojančiose teisės normose įtvirtintos per plačios savivaldybių tarybų teisės, kuriomis naudojantis sukuriamos skirtingos verslo vystymo sąlygos alkoholio prekybos rinkoje veikiantiems ir naujai besikuriantiems verslo subjektams⁵, o savivaldybių vykdomųjų institucijų atliekamas alkoholinių gėrimų prekybos licencijavimas

¹ „Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. gruodžio 13 d. nutarimas Nr. XIII-1765 „Dėl valstybinės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018-2028 metų programos patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 15 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a50bec00035b11e9a017f05dde6559c6>.

² Ilona Tamutienė ir Milda Graužinė, „Alkoholio kontrolės politikos tikslo apibrėžties ir mažmeninės prekybos licencijavimo problematika“, *Viešoji politika ir administravimas* 12, 3 (2013): 492.

³ *Ibid*, 488, 492.

⁴ Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, *Alkoholio ir tabako kontrolės priemonių įgyvendinimo savivaldybėse apžvalga. 2014 m. apklausos apibendrinimas* (Vilnius: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2014), 11.

⁵ „Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos antikorupcinio vertinimo išvada „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 18 straipsnio 3 d. ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 21 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/a6da2872386b11e6a222b0cd86c2adfc?jfwid=sg9vquxtw>.

pasižymi perteklinėmis procedūromis⁶. Taip pat, kaip pažymėjo STT, savivaldos subjektams trūksta metodinės informacijos, kuri padėtų formuoti bendrą praktiką savivaldybėse šalies mastu, skaidrinant jų veiklą ir išvengiant korupcijos rizikos⁷.

Atsižvelgiant į cituotus priežiūros institucijų pastebėjimus, galima išskirti **probleminę situaciją**, kurią reiktų apibūdinti taip: teisinis reguliavimas, nustatantis savivaldos subjektų kompetencijas alkoholio kontrolės srityje, turi spragų, trūksta metodinių dokumentų dėl jo įgyvendinimo, kas sąlygoja teisės normų įgyvendinimo problemišumą, administracinės naštos didėjimą, skaidrumo trūkumą, vieningos sistemos šiame lygmenyje nebuvimą.

Baigiamojo darbo aktualumas. Šis darbas orientuojasi į aktualų alkoholio kontrolės savivaldybėse teisinį reguliavimą ir jo įgyvendinimo ypatumus šiame lygmenyje. Darbe atlikta alkoholio kontrolės Lietuvos savivaldybėse teisinio reguliavimo, teismų praktikos, priežiūros institucijų nuomonių apie teisinį reguliavimą peržiūra bei pateiktos teisinio reguliavimo ir jo įgyvendinimo tobulinimo rekomendacijos padės siekti tinkamo savivaldos subjektų teisių įgyvendinimo ir pareigų atlikimo, nerizikuojant pažeisti konstituciškai įtvirtintų principų, proporcingai ribojant alkoholinių gėrimų prekybą užsiimančių verslo subjektų teises, gerinant savivaldybių bendruomenių ir/ar atskirų individų gyvenimo kokybę ir saugumą.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas, originalumas. Pažymėtina, kad dabartiniuose moksliniuose tyrimuose Lietuvoje stokojama visapusiško analitinio požiūrio į esamus teisinius pagrindus, kuriais vadovaujantis savivaldos subjektai veikia alkoholio kontrolės srityje. Moksliniai tyrimai savivaldybių lygmens alkoholio kontrolės tema dažniausiai atliekami sveikatos, viešosios politikos lygmenyse, konstatuojant, kiek kartų savivaldybių tarybos pasinaudojo įstatymų suteiktomis teisėmis apriboti alkoholinių gėrimų prekybą arba kodėl jos nesinaudojo suteiktomis teisėmis, praktiškai neakcentuojant teisinių šio neveikimo problemų, nesigilinat į esamus teisinius pagrindus, STT ir kitų svarbių LR priežiūros institucijų nuomonę šia tema, teismų praktiką, atskleidžiančią su kokiais sunkumais savivaldybių lygmenyje susiduriama. Į visus minėtus aspektus atkreipiamas dėmesys šiame darbe ir tai sąlygoja šio darbo naujumą bei originalumą.

Baigiamajame darbe tiriamos problemos ištirimo lygis. Lietuvoje stinga mokslinių tyrimų, nagrinėjančių alkoholio kontrolės savivaldybėse teisinio reguliavimo specifiką ir jo įgyvendinimo ypatumus bei ieškančio šių aspektų tobulinimo galimybių. Savivaldybių lygmens alkoholio kontrolės temomis Lietuvoje domisi mokslininkės I. Tamutienė, M. Graužinė,

⁶ „Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos išvada „Dėl korupcijos rizikos analizės Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento veiklos srityse““, STT, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 15 d., <https://www.stt.lt/uploads/2020/02/ntakd-kra>.

⁷ Ibid

elektroninėje erdvėje galima aptikti keletą magistrinių darbų, kasmetinius tyrimus savivaldybėse atlieka NTAKD, kuris nustato, kaip joms sekasi naudotis suteiktomis teisėmis alkoholio kontrolės srityje, fragmentiškų tyrimų išvadų dėl konkrečių teisinių normų, reguliuojančių alkoholio kontrolės aspektus savivaldybėse, trūkumų galima rasti ir STT dokumentuose.

Baigiamojo darbo reikšmė. Tyrime atskleidžiama teisinio reguliavimo, reglamentuojančio alkoholio kontrolę savivaldybėse, specifika, jo įgyvendinimo ypatumai ir šių aspektų tobulinimo galimybės. Minėto teisinio reguliavimo specifika ir dėl šių ypatumų kylančios jo įgyvendinimo problemos, yra viena iš priežasčių, dėl kurių savivaldos subjektai neišnaudoja visų jiems teisės aktais suteiktų teisių arba dėl kurių jų pačių formuojama ir įgyvendinama alkoholio kontrolės politika praranda efektyvumą. Tikimasi, kad šis tyrimas bus naudingas ne tik Lietuvos savivaldos subjektams, Lietuvos savivaldybių asociacijai, darant tolesnius žingsnius teisinio reguliavimo tobulinimo link, bet ir centriniam teisėkūros subjektams, kurie tiesiogiai atsakingi už alkoholio kontrolės politikos formavimą nacionaliniu lygiu per teisinio reguliavimo kūrimą ir tobulinimą.

Tyrimo objektas – alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo įgyvendinimas Lietuvos savivaldybėse.

Tyrimo dalykas – alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo įgyvendinimo ypatumai Lietuvos savivaldybėse.

Tyrimo tikslas – pasiūlyti alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo bei jo įgyvendinimo Lietuvos savivaldybėse tobulinimo kryptis.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti savivaldybėse glūdintį potencialą alkoholio kontrolės srityje.
2. Apžvelgti teisinio reguliavimo, reglamentuojančio alkoholio kontrolę užsienio šalių savivaldybėse, aspektus, išskiriant šio teisinio reguliavimo praktinę naudą Lietuvai.
3. Išanalizuoti galiojantį teisinį reguliavimą, reglamentuojantį alkoholio kontrolę Lietuvos savivaldybėse, ir jo įgyvendinimo ypatumus.

Tyrimo ribos. Šiame darbe bus apsiribojama aktualių savivaldos subjektų veiklą apibrėžiančių alkoholio kontrolės teisės aktų peržiūra ir nagrinėjami jų įgyvendinimo ypatumai legalių alkoholinių gėrimų pardavimo ir vartojimo srityje. Nelegalių alkoholinių gėrimų gamybos ir/ar pardavimo teisinis reguliavimas bei jo įgyvendinimas nebus šio tyrimo ašis, kadangi minėta sritis nėra priskiriama savivaldos subjektų kompetencijai ir tai didžiąja dalimi susiję su baudžiamosios, o ne administracinės teisės pažeidimais, kurių priežiūra ir prevencija priskirta teisėsaugos institucijų kompetencijai.

Tyrimo metodika. Rašant magistrinį darbą buvo naudojamos šiais mokslinių tyrimų metodais: sisteminės analizės, lyginamosios analizės, statistinės analizės, kokybinės apklausos, mokslinės literatūros analizės, teisės dokumentų analizės, apibendrinimo.

Sisteminės analizės metodas šiame darbe naudotas atskleidžiant santykį tarp aukštesnės ir žemesnės galios alkoholio kontrolę reglamentuojančių teisės aktų, santykį tarp alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo ir teisės principų.

Lyginamosios analizės metodas šiame darbe naudotas lyginant alkoholio kontrolę reglamentuojančiuose aukštesnės ir žemesnės galios teisės aktuose įtvirtintas normas, kas padėjo atskleisti kolizijos tarp normų atvejus. Taip pat šis metodas naudotas nagrinėjant teismų praktiką, siekiant išskirti prieštarigus jos aspektus.

Statistinės analizės metodas šiame darbe naudotas siekiant nustatyti, kaip dažnai savivaldybių tarybos naudojasi alkoholio kontrolės teisiniame reguliavime įtvirtintomis teisėmis, tuo pačiu išskiriant neveiksnius teisinio reguliavimo nuostatus, trukdančius šioms institucijoms pilnavertiškai naudotis teisės aktais suteiktomis galimybėmis.

Kokybinės apklausos pagalba buvo nustatyta su kokiomis teisinio reguliavimo problemomis ir iš to kylančia administracine našta susiduria alkoholio kontrolės srityje savo teises ir pareigas įgyvendinančios savivaldos institucijos, savivaldos subjektuose dirbantys specialistai ir gauta jų nuomonė dėl šių aspektų tobulinimo. Apklausos metu apklausta 39-ies savivaldybių administracijos, 16-a įvairių sričių specialistų, dirbančių/dirbusių savivaldybių administracijose, savivaldybių biudžetinėse ir viešosiose įstaigose, taip pat apklausti 5-i blaivybę propaguojančių organizacijų atstovai, kurie raštu atsakė į skirtingus kiekvienai respondentų grupei suformuluotus klausimus. Kokybinė respondentų apklausa buvo atlikta 2022 m. vasario-balandžio mėn. Dėl respondentų užimtumo ir nepalankios COVID-19 situacijos, apklausa vykdyta elektroninėmis priemonėmis. Apklausos rezultatai pateikiami šio darbo 1-5 prieduose.

Mokslinės literatūros analizė padėjo atskleisti savivaldos subjektų vaidmenį alkoholio kontrolės srityje, taip pat nustatyti instrumentus, suteikiančius joms galią veikti šioje srityje.

Teisės dokumentų analizės pagalba buvo susipažinta su teisinio reguliavimo, kuris reglamentuoja alkoholio kontrolę savivaldybėse, ypatumais.

Apibendrinimo metodas naudotas šio darbo skyrių ir poskyrių pabaigoje reziumuojant aptartą informaciją, apibendrinant kokybinės apklausos duomenis, naudotą mokslinę literatūrą ir teisės dokumentus, formuluojant darbe esančius teiginius ir galutines šio darbo išvadas.

Tyrimo struktūra. Šis darbas sudarytas iš įvado, keturių skyrių, išvadų ir rekomendacijų. Įvade išskiriama pagrindinė probleminė situacija, tyrimo dalykas, objektas, tikslas, uždaviniai. *Pirmas skyrius* – šio darbo teorinė dalis. Jame atskleidžiamas savivaldybėse glūdintis potencialas alkoholio kontrolės srityje, išskiriant savivaldos subjektų vaidmenį

alkoholio kontrolėje, aptariant savivaldybių lygmens alkoholio kontrolės įrankius. *Antrame skyriuje* trumpai aptariamas teisinis reguliavimas, reglamentuojantis alkoholio kontrolę užsienio šalių savivaldybėse, išskiriant šio teisinio reguliavimo aspektus, vertingus Lietuvos alkoholio kontrolės teisės aktų tobulinimui. *Trečiame šio darbo skyriuje* nagrinėjamas teisinis reguliavimas, reglamentuojantis alkoholio kontrolę Lietuvos savivaldybėse, akcentuojant įtvirtintų teisinių normų specifiką ir jų įgyvendinimo šiame lygmenyje ypatumus. *Ketvirtame skyriuje* pateikiami kokybinio tyrimo rezultatai, atspindintys Lietuvos savivaldos subjektuose dirbančių/dirbusių specialistų, taip pat blaivybę propaguojančių nevyriausybinių organizacijų atstovų nuomonę apie galiojantį alkoholio kontrolės teisinį reguliavimą, jo įgyvendinimo ypatumus savivaldybėse bei minėtų aspektų tobulinimo galimybes. *Išvados ir rekomendacijose* glaustai akcentuojama teisinio reguliavimo, reglamentuojančio alkoholio kontrolę savivaldybėse, specifiška ir jo įgyvendinimo ypatumai bei pateikiami pasiūlymai šių aspektų tobulinimui.

Tyrimo ginamasis teiginys: savivaldos subjektų teisių ir pareigų vykdymas alkoholio kontrolės srityje yra kompliktuotas dėl alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo spragų, metodinių dokumentų dėl jo įgyvendinimo trūkumo.

PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ PATIKSLINIMAS IR INTERPRETACIJA

Alkoholiniai gėrimai/alkoholis - šiame darbe suprantami taip, kaip ši sąvoka apibūdinta LR alkoholio kontrolės įstatyme.

Alkoholio kontrolė – legalių alkoholinių gėrimų mažmeninės prekybos ir reklamos ribojimo, alkoholinių gėrimų vartojimo prevencijos, profilaktikos ir pagalbos nuo alkoholio priklausomiems asmenims reglamentavimo priemonės, nustatytos teisės aktuose ir skirtos alkoholinių gėrimų vartojimui bei jų žalai mažinti, kurias įgyvendina savivaldos subjektai.

Alkoholio kontrolės priemonės – moksliniais įrodymais patvirtinti ir mokslo siūlomi efektyvūs alkoholinių gėrimų pasiūlos ir paklausos valdymo instrumentai.

Bendruomenės atstovai - gyventojai, bendrijos, bendruomenės, asociacijos, kitos institucijos, kurioms pagal LR alkoholio kontrolės įstatymą suteikta teisė reikšti nuomonę dėl alkoholinių gėrimų prekybos ribojimo savivaldybių teritorijose.

Savivaldybės – administraciniai vienetai, kuriuose savo kompetencijas įgyvendina savivaldos subjektai.

Savivaldos institucijos - savivaldybių tarybos, savivaldybių vykdomosios institucijos.

Savivaldos subjektai - savivaldybių tarybos, savivaldybių vykdomosios institucijos, savivaldybių administracijos, kitos savivaldybių viešosios ir biudžetinės įstaigos.

Suinteresuoti asmenys - policija, viešųjų įstaigų ar maldos namų vadovybė, bendruomenės atstovai.

Verslo subjektai – juridiniai asmenys, kurie verčiasi ūkine veikla, kur **ūkinė veikla** suprantama kaip mažmeninė prekyba alkoholiniais gėrimais.

Viešosios įstaigos - laisvės atėmimo, karinės ir sukarintos tarnybos, policija ir kitos statutinės, sveikatos priežiūros, ugdymo įstaigos, kurių pastatuose ir teritorijose pagal LR alkoholio kontrolės įstatymo nuostatas draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais.

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

AKĮ- Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas

Konstitucija- Lietuvos Respublikos Konstitucija

Konstitucinis Teismas- Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

LR- Lietuvos Respublika

LVAT- Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas

NKK- narkotikų kontrolės komisija

NTAKD- Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas

PSO – Pasaulio sveikatos organizacija

STT- Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba

VAĮ - Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas

VSĮ – Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas

1. SAVIVALDYBIŲ POTENCIALAS ALKOHOLIO KONTROLĖS SRITYJE

Mokslininkai teigia, kad „socialinė, sveikatos ir ekonominė alkoholio [...] sąlygota našta turi poveikį tiek visai valstybei, tiek atskiroms bendruomenėms, tad veiksmingų intervencijų reikia visuose lygmenyse“⁸. Atsižvelgiant į tai, alkoholio kontrolę reglamentuojančiuose teisės aktuose savivaldos subjektams numatomos atitinkamos pareigos bei teisės, todėl prieš pradėdant nagrinėti teisinius pagrindus, reglamentuojančius alkoholio kontrolės aspektus Lietuvos savivaldybėse, pravartu išsiaiškinti, kokią vaidmenį savivaldos subjektai atlieka alkoholio kontrolės srityje, kokiais įrankiais gali naudotis prisidedami prie žalingo alkoholinių gėrimų vartojimo mažinimo bendruomenėse.

1.1. Savivaldos subjektų vaidmuo alkoholio kontrolėje

Europos vietos savivaldos chartijos 3 str. 1 d. numatyta: „vietos savivalda reiškia, kad vietinės valdžios organai įstatymų nustatytoje ribose turi teisę ir gebėjimą tvarkyti ir valdyti pagrindinę viešųjų reikalų dalį, už tai prisiimdamos pilną atsakomybę ir vadovaudamosi vietos gyventojų interesais“⁹. Savivaldos institucijų pareiga – užtikrinti atskaitingą ir demokratinę vietinę valdžią, užtikrinti sklandų paslaugų teikimą bendruomenėms, saugią bei sveiką aplinką, skatinti socialinę bei ekonominę plėtrą, bendruomenių ir bendruomeninių organizacijų įsitraukimą į vietos lygmens reikalus¹⁰. Dėl šių galimybių Pasaulio sveikatos organizacija (toliau- PSO) įžvelgia milžinišką potencialą savivaldybių bendruomenėse, taikant veiksmingus būdus, užkertančius kelią alkoholio vartojimui, keičiant ne individualų, o kolektyvinį elgesį ir tuo pačiu atitinkamai reaguojant į kultūros normas, įsitikinimus bei vertybes¹¹. Ji nurodo, kad šioje srityje valstybės politikos galimybės bei intervencijos gali apimti tokius aspektus: „a) remti greitus vertinimus, siekiant nustatyti intervencijos spragas ir prioritetines sritis, b) skatinti alkoholio daromos žalos pripažinimą vietos lygmeniu, sužadinant veiksmingą ir ekonomišką atsaką į vietos veiksnius, lemiančius kenksmingą alkoholio vartojimą ir susijusias problemas, c) stiprinti vietos valdžios institucijų gebėjimą skatinti ir koordinuoti suderintus bendruomenės

⁸ Allaman Allamani, „Veikla bendruomenėje“ iš *Alkoholis Europos Sąjungoje. Vartojimas, žala ir politikos priemonės*, Peter Anderson, Lars Moller, Gauden Galea, (Vilnius: Nacionalinė tabako ir alkoholio kontrolės koalicija, 2014), 54.

⁹ „Europos vietos savivaldos chartija“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 31 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.48874>.

¹⁰ Makana Municipality, *General powers and functions of the Municipal Council* (Grahamstown: Makana Municipality, 2013), 1, <http://www.makana.gov.za/wp-content/uploads/2013/07/Local-Government-Functions-and-Objectives.pdf>.

¹¹ „10 areas governments could work with to reduce the harmful use of alcohol“, WHO, žiūrėta 2020 m. spalio 15 d., <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/10-areas-for-national-action-on-alcohol>.

veiksmus remiant ir skatinant savivaldybių politikos, skirtos sumažinti žalingą alkoholio vartojimą, plėtrą, taip pat jų gebėjimą stiprinti bendruomenės institucijų ir nevyriausybinių organizacijų partnerystę ir tinklus, d) teikti informaciją apie veiksmingas bendruomenines intervencijas ir stiprinti jų įgyvendinimo pajėgumus bendruomenės lygiu, e) telkti bendruomenes, siekiant išvengti alkoholio pardavinėjimo nepilnamečiams ir alkoholio vartojimo, taip pat kuriant ir remiant aplinką be alkoholio, ypač jaunimui ir kitoms rizikos grupėms, f) teikti bendruomenės priežiūrą ir paramą nukentėjusiems asmenims ir jų šeimoms, g) kurti ar remti ypač rizikingų grupių, tokių kaip jaunimas, bedarbiai [...] bendruomenių programas ir politiką, spręsti konkrečius klausimus, tokius kaip nelegalių ar neoficialių alkoholinių gėrimų gamyba ir platinimas bei skatinti renginius bendruomenės lygiu [...]“¹².

A. Astrauskas teigia, kad „vietos savivaldos [...] subjektai skirti įstatymams įgyvendinti“¹³. Panašios pozicijos laikosi ir O. Mamina, nurodydama, kad savivaldos subjektai įgyvendina įgaliojimus, priskirtus teisės aktais, o valstybė įstatymais reguliuoja jų veiklą¹⁴. G. Ravinskaja papildė šią poziciją, sakydama, kad viena iš minėtų subjektų funkcijų yra valstybės įgaliojimų, perduotų įstatymais, įgyvendinimas, kartu juos aprūpinant reikiama materialiniais ir finansiniais ištekliais toms funkcijoms vykdyti¹⁵, o toks įstatymais priskirtų įgaliojimų realizavimas padeda atskleisti tų pačių teisės aktų spragas ir apsispręsti dėl jų tobulinimo. Tokią poziciją palaiko J. Streicker, teigdamas, kad bendruomenių poreikiai sąlygoja naujus ir efektyvesnius nacionalinius alkoholio kontrolės įstatymus bei padeda veiksmingai keisti alkoholio kontrolės politiką¹⁶.

Tarptautinė patirtis byloja, kad didesnės atsakomybės suteikimas savivaldos subjektams sąlygoja lankstesnį problemų sprendimą bei suteikia galimybę vietos bendruomenėms efektyviau spręsti problemas, susijusias su alkoholio vartojimu¹⁷. Kad problemos efektyviau sprendžiamos savivaldybių lygmenyje, nei nacionaliniame, yra pasisakęs ir LR Konstitucinis Teismas (toliau- Konstitucinis Teismas), kuris teigė, kad „be tų funkcijų, kurios priklauso išimtinai savivaldybėms, joms gali būti pavesta vykdyti ir tam tikras valstybės funkcijas; taip užtikrinama veiksmingesnė valstybės valdžios ir piliečių sąveika, valdymo demokratiškumas“¹⁸, o „tam tikrų

¹² „10 areas governments could work with to reduce the harmful use of alcohol“, *supra note*, 11.

¹³ Algirdas Astrauskas, *Vietos savivaldos samprata ir savivaldybės institucinė struktūra* (Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2003), 8.

¹⁴ Oksana Mamina, *Municipalnoe pravo* (Moskva: Juridicheskij institut MIITa, 2002), 19.

¹⁵ G.A. Ravinskaja, „Municipalnaja sluzhba: zadachi, funkcii, ocenka effektivnosti“ (kursovaja rabota, Dalnevostochnaja akademija gosudarstvennoj sluzhby, 2010), <https://works.doklad.ru/view/e3E2n7DLqfl/all.html>.

¹⁶ Joel Streicker, *Case histories in alcohol policy* (San Francisco: Trauma foundation, 2000), cituota iš Joost Mulder, Wim van Dalen, Marit Moll, *Creating local alcohol policy* (Utrecht: Dutch Institute for Alcohol Policy, 2010), 14.

¹⁷ „Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. gruodžio 13 d. nutarimas Nr. XIII-1765 „Dėl valstybinės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018-2028 metų programos patvirtinimo““, *supra note*, 1.

¹⁸ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas Nr. 49/2000 „Dėl Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 3 straipsnio 3 dalies (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 3 straipsnio 4 dalies

valstybės funkcijų vykdymas objektyviai negali bent tam tikra apimtimi nebūti perduotas savivaldybėms, nes, to nepadarius, nebūtų užtikrintas veiksmingas tokių funkcijų vykdymas“¹⁹. Visa tai kildinama iš subsidarumo principo, apibrėžto Europos vietos savivaldos chartijos 4 str. 3 d., kur teigiama, kad viešosios pareigos turėtų būti įgyvendinamos vietos valdžios subjektų, esančių arčiausiai gyventojų²⁰. „Savivaldos subjektai yra kur kas geriau, nei centrinė valdžia, informuoti apie konkrečias prekybos alkoholiu vietas ir jų problemišumą“²¹, taip pat ir apie alkoholio vartojimo savivaldybių bendruomenėse mastą, nes kaip teigia P. Streker, jie dėl to patiria papildomas išlaidas atliekų tvarkymui (papildomos šiukšliadėžės pramogų vietose), valymo paslaugoms, skundų dėl viešosios tvarkos trikdymo administravimui, papildomos infrastruktūros įrengimui (viešieji tualetai, pėsčiųjų barjerai), bendruomenės švietimui alkoholio vartojimo klausimais, paraiškų dėl licencijų išdavimo vertinimo išlaidoms bei išlaidoms su licencijavimu susijusiems teisiniams procesams, bendruomenės saugai (papildomi apsaugos darbuotojai), sugadinto viešo turto taisymui, strateginiam planavimui, susijusiam su alkoholio kontrole, sveikatos priežiūros įstaigų veiklai, su alkoholiu susijusių duomenų rinkimui, analizei, tyrimui ir politikos plėtrai, produktyvumo sumažėjimui dėl su alkoholiu susijusių ligų²². Dėl minėtų problemų savivaldos subjektai gali geriau įvertinti situaciją atitinkamoje administracinio vieneto teritorijoje bei efektyviau šiuos klausimus spręsti, tačiau, J. Andersen teigimu, vietos politikai neretai tokią galimybę vertina kaip problemą, kadangi savivaldybėse politiniai ir socialiniai interesai konkuruoja su verslo interesais. Derinant šiuos interesus įtampos kyla tose savivaldybėse, kur prioritetas skiriamas verslo plėtrai, o ypač turizmui, nes jose ekonominis

(2000 m. spalio 12 d. redakcija), 5 straipsnio 1 dalies 2 punkto (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 18 straipsnio 1 dalies (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 19 straipsnio 1 dalies 2, 3, 4, 8, 15 punktų (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 21 straipsnio 1 dalies 1, 5, 7, 9, 12, 15, 16, 17, 18 punktų (2000 m. spalio 12 d. redakcija), šios dalies 6 punkto (2000 m. spalio 12 d. ir 2001 m. rugsėjo 25 d. redakcijos) ir šios dalies 14 punkto (2000 m. spalio 12 d. ir 2001 m. lapkričio 8 d. redakcijos), taip pat dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 119 straipsnio pakeitimo įstatymo taikymo tvarkos Konstitucinio įstatymo, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 119 straipsnio pakeitimo įstatymo taikymo tvarkos Konstitucinio įstatymo įrašymo į Konstitucinių įstatymų sąrašą įstatymo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai““, LRKT, žiūrėta 2020 m. spalio 15 d., <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta313/content>.

¹⁹ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. liepos 8 d. nutarimas Nr. 10/02 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl kultūros įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo tvarkos“ (1995 m. birželio 13 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos vyriausybės 1997 m. lapkričio 28 d. nutarimo Nr. 1320 „Dėl Lietuvos nepriklausomybės signatarų namų ir Lietuvos menininkų rūmų“ 1, 2.3 ir 2.4 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai““, LRKT, žiūrėta 2020 m. spalio 15 d., <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta242/content>.

²⁰ „Europos vietos savivaldos chartija“, *supra note*, 9.

²¹ „Papildomo komiteto išvados „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 18 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-2825““, LRS, žiūrėta 2021 m. birželio 1 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=3d5v2ltzj&documentId=9f76b5f0100b11e5b0d3e1beb7dd5516&category=TAK>.

²² Peter Streker, „What local governments can do to reduce drug and alcohol related harms in their communities“, *Prevention Research quarterly* 19 (2012): 5, https://www.mav.asn.au/_data/assets/pdf_file/0014/7322/Under-the-influence-What-LG-can-do-to-reduce-drug-and-alcohol-related-harms-Oct-2012.pdf.

požiūris yra labiau dominuojantis.²³ Be to vietos politikams labiau rūpi varžytis su kaimyninėmis savivaldybėmis, kadangi griežtesnė alkoholio kontrolės politika, nei pas kaimynes, gali lemti savivaldybės biudžeto pajamas²⁴.

Pastebėtina, kad savivaldos subjektų galimybės veikti alkoholio kontrolės srityje nėra beribės. Kaip teigia B. Maclennan ir kt., centrinė valdžia teisės aktais nustato ribas, ką vietos valdžia gali padaryti, kad sumažintų alkoholio daromą žalą ir jei ji gali veiksmingai spręsti alkoholio sukeltas problemas, labai svarbu, kad jai taip pat būtų perduotos ir galios kartu su atsakomybe dėl alkoholio daromos žalos pašalinimo.²⁵ Kaip teisingai pastebi mokslininkai, centrinė valdžia formuoja vietos alkoholio kontrolės politikos politinį kontekstą^{26, 27}, ko pasėkoje „vietos sprendimų priėmėjai gali turėti ribotų galimybių paveikti svarbią bendruomenės problemą“²⁸, šiuo atveju- alkoholinių gėrimų vartoseną. Tyrinėjami savivaldos institucijų veikimo galimybės alkoholio kontrolės srityje mokslininkai pažymi, kad kai kurios valstybės teisiniu reguliavimu suteikia daug galių savivaldos institucijoms, priskirdamos vietos alkoholio licencijavimo bei zonavimo įgaliojimus, tuo tarpu kitos - pašalina jas iš reguliavimo proceso. Be to vietos valdžia vaidina svarbų vaidmenį įgyvendinimo procese, tačiau neretai jai skiriamas ir patariamasis vaidmuo.²⁹

J. Mulder ir kt. nurodo, kad „nacionalinė alkoholio politika ir įstatymai veikia kaip vietos alkoholio politikos pagrindas. Nacionalinėje politikoje nustatomi įstatymai, kurie riboja alkoholio prieinamumą svarbiausiais atvejais ir sąlygomis. Daugumoje šalių savivaldos institucijos gali nustatyti papildomus reglamentus, kurie sustiprina nacionalinius teisės aktus“³⁰ ir tai mokslinėje literatūroje paprastai vadinama vietos alkoholio kontrolės politika. Rašytiniuose šaltiniuose teigiama, kad „vietinė alkoholio politika [...] – tai sprendimų, kuriuos vietos valdžia priima konsultuodamasi su bendruomene dėl alkoholio pardavimo ir tiekimo jos geografinėje

²³ Jan Andersen, „Changes in municipal alcohol control policies in Norway“, *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 16 (1999): 92, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/145507259901601S04>.

²⁴ *Ibid*, 103

²⁵ Brett Maclennan ir kt., „Local government alcohol policy development: case studies in three New Zealand communities“, *Addiction* 108, 5 (2013): 885, 894, <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23130762/>.

²⁶ Lucy Gavens ir kt., „Processes of local alcohol policy-making in England: Does the theory of policy transfer provide useful insights into public health decision-making?“, *Health & Place* 57 (2019): 359, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1353829216302428?via%3Dihub>.

²⁷ F.P. Martineau ir kt., „Responsibility without legal authority? Tackling alcohol-related health harms through licensing and planning policy in local government“, *Journal of Public Health* 36, 3 (2013): 435–442, <https://academic.oup.com/jpubhealth/article/36/3/435/1519603?login=false>.

²⁸ *Local Government Policy-Making Process* (Seattle: The Municipal Research & Services Center of Washington, 2017), 8, <https://mrsc.org/getmedia/e46223b6-f3ac-4afb-b7d9-b2362edf6890/Local-Government-Policy-Making-Process.pdf.aspx?ext=.pdf>.

²⁹ James F. Mosher ir Ryan D. Treffers, „State Pre-emption, Local Control, and Alcohol Retail Outlet Density Regulation“, *American Journal of Preventive Medicine* 44, 4 (2013): 404.

³⁰ Joost Mulder, Wim van Dalen ir Marit Moll, *Creating local alcohol policy* (Utrecht: Dutch Institute for Alcohol Policy, 2010), 14.

vietovėje, visuma“³¹. R. Baltrušaitytė ir kt. teigia, kad savivaldybių lygmenyje gali būti reguliuojamas psichoaktyvių medžiagų vartojimas viešosiose erdvėse, reguliuojama tokių medžiagų prekyba laisvalaikio zonose³². Panašiai teigia J. Mulder bei kt., nurodydami, kad alkoholio kontrolės politika vietiniu lygmeniu gali pasireikšti priimant teisės aktus dėl alkoholio prieinamumo viešosiose erdvėse reguliavimo bei intensyvumo³³. Ir nors savivaldos subjektai iš esmės ribojami jiems suteiktų įgaliojimų, tačiau dažniausiai turi didesnę lankstumą bei galimybę keisti nusistovėjusias socialines normas³⁴.

Apibendrinant šį poskyrį galima pasakyti, kad savivaldos subjektai geriau, nei centrinė valdžia, išmano bendruomenių poreikius ir vietos verslo ypatumus bei su alkoholio vartojimu ir pardavimu susijusias problemas, todėl alkoholio kontrolėje atlieka svarbų vaidmenį šiais aspektais: 1) vykdo nacionalinius teisės aktus; 2) padeda išsiaiškinti nacionalinių teisės aktų spragas ir prisideda prie jų tobulinimo; 3) formuoja vietos alkoholio kontrolės politiką, kas padeda sustiprinti nacionalinę teisinę reguliavimą, lanksčiau spręsti su alkoholiu susijusias problemas ir keisti nusistovėjusias socialines normas bendruomenėse.

1.2. Savivaldybių lygmens alkoholio kontrolės priemonės

P. Streker teigia, kad mažinant alkoholio sukeltą žalą savivaldybėse veikiama šiose srityse: 1) licencijavimas bei reguliavimas, 2) žemės naudojimas bei planavimas, 3) sveikata darbo vietoje, 4) renginių organizavimas, 5) bendruomenės koordinavimas, lyderystė bei atstovavimas, 6) bendruomenės plėtra, įtraukimas ir paslaugų teikimas.³⁵ Kituose literatūros šaltiniuose minimos tokios alkoholio kontrolės vystymo galimybės: alkoholio prieinamumo reguliavimas, alkoholio kainų kontrolė, saugesnės gėrimo ir bendruomenių gyvenamosios aplinkos užtikrinimas, alkoholio rinkodaros, reklamos ir rėmimo ribojimas, vairavimo išgėrus prevencija, prevencinės alkoholio politikos propagavimas³⁶. Savo ruožtu J. Andersen nurodo, kad kontroliuojant alkoholio suvartojimą bendruomenėse, gali būti veikiama šiose srityse: su alkoholiu susiję apribojimai (licencijavimo politika), licencijų turėtojų kontrolė (veiklos

³¹ „Local alcohol policies“, Ministry of Justice, žiūrėta 2021 m. spalio 30 d., <https://www.justice.govt.nz/justice-sector-policy/key-initiatives/sale-and-supply-of-alcohol/community-involvement/local-alcohol-policies/>.

³² Rūta Baltrušaitytė ir kt., *Psichoaktyviųjų medžiagų pasiūlos ir paklausos mažinimo priemonių taikymas. Rekomendacijos savivaldybėms 2014 m.* (Vilnius: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2014), 7-8.

³³ Mulder, Dalen, Moll, *supra note*, 30.

³⁴ Reeve Belinda ir kt., „State and Municipal Innovations in Obesity Policy: Why Localities Remain a Necessary Laboratory for Innovation“, *Am J Public Health* 105, 3 (2015): 442-450, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4330836/>.

³⁵ Streker, *supra note*, 22: 7.

³⁶ Leslie Munson ir kt., *Alcohol Policy for Community Safety, Vibrancy, Health and Well-Being* (Calgary: Alberta Health Services, 2020), 2, <https://www.albertahealthservices.ca/assets/info/amh/if-amh-alcohol-policy-for-community-safety.pdf>.

priežiūra), piktnaudžiavimo alkoholiu gydymas ir priežiūra, informavimas, švietimas ir kitos įtakos priemonės gyventojų požiūriui formuoti³⁷. P. Anderson ir kt. nuomone, veiksmai savivaldybėse gali apimti, jei jurisdikcija leidžia, alkoholio mokesčių reguliavimą, alkoholio prieinamumo mažinimą, vairavimo išgėrus ribojimą³⁸.

Pažymėtina, kad kiekvienoje iš minėtų sričių, kaip jos bebūtų įvardintos, savivaldos subjektai veikia pasitelkdami tam tikras įrodymais pagrįstas priemones. „Daroma prielaida, jog žmonės nėra pakankamai informuoti arba atsakingi patys priimti teisingus sprendimus. [...] Valdžia, siekdama sukurti sveikesnę visuomenę, alkoholio [...] sektoriuose daugiausia pasitelkia paternalistines priemones“³⁹ arba mokslinėje literatūroje dažniau vadinamas - alkoholio kontrolės priemonės.

Kaip žinia, visi alkoholio produktai priskiriami specialiesiems gaminiais, kuriems taikomas ypatingas nacionalinis reguliavimas⁴⁰, nustatantis ir savivaldos subjektų kompetencijas šioje srityje. Pažymėtina, kad savivaldos subjektų galimybės taikyti ir įgyvendinti konkrečias alkoholio kontrolės priemones ir taip daugiau ar mažiau įtakoti žalingą alkoholio vartojimą bendruomenėse, tiesiogiai priklauso nuo galiojančio teisinio reguliavimo, kaip ir buvo minėta šio darbo 1.1 poskyryje. Mokslininkai nurodo, kad kai kurios alkoholio kontrolės priemonės yra tiesiog įstatymu nustatytos prievolės, o kitos daugiau ar mažiau skatinamos taikyti⁴¹.

2018 metais mokslininkai atliko įvairių mokslinių tyrimų apžvalgą bei sudarė lentelę, susistemindami savivaldybių lygmens alkoholio kontrolės priemones, nurodydami jų efektyvumą bei galimybę įgyvendinti vietos sąlygomis:

1 lentelė. Savivaldybių lygmens alkoholio kontrolės priemonės⁴²

Politikos priemonė	Poveikis	Galimybė įgyvendinti vietos sąlygomis
Kainų politika:		
Alkoholio mokesčiai	Efektyvu	Yra galimybė nustatyti alkoholinių gėrimų pardavimo mokesčius, sąlygojančius pajamas ⁴³ .
Prieinamumo politika:		
Pardavimo vietų tankis	Efektyvu	Licencijavimas vietiniu lygmeniu suteikia galimybę kontroliuoti, kur alkoholis parduodamas

³⁷ Andersen, *supra note*, 23: 93.

³⁸ Peter Anderson ir kt., „City-based action to reduce harmful alcohol use: review of reviews“, *F1000 Research* 7, 120 (2018): 120, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5843824/>.

³⁹ Lietuvos laisvosios rinkos institutas, *Vis griežtėjanti paternalistinė kontrolė* (Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas, 2019), 2.

⁴⁰ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 15 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.17752/asr>.

⁴¹ Gavens ir kt., *supra note*, 26.

⁴² Anderson ir kt., *op. cit.*

⁴³ *City of Toronto - Revenue Options Study* (Toronto: KPMG LLP, KPMG International Cooperative, 2016), 146.

		bendruomenei, pasitelkiant tankumo apribojimus, kas užtikrina mažesnį nusikalstamumą ⁴⁴ .
Pardavimo dienos ir valandos	Efektyvu	Alkoholio prekybos vietų licencijavimas suteikia galimybę vietos sąlygomis kontroliuoti alkoholio pardavimo laiką visuomenei, ribojant prekybos valandas ir taip mažinant žalą ⁴⁵ .
Prekybos aplinkos politika:		
Aptarnaujančio personalo baruose mokymas ir į saugą orientuotų patalpų projektavimas	Mišrus efektyvumas	Nuolatinė prekybos alkoholiu proceso stebėseną yra būtinas veiksnys, siekiant sumažinti žalą aplinkoje, kurioje vartojamas alkoholis.
Reklamos politika:		
Reklamos apimtys	Efektyvu	Yra galimybė riboti reklamą, įskaitant reklaminius skydus viešosiose vietose, kurios priklauso vietos lygmeniui arba per šio lygmens teikiamas transporto viešąsias paslaugas.
Vairavimo išgėrus apribojimai:		
Blaivumo kontrolės punktai ir neribojamas (atsitiktinis) kvėpavimo testavimas	Efektyvu	Yra galimybė sustiprinti blaivumo tikrinimo kontrolės punktus ir taikyti atsitiktinį kvėpavimo testavimą ⁴⁶ .
Paskirtų vairuotojų kampanijos	Neefektyvu	Nėra pakankamai įrodymų, patvirtinančių vietos investicijų paplitimą į paskirtų vairuotojų kampanijas.
Intervencijos, patarimai bei gydymas		
Skaitmeninės intervencijos	Efektyvu	Šios programos gali būti diegiamos vietos lygmeniu ⁴⁷ .
Pirminė sveikatos priežiūra	Efektyvu	Bus pasiekta geresnių rezultatų, jei į bendruomenių ir vietos valdžios veiksmus bus įtraukiamos atrankos ir trumpų patarimų programos ⁴⁸ .
Darbovietė	Labai neefektyvu	Įrodymų nepakanka, kad būtų galima pagrįsti vietos lygmens investicijas.

⁴⁴ Frank de Vocht ir kt., „Measurable effects of local alcohol licensing policies on population health in England“, *Journal of Epidemiology and Community Health* 70, 3 (2016): 231–237, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4789824/>.

⁴⁵ Friedner D. Wittman, „Halfway there – The evolution of local alcohol control in California. Part I: The system as it has developed“, *International Journal of Alcohol and Drug Research* 5, 2 (2016): 101, <https://ijadr.org/index.php/ijadr/article/view/228>.

⁴⁶ Robert B. Voas, „A new look at NHTSA's evaluation of the 1984 Charlottesville Sobriety Checkpoint Program: implications for current checkpoint issues“, *Traffic Injury Prevention* 9, 1 (2008): 22–30, <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18338291/>.

⁴⁷ David Crane ir kt., „Behavior Change Techniques in Popular Alcohol Reduction Apps: Content Analysis“, *Journal of Medical Internet Research* 17, 5 (2015): e118, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4468601/>.

⁴⁸ Peter Anderson ir kt., „Scaling-up primary health care-based prevention and management of heavy drinking at the municipal level in middle-income countries in Latin America: Background and protocol for a three-country quasi-experimental study“, *F1000 Research* 6 (2017): 311, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5686480/>.

Antrinė sveikatos priežiūra	Efektyvu	Gydymo paslaugos kompleksiškai gali būti įtraukiamos į sveikatos priežiūrą ⁴⁹ .
Švietimas ir informavimas:		
Mokyklinės programos	Neefektyvu	Nors tokia populiari intervencija yra būtinybė mokyklinio švietimo sistemoje, tačiau investicijos į šias programas turi būti proporcingos, atsižvelgiant į veiksmingumo trūkumo įrodymus.
Visuomenės informavimo kampanijos	Neefektyvu	Informavimo kampanijose didesnę dėmesį reiktų sutelkti į elgesio pokyčius, pvz.: vairavimą išgėrus, o ne veikti izoliuotai ⁵⁰ , nes moksliniai įrodymai byloja šios priemonės neefektyvumo naudai.
Produkto performulavimas:		
Alkoholio kiekis ir pakuotės	Riboti įrodymai	Yra galimybė nustatyti gėrimų taros apribojimus ⁵¹ .

1-oje lentelėje pateikta informacija byloja, kad savivaldybių lygmenyje taikomų alkoholio kontrolės priemonių spektras gali būti labai platus, tačiau kaip nurodo mokslininkai, ne visos galimos naudoti alkoholio kontrolės priemonės yra labai efektyvios. Kai kurios jų pasižymi abejotinu arba nepatvirtintu veiksmingumu, todėl ir savivaldos subjektų galimybės veiksmingai mažinti žalingą alkoholio vartojimą taip pat gali būti ribotos. Pačiomis efektyviausiomis ir, kaip nurodyta 1 lentelėje, savivaldybių lygmeniu galimomis įgyvendinti priemonėmis yra laikoma alkoholinių gėrimų kainų didinimas, alkoholinių gėrimų prieinamumo ribojimas ir reklamos apimčių reguliavimas. PSO tokias priemones „vadina „geriausiais pirkiniais“ („best buys“), nes jų veiksmingumas nedviprasmiškai įrodytas mokslo, o įgyvendinimo sąnaudos – mažos“⁵². Turėdami teises galimybes taikyti efektyviausias alkoholio kontrolės priemones, bei jas derinti su kitomis, nors ir mažiau veiksmingomis priemonėmis, savivaldos subjektai gali ženkliai prisidėti prie alkoholio sukeltos žalos mažinimo, saugodami ir gindami vietos bendruomenių interesus, pagelbėdami atskiriems šių bendruomenių individams. Todėl, kaip teigia mokslininkai,

⁴⁹ „Alcohol Use Disorders Overview“, NICE, cituota iš Peter Anderson ir kt., „City-based action to reduce harmful alcohol use: review of reviews“, *F1000 Research* 7, 120 (2018): 120, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5843824/>.

⁵⁰ Rajendra-Prasad Yadav ir Miwako Kobayashi, „A systematic review: effectiveness of mass media campaigns for reducing alcohol-impaired driving and alcohol-related crashes“, *MBC Public Health* 15 (2015): 857, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4558837/>.

⁵¹ Rhonda Jones-Webb ir kt., „Regulating malt liquor in urban areas in the United States“, *Contemporary Drug Problems* 38 (2011): 54, <https://journals-sagepub-com.skaitykla.mruni.eu/doi/pdf/10.1177/009145091103800103>.

⁵² „Lietuvos nevyriausybinių organizacijų kreipėsi į LRV ir Seimą dėl alkoholio kontrolės politikos tęstinumo“, NTAKK, žiūrėta 2021 m. sausio 21 d., <https://www.ntakk.lt/lietuvos-neyvriausybinės-organizacijų-kreipėsi-i-lrv-ir-seima-del-alkoholio-kontroles-politikos-testinumo/>.

siekiant geresnių alkoholio kontrolės rezultatų, savivaldos subjektams „turėtų būti sudarytos didesnės galimybės pasinaudoti intervencijomis, kurios yra įrodytos kaip veiksmingos“⁵³.

Kaip alkoholio kontrolės priemonės atspindi Lietuvos teisiniame reguliavime ir kokios problemos kyla savivaldos subjektams ją įgyvendinant, bus aptariama 3-4 šio darbo skyriuose.

Apibendrinant 1.2 poskyrį pasakyтина, kad savivaldybių lygmenyje taikomų alkoholio kontrolės priemonių spektras yra labai platus: alkoholio kainų kontrolė, fizinio prieinamumo kontrolė, prekybos aplinkos nustatymas, reklamos ribojimas, produkto pakuotės ir kiekio performulavimas, vairavimo išgėrus tikrinimas, atrankos/patarimai/gydymas, švietimas/informavimas. Savivaldos subjektų galimybės veiksmingai prisidėti prie žalingo alkoholio vartojimo mažinimo priklauso nuo teisiniu reguliavimu jų jurisdikcijai priskirtų alkoholio kontrolės priemonių.

Apibendrinant visą skyrį galima teigti, kad savivaldos subjektų potencialas glūdi galimybėje naudotis jiems suteiktomis teisėmis ir nustatytomis pareigomis, kurios visų pirma kyla iš teisinio reguliavimo nuostatų.

⁵³ Thomas Praßer, Hans-Jürgen Hallmann ir Michaela Goecke, „Alcohol prevention in municipalities: structures, strategies and challenges“, *Bundesgesundheitsblatt Gesundheitsforschung Gesundheitsschutz* 64, 9 (2021): 679-687 <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34023929/>.

2. TEISINIO REGULIAVIMO, REGLAMENTUOJANČIO ALKOHOLIO KONTROLĘ UŽSIENIO ŠALIŲ SAVIVALDYBĖSE, APŽVALGA

Kad alkoholio kontrolė savivaldybių lygmenyje būtų vykdoma tinkamai, ji turi būti skrupulingai reglamentuota teisės aktuose. Teisinio reguliavimo svarbą alkoholio kontrolei pažymi daugelis pasaulio mokslininkų. R.I. Reynolds pastebėjo, kad yra trys pagrindiniai veiksmingos kovos su alkoholio vartojimu elementai: 1) visuomenės parama ir švietimas, 2) *reglamentavimas* ir 3) *vykdymas*⁵⁴. Atsižvelgiant į tai, kad teisė yra tarp trijų svarbiausių kovos su alkoholio vartojimu elementų, toliau pravartu peržvelgti teisinį reguliavimą, reglamentuojantį alkoholio kontrolę savivaldybėse, ir jo įgyvendinimo aspektus, apžvalgą pradedant nuo užsienio šalyse šia tema galiojančių teisės nuostatų peržiūros.

2.1. Naujosios Zelandijos teisinio reguliavimo apžvalga

Naujosios Zelandijos Alkoholio pardavimo ir tiekimo įstatymas savivaldos institucijoms leidžia tvirtinti vietos alkoholio kontrolės politiką, mažinant alkoholinių gėrimų prieinamumą (pardavimą, tiekimą bei vartojimą), tačiau politikos tvirtinimas nėra privalomojo pobūdžio. Savivaldos institucijos gali nuspręsti, kad alkoholio kontrolės politika skirtingose savivaldybės teritorijos zonose yra skirtinga, t. y. politika gali būti pritaikyta tik tam tikrai teritorijos daliai, taip pat atskira politika gali būti nustatyta atitinkamoms patalpoms, kurioms išduodamos skirtingos licencijos. Vietos alkoholio kontrolės politika gali būti sudaryta iš elementų, susijusių su licencijavimu: licencijuotų patalpų vieta, atsižvelgiant į zonas; licencijuotų patalpų vieta, atsižvelgiant į tam tikros rūšies patalpų artumą; nuostatos ar bus išduodamos papildomos licencijos ar tam tikros rūšies licencijos patalpoms atitinkamoje zonoje ar bet kurioje zonos dalyje; nuostatos dėl maksimalių prekybos alkoholiniais gėrimais valandų; nuostatos dėl „vienpusių durų“ apribojimų.⁵⁵

Rengdamos alkoholio kontrolės politikos projektus, Naujosios Zelandijos savivaldos institucijos turi atsižvelgti į vietos planų tikslus ir politiką, kiekvienos rūšies licencijų skaičių, prekybos patalpų vietas ir darbo laiką, visas vietas, kuriose galioja teisės aktai, draudžiantys vartoti alkoholį viešose vietose, vietos gyventojų demografiją, turizmo situaciją, bendrus administracinio vieneto gyventojų sveikatos rodiklius, dėl alkoholio kylančių problemų pobūdį ir

⁵⁴ R.I. Reynolds, „Building Confidence in Our Communities“, *London Drug Policy Forum* (2003), cituota iš Joost Mulder, Wim van Dalen ir Marit Moll, *Creating local alcohol policy* (Utrecht: Dutch Institute for Alcohol Policy, 2010), 16, <file:///C:/Users/daivabr/AppData/Local/Temp/creating-local-alcohol-policy.pdf>.

⁵⁵ „Sale and Supply of Alcohol Act“, New Zealand Legislation, žiūrėta 2021 m. spalio 30 d., <https://www.legislation.govt.nz/act/public/2012/0120/latest/DLM3339333.html>.

sunkumą. Priimant vietos alkoholio kontrolės politiką, savivaldos institucijos turi teisę nustatyti griežtesnius reikalavimus, nei yra atitinkamuose vietos planuose, tačiau neturi būti leidžiama tai, kas draudžiama pagal šiuos planus.⁵⁶ Rengdamos vietos alkoholio kontrolės politikos projektus, savivaldos institucijos privalo tartis su policija, sveikatos apsaugos specialistais, kurie turi suteikti visą turimą informaciją alkoholio kontrolės politikai parengti. Alkoholio kontrolės politika rengiama konsultuojantis dėl jos projekto, kai naudojama speciali konsultavimosi procedūra. Parengę laikinąją vietos alkoholio kontrolės politiką, savivaldos institucijos turi viešai ją paskelbti, nurodant jos apskundimo tvarką bei pagrindus, kuriais remiantis gali būti teikiami skundai. Pastebėtina, kad skundus dėl laikinosios vietos alkoholio kontrolės politikos nagrinėja atitinkama priežiūros institucija, kuri turi teisę pareikalauti iš savivaldos institucijų persvarstyti, jos nuomone, netinkamus alkoholio kontrolės politikos elementus.⁵⁷

Naujosios Zelandijos savivaldos institucijos vietos alkoholio kontrolės politiką gali patvirtinti ne anksčiau kaip po 30 dienų nuo viešo jos projekto paskelbimo arba skundų dėl jos išnagrinėjimo. Patvirtinus alkoholio kontrolės politiką, savivaldos institucijos viešai praneša apie jos priėmimą ir ji įsiteisėja sprendime nurodytą dieną, išskyrus atvejus, kai atitinkami jos elementai įsigalioja tik praėjus ne trumpiau kaip trims mėnesiams po tokio sprendimo paskelbimo, jei patvirtintoje politikoje yra elementas, kuris nurodo maksimalias prekybos alkoholiniais gėrimais valandas, besiskiriančias nuo anksčiau taikytų arba joje yra elementas, naujai nustatantis „vienpusių durų“ apribojimus.⁵⁸ Analogiška tvarka taikoma ir vietos alkoholio kontrolės politikos pakeitimams. Priėmę ar pakeitę vietos alkoholio kontrolės politiką, savivaldos institucijos privalo raštu informuoti verslo subjektus, kurių veiklai turi įtakos patvirtintoje politikoje nustatyti elementai ir pateiktas trumpas rašytinis elemento poveikio aprašymas. Naujosios Zelandijos savivaldos institucijos, turinčios galiojančią vietos alkoholio kontrolės politiką, privalo ją peržiūrėti, naudojantis specialia konsultacine procedūra ne vėliau kaip per 6 metus nuo jos įsigaliojimo ir ne vėliau kaip per 6 metus po paskutinės jos peržiūros.⁵⁹

2.2. Norvegijos teisinio reguliavimo apžvalga

Pagal Alkoholinių gėrimų pardavimo įstatymą Norvegijoje savivaldybių tarybos sprendžia dėl mažmeninės prekybos licencijų prekiauti alkoholiniais gėrimais išdavimo.

⁵⁶ „Sale and Supply of Alcohol Act“, *supra note*, 55.

⁵⁷ *Ibid*

⁵⁸ *Ibid*

⁵⁹ *Ibid*

Licencijos išduodamos konkrečiai metų daliai, vienam kartui ar išduodamos ilgalaikės licencijos ne ilgesniam kaip ketverių metų laikotarpiui.⁶⁰

Išrinkus naujas savivaldybių tarybas, jos turi teisę nuspręsti, kad ilgalaikių licencijų galiojimas prekiauti alkoholiniais gėrimais nesibaigia jų kadencijos laikotarpiu ir galioja dar ketverius metus, jas nutraukiant ne vėliau kaip po metų nuo naujų savivaldybių tarybų darbo pradžios rugsėjo 30 dieną. Tokiu atveju savivaldybių tarybos įtvirtina, kad licencijos nebus nutrauktos arba nustato gaires, dėl kurių licencijų prekiauti alkoholiniais gėrimais reikia teikti paraiškas jų atnaujinimui arba nustato naujas licencijų išdavimo sąlygas. Tokie sprendimai gali būti priimami tik tuo atveju, jei po savivaldybių tarybų rinkimų buvo atlikta alkoholio politikos savivaldybėse peržiūra, įskaitant ir licencijavimo politikos vertinimą. Sprendimus dėl paraiškų tenkinimo ir licencijų išdavimo priima savivaldybių tarybos.⁶¹ Spręsdamos ar išduoti licencijas, savivaldybių tarybos turi teisę vertinti konkrečios savivaldybės alkoholinių gėrimų parduotuvių ir užkeigų skaičių, vietos pobūdį, vietos aplinką, vietą, tikslinę grupę, eismo ir užstatymo sąlygas, verslo politikos aspektus. Taip pat savivaldybių tarybos gali nuspręsti dėl alkoholinių gėrimų pardavimo licencijų skaičiaus, sutrumpinti arba pratęsti alkoholinių gėrimų prekybos laiką visoje savivaldybės teritorijoje arba tik tam tikroje vietoje, spręsti dėl alkoholinių gėrimų pardavimo laiko konkrečia proga, taip pat gali nustatyti, kad pardavimai nevyks tam tikru paros metu arba tam tikromis savaitės dienomis. Savivaldybių tarybos turi teisę panaikinti prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas likusiam licencijų galiojimo laikotarpiui ar trumpesniam laikotarpiui, jei yra padaryti atitinkami Alkoholio įstatymo ar kitų su tuo susijusių teisės aktų pažeidimai.⁶²

Norvegijos savivaldybių tarybos taip pat rengia ir tvirtina alkoholio kontrolės politikos veiksmų planus, vadovaujantis atitinkamos ministerijos parengtais savivaldybių alkoholio politikos veiksmų plano turinio nuostatais⁶³.

2.3. Švedijos teisinio reguliavimo apžvalga

Vadovaujantis Alkoholio įstatymu Švedijos savivaldos institucijos gali uždrausti ar apriboti prekybą alkoholiniais gėrimais, jei mano, kad tai yra būtina tvarkai palaikyti ir sprendžia, kuriuo laiku alkoholiniai gėrimai gali būti parduodami, atsižvelgiant į prekybos alkoholiniais gėrimais vietą ar kitas aplinkybes, kurios gali sukelti problemų dėl tvarkos bei

⁶⁰ „Lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven)“, Lovdata, žiūrėta 2021 m. birželio 1 d., <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1989-06-02-27>.

⁶¹ *Ibid*

⁶² *Ibid*

⁶³ *Ibid*

blaivumo ar dėl ypatingo pavojaus žmonių sveikatai. Toks draudimas gali būti taikomas tam tikru laiku arba esant konkrečioms aplinkybėms.⁶⁴

Savivaldos subjektai prižiūri kaip laikomasi prekybos alkoholiniais gėrimais taisyklių, taip pat prižiūri mažmeninę prekybą alumi. Jei mažmeninė prekyba alumi parduotuvėse, viešojo maitinimo įmonėse kelia problemų tvarkos ir blaivumo atžvilgiu arba nesilaikoma Alkoholio įstatymo nuostatų, savivaldos institucijos turi teisę uždrausti pardavimus vykdantiems subjektams tęsti veiklą arba įspėti, jei pardavimų draudimas yra per griežta priemonė.⁶⁵

Savivaldos institucijos taip pat rengia alkoholinių gėrimų prekybos priežiūros planus, kurie yra teikiami atitinkamos apskrities administracinei valdybai⁶⁶.

2.4. Geroji užsienio šalių teisinio reguliavimo praktika Lietuvai

Norvegija, Švedija, Naujoji Zelandija yra valstybės, pirmaujančios alkoholio kontrolės srityje. Minėtos šalys laikomos pavyzdžiu visame pasaulyje, todėl siekiant perimti gerąją teisinio reguliavimo, reglamentuojančio alkoholio kontrolę savivaldybėse, praktiką, šiame darbe pasirinkta apžvelgti būtent minėtų šalių alkoholio kontrolės įstatymus.

Iš šio darbo 2.1-2.3 poskyriuose aptarto teisinio reguliavimo galima išskirti keletą įdomesnių aspektų, apie kurių įvedimą į alkoholio kontrolės teisinį reguliavimą galima būtų pasvarstyti ir Lietuvos politikams.

Pirmasis Lietuvos politikos formuotojų dėmesio vertas aspektas - įtvirtintos periodinės vietos alkoholio kontrolės politikos peržiūros (žr.: 2.1-2.2 poskyrius), kas autorės nuomone, visų pirma, teiktų naudą vietos alkoholio kontrolės politikos veiksmingumo vertinimui, antra – padėtų išvengti perteklinio verslo subjektų ūkinės veiklos laisvės ribojimo ir tai iš esmės užtikrintų proporcingumo principo laikymąsi. *Antrasis aspektas* - specialios viešinimo procedūros įtvirtinimas alkoholio kontrolės srities savivaldybių tarybų sprendimų projektams (žr.: 2.1 poskyrį), siekiant iš anksto išsiaiškinti visas aplinkybes, kurios ilgainiui gali turėti neigiamų pasekmių bendruomenei ar verslui. Tai iš esmės užtikrintų skaidrumo principo laikymąsi ir garantuotų teisę bendruomenei ir verslo subjektams, pasinaudojant efektyvesnėmis ir tam pritaikytomis procedūromis, teikti pasiūlymus dėl būsimos alkoholio kontrolės politikos. *Trečiasis aspektas* – kai kurių savivaldybių tarybų sprendimų ar jų dalies įsigaliojimo pereinamojo laikotarpio įtvirtinimas (žr.: 2.1 poskyrį), kai tokie sprendimai turi įtakos verslo

⁶⁴ „Alkohollag (2010:1622)“, Sveriges riksdag, žiūrėta 2021 m. liepos 1 d., https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningsamling/alkohollag-20101622_sfs-2010-1622.

⁶⁵ *Ibid*

⁶⁶ *Ibid*

subjektų tolesnei ūkinei veiklai. Tai iš esmės užtikrintų pagarbos asmens teisėms principą, nes sudarytų galimybę verslo subjektams palaipsniui prisitaikyti prie kintančių ūkinės veiklos sąlygų.

Apibendrinant 2 skyrių akcentuotina, kad skirtingų šalių teisės aktai savivaldos subjektams nustato galimybę tam tikru laipsniu prisidėti prie alkoholio kontrolės politikos formavimo ir įgyvendinimo. Savivaldybių lygmeniui priskirtos alkoholio kontrolės priemonės visais aptartais atvejais yra daugiau ar mažiau panašios, tačiau jų įgyvendinimo teisinis reguliavimas kiekvienoje šalyje turi savitų bruožų. Aptartame užsienio šalių teisiniame reguliavime galima išskirti tris įdomesnius akcentus, apie kurių įvedimą į Lietuvos teisinį reguliavimą, reglamentuojantį alkoholio kontrolę savivaldybėse, vertėtų pagalvoti ir Lietuvos politikams: 1) savivaldos institucijų priimtų sprendimų alkoholio kontrolės tema peržiūros terminų įtvirtinimas; 2) specialios viešinimo procedūros savivaldos institucijų sprendimų projektams įtvirtinimas; 3) savivaldos institucijų sprendimų (jų dalies) įsigaliojimo pereinamojo laikotarpio įtvirtinimas.

3. ALKOHOLIO KONTROLĖS TEISINIO REGULIAVIMO IR JO ĮGYVENDINIMO LIETUVOS SAVIVALDYBĖSE YPATUMAI

Kaip buvo minėta šio darbo 1.1. poskyryje, savivaldos subjektai vaidina svarbų vaidmenį alkoholio kontrolės sferoje. To pasėkoje LR alkoholio kontrolės įstatyme (toliau- AKĮ) įtvirtinta, kad „alkoholio kontrolės politiką pagal kompetenciją formuoja ir koordinuoja [...] *savivaldybių tarybos*, [...]. [...] Alkoholio kontrolę pagal kompetenciją atlieka [...] *savivaldybių vykdomosios institucijos*, [...] *sveikatos priežiūros įstaigos*“⁶⁷. Kaip matyti iš cituoto teisinio reguliavimo, LR savivaldybių taryboms, vykdomosioms institucijoms ir savivaldybių įstaigoms valstybė suteikė įgaliojimus formuoti, koordinuoti ir įgyvendinti alkoholio kontrolės politiką ir tai iš esmės atitinka LR viešojo administravimo įstatymo (toliau- VAI) 3 str. 12 punkte įtvirtintą subsidiarumo principą, numatantį, kad „sprendimai turi būti priimami ir įgyvendinami žemiausiu efektyvumą galinčiu užtikrinti viešojo administravimo sistemos lygmeniu“⁶⁸. Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad tokios savivaldos subjektams suteiktos galios neprieštarauja LR Konstitucijai (toliau- Konstitucija) ir įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į alkoholio poveikį žmonių sveikatai, visuomenės saugumui, viešajai tvarkai bei į šiai ūkinės veiklos sričiai taikomą ypatingą nacionalinio reguliavimo režimą, turi teisę įstatymu pavesti savivaldos institucijoms prisidėti prie valstybės alkoholio kontrolės politikos formavimo, koordinavimo ir įgyvendinimo⁶⁹.

Kaip buvo minėta šio darbo 1.2 poskyryje, alkoholio kontrolės savivaldybėse pagrindas – savivaldos subjektų kompetencijai priskirtos alkoholio kontrolės priemonės. LR vyriausybė deklaravo, kad alkoholio kontrolėje tokių priemonių taikymas yra pagrindinis instrumentas apsaugant alkoholinių gėrimų vartotojus nuo itin sunkių padarinių⁷⁰. Šiame kontekste Lietuvos

⁶⁷ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *supra note*, 40.

⁶⁸ „Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas“, LRS, žiūrėta 2022 m. vasario 1 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.83679/asr>.

⁶⁹ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 21 d. nutarimas Nr. 02/06-23/06-37/06-50/06-31/07 „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 8 dalies (2004 m. kovo 9 d. redakcija), 34 straipsnio 17 dalies (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), 41 straipsnio (2004 m. kovo 9 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 618 „Dėl didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių ir mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 28.5, 51.5 punktų (2004 m. gegužės 20 d. redakcija), 51 punkto (2004 m. gegužės 20 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), šių taisyklių 51 punkto (2006 m. spalio 17 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d. redakcija), taip pat šių taisyklių 51 punkto (2007 m. gegužės 2 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d., 2007 m. birželio 21 d. redakcijos)“, LRKT, žiūrėta 2021 m. sausio 16 d., <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta482/content>.

⁷⁰ „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. gegužės 9 d. nutarimas Nr. 463 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. vasario 25 d. nutarimo Nr. 217 „Dėl Lietuvos Respublikos narkotikų, tabako ir alkoholio

savivaldos subjektai turi teisę įgyvendinti tokias alkoholio rinką ribojančias ir alkoholio paklausą mažinančias priemones: alkoholio fizinio prieinamumo ribojimas (alkoholinių gėrimų pardavimo vietų reguliavimas, pardavimo laiko (dienų ir valandų) ribojimas, alkoholinių gėrimų prekybos licencijavimas), išorinės alkoholio reklamos draudimo laikymosi priežiūra, alkoholio vartojimo prevencinių ir profilaktikos programų vykdymas, pagalbos nuo alkoholio priklausomiems asmenims (socialinės paslaugos ir socialinė parama, sveikatos paslaugos) teikimas. Tokios priemonės sąlygoja šias savivaldos subjektų kompetencijas:

- 1) alkoholio fizinio prieinamumo ribojimas;
- 2) išorinės alkoholio reklamos draudimo laikymosi priežiūra;
- 3) blaivybės organizacijų programų rėmimas;
- 4) alkoholio vartojimo prevencijos ir profilaktikos vykdymas;
- 5) pagalbos asmenims, turintiems problemų su alkoholio vartojimu, teikimas.

Minėtos kompetencijos atsispindi LR teisės aktuose (AKĮ, LR vietos savivaldos įstatyme (toliau- VSI), LR piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme, LR socialinių paslaugų įstatyme, LR sveikatos sistemos įstatyme, LR nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatyme, Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklėse ir kituose teisės aktuose), kurie, kaip buvo minėta šio darbo įvadinėje dalyje, nepasižymi išsamumu bei konkretumu ir tuo pagrindu priėmus atitinkamus sprendimus, savivaldybėse kyla teisinių problemų, neretai užsibaigiančių ginčų sprendimu teisme. Atsižvelgiant į tai, šio skyriaus poskyriuose bus peržvelgtos pagrindinės daugiau problemų keliančios teisinės normos, išsamiau aptariant įstatymų leidėjo tikslus ir iš to kylančius normų formuluočių ypatumus, kitų nacionalinių institucijų nuomones apie jas, teismų praktiką, teisinio reguliavimo įgyvendinimo problematiką ir, autorės nuomone, galimas šių aspektų tobulinimo kryptis.

3.1. Alkoholio fizinio prieinamumo ribojimo teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas

Kaip buvo minėta 1.2 poskyryje, alkoholio fizinio prieinamumo ribojimas yra viena iš efektyviausių priemonių, prie kurių įgyvendinimo Lietuvoje itin veiksmingai prisideda šie savivaldos subjektai: savivaldybių tarybos ir savivaldybių vykdomosios institucijos su administracijomis. Kaip žinia savivaldybių tarybos dalyvauja formuojant alkoholio kontrolės politiką, o savivaldybių vykdomosios institucijos kartu su administracijomis - ją įgyvendina, todėl galiojantis teisinis reguliavimas dėl alkoholio fizinio prieinamumo ribojimo savivaldybėse

prevencijos tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“ pakeitimo““, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 29 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/df289a11c0d311e48799bc57840226ce/asr>.

ir jo įgyvendinimo aspektai šiame darbe bus apžvelgiami išskiriant vietos alkoholio fizinio prieinamumo ribojimo politikos formavimo bei alkoholio fizinio prieinamumo ribojimo įgyvendinimo aspektus.

3.1.1. Alkoholio fizinio prieinamumo ribojimo politikos formavimo teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas.

AKĮ 18 str. 3 d. 1 p. numatyta: „savivaldybės taryba, gavusi [...] įstaigų ar religinių bendruomenių vadovybės rašytinį prašymą ir įvertinusi, ar jame išdėstyti argumentai pagrindžia, kad, siekiant apsaugoti visuomenės saugumą, viešąjį interesą ir (ar) viešąją tvarką, yra būtina uždrausti prekiauti alkoholiniais gėrimais prie įstaigos ar maldos namų, kurių vadovybės prašymas yra gautas, nustato, kokių atstumu nuo šios įstaigos ar maldos namų teritorijos draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais“⁷¹. Grįsdama šios normos būtinybę LR Vyriausybė nurodė, kad savivaldybių tarybos yra geriau informuotos apie alkoholio vartojimo tendencijas savivaldybėse ir atitinkamų savivaldybių vietų kriminogeninę situaciją, todėl nesuteikus joms galimybės riboti alkoholinių gėrimų prekybą prie viešųjų įstaigų, kultų rizika priimti objektyviai nepagrįstus sprendimus, taip pat iš vietos valdžios organų būtų atimta teisė priimti labiau gyventojų poreikius atliepiančius sprendimus⁷².

Pažymėtina, kad objektyviai pagrįstų ir gyventojų poreikius atitinkančių sprendimų priėmimą iš dalies apsunkina teisės normos formuluotėje neįtvirtintas minimalus atstumas prie viešųjų įstaigų ar maldos namų, kuriame draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau- LVAT) išaiškino, kad atstumo nustatymas yra pačių savivaldybių tarybų reikalas ir tam įtakos turi tik jų nuomone reikšmingi veiksniai⁷³, tačiau dar 2014 metais NTAKD atlikto tyrimo metu buvo išsiaiškinta, kad savivaldybių tarybos turi praktinių problemų nustatant atstumus prie viešųjų įstaigų, maldos namų, kuriuose draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais⁷⁴.

2016 m. STT kreipėsi į Alytaus apskrities savivaldybių administracijas norėdama išsiaiškinti, kaip savivaldybių tarybos nustato prekybos alkoholiniais gėrimais atstumus prie viešųjų įstaigų ir jų teritorijų, kuriuose draudžia prekiauti alkoholiniais gėrimais. Išanalizavus gautus atsakymus buvo pastebėta, kad nustatant atstumus, kuriuose draudžiama prekiauti

⁷¹ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *supra note*, 40.

⁷² „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. rugpjūčio 31 d. nutarimas Nr. 888 „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 2, 16-1, 17, 18, 22, 28, 29, 34 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 16-2 straipsniu įstatymo projekto Nr. XIIP-4437““, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 22 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/dcc3e63373511e6a0f68fd135e6f40c?ifwid=q86m1vwq4>.

⁷³ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. balandžio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-609-143/2016“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. kovo 21 d., <https://www.infolex.lt/tp/1244479>.

⁷⁴ Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, *supra note*, 4.

alkoholiniais gėrimais, konkrečių kriterijų šiuo klausimu savivaldybėse nebuvo, buvo vadovaujamosi tik aptariamoje teisės normoje minimų įstaigų vadovų prašymais bei pasiūlymais.⁷⁵ Taip pat nagrinėjant viešojoje erdvėje paskelbtus savivaldybių tarybų sprendimus pastebėta, kad savo administraciniuose aktuose minėtos institucijos nėra linkusios įtvirtinti atstumų, kuriuose draudžia prekiauti alkoholiniais gėrimais, nustatymo metodikų. Pvz.: savivaldybių tarybų sprendimuose galima aptikti nuostatų, kuriose paprasčiausiai nurodoma, kiek metrų nuo maldos namų teritorijos ribos yra draudžiama prekyba alkoholiniais gėrimais⁷⁶ ir išsamiau nedetalizuojama, ties kuriuo viešosios įstaigos teritorijos tašku prasideda ir ties kuriuo verslo subjekto prekyvietės tašku šis atstumas baigiasi. Tokia savivaldybių tarybų praktika, autorės nuomone, yra ydinga, nes palieka galimybę sau palankia kryptimi interpretuoti nustatyto atstumo ribas ir sukuria prielaidas teisiniams ginčams kilti. Tokias vietas lygmens administracinio reguliavimo spragas pastebėjo ir NTAKD bei nurodė, kad „[...] siekiant nustatyti kokių atstumu nuo šių įstaigų gali būti vykdoma prekyba, jei savivaldybės taryba yra nustačiusi atstumą, kuriuo prekyba negali būti vykdoma, vadovaujamosi savivaldybių patvirtintais [...] tvarkos aprašais (ar kitais oficialiais dokumentais), kuriuose savivaldybė įvardina atstumo nustatymo metodiką (pvz. [...] nuo ugdymo įstaigos teritorijos ribos iki įėjimo į parduotuvę ribos ir pan.)“⁷⁷. Šiuo klausimu viešojoje erdvėje pavyko aptikti vos keletą savivaldybių tarybų sprendimų, kuriuose įtvirtintos iš esmės skirtingos neprekiavimo alkoholiniais gėrimais atstumų prie viešųjų įstaigų, maldos namų nustatymo metodikos: „atstumas matuojamas nuo nurodytų įstaigų sklypo ribos iki pastato, kuriame bus prekiaujama alkoholiniais gėrimais, pagrindinio įėjimo“⁷⁸ arba „atstumas [...] matuojamas metrais nuo įstaigos teritorijos iki pastato, kuriame bus prekiaujama alkoholiniais gėrimais, arčiausiai esančių taškų, vadovaujantis patvirtintais teritorijų planavimo dokumentais“⁷⁹. Tokią ydingą alkoholio kontrolės teisės įgyvendinimo praktiką iš esmės sąlygoja tai, kad nei aptariamoje AKĮ normoje, nei kitose alkoholio fizinio prieinamumo ribojimą apibrėžiančiose šio įstatymo nuostatose nereikalaujama, jog savivaldybių tarybos iš

⁷⁵ „Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos antikorupcinio vertinimo išvada „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 18 straipsnio 3 d. ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais““, *supra note*, 5.

⁷⁶ „Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos 2002 m. vasario 28 d. sprendimas Nr. 51 „Dėl draudžiamo atstumo prekiauti alkoholiniais gėrimais prie maldos namų nustatymo““, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 27 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/0220606031eb11e598499e1e1ba6e454?positionInSearchResults=426&searchModelUUID=667f0fd1-f6d6-4519-8819-16173193d891>.

⁷⁷ Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, *Metodinės rekomendacijos savivaldybėms dėl licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ir tabako gaminiais išdavimo* (Vilnius, Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2013), 5.

⁷⁸ „Alytaus rajono savivaldybės tarybos 2015 m. rugpjūčio 12 d. sprendimas Nr. K-204 „Dėl atstumo, kuriuo draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais, nustatymo““, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 27 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4b3b0eb041f611e59cf1cfda14b526c5?positionInSearchResults=177&searchModelUUID=667f0fd1-f6d6-4519-8819-16173193d891>.

⁷⁹ „Ukmergės rajono savivaldybės tarybos 2013 m. gegužės 30 d. sprendimas Nr. 7-134 „Dėl prekybos alkoholiniais gėrimais““, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 26 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/834a997094d411e59c9a8f8c9980906b?jfwid=-f3xm4f88p>.

anksto nustatytų konkrečius kriterijus ir/ar tvarkas, kuriomis remiantis ribojamos verslo subjektų teisės, nustatomi atstumai prie viešųjų įstaigų, maldos namų. Teikdama savo siūlymus, kaip skaidrinti visus savivaldybių tarybų priimamus sprendimus alkoholio kontrolės srityje (*aut. pastaba: ne vien tik aptariamo AKĮ straipsnio kontekste*), STT siūlė savivaldybėse iš anksto patvirtinti bei viešai paskelbti alkoholinių gėrimų mažmeninės prekybos ribojimo taisykles⁸⁰.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad AKĮ 18 str. 3 d. 1 p. normoje *expressis verbis* neįtvirtintos nuostatos, iš kurių būtų galima spręsti ar teisės norma taikoma tik naujai į alkoholio prekybos rinką įsitraukiantiems verslo subjektams ar ir greta viešųjų įstaigų/maldos namų teritorijų jau veikiantiems verslo subjektams. Šiuo aspektu STT nurodė, kad teisės normoje įtvirtinta labai plati savivaldybių tarybų teisė parenkant atstumus prie viešųjų įstaigų bei jų teritorijų, kuriuose draudžiama prekyba alkoholiniais gėrimais⁸¹. Savivaldybių tarybos yra laisvos riboti steigimosi atstumus tik naujai prekybos alkoholiniais gėrimais verslą ketinantiems pradėti verslo subjektams, tokių ribojimų netaikant šiose teritorijose jau veikiantiems verslo subjektams, kurie licencijas mažmeninei prekybai alkoholiniais gėrimais yra gavę iki tarybų sprendimų įsigaliojimo dienos ir tai, pasak STT, laikytina korupcijos rizikos veiksniu⁸². Su šiais STT teiginiais tenka sutikti, nes juos vaizdžiai iliustruoja savivaldybių tarybų praktika, kurioje aptinkama tokių nuostatų: „reikalavimas netaikomas ūkio subjektams, turintiems licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais pastatuose, kurie patenka į draudžiamą zoną, pristačiusiems [...] rajono savivaldybės administracijos direktoriui ugdymo įstaigos vadovo rašytinį sutikimą“⁸³ arba „sprendime nustatytas draudimas taikomas išduodant licencijas naujose prekybos alkoholiniais gėrimais vietose“⁸⁴. Siekiant išvengti tokių korupcijos požymių rizikingų sprendimų, STT siūlė alkoholio kontrolės teisiniame reguliavime įtvirtinti pereinamąjį laikotarpį nuo tarybos sprendimo, kuriuo nustatytas atstumas, draudžiantis prekiauti alkoholiniais gėrimais,

⁸⁰ „Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos antikorupcinio vertinimo išvada „Dėl teisės aktų, reglamentuojančių licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais išdavimą“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 21 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/922305c02c7611e58a4198cd62929b7a?jfwid=-tvh0po5up>.

⁸¹ „Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos antikorupcinio vertinimo išvada „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 18 straipsnio 3 d. ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais“, *supra note*, 5.

⁸² *Ibid*

⁸³ „Ukmergės rajono savivaldybės tarybos 2013 m. gegužės 30 d. sprendimas Nr. 7-134 „Dėl prekybos alkoholiniais gėrimais“, *supra note*, 79.

⁸⁴ „Jurbarko rajono savivaldybės tarybos 2014 m. sausio 30 d. sprendimas Nr. T2-18 „Dėl atstumo nuo karinių ir sukarintos tarnybos, policijos ir kitų statutinių, sveikatos priežiūros, ugdymo įstaigų ir maldos namų, kuriuo draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais, nustatymo“, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 26 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/db41d2d08e0d11e39e3c992f044525a9?positionInSearchResults=263&searchModelUUID=0a01c097-e93c-4166-bc30-0ff81c6b896d>.

priėmimo dienos, kas suvienodintų verslo plėtos sąlygas visiems be išimties verslo subjektams⁸⁵.

Apibendrinant galima pasakyti, kad aptariama AKĮ 18 str. 3 d. 1 p. norma sudaro palankesnes sąlygas savivaldybių taryboms priimti labiau bendruomenių poreikius atliepiančius sprendimus, tačiau turi trūkumų. Teisės normos nuostatos sudaro prielaidas ją taikyti tik naujiems verslo subjektams, netaikant uždraustose teritorijose jau veikiantiems verslo subjektams, nesant protingo pereinamojo laikotarpio esamam verslui nutraukti ar jam persikelti į kitą vietą. Taip pat pažymėtina, kad nustatant konkrečius atstumus prie viešųjų įstaigų ar maldos namų teritorijų, kuriuose uždraudžiama prekyba alkoholiniais gėrimais, iš savivaldybių tarybų AKĮ nereikalauja iš anksto įtvirtinti ir paviėšinti konkrečius kriterijus, tvarkas ar metodologijas, kuriomis remiantis būtų ribojamos alkoholinių gėrimų prekybos srityje veikiančių verslo subjektų teisės.

AKĮ 18 str. 9 d. įtvirtinta, kad „savivaldybių tarybos, siekdamos užtikrinti viešąją tvarką ir visuomenės saugumą ir įvertinusios prekybos alkoholiniais gėrimais vietą, gyventojų, bendrijų, bendruomenių ar jų atstovų, asociacijų ar kitų institucijų raštu pareikštą nuomonę, policijos komisariatų pasiūlymus, turi teisę riboti laiką, kuriuo leidžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais, nustatyti vietas ir (ar) teritorijas, kuriose draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais, neišduoti licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais“⁸⁶. Klaipėdos apygardos administracinis teismas pažymėjo, kad toks „ribojimas atitinka jo tikslą – užtikrinti visuomenės saugumą, siekti pozityvių, visuomenei svarbių tikslų, apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves, teisės saugomas ir ginamas vertybes“⁸⁷.

Pastebėtina, kad pagal minėtos teisės normos formuluotę mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijos neišdavimas, prekybos alkoholiniais gėrimais laiko intervalo siaurinimas, neprekiavimo alkoholiniais gėrimais vietų ir teritorijų nustatymas nėra siejamas su konkrečiomis objektyviomis aplinkybėmis, kurioms pasireiškus galima būtų spręsti dėl šios nuostatos taikymo, t. y. normos formuluotėje nenustatyta po kokių teisės pažeidimų ir/ar jų pakartotinumą savivaldybių tarybos turi teisę apriboti verslo subjektų teises. Vienintelis objektyvus kriterijus, įtvirtintas normos formuluotėje, yra alkoholinių gėrimų prekybos vieta. Dėl šių teisės normos ypatumų buvo kilę nemažai diskusijų bei pareikšta prieštaringų nuomonių. Nuomonę šiuo klausimu anuomet išsakė LR vyriausybė, kuri teigė, kad teisės normoje nėra

⁸⁵ „Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos antikorporcinio vertinimo išvada „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 18 straipsnio 3 d. ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais““, *supra note*, 5.

⁸⁶ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *supra note*, 40.

⁸⁷ „Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2012 m. vasario 23 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-118-243/2012“, ETEISMAI, žiūrėta 2021 m. sausio 29 d., <https://eteismai.lt/byla/110260857597049/I-118-243/2012?word=alkoholiu>.

numatyta kriterijų, kuriais vadovaujantis galima būtų siaurinti prekybos alkoholiniais gėrimais laiką, o sprendimus priimant vien tik pagal subjektyvią suinteresuotų gyventojų nuomonę, būtų apribota kai kurių verslo subjektų teisė verstis ūkine veikla, taip pat sudarytos skirtingos konkurencijos sąlygos toje pačioje ūkinės veiklos srityje veikiantiems verslo subjektams, padidėtų galimybė priimti diskriminaciniu ir korupciniu požiūriu ydingus sprendimus⁸⁸. Panašūs pastebėjimai buvo išsakyti LR Seimo kanceliarijos Teisės departamento pasiūlyme, kuriame atkreiptas dėmesys į tai, kad yra siūloma įtvirtinti teisę savivaldybių taryboms siaurinti prekybos alkoholiniais gėrimais laiko intervalą, neatsižvelgiant į verslo subjektų padarytus alkoholio kontrolės teisės nuostatų pažeidimus, bet šią teisę siejant tik su atitinkamų asmenų šališkais pageidavimais⁸⁹. Spręsdamas bylą Nr. A-63-977/2008 LVAT taip pat iš esmės laikėsi analogiškos pozicijos ir nurodė, kad šios teisės normos taikymas neįmanomas, neįrodžius alkoholio kontrolės teisės reikalavimų pažeidimų bei nenustačius priežastinio ryšio tarp jų ir viešosios tvarkos pažeidimų šalia prekybos vietos⁹⁰. Vėlesnėje byloje Nr. A-756-1047/2009 LVAT patikslino suformuotą poziciją ir nurodė, kad teisės normos turinys ir konstruktyvas nereikalauja pardavimo alkoholiniais gėrimais laiko korekcijų sieti vien su verslo subjekto padarytais alkoholio kontrolės teisės pažeidimais. Be to, kaip pažymėjo teismas, AKĮ 18 str. 9 dalies norma yra AKĮ trečiajame skyriuje ir nėra siejama su AKĮ šeštuoju skyriumi, kuris nustato verslo subjektų atsakomybę už alkoholio kontrolės teisės pažeidimus, todėl iš esmės ji skirta alkoholio prieinamumui riboti, nustatyti prekybos alkoholiniais gėrimais tvarką, o ne teisinę atsakomybę už pažeidimus, kuriuos inkriminuojant reiktų nustatyti teisės pažeidimo sudėtį. Kaip pažymėjo teismas, teisė trumpinti prekybos alkoholiniais gėrimais laiką, tai siejant vien tik su verslo subjekto padarytais teisės pažeidimais, savivaldybių taryboms suteiktą teisę rinktis nepagrįstai suvaržytų.⁹¹ Taip pat LVAT pasisakė, kad siaurinant verslo subjektų teises alkoholinių gėrimų prekybos srityje turi būti „atsižvelgiama į įvairių valstybės institucijų poziciją, nustatytų pažeidimų intensyvumą, pobūdį, trukmę bei pavojingumą visuomenei, šių pažeidimų sąsajas su atitinkamo ūkio subjekto veikla, prekybos vietą, gyventojų skundus,

⁸⁸ „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. birželio 27 d. nutarimas Nr. 630 „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio papildymo ir 34 straipsnio 3 bei 11 dalies pakeitimo įstatymo projekto Nr. XP-891““, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 21 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.278985?fwid=-fa58h3ebg>.

⁸⁹ „Papildomo komiteto išvada „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio papildymo ir 34 straipsnio 3 bei 11 dalies pakeitimo įstatymo projekto (XP-891)“, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 22 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.273925>.

⁹⁰ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. birželio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-63-977/2008“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. kovo 21 d., <https://www.infolex.lt/tp/87665>.

⁹¹ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. sausio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-1047/2009“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. kovo 22 d., <https://www.infolex.lt/tp/93089>.

analogiškus savivaldybės sprendimus dėl konkurentų“⁹², tačiau teisminė praktika rodo, kad priimdamos sprendimus dėl verslo subjektų teisių siaurinimo, savivaldybių tarybos ne visada atsižvelgia į išvardintą spektrą dedamųjų. Pvz.: savivaldybių taryboms kyla problemų sprendžiant alkoholinių gėrimų prekybos apribojimo klausimus, kai nėra gauti suinteresuotų asmenų skundai ar policijos pasiūlymai. Pasitaikė LVAT bylų, kai sprendimai dėl prekiaavimo alkoholiniais gėrimais laiko trumpinimo buvo priimami po vienkartinio pobūdžio NTAKD nustatyto alkoholio kontrolės teisės pažeidimo, negavus suinteresuotų asmenų skundų. Šiuo atveju teismas konstatavo, kad savivaldybės tarybos priimtas sprendimas nėra „pakankamai pagrįstas AKĮ 18 straipsnio 9 dalyje nurodytų subjektų duomenimis, patvirtinančiais visuomenės interesą riboti prekybos alkoholiu laiką [...] ir tai sudaro pagrindą jį panaikinti“⁹³. Antra vertus, kitoje byloje Nr. A-858-2557/2012 teismas konstatavo, kad vien policijos pažyma, kurioje užfiksuotas pažeidimų mastas, pobūdis, jų trukmė, yra menkas pagrindas riboti verslo subjekto prekiaavimo alkoholiniais gėrimais laiką, kai savivaldybės taryba sprendama dėl prekybos laiko korekcijos, neatsižvelgė į šioje įmonėje iki sprendimo priėmimo dienos įdiegtas prevencines priemones⁹⁴. Dar kitoje byloje teismas pažymėjo, kad AKĮ 18 straipsnio 9 dalies turinys nurodo, kokios aplinkybės vertinamos priimant sprendimus dėl mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais laiko trumpinimo, tačiau policijos komisariatų siūlymai savivaldybių taryboms yra tik rekomendacijos ir priimdamos sprendimus jos privalo vertinti visus reikšmingus faktorius⁹⁵, tuo tarpu vėlesnėje byloje LVAT nesutiko su verslo subjekto argumentais, jog nesant gyventojų nusiskundimų, savivaldybės taryba neturėjo teisės koreguoti prekybos alkoholiniais gėrimais laiko, nes sprendimas buvo priimtas vadovaujantis policijos siūlymu ir jį pagrindžiančiais argumentais dėl prekybos alkoholiniais gėrimais laiko apribojimo tam tikrose vietose, kurių iš esmės pakako ginčijamam sprendimui priimti⁹⁶.

Pasitaiko atvejų, kai priimant sprendimus dėl verslo subjektų teisių siaurinimo, netinkamai vertinami policijos komisariatų pateikti įvykių faktai, nesigilinant į šiuos įvykius individualiai, į jų priežastis ar pobūdį, šalia veikiančius panašius verslus ir jų prekiaavimo alkoholiniais gėrimais sąlygas, todėl vos keletas visiškai atsitiktinių viešosios tvarkos pažeidimų netoli prekybos alkoholiniais gėrimais vietos, neįvertinant jų tarpusavio ryšio su prekyba

⁹² „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gruodžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1933-525/2015“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. kovo 21 d., <https://www.infolex.lt/tp/1176620>.

⁹³ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. kovo 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-290-525/2020“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. sausio 15 d., <https://www.infolex.lt/tp/1867752>.

⁹⁴ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. spalio 18 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-858-2557/2012“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. sausio 15 d., <http://www.infolex.lt/tp/479090>.

⁹⁵ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. balandžio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-305/2009“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. kovo 21 d., <https://www.infolex.lt/tp/120008>.

⁹⁶ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. rugsėjo 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-492-2799/2011“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. kovo 23 d., <https://www.infolex.lt/tp/225131>.

alkoholiniais gėrimais ir taip neįrodant viešojo intereso pažeidimų, sąlygoja nepamatuotą verslo subjektų teisių siaurinimą. Pvz.: LVAT byloje Nr. A-1933-525/2015 buvo konstatuota, kad priimdama ginčo sprendimą savivaldybės taryba „neanalizavo ar ir kaip policijos rašte nurodyti pažeidimai susiję su pareiškėjo baru [...], jame vykdoma prekyba alkoholiniais gėrimais būtent nakties metu, nenustatinėjo tinkamos visuomenės ir verslo interesų pusiausvyros [...]. [...] buvo vertintas policijoje užregistruotų įvykių faktas, tačiau nurodyti įvykiai individualiai – jų pobūdis, priežastys ir t. t. – vertinti nebuvo“⁹⁷.

Pastebėtina, kad priimdamos sprendimus savivaldybių tarybos ne visada privalo įrodyti, jog verslo subjektai nusižengė AKĮ nustatytai tvarkai ir/ar jų veikla įtakojo viešojo intereso pažeidimus. Ribojant verslo subjektų teises, atsižvelgiant į prekybos alkoholiniais gėrimais vietą, pakanka įrodyti neigiamą prekybos alkoholiniais gėrimais verslo įtaką konkrečios savivaldybės vietovės socialiniam gyvenimui. LVAT nurodė, kad „ribojant alkoholinių gėrimų pardavimo laiką prekybos vietai neprivalo įrodinėti, ar pareiškėjas, versdamasis prekyba alkoholiu, nusižengė įstatymo reikalavimams [...]. Išduota licencija mažmeninei prekybai alkoholiu negali riboti socialinės aplinkos plėtros, kuri nėra suderinama su prekyba alkoholiu konkrečioje vietoje. Todėl atsiradus tokioms aplinkybėms, įgaliota institucija turi teisę riboti prekybą alkoholiu, jei bus pagrįsta, jog prekybos alkoholiniais gėrimais poveikis socialinei aplinkai yra neigiamas“⁹⁸. Kaip rodo LVAT praktika, tokiam poveikiui pagrįsti nepakanka savivaldybių taryboms apsiriboti faktais, kad būtina riboti prekybą alkoholiniais gėrimais, tačiau reikia surinkti pakankamai duomenų, patvirtinančių tokios veiklos įtaką socialinei aplinkai ir tai būtų tinkamas pagrindas siaurinti atitinkamų verslo subjektų teises⁹⁹.

Taip pat pasitaikė atvejų, kai taikant minėtą AKĮ 18 str. 9 d. normą ir priimant sprendimus dėl verslo subjektų teisių siaurinimo, yra pažeidžiami konkurencijos principai. Pvz.: LVAT byloje Nr. A-1063-858/2018 spęstas klausimas dėl licencijos mažmeninei prekybai alkoholiniais gėrimais neišdavimo, motyvuojant tuo, kad būsima pardavimo vieta yra artima mokyklai, nors panašiu atstumu jau veikiančiam kitam verslo subjektui, licencija mažmeninei prekybai alkoholiniais gėrimais buvo išduota. Teismas pripažino, kad savivaldybės taryba, sprendama klausimą dėl licencijos mažmeninei prekybai alkoholiniais gėrimais neišdavimo, iš esmės nevertino esamos situacijos pagal LR konkurencijos įstatymo nuostatas.¹⁰⁰ Atsižvelgiant į tai, kad konkurencijos teisės pažeidimai savivaldybių tarybų praktikoje dėl prekybos

⁹⁷ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gruodžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1933-525/2015“, *supra note*, 92.

⁹⁸ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. balandžio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-379-261/2016“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. sausio 15 d., <https://www.infolex.lt/tp/1253970>.

⁹⁹ *Ibid*

¹⁰⁰ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. birželio 1 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-1063-858/2018“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. sausio 25 d., <http://www.infolex.lt/tp/1720284>.

alkoholiniais gėrimais ribojimų nėra reti, o šios institucijos nėra profesionalios konkurencijos teisės žinovės, LVAT minėtoje byloje pabrėžė, kad Konkurencijos tarybos priedermė yra nagrinėti ar viešojo administravimo subjektų išleisti teisės aktai atitinka LR konkurencijos įstatymo 4 straipsnyje įtvirtintus reikalavimus, todėl sprendžiant klausimus, susijusius su konkurencija, yra sudaryta galimybė kreiptis į Konkurencijos tarybą, kad pastaroji institucija šiuo klausimu pateiktų savo nuomonę¹⁰¹.

Tenka pažymėti, kad įstatymo normos dalyje, susijusioje su teise riboti verslo subjektų prekybos alkoholiniais gėrimais laiką, nėra įtvirtintas mechanizmas dėl laiko ribojimo trukmės nustatymo, t. y. kiek valandų per parą alkoholinių gėrimų pardavimo laiko intervalas gali būti siaurinamas, į ką turi būti kreipiamas vietos alkoholio kontrolės politikos formuotojų dėmesys, tačiau šį teisinį vakuumą sėkmingai užpildo LVAT praktika. Pvz.: pasitaiko atvejų, kai savivaldybių tarybos nemotyvuotai ir neindividualizuotai parenka laiko intervalą, kuriuo draudžia prekiauti alkoholiniais gėrimais, nors teismas ne kartą pasisakė, kad taikomi ribojimai turi būti motyvuoti, o tokio sprendimo objektas turi suprasti, kodėl buvo priimtas būtent toks verdiktas¹⁰². Byloje eA-1062-575/2019 LVAT nustatė, kad savivaldybės taryba „nenurodė jokios individualizuotos informacijos apie pareiškėjo, prekiaujant alkoholiniais gėrimais nuo 14 val. iki 10 val. šia veikla pažeidžiamą viešąjį interesą, t. y. nenurodė motyvų, kurie pagrįstų pasirinktą laiko intervalą“¹⁰³. Kitoje byloje Nr. A-261-305/2009, kurioje buvo sprendžiamas ginčas dėl prekavimo alkoholiniais gėrimais laiko sutrumpinimo nuo 19 val., su kuo nesutiko verslo subjektas, LVAT, remdamasis policijos komisariato pažyma, nustatė, kad prekybos alkoholiniais gėrimais laikas turėjo įtakos prastai kriminogeninei padėčiai bare bei jo prieigose. Pagal policijos pažymą buvo nustatyta, kad incidentai su neblaiviais lankytojais bare ir jo prieigose dažniausiai fiksuoti po 22 val. Vadovaujantis įrodymuose užfiksuotais faktais, teismas padarė išvadą, jog apribojimas prekiauti alkoholiniais gėrimais gali būti taikomas ne nuo 19 val., kaip buvo nusprendusi savivaldybės taryba, o nuo 22 val., po kurios registruota daugiausiai viešosios tvarkos pažeidimų.¹⁰⁴

Pasitaiko atvejų, kai savivaldybių tarybos susiduria su problema, nustatydamos prekybos alkoholiniais gėrimais laiko ribojimus, siejant juos su konkrečia vieta (adresu). Susipažinus su LVAT praktika pastebėta, kad tokie ginčai paprastai kyla tais atvejais, kai buvusiose prekybos alkoholiniais gėrimais vietose kuriasi nauji verslo subjektai. LVAT pabrėžė,

¹⁰¹ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. birželio 1 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-1063-858/2018“, *supra note*, 100.

¹⁰² „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. liepos 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-556-1674/2013“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. sausio 15 d., <https://www.infolex.lt/tp/705853>.

¹⁰³ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. rugsėjo 18 d. nutartis administracinėje byloje eA-1062-575/2019“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. kovo 23 d., <https://www.infolex.lt/tp/1760858>.

¹⁰⁴ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. balandžio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-305/2009“, *supra note*, 95.

kad AKĮ 18 str. 9 d. numatytų ribojimų taikymas nebūtinai turi būti siejamas vien tik su konkrečiais verslo subjektais, o toks teisės normos nuostatų interpretavimas nepagrįstai siaurintų šioje normoje numatyto prekybos alkoholiniais gėrimais laiko ribojimo taikymą¹⁰⁵. Byloje Nr. A-608-602/2016 teismas atkreipė dėmesį, kad savivaldybės administracijos skyrius, siūlydamas apriboti naujai besikuriančiai įmonei prekybos alkoholiu laiką, teisingai įvertino tai, kad šalia numatomo prekybos vietos adreso yra dar kelios įmonės, prekiaujančios alkoholiniais gėrimais, kurių darbo laikas taip pat tokiu pat intervalu yra apribotas, todėl negalima teigti, kad savivaldybės tarybos sprendimas, trumpinantis verslo subjekto naktinės prekybos alkoholiniais gėrimais laiką, diskriminuoja verslo subjektą kitų toje pačioje teritorijoje alkoholiniais gėrimais prekiaujančių verslo subjektų atžvilgiu.¹⁰⁶ Kita vertus, visiškai kitokią poziciją LVAT išsakė byloje Nr. A-205-261/2016, kai savivaldybės taryba apribojo prekybos alkoholiniais gėrimais laiką, įvertinusi pažeidimus, padarytus anksčiau tuo pačiu adresu veikusio kito verslo subjekto, o ribojamo verslo subjekto veiklos pažeidimų šiuo adresu nebuvo nustatyta. Teismas konstatavo, kad savivaldybės tarybos sprendimas, kurį ginčijo verslo subjektas, nebuvo grindžiamas AKĮ 18 str. 9 d. nurodytų bendruomenės atstovų ir policijos informacija apie verslo subjekto prekybos alkoholiu įtaką vietovės socialinei aplinkai, todėl sprendimas naikintinas, nes yra ydingas viešojo administravimo principų prasme. Teismas atkreipė dėmesį, kad anksčiau veikusio verslo subjekto padaryti pažeidimai negali būti inkriminuojami naujam verslo subjektui, įsikūrusiam tuo adresu, ir tuo pagrindu trumpinti licencijoje įtvirtintą prekybos alkoholiniais gėrimais laiką.¹⁰⁷

Kalbant apie savivaldybių tarybų galimybes nustatyti vietas ir/ar teritorijas be prekybos alkoholiniais gėrimais, aptariamoje teisės normoje *expressis verbis* nėra įtvirtinti pagrindai, kurie įgalintų spręsti, jog ši nuostata taikoma ne tik teritorijoms, kuriose nėra prekiaujama alkoholiniais gėrimais, bet ir teritorijoms, kuriose jau veikia verslo subjektai, užsiimantys mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais. Kad ši norma taikoma ir teritorijoms, kuriose jau veikia verslo subjektai, užsiimantys tokia prekyba, galima nustatyti iš Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 37¹ p. nuostatos formuluotės, kurioje įtvirtinta, jog mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licenciją turintis verslo subjektas, gavęs rašytinį pranešimą apie savivaldybės tarybos draudimą prekiauti alkoholiniais gėrimais toje vietoje ar teritorijoje kur jis veikia, privalo kreiptis į savivaldybės vykdomąją

¹⁰⁵ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. liepos 4 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-608-602/2016“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. sausio 31 d., <http://www.infolex.lt/tp/1300025>.

¹⁰⁶ *Ibid*

¹⁰⁷ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. vasario 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-205-261/2016“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. kovo 21 d., <https://www.infolex.lt/tp/1212864>.

instituciją dėl minėtos licencijos papildymo, sustabdymo ar panaikinimo¹⁰⁸. Kaip matyti, galiojantis teisinis reguliavimas suponuoja, kad savivaldybių tarybos yra laisvos pasirinkti ar nustatant vietas/ teritorijas be prekybos alkoholiniais gėrimais, bus ribojamos tik būsimų verslo subjektų teisės prekiauti alkoholiniais gėrimais ar kartu bus siauriamos ir toje teritorijoje jau veikiančių verslo subjektų teisės. Kaip parodė savivaldybėse susiformavusi praktika, aptarta nagrinėjant AKĮ 18 str. 1 d. 3 p. nuostatų įgyvendinimo aspektus, tokio pobūdžio teisinis reguliavimas sukuria sąlygas savivaldybių tarybų sprendimams priimti, kai ribojimai prekiauti atitinkamoje teritorijoje taikomi tik naujai besikuriantiems verslo subjektams, netaikant ribojimų tose zonose jau veikiančiams verslo subjektams, taip iškreipiant konkurencines sąlygas. Siekiant išvengti analogiškų situacijų ir konkurencijos teisės pažeidimų LVAT vienoje iš bylų akcentavo, kad „pagal AKĮ [...] savivaldybių tarybos turi teisę iš anksto nustatyti tam tikrus atstumus ar zonas, kuriose draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais. Teisėjų kolegijos vertinimu, toks AKĮ tikslų realizavimas būtų skaidrus, objektyvus, nediskriminacinis, leistų ūkio subjektams iš anksto planuoti savo plėtros ir veiklos galimybes“¹⁰⁹.

Taip pat pažymėtina, kad pasirinkus siaurinti visų, be išimties, verslo subjektų teises minėtu aspektu, savivaldybių tarybos yra laisvos nuspręsti dėl pereinamojo laikotarpio taikymo esamam alkoholinių gėrimų prekybos verslui nutraukti nuo sprendimų įsigaliojimo dienos ir jo terminų. Dėl teisės normoje neįtvirtinto minimalaus pereinamojo laikotarpio mechanizmo, autorės nuomone, sudaromos prielaidos pažeisti šiose zonose jau veikiančių verslo subjektų teisėtą lūkesčių principą ir tai ypač aktualu tų verslo subjektų atžvilgiu, kurių veikla nesukelia problemų nei teisėsaugai, nei bendruomenei. Atsižvelgiant į tai, minėta teisės norma šiuo aspektu turi potencialo būti tobulinama, pasitelkiant kitų šalių teisinio reguliavimo pavyzdžius. Primintinas šio darbo antrame skyriuje aptartas Naujosios Zelandijos teisinis reguliavimas, kuriame numatyta, kad savivaldos institucijų patvirtinti alkoholio kontrolės politikos elementai, iš esmės įtakojantys esamo verslo veiklą, įsigalioja praėjus ne mažiau kaip 3 mėnesiams po sprendimo priėmimo ar panaš¹¹⁰.

Kalbant apie savivaldybių tarybų teisę spręsti dėl licencijos, suteikiančios teisę prekiauti alkoholiniais gėrimais, neišdavimo, atsižvelgiant į teisės normoje įtvirtintas aplinkybes bei suinteresuotų asmenų nuomones, pasiūlymus, pažymėtina, kad šios normos dalies įgyvendinimas turi sunkumų. Tai patvirtina ir NTAKD atliktas tyrimas, kuriame išsiaiškinta, kad retai AKĮ 18 str. 9 d. normos kontekste naudojamosi savivaldybių tarybų teise – neišduoti licencijos,

¹⁰⁸ „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 618 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių patvirtinimo““, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 21 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.233979/asr>.

¹⁰⁹ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. birželio 1 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-1063-858/2018“, *supra note*, 100.

¹¹⁰ „Sale and Supply of Alcohol Act“, *supra note*, 55.

atsižvelgiant į viešąjį interesą ar į alkoholinių gėrimų prekybos vietą ir gavus suinteresuotų asmenų pasiūlymus ir nuomones. Minėto tyrimo duomenimis 2012 ir 2013 metais dešimt savivaldybių nurodė neišdavusios ar panaikinusios licencijas šiais pagrindais, o 2019 m. tokių savivaldybių buvo tik penkios.¹¹¹ Kitame tyrime NTAKD padarė išvadą, kad teise neišduoti licencijos, kai remiamasi suinteresuotų asmenų nuomone ir pasiūlymais, savivaldybių tarybos naudoja retai „dėl gyventojų ir visuomeninių organizacijų nežinojimo apie galimybę kreiptis į savivaldybes šiais klausimais“¹¹². Atlikdama minėtą tyrimą NTAKD klausė savivaldos institucijų, kiek jos yra gavusios suinteresuotų asmenų nuomonių, pasiūlymų dėl licencijų mažmeninei prekybai alkoholiniais gėrimais neišdavimo. Apklausoje tik vienos savivaldybės atstovai nurodė, kad buvo gavę gyventojų prašymą dėl tokios licencijos neišdavimo, tačiau į jį nebuvo atsižvelgta. Po šio tyrimo NTAKD nustatė, kad aiškiai matomas nepakankamas visuomenės aktyvumas.¹¹³ Tokie tyrimų rezultatai, autorės nuomone, rodo šios srities licencijavimo procedūrų trūkumus arba aptariamą teisinę normos dalies netobulumą, nors normos tikslas iš esmės ir buvo suteikti veiksmingus teisinius įrankius savivaldybių taryboms efektyviau prisidėti prie alkoholinių gėrimų pardavimo ribojimų. Dabar jau buvusi LR Seimo narė B. Vėsaitė pareiškė, jog „pasitaiko atvejų, kad licencijas prekiauti alkoholiniais gėrimais norima įsigyti [...] stacionariose prekybos vietose, nors tam prieštarauja aplinkiniai gyventojai, policijos komisariatų turi pastabų dėl tokių prekybos vietų, tačiau savivaldybės neturi teisinio pagrindo neišduoti licencijų“¹¹⁴.

Aptariamą teisės normos dalies taikymas savivaldybių taryboms sudėtingėja, kai dėl licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais kreipiasi naujai įsteigti verslo subjektai, kuriems praeityje nebuvo taikytos jokios su AKĮ pažeidimu susijusios sankcijos ir jų veikla nėra sutrikdžiusi viešosios tvarkos ar pakenkusi visuomenės saugumui. Vadovaujantis galiojančiu teisiniu reguliavimu ir išduodant licencijas mažmeninei prekybai alkoholiniais gėrimais, paprastai nėra klausama bendruomenės nuomonės ar policijos komisariatų pasiūlymų, t. y. AKĮ nenumatyta privaloma išankstinė naujų prekybos alkoholiu vietų viešinimo procedūra. Tokiu atveju mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijos neišdavimo motyvus savivaldybių tarybos turi teisę sieti tik su vieta (teritorija ar adresu), kurioje kriminogeninė situacija yra prasta arba su vieta, kurioje jau yra nustatyti išankstiniai draudimai prekiauti alkoholiniais gėrimais arba savivaldybių tarybos yra oficialiai nustačiusios alkoholinių gėrimų

¹¹¹ Gintaras Karanda, *Alkoholio ir tabako kontrolės priemonių įgyvendinimas savivaldybėse 2012-2019 m.* (Vilnius: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2019), 18.

¹¹² Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, *Alkoholis* (Vilnius: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2018), 1, <https://medis.ntakd.lt/wp-content/uploads/2018/12/Alkoholis.pdf>.

¹¹³ *Ibid*, 3.

¹¹⁴ „Alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 9 dalies pakeitimo bei 18-2 straipsnio 3 dalies papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 20 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=3d5v2bnpn&documentId=TAIS.374181&category=TAK>.

prekybos vietų steigimosi atstumus prie viešųjų įstaigų ar maldos namų teritorijų. Situaciją šiuo atveju komplikuoja pati AKĮ 18 str. 9 d. formuluotė, kurioje pažodžiui įtvirtinta, kad savivaldybių tarybos turi teisę riboti verslo subjektų teises, atsižvelgdamos į kitų suinteresuotų asmenų „raštu pareikštą nuomonę, [...] pasiūlymus“¹¹⁵ ir nieko neužsimenama apie pačių savivaldos institucijų teisę šį procesą inicijuoti, nors praktikoje neretai pasitaiko atvejų, kai verslo subjektų teisių ribojimui reikalingos faktinės medžiagos rinkimo iniciatyva priklausė pačioms savivaldos institucijoms ir tokia iniciatyva buvo skundžiama teismui. Pastebėtina, kad šiuo klausimu LVAT praktikoje galima aptikti prieštarų aiškinimų, kas šią situaciją iš esmės palieka neapibrėžtą. Pvz.: byloje Nr. A-2033-662/2015 sprendamas ginčas dėl priimto sprendimo, kuriuo buvo susiaurintos verslo subjekto teisės prekiaujant alkoholiniais gėrimais ir kurio iniciatoriumi buvo savivaldybės meras, LVAT iš esmės neprieštaravo pirmosios instancijos teismo pastebėjimams, jog „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 9 dalies konstrukcija suponuoja išvadą, kad šioje teisės normoje minimi ribojimai gali būti taikomi tik tada, kai būtent joje nurodyti atitinkami subjektai parodo savo iniciatyvą ir kreipiasi į savivaldybę, bet ne priešingai. Tai reiškia, jog sprendimo priėmimo metu turi būti nustatytos Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 9 dalyje įtvirtintos elgesio taisyklės taikymą suponuojančios faktinės aplinkybės“¹¹⁶. Vėlesnėje LVAT byloje Nr. A-608-602/2016 buvo palaikyta kitokia pozicija ir konstatuojama, jog „nėra pagrindo pripažinti, kad skundžiamas [...] sprendimas [...], kuriuo apribotas prekybos alkoholiniais gėrimais laikas [...] prekybos vietoje [...], yra neteisėtas ar (ir) nepagrįstas vien tuo pagrindu, kad šiam sprendimui priimti faktinės medžiagos surinkimą inicijavo pats atsakovas [...] savivaldybė“¹¹⁷. Pažymėtina, kad LVAT toliau formuojant praktiką, ribojančią savivaldos institucijoms savarankiškai inicijuoti faktinės informacijos dėl viešojo intereso apsaugos rinkimą ir/ar nekeičiant esamos normos formuluotės ar pačios licencijavimo procedūros, iš esmės pasunkėja AKĮ 18 str. 9 d. normos dalies, susijusios su licencijų mažmeninei prekybai alkoholiniais gėrimais neišdavimu, atsižvelgiant į suinteresuotų asmenų nuomonę ir pasiūlymus, įgyvendinimas ir tokią situaciją reikia neatidėliotinai spręsti.

Taip pat minėtoje įstatymo nuostatoje nurodyta, kad neišduoti licencijų mažmeninei prekybai alkoholiniais gėrimais verslo subjektams, vadovaujantis AKĮ 18 str. 9 dalies nuostatomis, turi teisę nuspręsti savivaldybių tarybos¹¹⁸. Pažymėtina, kad tokiais atvejais savivaldybių tarybų funkcijos dubliuoja savivaldybių vykdomųjų institucijų funkcijas. Pagal

¹¹⁵ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *supra note*, 40.

¹¹⁶ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. spalio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2033-662/2015“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. sausio 31 d., <https://www.infolex.lt/tp/1148589>.

¹¹⁷ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. liepos 4 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-608-602/2016“, *supra note*, 105.

¹¹⁸ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *op. cit.*

AKĮ 16 str. 3 d. nuostatas „licencijas išduoda, papildo, rekvizitus patikslina atitinkamos savivaldybės vykdomoji institucija“¹¹⁹, o pagal Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 34 p. „licenciją išduodanti institucija, atsisakiusi išduoti licenciją, apie tai per 30 dienų nuo visų dokumentų priėmimo praneša licencijos prašytojui raštu [...] ir nurodo atsisakymo išduoti licenciją priežastis“¹²⁰. Dar 2006 m., svarstant įstatymo projektą dėl AKĮ 18 str. papildymo, šiuo aspektu savo pastebėjimus išsakė LR Seimo kanceliarijos Teisės departamentas, kuris nurodė, kad „pagal Alkoholio kontrolės įstatymo 16 straipsnio 3 dalį mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas išduoda savivaldybės vykdomoji institucija, tuo tarpu teisė apriboti [...] pagal teikiamą projektą suteikiama savivaldybių taryboms“¹²¹. Pažymėtina, kad savivaldybių taryboms priėmus sprendimus neišduoti licencijų, teisiniame reguliavime išsamiai nereglamentuotos savivaldybių vykdomųjų institucijų procedūros. Tolesni savivaldybių vykdomųjų institucijų veiksmai pagal galiojančią teisinį reguliavimą – taip pat priimti sprendimus dėl licencijos neišdavimo ir ne vėliau kaip per 30 dienų nuo reikiamų dokumentų gavimo dienos pranešti licencijos prašančiam verslo subjektui raštu apie atsisakymo išduoti licenciją priežastis.¹²² Atsižvelgiant į tai akcentuotina, kad abiejų savivaldos institucijų priimti administraciniai aktai tuo pačiu klausimu, vadovaujantis VSI 18 str. 3 d. „gali būti skundžiami teismui“¹²³, todėl praktikoje pasitaiko atvejų, kai priėmus sprendimą neišduoti licencijos, buvo apskūsti ne visi savivaldos institucijų išleisti administraciniai aktai. Pvz.: administracinėje byloje Nr. A-525-3037/2012 verslo subjektas skundė savivaldybės administracijos direktoriaus sprendimą, kuriuo atsisakyta savivaldybės tarybai teikti prašymą pakartotinai persvarstyti sprendimą, kuriuo buvo nuspręsta neišduoti licencijos. Nagrinėdamas bylą LVAT pažymėjo, jog anksčiau priimtas savivaldybės tarybos sprendimas nėra ginčijamas byloje, todėl toliau nagrinėjo tik savivaldybės administracijos direktoriaus priimto sprendimo dėl atsisakymo teikti prašymą savivaldybės tarybos persvarstymui teisėtumą ir pagrįstumą.¹²⁴ Pažymėtina, kad minėti teisinio reguliavimo ypatumai apsunkina verslo subjektų teisių gynimą, įneša neapibrėžtumo į savivaldybių vykdomųjų institucijų veiklą.

Apibendrinant pasakytina, kad AKĮ 18 str. 9 d. normos tikslas – fizinis alkoholio prieinamumo ribojimas, suteikiant savivaldybių taryboms diskrecijos teisę spręsti dėl jos

¹¹⁹ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *supra note*, 40.

¹²⁰ „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 618 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių patvirtinimo“, *supra note*, 108.

¹²¹ „Papildomo komiteto išvada „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio papildymo ir 34 straipsnio 3 bei 11 dalies pakeitimo įstatymo projekto (XP-891)“, *supra note*, 89.

¹²² „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 618 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių patvirtinimo“, *op. cit.*

¹²³ „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas“, TAR, žiūrėta 2021 m. lapkričio 10 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D0CD0966D67F/asr>.

¹²⁴ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 4 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-525-3037/2012“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. sausio 14 d., <https://www.infolex.lt/tp/499170>.

taikymo, nesiejant šios teisės įgyvendinimo tik su alkoholio prekybos rinkoje veikiančių verslo subjektų padarytais alkoholio kontrolės teisės pažeidimais. Antra vertus, tokie normos formuluotės ypatumai sąlygoja jos įgyvendinimo problemiškumą, nes, kaip rodo LVAT praktika, sprendimams dėl verslo subjektų teisių ribojimo priimti surenkami nepakankami įrodymai, neindividualizuotai vertinama gauta informacija iš suinteresuotų asmenų apie viešojo intereso pažeidimus, neatsižvelgiama į konkurencinę aplinką ir verslo subjektų taikomas prevencines priemones, neindividualizuotai parenkami verslo subjektų teisių ribojimai. Normoje neįtvirtintas minimalus veikiančių verslo subjektų veiklos nutraukimo ar persikėlimo į kitą vietą pereinamasis laikotarpis, kai savivaldybių tarybos nusprendžia nustatyti teritorijas be prekiaavimo alkoholiniais gėrimais, kas laikytina korupcijos rizikos veiksnium. Normoje nenumatyta galimybė pačioms savivaldos institucijoms inicijuoti reikiamų viešojo intereso pažeidimų įrodymų rinkimą, siekiant siaurinti verslo subjektų teises. Tai iš esmės apsunkina teisės normos dalies dėl licencijos neišdavimo, esant suinteresuotų asmenų pasiūlymams, nuomonei, įgyvendinimą, nes dėl licencijavimo procedūrų ypatumų nesulaukiama informacijos iš minėtų asmenų, apie ką byloja NTAKD atlikti tyrimai. Tuo pačiu teisiniame reguliavime pasigendama išsamesnių savivaldybių vykdomųjų institucijų funkcijų aprašymo, kai savivaldybių tarybos priima sprendimus neišduoti licencijų, atsižvelgiant į suinteresuotų asmenų prašymus, pasiūlymus, kas apsunkina verslo subjektų teisių gynimą, įneša neapibrėžtumo į savivaldybių vykdomųjų institucijų veiklą.

AKĮ 18 str. 8 d. nurodyta, kad „savivaldybių tarybos turi teisę riboti ar uždrausti prekybą alkoholiniais gėrimais švenčių, parodų, koncertų, teatro spektaklių, cirko ir kitų masinių renginių metu“¹²⁵.

NTAKD nurodė, kad šios normos kontekste priimti savivaldybių tarybų sprendimai, varijuoja tarp tokių priemonių: 1) sprendimai neišduoti vienkartinę licencijų, 2) apribojimai dėl prekybos laiko, 3) apribojimai dėl prekybos teritorijos, 4) apribojimai tam tikriems renginiams ar mokslo metų pradžios renginiams¹²⁶. Tokių variacijų gausą įtakoja tai, kad minėtos normos taikymas nėra siejamas su jokiais konkrečiomis objektyviomis aplinkybėmis ar kriterijais, taip pat nenurodoma, kokių tikslų šios normos taikymu yra siekiama. NTAKD teigia, kad šis draudimas ne itin ryškiai mažina alkoholio suvartojimą, tačiau iš esmės prisideda prie renginių savivaldybėse saugumo¹²⁷. Šiuo aspektu Konstitucinis Teismas nurodė, kad „įstatymų leidėjas

¹²⁵ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *supra note*, 40.

¹²⁶ Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, *Rekomendacijos savivaldybėms dėl prekybos alkoholiniais gėrimais masinių renginių ir kitų švenčių metu ribojimo ar draudimo* (Vilnius: Narkotikų tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2019), 2, <https://medis.ntakd.lt/wp-content/uploads/2019/02/Rekomendacijos-savivaldyb%C4%97ms-d%C4%97l-prekybos-alk.-g%C4%97rimais-masini%C5%B3-rengini%C5%B3-ir-kit%C5%B3-%C5%A1ven%C4%8D%C5%B3-metu-ribojimo-ar-draudimo.pdf>.

¹²⁷ Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, *supra note*, 112: 5.

[...] gali įstatymu nustatyti savivaldybių tarybų įgaliojimus [...] riboti ar uždrausti oficialių švenčių ir masinių renginių, kurie, kaip žinoma, yra susiję su padidėjusiu socialinio gyvenimo intensyvumu ir aktyvumu, dienomis prekybą alkoholiniais gėrimais tos savivaldybės teritorijoje (taip pat ir mažmeninės prekybos, viešojo maitinimo įmonėse), kai tai būtina siekiant pozityvių, visuomeniškai svarbių tikslų, *inter alia* apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves, kitas teisės saugomas ir ginamas vertybes“¹²⁸. Savivaldybių tarybos yra laisvos spręsti dėl normos taikymo ir turi galimybę prisidėti prie alkoholio suvartojimo mažinimo bei viešosios tvarkos savivaldybių teritorijose užtikrinimo, nors antra vertus, kaip ne vieną kartą yra pažymėjęs LVAT, suteiktos teisės savivaldos institucijoms nėra beribės, o priimami sprendimai privalo iš esmės atitikti viešojo administravimo principus, taip pat turi būti laikomasi administracinių aktų priėmimo tvarkos bei neperžengiamos suteiktų įgaliojimų ribos¹²⁹.

Panagrinėjus viešojoje erdvėje paskelbtus ir AKĮ 18 str. 8 d. normos pagrindu priimtus savivaldybių tarybų sprendimus, aptinkama nevienodų konkurencinių sąlygų verslo subjektams sudarymo apraiškų. Pvz.: 2016 m. Kretingos rajono savivaldybės tarybos sprendime Nr. T2-164 nustatytas draudimas prekiauti alkoholiniais gėrimais atitinkamų švenčių metu, tačiau nurodyta, jog įtvirtintas draudimas netaikomas viešojo maitinimo vietoms¹³⁰. Tokių pavyzdžių galima aptikti ir daugiau. Tai įrodo, kad priimdamos atitinkamus sprendimus, savivaldybių tarybos kuria skirtingas sąlygas toje pačioje ūkinės veiklos srityje veikiantiems verslo subjektams, nors Konstitucinis Teismas yra minėjęs, kad „prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimai ir draudimai negali būti selektyvūs, jais negalima jokių asmenų (*inter alia* ūkio subjektų) diskriminuoti ar kuriems nors asmenims teikti privilegijų“¹³¹. Antra vertus, peržvelgus nacionaliniu lygiu

¹²⁸ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 21 d. nutarimas Nr. 02/06-23/06-37/06-50/06-31/07 „Dėl Lietuvos Respublikos Alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 8 dalies (2004 m. kovo 9 d. redakcija), 34 straipsnio 17 dalies (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), 41 straipsnio (2004 m. kovo 9 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 618 „Dėl didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių ir mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 28.5, 51.5 punktų (2004 m. gegužės 20 d. redakcija), 51 punkto (2004 m. gegužės 20 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos Alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), šių taisyklių 51 punkto (2006 m. spalio 17 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos Alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d. redakcija), taip pat šių taisyklių 51 punkto (2007 m. gegužės 2 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos Alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d., 2007 m. birželio 21 d. redakcijos)““, *supra note*, 69.

¹²⁹ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. sausio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-1047/2009“, *supra note*, 91.

¹³⁰ „Kretingos rajono savivaldybės tarybos 2016 m. birželio 30 d. sprendimas Nr. T2-205 „Dėl prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo ir uždraudimo 2016 m.““, Kretingos rajono savivaldybė, žiūrėta 2021 m. liepos 15 d., <https://www.kretinga.lt/dokumentai/4677>.

¹³¹ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 21 d. nutarimas Nr. 02/06-23/06-37/06-50/06-31/07 „Dėl Lietuvos Respublikos Alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 8 dalies (2004 m. kovo 9 d. redakcija), 34 straipsnio 17 dalies (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), 41 straipsnio (2004 m. kovo 9 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos vyriausybės 2004 m.

suformuluotą AKĮ 18 str. 3 d. 10 p. reguliavimą, taikomą kiekvienų metų rugsėjo pirmąją, kai prekiauti alkoholiniais gėrimais draudžiama parduotuvėse, tačiau prekyba šiais gėrimais nėra draudžiama viešojo maitinimo įstaigose¹³², galima laikyti, kad tokia savivaldybių tarybų praktika AKĮ 18 str. 8 d. normos kontekste iš esmės atitinka nacionalinę praktiką bei požiūrį į alkoholio prekybos rinkoje veikiančius verslo subjektus ir tai galimai susiję su alkoholio vartojimo įpročiais Lietuvoje (pvz.: Lietuvoje net 92,9 proc. alkoholio vartojimo atvejų fiksuojama namuose, o ne viešojo maitinimo įstaigose¹³³).

Apibendrinant konstatuotina, kad AKĮ 18 str. 8 d. normos taikymas nėra siejamas su jokiais konkrečiomis aplinkybėmis ar kriterijais, tačiau ji skirta siekti teigiamų tikslų, apsaugant bendruomenės narių teises ir laisves bei valstybės puoselėjamas vertybes. Ši nuostata savivaldybių taryboms suteikia plačias teises veikti kontroliuojant alkoholio fizinį prieinamumą, kartu sudarydama prielaidas skirtingų konkurencinių sąlygų kūrimo apraiškoms toje pačioje ūkinės veiklos srityje veikiantiems verslo subjektams, nors iš esmės tokia savivaldybių tarybų praktika atitinka nacionalinį reguliavimą ir skirtingą požiūrį į alkoholio pardavimo rinkoje veikiančius verslo subjektus, t. y. prekiaujančius parduotuvėse ir viešojo maitinimo įstaigose.

Pagal AKĮ 16 str. 3 d. nuostatas „savivaldybių tarybos turi teisę uždrausti prekybą alkoholiniais gėrimais lauko sąlygomis ar apriboti prekybos alkoholiniais gėrimais lauko sąlygomis laiką ir trukmę“¹³⁴.

Ši nuostata AKĮ 16 str. 3 dalies reguliavime pradėjo veikti vos prieš keletą metų, tačiau svarstant šiuos 16 straipsnio pakeitimus viešojoje erdvėje buvo kilę daug diskusijų dėl prekybos alkoholiniais gėrimais paplūdimiuose ir lauko kavinėse. Tuometinis LR premjeras S. Skvernelis pareiškė, kad reikia palikti galimybę savivaldybių taryboms šiuos klausimus spręsti, nes jos yra atsakingos ir tik jos gali priimti sprendimus, jei kyla problemų su lauko kavinėmis¹³⁵. Jam

gegužės 20 d. nutarimu Nr. 618 „Dėl didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių ir mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 28.5, 51.5 punktų (2004 m. gegužės 20 d. redakcija), 51 punkto (2004 m. gegužės 20 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos Alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), šių taisyklių 51 punkto (2006 m. spalio 17 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos Alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d. redakcija), taip pat šių taisyklių 51 punkto (2007 m. gegužės 2 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos Alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d., 2007 m. birželio 21 d. redakcijos)“¹³², *supra note*, 69.

¹³² „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *supra note*, 40.

¹³³ Vita Karpuškienė, Aušrė Rastėnienė ir Arvydas Liepuonius, „Alkoholio vartojimo įpročiai, aplinka ir pasekmės Lietuvoje“, *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika* 18 (2019): 68.

¹³⁴ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *op. cit.*

¹³⁵ „Vyriausybė apsisprendė: savivalda galėtų reguliuoti prekybą alkoholiu“, *Diena*, 2019 m. spalio 30 d., <https://www.diena.lt/naujienos/verslas/ekonomika/vyriausyte-apsisprende-savivalda-galetu-reguliuoti-prekyba-alkoholiu-937325>.

antrino savivaldos atstovai, kurie teigė, kad „šioje situacijoje teisė priimti sprendimus turėtų būtų patikėta pačiai savivaldai“¹³⁶.

Duomenų, kaip savivaldybių tarybos naudojasi šia teise, taip pat ir teismų praktikos šia tema rasti nepavyko, tačiau pastebėtina, kad pagal galiojančią teisės normą prekybos alkoholiniais gėrimais lauko sąlygomis draudimas ar prekybos laiko bei trukmės ribojimas iš vis nėra siejamas su jokiais konkrečiomis aplinkybėmis ar kriterijais (pvz.: nesiejama su prekybos vieta ar viešojo intereso užtikrinimu, nereikalaujama bendruomenės nuomonės ar policijos pasiūlymų, kas yra įtvirtinta anksčiau aptartoje AKĮ 18 str. 9 d. formuluotėje), kuriems pasireiškus savivaldybių tarybos galėtų spręsti dėl šios nuostatos taikymo. Taip pat kyla abejonių ar minėta nuostata gali būti taikoma visiems be išimties verslo subjektams (ketinantiems ateityje prekiauti alkoholiniais gėrimais ir/ar prekiaujantiems, padariusiems pažeidimų ar ne). Dėl minėtų normos formuluotės defektų, autorės nuomone, savivaldybių tarybos savo praktikoje rizikuoja pažeisti verslo subjektų veiklos laisvės ir/ar jų teisėtų lūkesčių principus arba ignoruoti suinteresuotų asmenų nuomones dėl tvarkos ir saugumo, nes esama normos formuluotė iš esmės suteikia savivaldybių taryboms neribotą diskrecijos teisę spręsti dėl prekybos alkoholiniais gėrimais lauko sąlygomis ir, kaip buvo aptarta analizuojant AKĮ 18 str. 3 d. 1 p. normą, analogiškus teisinio reguliavimo trūkumus STT laiko korupcijos rizikos veiksniais¹³⁷.

Apibendrinant pasakytina, kad aptartų AKĮ 16 str. 3 d. nuostatų taikymas nėra siejamas su jokiais aplinkybėmis ar kriterijais, į kuriuos atsižvelgdamos savivaldybių tarybos gali priimti sprendimus dėl alkoholinių gėrimų prekybos lauko sąlygomis ribojimo, tuo paliekant joms plačią diskrecijos teisę rinktis. Tokiu būdu sudaromos prielaidos pažeisti alkoholinių gėrimų pardavimo srityje veikiančių verslo subjektų veiklos laisvės ir/ar teisėtų lūkesčių principus ar ignoruoti suinteresuotų asmenų nuomones.

Reikia pažymėti, kad savivaldybių tarybų posėdžiuose sprendimai dėl verslo subjektų teisių siaurinimo alkoholinių gėrimų pardavimo srityje, vadovaujantis aptartomis AKĮ nuostatomis, priimami dalyvaujančių savivaldybių tarybos narių balsų dauguma, nutarimus įforminant sprendimais¹³⁸. Toko pobūdžio sprendimai priskirtini administraciniams aktams pagal VAI, nes savivaldybių tarybos yra viešojo administravimo subjektai, turintys teisę leisti norminius administracinius aktus ir priimti administracinius sprendimus¹³⁹. Aptartas AKĮ teisinis reguliavimas *expressis verbis* neįvardina administracinio akto rūšies, todėl savivaldybių tarybos

¹³⁶ „Naujieji ribojimai tik skatins neigiamą alkoholio vartojimo kultūrą“, LSA, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 15 d., <https://www.lsa.lt/naujienos/2020/02/25/alkoribojimai/>.

¹³⁷ „Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos antikorupcinio vertinimo išvada „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 18 straipsnio 3 d. ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais“, *supra note*, 5.

¹³⁸ „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas“, *supra note*, 123.

¹³⁹ „Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas“, *supra note*, 68.

turi teisę rinktis, kaip bus siauriamos alkoholio prekybos srityje veikiančių verslo subjektų teisės - išleidžiant norminį administracinį aktą ar priimant administracinį sprendimą. Administracinio akto rūšis, formuojant vietos alkoholio kontrolės politiką, pasirenkama atsižvelgiant į verslo subjektų, kurių teisės planuojama riboti, individualizavimo lygį ir planuojamą administracinio akto taikymo kartotinumą¹⁴⁰. Atkreiptinas dėmesys, kad priimamiems sprendimams, atsižvelgiant į administracinio akto rūšį, taikomi skirtingi sprendimų pagrįstumo reikalavimai anksčiau aptartų AKĮ teisės normų kontekste. Praktikoje pasitaiko atvejų, kai administraciniam sprendimui (*aut. pastaba: ankstesnėje VAI versijoje - individualus administracinis aktas*) yra pritaikomi norminio pobūdžio administracinio akto formavimo principai ar atvirksčiai, ko pasekoje surenkami nepakankami įrodymai, tampantys netinkamu pagrindu sprendimams dėl verslo subjektų teisių alkoholinių gėrimų prekybos srityje siaurinio priimti.

Administracinio sprendimo atskyrimo nuo norminio pobūdžio administracinio akto principai buvo minėti LVAT byloje Nr. A-412-143/2016. Teismas pažymėjo, kad asmenys nebūtinai tiesiogiai privalo būti įvardinti administraciniame akte kaip adresatai, kad jis galėtų būti laikomas individualiu. Teismas pažymėjo, kad yra ir kitų asmenų identifikavimo būdų, pagal kuriuos nedviprasmiškai galima nustatyti apie kokius asmenis ar jų grupes teisės akte kalbama. Minimos bylos ginčo sprendime buvo aiškiai įvardintos prekybos alkoholiniais gėrimais vietos, kurioms buvo taikyti prekybos alkoholiniais gėrimais laiko ribojimai ir tai leido daryti nedviprasmišką išvadą, kad administracinis aktas adresuotas konkretiems asmenims.¹⁴¹ Vadovaudamasis byloje aptartais požymiais savivaldybės tarybos sprendimą teismas priskyrė individualių teisės aktų grupei ir pritarė pirmosios instancijos teismo išsakytai pozicijai, kad sprendimas nebuvo tinkamai pagrįstas, neįrodant verslo subjekto padaryto viešojo intereso pažeidimo, kuris, kaip paaiškėjo byloje, net ir negalėjo būti padarytas, nes iki ginčo sprendimo priėmimo, jokia veikla, susijusi su alkoholinių gėrimų prekyba, toje vietoje dar nebuvo vykdoma.¹⁴² Kitoje byloje A-1771-525/2015 LVAT pažymėjo, kad savivaldybių tarybų sprendimai, ribojantys prekybos alkoholiniais gėrimais laiką visiems be išimties verslo subjektams prekiaujantiems ar ateityje prekiausiantiems alkoholiniais gėrimais konkrečiai nustatytose prekybos vietose, pagal LVAT praktiką nėra laikomi norminiais teisės aktais ir pagal savo prigimtį privalo būti pagrįsti objektyviais duomenimis, teisės aktų nuostatomis, o

¹⁴⁰ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. vasario 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-412-143/2016“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. balandžio 1 d., <http://www.infolex.lt/tp/1216268>.

¹⁴¹ *Ibid*

¹⁴² *Ibid*

priimtuose sprendimuose privalo būti aiškiai įvardintos verslo subjektams nustatytos pareigos bei teisės.¹⁴³

Apibendrinant galima pasakyti, kad pagal galiojantį teisinį reguliavimą alkoholio fizinio prieinamumo ribojimo politikos formavimas savivaldybėse įgyvendinamas naudojant dviejų rūšių administracinius aktus: norminį administracinį aktą ir administracinį sprendimą. Kokiu administraciniu aktu ribojamos alkoholio mažmeninės prekybos srityje veikiančių verslo subjektų teisės, savivaldybių tarybos pasirenka atsižvelgdamos į verslo subjektų individualizavimo lygį ir planuojamą teisės akto taikymo kartotinumą. Kaip rodo LVAT praktika, savivaldybių tarybos klysta individualaus pobūdžio administracinį aktą (administracinį sprendimą) laikydamos norminio pobūdžio administraciniu aktu ir to pasekoje priima sprendimus, pasinaudodamos nepakankamais įrodymais.

Vadovaujantis VSĮ 4 str. 9 p. įtvirtintu principu, savivaldos institucijos turi informuoti savo bendruomenes apie su alkoholio kontrole susijusius sprendimų projektus, šioje srityje priimtus sprendimus bei sudaryti sąlygas bendruomenės dalyvavimui planuojant atitinkamus sprendimus¹⁴⁴. Tokie sprendimų projektai pagal galiojantį teisinį reguliavimą registruojami savivaldybių tarybų veiklos reglamentuose įtvirtinta tvarka bei ne vėliau kaip sekančią darbo dieną pavišinami savivaldybių internetinėse svetainėse¹⁴⁵. Savo ruožtu savivaldybių tarybų priimti norminio pobūdžio teisės aktai alkoholio kontrolės klausimais oficialiai skelbiami LR Teisės aktų registre ir savivaldybių interneto tinklalapiuose, o alkoholio kontrolės klausimais priimtus administracinius sprendimus LR Teisės aktų registre skelbti neprivaloma¹⁴⁶.

Atsitiktinės atrankos būdu peržiūrėjus keletą alkoholio kontrolės tema skelbtų savivaldybių tarybų sprendimų projektų pastebėta, kad jie viešinami bendra tvarka, Lietuvos savivaldos institucijos ypatingo dėmesio tokių sprendimų projektų viešinimui neskiria, sprendimų projektų paskelbimo ir jų priėmimo datas geriausiu atveju skiria savaitę. Šios peržiūros rezultatai užfiksuoti žemiau pateikiamoje 2 lentelėje:

¹⁴³ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. lapkričio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1771-525/2015“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. kovo 26 d., <https://www.infolex.lt/tp/1157101>.

¹⁴⁴ „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas“, *supra note*, 123.

¹⁴⁵ *Ibid*

¹⁴⁶ *Ibid*

2 lentelė. Savivaldybių tarybų sprendimų alkoholio kontrolės tema projektų viešinimo suvestinė

Eil. Nr.	Savivaldybės pavadinimas, savivaldybės tarybos sprendimo pavadinimas	Sprendimo projekto pavišinio Teisės aktų registre data, Nr.	Sprendimo priėmimo data ir numeris
1.	„Prienų rajono savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo““ ¹⁴⁷	2016-08-19 Nr. 16-9167	2016-08-25 Nr. T3-202
2.	„Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl draudimo prekiauti alkoholiniais gėrimais nurodytu atstumu““ ¹⁴⁸	2016-11-22 Nr. 16-12884	2016-11-24 Nr. T2-269
3.	„Ignalinos rajono savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo““ ¹⁴⁹	2019-05-23 Nr. 19-6403	2019-05-30 Nr. T-85

Kaip matyti iš aptarto teisės aktų ir jų projektų viešinimo reguliavimo ir savivaldos institucijų praktikos, alkoholio fizinio prieinamumo kontrolės politiką formuojantys administraciniai aktai ir jų projektai viešinami bendra tvarka, speciali viešinimo procedūra teisės aktuose nenumatyta, todėl ir netaikoma, kai pvz.: jau minėtos Naujosios Zelandijos teisiniame reguliavime alkoholio kontrolės politiką formuosiančio sprendimo projektui yra taikoma speciali 30 dienų viešinimo procedūra¹⁵⁰.

Apibendrinant pasakytina, kad savivaldybių tarybų sprendimų projektams ir priimtiems sprendimams alkoholio fizinio prieinamumo ribojimo klausimais specialioji viešinimo procedūra alkoholio kontrolės teisėje nenumatyta, todėl praktikoje tokie sprendimai ir jų projektai viešinami pagal bendrą teisės aktų viešinimo schemą.

Viešosios politikos teorijoje akcentuojama, kad politika privalo būti peržiūrima ir įvertinama, siekiant spręsti dėl jos veiksmingumo. W. Parsons teigia, kad „įvertinimas politiniam procesui teikia „grįžamojo ryšio“ informaciją, kuri skatina politikos [...] kaitą“¹⁵¹, o W.N. Dunn nurodo, kad „vertinimas [...] atskleidžia kokių mastu buvo įgyvendinti tam tikri tikslai. [...]

¹⁴⁷ „Prienų rajono savivaldybės tarybos 2016 m. rugpjūčio 25 d. sprendimas Nr. T3-202 „Dėl prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo““, LRS, žiūrėta 2022 m. balandžio 16 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d51d1de06e9011e6a421ea2bde782b94?positionInSearchResults=1&searchModeIUID=d38d3357-a41b-4cd4-bb63-7253c1e2e3e5>.

¹⁴⁸ „Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2016 m. lapkričio 24 d. sprendimas Nr. T2-269 „Dėl draudimo prekiauti alkoholiniais gėrimais nurodytu atstumu““, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 20 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/51ff0810b8d211e6a3e9de0fc8d85cd8?positionInSearchResults=9&searchModeIUID=20275ce3-ff5f-4c59-b23b-5486dd7b055e>.

¹⁴⁹ „Ignalinos rajono savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 30 d. sprendimas Nr. T-85 „Dėl prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo““, LRS, žiūrėta 2022 m. balandžio 16 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5b49175286ff11e98a8298567570d639?positionInSearchResults=1&searchModeIUID=39d16e05-ed81-4113-9834-ae1af1fc0495>.

¹⁵⁰ „Sale and Supply of Alcohol Act“, *supra note*, 55.

¹⁵¹ Wayne Parsons, *Viešoji politika* (Vilnius: Eugrimas, 2001), 503.

padeda nuskaidrinti ir kritikuoti vertybes, grindžiančias tikslų ir uždavinių pasirinkimą. [...] informacija apie nepakankamą politikos veiksmingumą gali praversti politikos problemų pertvarkymui“¹⁵².

Reikia pažymėti, kad AKĮ reguliavime, kuris *inter alia* nustato Lietuvos savivaldos subjektų kompetenciją alkoholio kontrolės srityje, pasigendama akcentų, susijusių su savivaldybių tarybų suformuotos alkoholio fizinio prieinamumo ribojimo politikos peržiūros ir vertinimo mechanizmu, t. y. teisiniame reguliavime nėra įtvirtinta, kokiam laikotarpiui savivaldybių tarybų priimti ribojimai gali būti nustatomi ir/arba nenustatyti priimtų sprendimų peržiūros terminai. Savivaldybių tarybos laisvos spręsti dėl priimtų politikos peržiūros terminų ir kitų su tuo susijusių aspektų.

Atkreiptinas dėmesys, kad galiojančiose Vilniaus miesto ir Kauno rajono savivaldybių tarybų patvirtintose alkoholinių gėrimų mažmeninės prekybos ribojimo taisyklėse atitinkamai numatyta, jog „gali būti nurodoma konkreti data ar terminas, kuriam pasibaigus savivaldybės tarybos sprendimas dėl prekybos alkoholiniais gėrimais laiko ribojimo netenka galios, jei dėl juridinio asmens veiklos nėra nustatoma pažeidimų, kurie buvo pagrindu nustatyti ribojimą prekiauti alkoholiniais gėrimais“¹⁵³ arba „mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais laiko apribojimas gali būti nustatomas laikinai, tam tikram terminui (3, 6, 12 mėnesių ir panašiai)“¹⁵⁴. Kaip minėtų savivaldybių tarybų sprendimuose šiuo metu įtvirtinami jų peržiūros ar galiojimo terminai, surasti nepavyko, o peržiūrėjus viešojoje erdvėje prieinamus kitų savivaldybių, neturinčių patvirtintų analogiškų taisyklių, tarybų sprendimus, galima konstatuoti, kad jų galiojimo ar peržiūros terminai praktiškai nėra numatomi^{155, 156}, o tokie savivaldybių tarybų sprendimai, kuriuose, pavyzdžiui, nurodyta „pusei metų apriboti prekybos alkoholiniais gėrimais laiką [...]“¹⁵⁷ yra itin reti.

¹⁵² William N. Dunn, *Viešosios politikos analizė. Įvadas* (Vilnius: Homo liber, 2006), 355-356.

¹⁵³ „Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2020 m. rugpjūčio 26 d. sprendimas Nr. 1-634 „Dėl Tarybos 2012-03-21 sprendimo Nr. 1-506 „Dėl Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo taisyklių tvirtinimo“ pakeitimo“, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 26 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/be28efd0ec8911eab72ddb4a109da1b5?positionInSearchResults=17&searchModelUUID=40b2c988-bbb1-42be-917f-cfbee1dd0467>.

¹⁵⁴ „Kauno rajono savivaldybės tarybos 2015 m. rugsėjo 24 d. sprendimas Nr. TS-299 „Dėl Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo Kauno rajono savivaldybėje taisyklių patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 26 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4065c1f066e611e5b316b7e07d98304b?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=9be511cd-4856-4a5c-827b-fc54d233b780>.

¹⁵⁵ „Druskininkų savivaldybės tarybos 2020 m. rugpjūčio 25 d. sprendimas Nr. T1-132 „Dėl prekybos alkoholiniais gėrimais laiko ribojimo“, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/092efd02e85511ea8d16c98db9b69006?positionInSearchResults=19&searchModelUUID=612420f7-a658-4d7e-ab13-67936613f16b>.

¹⁵⁶ „Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2016 m. lapkričio 24 d. sprendimas Nr. T2-269 „Dėl draudimo prekiauti alkoholiniais gėrimais nurodytu atstumu“, *supra note*, 148.

¹⁵⁷ „Pakruojo rajono savivaldybės tarybos 2018 m. spalio 25 d. sprendimas Nr. T-237 „Dėl prekybos alkoholiniais gėrimais laiko apribojimo“, LRS, žiūrėta 2022 m. balandžio 1 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/092efd02e85511ea8d16c98db9b69006?positionInSearchResults=19&searchModelUUID=612420f7-a658-4d7e-ab13-67936613f16b>.

Iš šių pavyzdžių matyti, kad maksimalių savivaldybių tarybų sprendimų peržiūros terminų nebuvimas alkoholio kontrolės teisiniame reguliavime, neužtikrina teisinio tikrumo principų, todėl, autorės nuomone, AKĮ reguliavimas turi būti peržiūrėtas, pasitelkiant užsienio šalių teisinio reguliavimo pavyzdžius. Šiuo atveju vertėtų priminti Norvegijos ir Naujosios Zelandijos teisinį reguliavimą, apie kurį buvo kalbama 2 šio darbo skyriuje. Pvz.: Norvegijos alkoholio kontrolės reguliavime yra numatyta, kad priimtus sprendimus alkoholio kontrolės srityje savivaldos institucijos peržiūri kas keturis metus¹⁵⁸, o pagal Naujosios Zelandijos reguliavimą - priimti sprendimai, naudojant specialiąją procedūrą, peržiūrimi ne vėliau kaip kas šešerius metus¹⁵⁹. Be to, kaip teisingai pastebėjo LVAT, nagrinėdamas AKĮ 18 str. 9 d. pagrindais priimto savivaldybės tarybos sprendimo teisėtumą: „vadovaujantis Alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 9 dalimi [...] taikyta ūkinės veiklos laisvės reguliavimo priemonė savo esme nėra tapati ekonominei sankcijai ar kitai poveikio priemonei, numatyta baudžiamajame įstatyme. Ji yra nukreipta į bendrą alkoholio pardavimo ir vartojimo (jo daromos ekonominės žalos sveikatai ir ūkiui) kontekstą“¹⁶⁰. Tokia teismo išsakyta pozicija suponuoja išvadą, kad savivaldybių tarybų suformuota alkoholio fizinio prieinamumo ribojimo politika privalo būti peržiūrima, atsižvelgiant į besikeičiančios situacijos su alkoholio vartojimu ir pardavimu savivaldybėse kontekstą, o reguliari politikos peržiūra, autorės nuomone, taip pat pasitarnautų vertinant politikos veiksmingumą bei nustatant naują viešosios politikos darbotvarkę savivaldybių alkoholio fizinio prieinamumo ribojimo srityje.

Reziumuojant galima teigti, kad AKĮ nėra įtvirtinti maksimalūs alkoholio fizinio prieinamumo ribojimo politikos peržiūros ar galiojimo terminai, kas iš esmės neužtikrina teisinio tikrumo principų, o kaip rodo praktika, pačios savivaldybių tarybos savo sprendimuose ne visada linkusios tokius terminus įtvirtinti.

3.1.2. Alkoholio fizinio prieinamumo ribojimo politikos vykdymo teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas

Alkoholio fizinio prieinamumo ribojimo įgyvendinimas savivaldybėse pasireiškia per licencijavimo mechanizmą. Licencijavimo funkcijos, kaip savarankiškosios, Lietuvos savivaldos institucijoms perduotos pagal VSI 6 str. 1 dalies 39 punkto nuostatas: „leidimų (licencijų)

seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/43b468f0db7a11e8820ea019e5d9ad04?positionInSearchResults=0&searchMod elUUID=f33ddb7a-0d8e-450f-b781-b70cd0d2deb2.

¹⁵⁸ „Lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven)“, *supra note*, 60.

¹⁵⁹ „Sale and Supply of Alcohol Act“, *supra note*, 55.

¹⁶⁰ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. vasario 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-222-602/2018“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. sausio 20 d., <https://www.infolex.lt/tp/1570317>.

išdavimas įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka¹⁶¹. Licencijavimo procedūras atlieka savivaldybių vykdomosios institucijos pagal AKĮ 16 str. 3 d. nuostatas, kuriose įtvirtinta, kad „licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais [...] išduoda, papildo, rekvizitus patikslina atitinkamos savivaldybės vykdomoji institucija“¹⁶².

Licencijų verstis mažmeninė prekyba alkoholiniais gėrimais išdavimo procedūros nepasižymi sudėtingumu, o savivaldybių vykdomosios institucijos atlieka administracines funkcijas, pritaikydamos nacionaliniu lygiu įtvirtintas taisykles. Dabartiniame teisiniame reguliavime nustatytas baigtinis sąrašas reikalavimų, kuriuos licencijų prašytojai turi atitikti ir duomenų, kuriuos savivaldybių vykdomosios institucijos privalo patikrinti. Siekiant gauti licenciją pateikiama motyvuota paraiška su atitinkama informacija apie planuojamą vykdyti veiklą, jos vietą, vadovus, daugiabučio gyvenamojo namo gyventojų sutikimas (jei planuojama kurtis daugiabučiame name), renginio organizatoriaus sutikimas (jei prašoma licencijos prekybai alkoholiu parodos, mugės ar masinio renginio metu)¹⁶³. Gavusios dokumentus savivaldybių vykdomosios institucijos patikrina ar verslo subjektai neturi mokestinių nepriemokų valstybės, savivaldybių, socialinio draudimo biudžetams ar jiems nėra įsiteisėjusių nuobaudų už AKĮ pažeidimus ir ar jie bei jų vadovai atitinka AKĮ 18¹ str. 1 d. 2-6 p. ir 4 d. 1-4 p. nuostatas, kurios paprastai yra siejamos su ankstesne juridinių asmenų ir jam vadovaujančių fizinių asmenų veikla, patikrina ar pastatai, kuriuose bus prekiaujama alkoholiniais gėrimais, yra įregistruoti įstatymuose įtvirtinta tvarka, įsitikinama ar neplanuojama prekiauti alkoholiniais gėrimais AKĮ draudžiamose vietose, t. y. viešųjų įstaigų pastatuose ir jų teritorijose¹⁶⁴.

Pažymėtina, kad būtent dėl pastarųjų teritorijų, kuriose pagal teisinį reguliavimą draudžiama prekyba alkoholiniais gėrimais, identifikavimo pasitaiko teisminių ginčų. Ginčai kyla, kai alkoholinių gėrimų pardavimo taškai planuoja steigti netoli viešųjų įstaigų, kurių teritorijos ribojasi su prekybos alkoholiniais gėrimais vietos teritorija. Pvz.: LVAT byloje Nr. A-02-455-05 teisėjų kolegija turėjo nustatyti ar licencijos prašantis verslo subjektas neketino alkoholinių gėrimų prekyba užsiimti patalpose, kurios randasi pagal AKĮ draudžiamoje viešosios įstaigos (medicinos įstaigos) teritorijoje. Byloje teismas akcentavo, kad medicinos įstaiga ir būsima alkoholinių gėrimų pardavimo vieta yra skirtingose pastato dalyse, be to pasirašytos skirtingos žemės nuomos sutartys, atitinkamai išsinuomojant skirtingus žemės plotus šalia pastato ir vien tas faktas, kad tie sklypai ribojasi, nesuteikia pagrindo daryti išvadą, kad prekybos alkoholiniais gėrimais veikla bus vykdoma viešosios įstaigos teritorijoje ir licencija mažmeninei

¹⁶¹ „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas“, *supra note*, 123.

¹⁶² „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *supra note*, 40.

¹⁶³ *Ibid*

¹⁶⁴ „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 618 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių patvirtinimo“, *supra note*, 108.

prekybai alkoholiniais gėrimais negali būti išduota.¹⁶⁵ Šioje byloje LVAT pastebėjo, kad AKĮ nėra apibrėžta *įstaigos teritorijos sąvoka*¹⁶⁶ ir tai, autorės nuomone, suteikė pagrindo klaidingam savivaldybės vykdomosios institucijos sprendimui priimti. Apibrėždamas įstaigos teritorijos sąvoką, teismas pasisakė, kad „tokia teritorija negali būti laikomas bet koks žemės plotas, esantis netoli [...] įstaigos. [...] Įstaigos teritorija turėtų būti laikomas tam tikrų ribų (kad būtų įmanoma identifikuoti) žemės plotas, naudojamas įvairioms šios įstaigos reikmėms“¹⁶⁷. Dėl įstaigos teritorijos apibrėžimo patarimus savivaldos institucijoms yra pateikęs ir NTAKD, kuris savo rekomendacijose nurodė: „nustatant [...] įstaigų teritorijas, vadovaujasi įstaigos patektu patalpų planu ir eksplikacija iš Nekilnojamojo turto registro kadastrinių matavimų bylos, tiksliai apibrėžiančiais įstaigos teritorijos ribas“¹⁶⁸. Pastebėtina, kad tokia situacija, kai teisės akte yra minima sąvoka, tačiau ji nėra apibrėžta ir jos nereikalaujama apibrėžti, autorės nuomone, nėra normali ir privalo būti nedelsiant koreguojama, nes kaip rodo LVAT praktika, tai sukelia problemų savivaldybių vykdomosioms institucijoms licencijavimo procese.

Licencijų išdavimo procedūras savivaldybių vykdomosios institucijos atlieka ne vėliau kaip per 30 dienų, nuo visų reikalingų dokumentų gavimo. Jei nusprendžiama neišduoti licencijų, savivaldybių vykdomosios institucijos per 30 dienų nuo visų dokumentų gavimo praneša apie tai verslo subjektams, prašantiems licencijų, raštu, nurodydamos atsisakymo išduoti licencijas priežastis.¹⁶⁹ Taip pat akcentuotinas faktas, kad informaciją apie verslo subjektus, prašančius licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, savivaldybių vykdomosios institucijos vis dar renka atskirai kreipdamosi į atitinkamas institucijas raštu (laiškais arba elektroninėmis priemonėmis)¹⁷⁰, kas didina ir taip nemažą administracinę našą, nors mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijos išduodamos naudojantis Licencijų informacine sistema¹⁷¹.

Apibendrinant pasakytina, kad galiojančiame teisiame reguliavime licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais išdavimo procedūra nėra sudėtinga. Visos savivaldybių vykdomųjų institucijų teisės ir pareigos, išduodant licencijas mažmeninei prekybai alkoholiniais gėrimais, reglamentuotos AKĮ, nustatant baigtinį sąrašą duomenų, kurie turi būti tikrinami ir terminai, per kuriuos licencijos turi būti išduotos. Licencijos išduodamos elektroninėmis priemonėmis, padedančiomis lengvinti atliekamas procedūras, tačiau reikiama

¹⁶⁵ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. balandžio 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-02-455-05“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. kovo 20 d., <https://www.infolex.lt/tp/49292>.

¹⁶⁶ *Ibid*

¹⁶⁷ *Ibid*

¹⁶⁸ Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, *supra note*, 77.

¹⁶⁹ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *supra note*, 40.

¹⁷⁰ „Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių patvirtinimo““, *supra note*, 108.

¹⁷¹ *Ibid*

informacija iš atitinkamų institucijų apie licencijų prašančius verslo subjektus vis dar renkama raštu. Taip pat AKĮ neįtvirtinta „įstaigos teritoriją“ apibrėžianti sąvoka ir nereikalaujama iš savivaldybių tarybų iš anksto tokią sąvoką apibrėžti, nors, kaip rodo teismų praktika, problemų šiuo klausimu savivaldybių vykdomosioms institucijoms kyla.

Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų papildymas, patikslinimas, sustabdymas, panaikinimas. Pažymėtina, kad šios procedūros pasižymi procedūrinių etapų gausa, kai kuriais atvejais pareikalaudamos iš savivaldybių vykdomųjų institucijų ir savivaldybių administracijų didesnių laiko sąnaudų, tuo didinant ir taip nemažą administracinę naštą. Pvz.: papildoma administracinė našta savivaldybių vykdomąsias institucijas ir administracijas užgula tuomet, kai savivaldybių tarybos, vadovaujantis AKĮ 18 str. 9 dalimi uždraudžia prekiauti alkoholiniais gėrimais tam tikroje savivaldybės teritorijoje, kurioje veiklą vykdo verslo subjektai, prekiaujantys alkoholiniais gėrimais. Po tokių savivaldybių tarybų sprendimų nedelsiant savarankiškai papildyti, sustabdyti ar panaikinti išduotų licencijų galiojimo savivaldybių vykdomosios institucijos negali, nors techniškai „licencijos [...] papildomos, licencijų galiojimas sustabdomas, [...] licencijų galiojimas panaikinamas naudojantis Licencijų informacine sistema“¹⁷². Šiuo atveju mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų papildymo, galiojimo sustabdymo ar galiojimo naikinimo procesą privalo inicijuoti verslo subjektai, disponuojantys mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijomis, kurių kreipimuisi į savivaldybės vykdomąsias institucijas taikomi bendri 30 kalendorinių dienų terminai nuo licencijose nurodytos veiklos sustabdymo ar nutraukimo, nustatyti AKĮ 18⁶ str. 7 dalyje¹⁷³. Jei verslo subjektai, kurių teises riboja minėti savivaldybių tarybų sprendimai, nereaguoja ir savarankiškai nesikreipia dėl turimų licencijų statuso pakeitimo, savivaldybių vykdomosios institucijos vykdo AKĮ 34¹ str. 2 d., 3 d., 4 d. 1 p. ir 34 str. 19 d. 2 p. įtvirtintas procedūras: 1) įspėja verslo subjektus apie galimą jų turimų licencijų galiojimo sustabdymą, 2) sustabdo licencijų galiojimą, jei per įspėjime nustatytą terminą verslo subjektai nesikreipia dėl licencijų statuso pakeitimo, 3) panaikina licencijas, jei per jų sustabdymo laikotarpį verslo subjektai neatlieka savo pareigų, dėl kurių neatlikimo buvo sustabdytas licencijų galiojimas¹⁷⁴. Pažymėtina, kad tokiu atveju mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų galiojimo naikinimo procedūros apima kelis etapus, neproporcingai didindamos savivaldybių vykdomųjų institucijų administracinę naštą ir trukdydamos efektyviai įgyvendinti tai, kas neišvengiama, nes įsigalioję savivaldybių tarybų sprendimai turi būti vykdomi, o alkoholinių gėrimų pardavimo veikla savivaldybių tarybų sprendimuose apibrėžtose teritorijose tampa negalima. Reikia

¹⁷² „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 618 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių patvirtinimo“, *supra note*, 108.

¹⁷³ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *supra note*, 40.

¹⁷⁴ *Ibid*

pažymėti, kad į šią problemą ir savivaldos institucijų siūlymus šiuo aspektu dar 2018 m. dėmesį atkreipė STT, kuri viename iš savo dokumentų nurodė: „savivaldybių atstovai siūlo [...] licencijų galiojimo panaikinimo procedūrų trumpinimą (pvz.: įmonių likvidavimo atveju)“¹⁷⁵. Reikia pažymėti, kad ši problema taip ir liko dokumentuose, o teisinis reguliavimas šiuo aspektu iš esmės nebuvo koreguotas.

Apibendrinant pasakytina, kad alkoholio kontrolės teisiniame reguliavime nustatytos sudėtingos ir ilgos mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų panaikinimo procedūros, o į savivaldybių atstovų siūlymus dėl šių procedūrų trumpinimo nėra atsižvelgiama.

AKĮ 18⁶ str. 3 dalyje nurodyta, kad „*įmonės, Europos juridiniai asmenys, [...] filialai turintys licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, privalo kreiptis į licenciją išdavusią instituciją dėl licencijos patikslinimo, kai savivaldybės taryba [...] apriboja įmonės [...] prekybos alkoholiniais gėrimais laiką, per 5 darbo dienas nuo [...] rašytinio pranešimo apie savivaldybės tarybos nustatytą apribojimą gavimo*“¹⁷⁶. Atkreiptinas dėmesys, kad tuo pačiu klausimu Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 31 punkte yra nurodyta: „*licencija verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais patikslinama [...], kai savivaldybės taryba, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 9 dalimi, apriboja licencijos turėtojo prekybos alkoholiniais gėrimais laiką. Šiuo atveju licenciją išdavusi institucija ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo sprendimo apriboti licencijos turėtojo prekybos alkoholiniais gėrimais laiką priėmimo dienos patikslina licenciją ir raštu [...] informuoja apie tai licencijos turėtoją*“¹⁷⁷. Sulyginus abiejų teisės dokumentų nuostatas matyti, kad minėtų taisyklių 31 punktas neatitinka AKĮ 18⁶ str. 3 dalyje įtvirtinto reguliavimo ir plečiamai jį įgyvendina, nes nustato galimybę savivaldybių vykdomosioms institucijoms savarankiškai patikslinti licencijas per 3 d. d. nuo savivaldybių tarybų sprendimų priėmimo, ko aukštesnis pagal hierarchiją teisės aktas nenumato. Toks teisinis reguliavimas pažeidžia įstatymo viršenybės ir teisės aktų hierarchijos principus, taip pat LR teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtintą sistemiškumo principą, kuris reiškia, kad „*teisės normos turi derėti tarpusavyje, žemesnės teisinės galios teisės aktai neturi prieštarauti aukštesnės teisinės galios teisės aktams*“¹⁷⁸. Atsižvelgiant į teisės aktų prieštaravimus, privalo būti atliktos AKĮ ir Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių nuostatų suderinimo procedūros, siekiant užkirsti kelią procedūrinėms klaidoms, kai savivaldybių

¹⁷⁵ „Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos išvada „Dėl korupcijos rizikos analizės Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento veiklos srityse“, *supra note*, 6.

¹⁷⁶ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *supra note*, 40.

¹⁷⁷ „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 618 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių patvirtinimo“, *supra note*, 108.

¹⁷⁸ „Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymas“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 30 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.433088/asr>.

vykdomosios institucijos tikslina mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas, priėmus savivaldybių tarybų sprendimus dėl prekybos alkoholiniais gėrimais laiko korekcijos.

Apibendrinant pasakytina, kad AKĮ 18⁶ str. 3 dalies reguliavimo neatitinka Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 31 punkto nuostatos ir jį plečiamai įgyvendina, todėl privalo būti atliktos AKĮ ir jį įgyvendinančio teisės akto nuostatų suderinimo procedūros, siekiant užkirsti kelią savivaldybių vykdomųjų institucijų procedūrinėms klaidoms, kai dėl priimtų savivaldybių tarybų sprendimų yra tikslinamos mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijose nurodytas prekybos laikas.

Pastebėtina, kad nei AKĮ, nei Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklėse nėra numatyta prievolė savivaldybių vykdomosioms institucijoms peržiūrėti licencijų turėtojų teisinį statusą, nustatant ar jie nėra išregistruoti iš LR Juridinių asmenų registro ir/ar jie vykdo licencijose nurodytą veiklą. Tokia peržiūra yra tik rekomendacinio pobūdžio, kurią savivaldybių vykdomosios institucijos ir administracijos vangiai vykdo. Šią problemą nuolatos kelia NTAKD bei savo ataskaitose ir pranešimuose ragina savivaldybių vykdomąsias institucijas „nuosekliai peržiūrėti išduotas licencijas, įvertinti jas pagal VI Registrų centras duomenis- ar licencijos turėtojas nėra išregistruotas iš Juridinių asmenų registro, paaiškėjus, kad išregistruotas, naikinti licencijos galiojimą, taip pat įvertinti, ar licencijos turėtojas realiai vykdo licencijuojamą veiklą, o paaiškėjus, kad veikla nėra vykdoma, pasinaudoti teisės aktuose nustatyta galimybe sustabdyti licencijos galiojimą“¹⁷⁹.

Pažymėtina, kad licencijų turėtojų skaičiaus nesutapimas su realiai veikiančių alkoholinių gėrimų pardavimo taškų skaičiumi, iškreipia statistinę informaciją ir sudaro sąlygas neveiksmingai nacionalinei ir vietos alkoholio kontrolės politikai formuoti. Mokslinėje literatūroje teigiama, kad paprastai problemos iškeliamos ir viešosios politikos darbotvarkė formuojama atsižvelgiant į rodiklius, t. y. kiekybinius duomenis, kuriais remiamasi vertinant problemų mastą ir kaitą¹⁸⁰. Turimos informacijos netikslumus apie alkoholinių gėrimų prekybos taškus Lietuvoje atskleidė konsultacinės bendrovės „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“ atliktas tyrimas dėl 2015 m. Lietuvoje realiai veikusių prekybos alkoholiniais gėrimais vietų skaičiaus. Šis tyrimas parodė, kad „naujos licencijos išduodamos nuolatos, bet dalyje vietų, kur veikla nevykdoma, licencijos nėra sustabdomos. Tokių prekybos vietų tikslus skaičius nėra žinomas, nes nevedama jų apskaita. Prievolė apie sustabdytą įmonės veiklą pranešti licenciją išdavusiai institucijai atsirado tik 2015 m. lapkritį, tačiau, kaip parodė tyrimas, ji realiai nėra

¹⁷⁹ Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, *NTAKD 2020 metų veiklos ataskaita* (Vilnius: NTAKD, 2021), 46.

¹⁸⁰ John W. Kingdon, *Agendas, Alternatives and Public Policies* (Boston: Little Brown, 1984) cituota iš Wayne Parsons, *Viešojo politika* (Vilnius: Eugrimas, 2001), 185.

įgyvendinama“¹⁸¹. Dėl minėtų teisinio reguliavimo trūkumų savivaldybių vykdomųjų institucijų vykdomos licencijavimo procedūros vangiai prisideda prie alkoholio kontrolės politikos tikslų įgyvendinimo, nors dar 2006 metais ES Komisija savo Komunikate, kaip vieną iš svarbiausių veiksmų nacionaliniu lygiu, yra įvardijusi veiksmingos licencijų sistemos sukūrimą¹⁸².

Apibendrinant pasakytina, kad alkoholio kontrolės teisiniame reguliavime neįtvirtinta pareiga savivaldybių vykdomosioms institucijoms reguliariai peržiūrėti licencijų turėtojų teisinį statusą ir/ar jie realiai vykdo licencijuojamą veiklą. Tokios peržiūros yra rekomendacinio pobūdžio, todėl gali būti pasirinktinai vykdomos, kas sudaro prielaidas disponuoti netikslia mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais vietų skaičiaus statistika, kuri turi įtakos nacionalinės ir vietos alkoholio kontrolės politikos formavimui.

Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 6 p. numatyta, kad „*prižiūri, kaip licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais turėtojai laikosi licencijuojamos veiklos sąlygų, savivaldybės vykdomoji institucija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymu ir Taisyklėmis*“¹⁸³.

Atkreiptinas dėmesys, kad pagal esamą alkoholio kontrolės teisinį reguliavimą veiksmingai prižiūrėti, kaip verslo subjektai laikosi licencijuojamos veiklos, savivaldybių vykdomosios institucijos ir administracijos galimybių turi nedaug. Savivaldybių vykdomosios institucijos ar administracijų specialistai realių patikrinimų alkoholinių gėrimų prekybos vietose neatlieka, išskyrus išorinės alkoholio reklamos draudimo laikymosi patikrinimus ir ekonominių sankcijų skyrimą už šios tvarkos pažeidimus. Savivaldybių administracijų specialistai konsultuoja verslo subjektus licencijavimo klausimais, savivaldybių tinklalapiuose skelbia informaciją dėl licencijavimo tvarkos, peržiūri iš kitų priežiūros institucijų gaunamą informaciją dėl licencijų turėtojų neatitikimo AKĮ nuostatomis ar jų padarytų pažeidimų ir tuo pagrindu savivaldybių vykdomosios institucijos sustabdo ar panaikina mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas, tačiau neturi teisės svarstyti ar tikslinga netaikyti ekonominės sankcijos - licencijos panaikinimo. Spręsdamos dėl licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais panaikinimo už alkoholio kontrolės teisės pažeidimus, savivaldybių vykdomosios institucijos tik mechanškai pritaiko teisės akto nuostatas, nes licencijų naikinimas AKĮ yra numatytas kaip ekonominės sankcijos, prie kurios skyrimo prisideda kitos priežiūros institucijos, dalis. Kaip pasisakė LVAT administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1224/2010, įgaliojimai „išduoti

¹⁸¹ „Lietuvoje alkoholiu prekiauja perpus mažiau taškų, nei skelbiama“, LRT, 2017 m. sausio 11 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/159983/lietuvoje-alkoholiu-prekiauja-perpus-maziau-tasku-nei-skelbiama>.

¹⁸² „Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui - ES strategija remti valstybes nares mažinant alkoholio daromą žalą {SEK(2006) 1358} {SEK(2006) 1360} {SEK(2006) 1411} /* KOM/2006/0625 galutinis */“, LEX-EUROPA, žiūrėta 2020 m. liepos 10 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:52006DC0625>.

¹⁸³ „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 618 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių patvirtinimo““, *supra note*, 108.

papildyti, patikslinti, sustabdyti ir panaikinti licencijų galiojimą suteikti savivaldybės vykdomajai institucijai. [...] Įstatymų leidėjas savivaldybės vykdomajai institucijai nesuteikė diskrecijos spręsti, ar tikslinga skirti įmonei, pažeidusiai Alkoholio kontrolės įstatymo [...] straipsnyje numatytus draudimus, papildomą sankciją – licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais galiojimo panaikinimą. Pagal Konstitucinio Teismo jurisprudenciją [...] nuspręsti dėl tikslingumo taikyti papildomą sankciją diskreciją turi bylą nagrinėjantis teismas“¹⁸⁴. Reikia konstatuoti, kad toks teisinis reguliavimas praktiškai nesudaro keblumų savivaldybių vykdomosioms institucijoms, priimant sprendimus dėl verslo subjektų teisių siaurinimo, kai naikinamos mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijos. Pažymėtina, kad tokiose bylose LVAT paprastai konstatuoja, jog savivaldybės vykdomoji institucija, įgaliota spręsti dėl licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais panaikinimo, neturi pasirinkimo laisvės ją naikinti ar ne, jeigu buvo padarytas AKĮ nurodytas teisės pažeidimas, už kurį numatyta tokia sankcija¹⁸⁵.

Apibendrinant pasakytina, kad AKĮ teisinis reguliavimas nustato savivaldybių vykdomųjų institucijų pareigą skirti ekonominę sankciją – licencijos panaikinimą, esant atitinkamiems AKĮ pažeidimams ir tai savivaldybių vykdomosioms institucijoms nesudaro didesnių teisinių problemų, nes šioms institucijoms nėra suteikta galimybė spręsti dėl licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais naikinimo tikslingumo.

3.2. Išorinės alkoholio reklamos draudimų laikymosi priežiūros teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas

AKĮ 34 str. 14 d. nustatyta, kad „*baudas už šio Įstatymo 29 straipsnyje nustatytų reikalavimų pažeidimus skiria [...] savivaldybių institucijos (už išorinės reklamos draudimo pažeidimus)*“¹⁸⁶. Ši pareiga Lietuvos savivaldos institucijoms priskirta kaip savarankiškoji funkcija pagal VSI 6 str. 1 dalies 40 punkto nuostatas – „alkoholio [...] reklamos draudimo ir ribojimo laikymosi ant išorinės reklamos priemonių kontrolė“¹⁸⁷.

AKĮ 29 straipsnyje numatytas visiškas alkoholio reklamos draudimas¹⁸⁸, todėl savivaldybių vykdomosios institucijos už išorinės alkoholio reklamos draudimo pažeidimus turi teisę verslo subjektus bausti nuo 2 896,00 Eur iki 14 481,00 Eur, o už pakartotinį to paties

¹⁸⁴ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. spalio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-1224/2010“, INFOLEX, žiūrėta 2021 m. sausio 20 d., <https://www.infolex.lt/tp/174204>.

¹⁸⁵ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. sausio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-58-525/2015“, INFOLEX, žiūrėta 2022 m. kovo 20 d., <https://www.infolex.lt/tp/988931>.

¹⁸⁶ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *supra note*, 40.

¹⁸⁷ „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas“, *supra note*, 123.

¹⁸⁸ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *op. cit.*

reikalavimo pažeidimą, jei jis buvo padarytas dvejų metų laikotarpyje nuo baudos paskyrimo – nuo 14 481,00 Eur iki 28 962,00 Eur bauda. Bauda skiriama priklausomai nuo pažeidimo pobūdžio ir atsakomybę sunkinančių bei lengvinančių aplinkybių.¹⁸⁹

Pastebėtina, kad AKĮ nuostatose, kuriomis vadovaujasi savivaldybių vykdomosios institucijos sprendamos dėl minėtos reklamos draudimų pažeidimų, nėra apibrėžta išorinės alkoholio reklamos sąvoka¹⁹⁰. Minėtą teisinio reguliavimo spragą sėkmingai užpildo LVAT praktika, kurioje išaiškinta, kad „išorine alkoholio reklama pripažintina tokia informacija, kuri: 1) yra susijusi su įmonių komercine, ūkine bei finansine veikla, kuria skatinama įsigyti ir (ar) vartoti alkoholio produktus, bei 2) yra skleidžiama specialiomis ir pritaikytomis pateikimo priemonėmis, esančiomis ne patalpose“¹⁹¹.

Ar pakanka nustatyto teisinio reguliavimo ir teismų išaiškinimų dėl trūkstamos sąvokos ir kokiais mastais vykdoma išorinės alkoholio reklamos draudimų laikymosi priežiūra savivaldybėse, jokiais tyrimais nėra nustatyta. Kasmetinių NTAKD atliktų tyrimų metu klausiant ar savivaldybėse yra nustatyta išorinės alkoholio reklamos pažeidimų, penkiasdešimt penkių savivaldybių atstovai 2012 m. atsakė, kad pažeidimų nebuvo nustatyta, o 2019 m. tokių savivaldybių buvo visos šešiasdešimt¹⁹². NTAKD nurodė, kad tikėtina, jog išorinės alkoholio reklamos draudimo kontrolė yra vykdoma nuosekliai, kadangi ir pats departamentas panašių skundų dėl išorinės alkoholio reklamos draudimų nesilaikymo negauna¹⁹³. Teismų praktika taip pat rodo, kad problemų vertinant ar reklama atitinka/neatitinka išorinės alkoholio reklamos sampratą turi NTAKD, o ne savivaldybių vykdomosios institucijos. Peržiūrėjus LVAT ir apygardų administracinių teismų praktiką, nebuvo rasta nei vienos bylos, kur būtų kilęs ginčas tarp savivaldybės vykdomosios institucijos ir verslo subjekto AKĮ 29 str. įgyvendinimo kontekste.

Apibendrinant pasakytina, kad AKĮ įtvirtinta savivaldybių vykdomųjų institucijų teisė prižiūrėti, kaip laikomasi išorinės alkoholio reklamos draudimo reikalavimų, taip pat nustatytas taikytinų baudų verslo subjektams, pažeidusiems draudimą, diapazonas ir galimybė atsižvelgti į atsakomybę sunkinančias ir lengvinančias aplinkybes. Akcentuotina, kad alkoholio kontrolės teisiniame reguliavime neapibrėžta „išorinės alkoholio reklamos“ sąvoka, kurios trūkumą sėkmingai užpildo LVAT praktika, o teisminių ginčų šiuo klausimu savivaldybių vykdomosios institucijos neturėjo

¹⁸⁹ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *supra note*, 40.

¹⁹⁰ „LVAT pateikė sąvokos „išorinė alkoholio reklama“ aiškinimą“, LVAT, žiūrėta 2022 m. balandžio 28 d., <https://www.lvat.lt/naujienos/lvat-pateike-savokos-isorine-alkoholio-reklama-aiskinima/421>.

¹⁹¹ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. spalio 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-914-525/2016“, ETEISMAI, žiūrėta 2021 m. spalio 15 d., <https://eteismai.lt/byla/55152622877190/eA-914-525/2016>.

¹⁹² Karanda, *supra note*, 111: 21.

¹⁹³ Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, *supra note*, 112: 6.

3.3. Blaivybę propaguojančių organizacijų programų rėmimo teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas

Teisiniai pagrindai savivaldybių lygmenyje remti blaivybės organizacijų veiklą yra įtvirtinti AKĮ 25 str. 1 d. 1 p., kuriame nurodyta, kad „*blaivybės organizacijų veiklos programos nustatyta tvarka remiamos iš [...] savivaldybių biudžetų lėšų*“¹⁹⁴. Šiomis teisinėmis priemonėmis sukurtos prielaidos skatinti blaivybę propaguojančių nevyriausybinių organizacijų veiklą šalies teritoriniuose administraciniuose vienetuose ir tai iš esmės atitinka Valstybinės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018–2028 metų programos 21.3 uždavinio kryptį, kurioje numatyta savivaldybių teritorijose skatinti prevencijos srityje veikiančių subjektų bendradarbiavimą, dirbant su įvairiomis tikslinėmis grupėmis¹⁹⁵.

Pagal galiojantį teisinį reguliavimą savivaldos institucijos turi rengti ir skelbti tokių organizacijų finansavimo bei atrankos tvarkas, nes VSĮ 4 str. 1 d. 15 p. numatyta, kad „*savivaldybė savo interneto svetainėje teikia ir nuolat atnaušina [...] informaciją apie [...] savivaldybės skiriamas pinigines lėšas nevyriausybinių organizacijų ir viešųjų įstaigų projektams finansuoti bei projektų finansavimo ir atrankos kriterijus, kvietimus organizacijoms teikti paraiškas paramai gauti*“¹⁹⁶, o LR nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo 7 str. 4 d. nurodyta, kad „*nevyriausybinių organizacijų finansavimo iš savivaldybės biudžeto tvarką, šių lėšų administravimo tvarką ir finansuotinas nevyriausybinių organizacijų veiklos sritis, atsižvelgusi į nevyriausybinių organizacijų plėtros valstybės politiką ir įvertinusi vietos bendruomenės poreikius, nustato savivaldybės taryba*“¹⁹⁷. Pastebėtina, kad savivaldybių tarybos tokias nevyriausybinių organizacijų finansavimo tvarkas rengia ir tvirtina savo nuožiūra. Aptartas teisinis reguliavimas nenumato konkrečių finansavimo skyrimo procedūrų, projektams skiriamų lėšų dydžio ar dalies, nėra metodinių rekomendacijų savivaldybėms dėl tokių tvarkų rengimo.

Ar sklandžiai savivaldybėse vyksta blaivybės organizacijų veiklos finansavimas, informacijos surasti nepavyko, tačiau peržiūrėjus keletą savivaldybių nevyriausybinių organizacijų finansavimo iš savivaldybių biudžetų lėšų tvarkos aprašus, galima pastebėti, kad finansavimas programoms ar projektams, tame tarpe ir blaivybę propaguojantiems, skirtingose savivaldybėse yra reguliuojamas skirtingai. Pvz.: Jurbarko rajono savivaldybėje yra nustatyta, kad konkurso būdu maksimali projektui įgyvendinti skiriama suma 500 Eur, tačiau blaivybę

¹⁹⁴ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *supra note*, 40.

¹⁹⁵ „Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. gruodžio 13 d. nutarimas Nr. XIII-1765 „Dėl Valstybinės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018–2028 metų programos patvirtinimo““, *supra note*, 1.

¹⁹⁶ „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas“, *supra note*, 123.

¹⁹⁷ „Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas“, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463439/asr>.

propaguojančių nevyriausybinių organizacijų projektų finansavimas iš bendro finansuotinių projektų konteksto atskirai neišskiriamas¹⁹⁸. Kazlų Rūdos savivaldybėje lėšos skiriamos konkurso būdu, jame gali dalyvauti nevyriausybinės organizacijos, vykdančios priklausomybių prevencijos, sveikos gyvensenos skatinimo projektus. Maksimali finansuojama suma nenumatyta. Atitinkama vertinimo komisija sudaro pareiškėjų sąrašą, nurodydama kiekvienam pareiškėjui skiriamą lėšų sumą, kurią įsakymu tvirtindamas administracijos direktorius gali keisti, raštu komisijai pateikdamas tokio sprendimo priežastis, tačiau galimos finansavimo dydžio keitimo priežastys nėra įvardijamos.¹⁹⁹ Pakruojo rajono savivaldybėje blaivybę propaguojančių nevyriausybinių organizacijų projektų finansavimas iš bendro finansuotinių projektų konteksto neišskiriamas, maksimali finansuotina suma nenumatyta. Vertinimo komisijai įvertinus konkurso būdu pateiktas paraiškas ir priėmus sprendimą dėl siūlomų remti projektų ir rekomenduojamų finansavimo sumų, savivaldybės administracijos direktorius įsakymu skiria lėšas projektams finansuoti. Skiriamų lėšų suma gali būti koreguojama, tačiau jokie skiriamo finansavimo korekcijų motyvai nevyriausybinių organizacijų projektų finansavimo tvarkos apraše neįvardijami.²⁰⁰

Minėtos savivaldybių tarybų patvirtintų aprašų nuostatos rodo, kad skirtingose savivaldybėse taikomos skirtingos finansavimo tvarkos, kai kuriais atvejais iš anksto nenurodant maksimalios skiriamos sumos projektams ar programoms, iš anksto neįvardinant konkrečių projektų finansavimo mažinimo priežasčių, kai įtvirtinama teisė savivaldybių vykdomosioms institucijoms ar atitinkamoms komisijoms keisti finansuotiną sumą. Tai, autorės nuomone, rodo pavyzdinių tvarkų ar metodinių dokumentų šia tema nebuvimą, skirtingas blaivybės organizacijų finansavimo galimybes atskirose savivaldybėse ir finansavimo tvarkų skaidrumo trūkumą.

Apibendrinant pasakytina, kad AKĮ ir LR nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatyme įtvirtinti reikiami teisiniai pagrindai blaivybės organizacijoms remti, tačiau tokia teisė įgyvendinama savivaldybių tarybų nuožiūra, nes nėra metodinių dokumentų šiuo aspektu. Tai sudaro skirtingas blaivybės organizacijų finansavimo sąlygas atskirose savivaldybėse, savivaldybių tarybų nustatytoms finansavimo tvarkoms trūksta skaidrumo, iš bendro

¹⁹⁸ „Jurbarko rajono savivaldybės tarybos 2020 m. balandžio 9 d. sprendimas Nr. T2-97 „Dėl Jurbarko rajono savivaldybės nevyriausybinių organizacijų projektų finansavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, TAR, žiūrėta 2021 m. spalio 10 d., <https://www.teisesakturegistras.lt/portal/lt/legalAct/9c8c98f07ee211eab005936df725feed>.

¹⁹⁹ „Kazlų Rūdos savivaldybės tarybos 2021 m. vasario 25 d. sprendimas Nr. TS-47 „Dėl Kazlų Rūdos savivaldybės nevyriausybinių organizacijų ir kitų juridinių bei fizinių asmenų finansavimo iš savivaldybės biudžeto lėšų tvarkos aprašo patvirtinimo“, TAR, žiūrėta 2021 m. spalio 10 d., <https://www.teisesakturegistras.lt/portal/lt/legalAct/ee43dda07c1311eb9601893677bfd7d8>.

²⁰⁰ „Pakruojo rajono savivaldybės tarybos 2020 m. gruodžio 22 d. sprendimas Nr. T-345 „Dėl Pakruojo rajono savivaldybės nevyriausybinių organizacijų projektų finansavimo savivaldybės biudžeto lėšomis tvarkos aprašo patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 20 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/bf670336495111ebb394e1efb98d3e67/asr>.

finansuotinių projektų konteksto su blaivybe susiję projektai, kaip prioritetiniai, ne visada išskiriami.

3.4. Alkoholio vartojimo prevencinių ir profilaktikos programų vykdymo teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas

Savivaldybėse yra vykdoma įvairių nacionaliniu ir vietos lygiu patvirtintų psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencijos programų. Šiame kontekste paminėtina savivaldybių sveikatos biurų organizuojama *Ankstyvosios intervencijos programa*, kuria siekiama mažinti psichoaktyvių medžiagų vartojimą nepilnamečių asmenų tarpe²⁰¹. LR Sveikatos apsaugos ministro patvirtintame Ankstyvosios intervencijos programos vykdymo tvarkos apraše reglamentuota šios programos vykdymo tvarka, jos vykdymo stebėseną²⁰², o LR Vyriausybės patvirtintame Įpareigojimo dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos ir sveikatos priežiūros programose (kursuose) vykdymo tvarkos apraše reglamentuoti šios programos vykdymo organizaciniai ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo aspektai²⁰³.

Pažymėtina, kad kai kurių savivaldybių vykdomosios institucijos papildomai tvirtina Ankstyvosios intervencijos programos vykdymo savivaldybėse tvarkos aprašus, į kuriuos daugeliu atvejų perkelia nuostatas iš aukščiau minėtų nacionaliniu lygiu patvirtintų aprašų bei įveda kitus, jų nuomone, reikalingus papildymus, pvz.: papildomai nustato minimalų renkamų grupių dalyvių skaičių, nustato tarpinstitucinę apsisiekimo informacija tvarką ir terminus, tvirtina programos turinį, įvairias prašymų, apklausų, informacijos kitoms institucijoms teikimo, programos įgyvendinimo ataskaitų dokumentų formas^{204, 205}. Tai rodo, kad tinkamam programos vykdymui nuostatų, įtvirtintų prieš tai minėtuose nacionalinio lygmens aprašuose, nepakanka ir tai neužtikrina proporcingumo principo, įtvirtinto LR teisėkūros pagrindų įstatymo 3 str. 2 d. 2

²⁰¹ „Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2018 m. sausio 18 d. įsakymas Nr. V-60/V-39 „Dėl Ankstyvosios intervencijos programos vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo““, LRS, žiūrėta 2021 m. vasario 14 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/28dcd7c100e611e8a2469c61d7bb0a92/asr>.

²⁰² *Ibid*

²⁰³ „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. rugsėjo 13 d. nutarimas Nr. 743 „Dėl Įpareigojimo dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos ir sveikatos priežiūros programose (kursuose) vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo““, LRS, žiūrėta 2021 m. spalio 15 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b3d1b9809cfb11e796fec328fe7809de?jfwid=-g0zrz613>.

²⁰⁴ „Šilalės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2020 m. kovo 4 d. įsakymas Nr. DĮV-198 „Dėl ankstyvosios intervencijos programos vykdymo Šilalės rajono savivaldybėje tvarkos aprašo patvirtinimo““, LRS, žiūrėta 2021 m. spalio 25 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2f9331535e5811eaac56f6e40072e018?jfwid=tvchbzim2>.

²⁰⁵ „Jurbarko rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2019 m. vasario 14 d. įsakymas Nr. O1-168 „Dėl Jurbarko rajono savivaldybės ankstyvosios intervencijos programos vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo““, LRS, žiūrėta 2021 m. spalio 25 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/6663a782309811e9a505bd13c24940c9/asr>.

p., laikymosi, nes tokie nacionalinio lygmens teisinio reguliavimo trūkumai didina savivaldos institucijų administracinę naštą ir verčia jas tvirtinti papildomus administracinius aktus.

Reikia pažymėti, kad šia tema nacionalinį reguliavimą papildančių aprašų rengimo procesą savivaldybių lygmenyje iš esmės palengvina NTAKD puslapyje dar 2016 m. pavišintas Pavyzdinis Vilniaus mieste gyvenančių vaikų nukreipimo, skiriant minimalią vaiko priežiūros priemonę, dalyvauti Ankstyvosios intervencijos programoje vykdymo tvarkos aprašas, kuriame *inter alia* sukonkretinami tarpinstituciniai apsiikeitimo informacija terminai, ankstyvosios intervencijos programos turinys ir panašūs dalykai²⁰⁶. Būtent šis pavyzdinis dokumentas tarnauja kaip metodinis šaltinis rengiant ir tvirtinant papildomus konkrečiose savivaldybėse galiojančius Ankstyvosios intervencijos programos vykdymo tvarkos aprašus.

Apibendrinant pasakytina, kad Ankstyvosios intervencijos programos ir Įpareigojimo dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos ir sveikatos priežiūros programose (kursuose) vykdymo tvarkų aprašuose numatyta programos vykdymo tvarka, jos stebėsena, tarpinstitucinis bendradarbiavimas, tačiau nepateikiami kiti svarbūs aspektai: tarpinstitucinio informavimo tvarka ir terminai, programos turinys, tinkamam programos įgyvendinimui reikalingų dokumentų formos, kas didina savivaldos institucijų administracinę naštą ir skatina jas tvirtinti papildomus aprašus šia tema.

Dar viena nacionaliniu lygiu nustatyta prevencinė programa, kurios vykdymą taip pat organizuoja savivaldybių visuomenės sveikatos biurai, yra *Alkoholio, narkotinių ir psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo poveikio žmogaus sveikatai mokymai*, vedami asmenims, kurie teisės pažeidimus padarę apsvaigus nuo psichoaktyvių medžiagų. Mokymai vedami pagal patvirtintą programą, kurios privalomos temos, jos išmanymo atestavimo bei pažymėjimų išdavimo tvarka nustatytos Privalomųjų pirmosios pagalbos, higienos įgūdžių, alkoholio, narkotinių ir psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo poveikio žmogaus sveikatai mokymų ir atestavimo tvarkos apraše.²⁰⁷ Šių paslaugų teikimo įkainis – 20 Eur asmeniui nacionaliniu lygiu yra numatytas Mokamų

²⁰⁶ „Vilniaus mieste gyvenančių vaikų nukreipimo, skiriant minimalią vaiko priežiūros priemonę, dalyvauti ankstyvosios intervencijos programoje vykdymo tvarkos aprašas“, NTAKD, žiūrėta 2021 m. spalio 10 d., <https://ntakd.lrv.lt/prewencija/naujienos/AI>.

²⁰⁷ „Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2008 m. sausio 28 d. įsakymas Nr. V-69 „Dėl Privalomųjų pirmosios pagalbos, higienos įgūdžių, alkoholio, narkotinių ir psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo poveikio žmogaus sveikatai mokymų ir atestavimo tvarkos aprašo ir asmenų, kuriems privalomas sveikatos ir (ar) pirmosios pagalbos mokymas, profesijų ir veiklos sričių sąrašo, mokymo programų kodų ir mokymo periodiškumo patvirtinimo““, LRS, žiūrėta 2021 m. vasario 15 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.314041/asr>.

visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų ir įkainių sąrašo, patvirtinto LR sveikatos apsaugos ministro, 796 pozicijoje²⁰⁸.

Apžvelgus šiuos nacionaliniu lygiu priimtus teisės aktus, galima konstatuoti, kad teisiniai pagrindai minėtos programos vykdymui yra, tačiau peržiūrėjus viešojoje erdvėje skelbiamus savivaldybių tarybų priimtus įgyvendinamuosius aktus šia tema pastebėta, kad savivaldybių tarybos, atsižvelgdamos į LR sveikatos apsaugos ministro patvirtintą Mokamų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų ir įkainių sąrašą, papildomai tvirtina savivaldybių visuomenės sveikatos biuruose teikiamų paslaugų įkainius. Pvz.: Telšių rajono savivaldybės taryba yra patvirtinusi 20 Eur įkainį vienam asmeniui už dalyvavimą minėtoje programoje²⁰⁹. Panašių tarybų sprendimų galima aptikti ir kitose savivaldybėse. Tokia situacija iš esmės rodo aukštesnės galios teisinių aktų dubliavimą savivaldybių lygmenyje, tačiau antra vertus, savivaldybių tarybos savo sprendimais tik nustato visuomenės sveikatos biurų teikiamų paslaugų įkainius, susijusius su programų vykdymu, įgyvendindamos VSI 6 str. 2 d. 37 p. įtvirtintą išimtinę kompetenciją - nustatyti įkainius už savivaldybės biudžetinių ir viešųjų įstaigų teikiamas atlygintinas viešąsias paslaugas²¹⁰.

Apibendrinant pasakytina, kad Privalomojo mokymo apie alkoholio ir narkotikų žalą žmogaus sveikatai programos ir šios programos klausytojų apmokestinimas reglamentuotas nacionaliniu lygiu išleistais teisės aktais, tačiau jos teikimo įkainius savivaldybių tarybos tvirtina papildomai, iš esmės dubliuodamos nacionaliniu lygiu įtvirtintą teisinį reguliavimą.

Taip pat paminėtina savivaldybių lygmenyje vykdoma alkoholio vartojimo profilaktinė priemonė- ankstyvasis alkoholio vartojimo rizikos vertinimas. Savivaldybių pirminės sveikatos priežiūros centruose pagal LR sveikatos ministro įsakymu patvirtinto Ankstyvojo alkoholio vartojimo rizikos įvertinimo ir pagalbos alkoholį vartojantiems asmenims teikimo tvarkos aprašo nuostatas šeimos gydytojas asmeniui sutinkant atlieka alkoholio vartojimo įpročių vertinimą ir, esant indikacijoms, suteikia trumposios intervencijos paslaugą²¹¹. Pažymėtina, kad alkoholio vartosenos įpročių vertinimas ir trumpoji intervencija minėtame apraše yra išsamiai reglamentuota, nustatant, kokie testai atliekami, aiškinantis asmens alkoholio vartojimo lygį, kuriam lygiui esant gali būti atliekama trumpa intervencija ir kada asmuo turi būti nukreipiamas

²⁰⁸ „Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1994 m. lapkričio 8 d. įsakymas Nr. 373 „Dėl mokamų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų ir jų kainų sąrašo patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2021 m. spalio 22 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.14901/asr>.

²⁰⁹ „Telšių rajono savivaldybės tarybos 2018 m. rugpjūčio 23 d. sprendimas Nr. T1-252 „Dėl mokamų paslaugų kainų nustatymo“, LRS, žiūrėta 2021 m. spalio 25 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/7f012d80a9f711e8aa33fe8f0fea665f?jfwid=tvchbznn9>.

²¹⁰ „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas“, *supra note*, 123.

²¹¹ „Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2017 m. lapkričio 29 d. įsakymas Nr. V-1359 „Dėl ankstyvojo alkoholio vartojimo rizikos įvertinimo ir pagalbos alkoholį vartojantiems asmenims teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 14 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ca562151dc0c11e782d4fd2c44cc67af/asr>.

psichiatro konsultacijai. Taip pat minėtame teisės akte kruopščiai aprašyta šių paslaugų suteikimo ir duomenų registracijos tvarka bei jų saugojimas asmens sveikatos kortelėje.²¹² Papildomų savivaldos institucijų išleistų administracinių aktų šia tema surasti nepavyko, kas rodo, kad esamos profilaktinės priemonės vykdymo teisinis reguliavimas yra pakankamai išsamus ir nereikalauja papildomų administracinių savivaldos institucijų veiksmų.

Apibendrinant pasakytina, kad alkoholio vartojimo profilaktikos priemonė - ankstyvasis alkoholio vartojimo rizikos vertinimas yra išsamiai reglamentuota nacionaliniu lygiu, todėl nėra poreikio leisti papildomų savivaldos institucijų administracinių aktų.

3.5. Pagalbos nuo alkoholio priklausomiems asmenims teikimo teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas

Pagal VSĮ 6 str. 1 d. 12 p. savivaldybių savarankiškoji funkcija yra „socialinių paslaugų teikimo užtikrinimas planuojant ir organizuojant socialines paslaugas, kontroliuojant bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę, taip pat socialinių paslaugų įstaigų steigimas ir išlaikymas“²¹³. Tuo pagrindu savivaldybių teritorijose steigiami socialinių paslaugų centrai, kuriuose teikiamos paslaugos ir alkoholį vartojantiems asmenims. Pagalba socialinių paslaugų centruose asmenims, priklausomiems nuo alkoholio, paprastai teikiama vadovaujantis savivaldybių tarybų ar savivaldybių vykdomųjų institucijų patvirtintais aprašais, kurie rengiami atsižvelgiant į savivaldybės gyventojų poreikius. Pastebėtina, kad vieningos sistemos šios srities administraciniame reguliavime nėra, nes nėra bendrų metodinių rekomendacijų ar pavyzdinių aprašų šia tema. Peržiūrėjus kai kurių savivaldybių aprašus pastebėta, kad socialinių paslaugų teikimas mažiau ar daugiau organizuojamas pritaikant tokią schemą: 1) problemos identifikavimas ir paslaugų poreikio vertinimas, 2) asmens nukreipimas pas specialistus, 3) gydymo plano sudarymas, 4) pagalba registruojantis, palyda ir transportavimas į gydymo įstaigą, 5) nuo alkoholio priklausomo asmens ir jo šeimos palaikomosios pagalbos užtikrinimas, 6) alkoholiu piktnaudžiaujančių asmenų, jų artimųjų, visuomenės informavimas apie galimas priemones alkoholio gydymo ir prevencijos srityje^{214, 215}.

²¹² „Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2017 m. lapkričio 29 d. įsakymas Nr. V-1359 „Dėl ankstyvojo alkoholio vartojimo rizikos įvertinimo ir pagalbos alkoholį vartojantiems asmenims teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo““, *supra note*, 211.

²¹³ „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas“, *supra note*, 123.

²¹⁴ „Jonavos rajono savivaldybės tarybos 2018 m. gegužės 30 d. sprendimas Nr. 1TS-122 „Dėl priklausomybės nuo alkoholio bei kitu psichoaktyvių medžiagų mažinimo Jonavos rajone tvarkos aprašo patvirtinimo““, Jonavos socialinių paslaugų centras, žiūrėta 2021 m. vasario 14 d., https://www.jonavospc.lt/file/repository/Priklausomybiu_2019.pdf.

²¹⁵ „Pasvalio rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2021 m. kovo 29 d. įsakymas Nr. DV-182 „Dėl Pasvalio rajono savivaldybės psichoaktyvias medžiagas žalingai vartojančių ar priklausomybės ligomis sergančių

Pagal LR piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 4 str. 1 d. „*piniginę socialinę paramą savivaldybės teikia vykdydamos savarankiškąją savivaldybių funkciją, kuri yra finansuojama iš savivaldybių biudžetų lėšų*“²¹⁶, o 4 str. 2 d. nurodyta, kad „*savivaldybės taryba tvirtina piniginės socialinės paramos teikimo tvarkos aprašą, kuriame nustato: piniginės socialinės paramos skyrimo ir mokėjimo tvarką [...] pagrindus, kai socialinė parama skiriama kitais šiame įstatyme nenumatytais atvejais (skiriama vienkartinė, tikslinė, periodinė, sąlyginė pašalpa [...] ir kita) [...]*“²¹⁷. Vadovaujantis šia nuostata, savivaldybių tarybos turi teisę spręsti, kokiais konkrečiais atvejais yra skiriamos pašalpos, kuriomis *inter alia* gali būti dengiamos išlaidos, susijusios su priklausomybės nuo alkoholio gydymu ar reabilitacija, kitomis šiuo atveju reikalingomis paslaugomis.

Paanalizavus keletą savivaldybių pašalpų teikimo tvarkos aprašus pastebėta, kad savivaldybėse skiriama socialinė parama nepasiturintiems asmenims alkoholio vartojimo mažinimo klausimams spręsti yra labai nevienoda. Pvz.: Jonavos rajono savivaldybės taryba yra numačiusi skirti *ne didesnę kaip keturių valstybės remiamų pajamų dydžio* sąlyginę pašalpą priklausomybės ligoms gydyti ir dviejų valstybės remiamų pajamų dydžio sąlyginę pašalpą viešojo transporto bilietams apmokėti, asmenims dalyvaujantiems socialinės integracijos programose²¹⁸. Ukmergės rajono savivaldybės taryba yra numačiusi skirti *trijų bazinių socialinių išmokų dydžių* sąlyginę pašalpą, kai asmuo gydomi nuo priklausomybės alkoholiui, narkotikams ar kitoms psichotropinėms medžiagoms, mokamą kas mėnesį, bet ne ilgiau kaip 3 mėnesius²¹⁹. Tuo tarpu Vilniaus miesto savivaldybės taryba numačiusi skirti sąlyginę pašalpą *iki keturiolikos bazinių socialinių išmokų dydžių* priklausomiems nuo psichoaktyvių medžiagų asmenims, dalyvaujantiems socialinės integracijos programose, psichologinei socialinei reabilitacijai ar

asmenų integruotos pagalbos sistemos tvarkos aprašo patvirtinimo“²¹⁶, LRS, žiūrėta 2021 m. spalio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/77152f41918f11eb998483d0ae31615c?jfwid=bkaxm1ny>.

²¹⁶ „Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas“, LRS, žiūrėta 2022 m. vasario 14 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.215633/asr>.

²¹⁷ *Ibid*

²¹⁸ „Jonavos rajono savivaldybės tarybos 2021 m. balandžio 29 d. sprendimas Nr. 1TS-56 „Dėl vienkartinių, tikslinių, sąlyginių ir periodinių pašalpų teikimo Jonavos rajono savivaldybėje tvarkos aprašo patvirtinimo““, Jonavos rajono savivaldybė, žiūrėta 2022 m. kovo 15 d., https://old.jonava.lt/lt/teises-aktai?p_p_id=documents_WAR_Documentsportlet&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&documents_WAR_Documentsportlet_action=show_details&documents_WAR_Documentsportlet_documentNo=31593.

²¹⁹ „Ukmergės rajono savivaldybės tarybos 2019 m. spalio 31 d. sprendimas Nr. 7-152 „Dėl Vienkartinų, tikslinių, sąlyginių ir periodinių pašalpų skyrimo ir mokėjimo Ukmergės rajono savivaldybėje tvarkos aprašo patvirtinimo““, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 17 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d17146b200d411ea90d5d63c859a8aa7/asr>.

psichologinei pagalbai apmokėti²²⁰. Iš aptartų administracinių aktų reguliavimo matyti, kad socialinės paramos išmokų netolygumai alkoholio vartojimo siekiantiems atsikratyti asmenims išryškėja lyginant miestų ir rajonų savivaldybių tarybų administracinius aktus, nors reiktų pažymėti, kad problemų mastas, su kuriomis susiduria alkoholizmu sergantys asmenys tiek rajonuose, tiek miestuose išlieka panašus, tik jų sprendimo alternatyvų pasirinkimo galimybės rajonuose yra labiau ribotos. Tai rodo, autorės nuomone, metodinių rekomendacijų ar pavyzdinių aprašų dėl socialinės paramos skyrimo nuo alkoholio priklausomiems asmenims poreikį, kas padėtų suvienodinti savivaldybėse formuojamą praktiką asmenų, siekiančių gydytis priklausomybės ligas, atžvilgiu.

Apibendrinant pasakytina, kad teisiniame reguliavime įtvirtinti reikiami teisiniai pagrindai pagelbėti alkoholizmu sergantiems asmenims, tačiau pažymėtina, kad socialinių paslaugų ir socialinės paramos srityje pasigendama metodinių rekomendacijų ar pavyzdinių tvarkų, kurios pagelbėtų rengiant paslaugų teikimo tvarkos aprašus ir suvienodintų savivaldybėse formuojamą socialinės paramos ir socialinių paslaugų praktiką.

3.6. Alkoholio kontrolės planavimo dokumentų rengimo teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas

Kaip numatyta AKĮ 24 str. nuostatose, *alkoholio kontrolės priemonės savivaldybių tarybos numato strateginiuose ir/ar veiklos planuose*²²¹. Taip pat vadovaujantis LR sveikatos sistemos įstatymo 63 str. 1 d. 5 p. nuostatomis, savivaldybių tarybos tvirtina savivaldybių visuomenės sveikatos rėmimo specialiąsias programas²²², kuriose nustato sveikatai žalingos elgsenos prevencijos priemones²²³, tarp jų ir alkoholio vartojimo mažinimo priemones.

Pagal LR socialinių paslaugų įstatymo 13 str. 3 d. nuostatas savivaldybių tarybos kiekvienais metais sudaro ir tvirtina socialinių paslaugų planus²²⁴, kuriuose *inter alia* numato teikti kompleksinę pagalbą ir nuo alkoholio priklausomiems asmenims, pagal šių asmenų

²²⁰ „Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2022 m. sausio 12 d. sprendimas Nr. 1-1290 „Dėl Vienkartinių, tikslinių, sąlyginių ir periodinių pašalpų skyrimo ir mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo““, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 25 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4611a492789e11ecb2fe9975f8a9e52e/asr>

²²¹ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *supra note*, 40.

²²² „Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 26 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5905/asr>.

²²³ „Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2019 m. birželio 3 d. įsakymas Nr. V-656 „Dėl Savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos priemonių vykdymo ataskaitos formos patvirtinimo““, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 27 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ce1e0851875711e98a8298567570d639?jfwid=32wf7zg4>.

²²⁴ „Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. vasario 14 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.270342/asr>.

pasirenkamą gydymo ar kitos socialinės pagalbos rūšį²²⁵. Tačiau kaip parodė LR vidaus reikalų ministerijos dar 2010 m. atliktas tyrimas, kuriame buvo apklausti savivaldybių administracijos direktoriai ir Vyriausybės atstovai apskrityse, „nors socialinių paslaugų plano rengimas detaliai reglamentuotas teisės aktuose, dauguma respondentų (85 proc.), įvardindami socialinių paslaugų planavimo trūkumus, nurodė, kad socialinių paslaugų plano rengimas yra formalus ir neveiksmingas. Visos savivaldybės rengia savo veiklos planus, kuriuose visada yra dalis skirta socialinėms paslaugoms: atliekama poreikių analizė, numatomos priemonės ir lėšos. Socialinių paslaugų plano rengimas užima daug laiko, tačiau neduoda papildomų rezultatų. 46 proc. apklaustųjų pažymėjo, kad dažnai planai nėra tarpusavyje suderinti, tam tikros dalys dubliuoja viena kitą, nerealūs planavimo terminai. Pasitaiko, kad planai yra neveiksmingi ir atitrūkę nuo realaus gyvenimo“²²⁶.

Taip pat Valstybinėje narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018–2028 metų programoje savivaldos institucijoms buvo pasiūlyta prisidėti prie minėtos programos tikslų įgyvendinimo, rengiant ir įgyvendinant alkoholio kontrolės ir jo vartojimo prevencijos priemones²²⁷. Tuo pagrindu kai kurių savivaldybių tarybos papildomai tvirtina savivaldybių priklausomybės nuo psichoaktyvių medžiagų mažinimo trumpalaikes ar ilgalaikes programas, kuriose paprastai numato įgyvendinti psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencines priemones, didinti nuo alkoholio priklausomų asmenų motyvaciją bei teikti jiems kombinuotą pagalbą, kurti sveiką gyvenamąją aplinką, kelti specialistų kvalifikaciją, vykdyti tyrimus, stiprinti įvairių organizacijų bendradarbiavimą psichoaktyvių medžiagų vartojimo mažinimo, prevencijos, kontrolės srityse²²⁸.

Apibendrinant 3.6 poskyrį pasakytina, kad iš išvardintų dokumentų gausos matyti, jog savivaldybių institucijos rengia ir tvirtina visą eilę pagal teisės aktus privalomų ir rekomenduojamų planavimo dokumentų, kuriuose inter alia įtraukiamos įvairios alkoholio kontrolės priemonės. Kai kurie iš šių dokumentų, kaip pvz.: teisiniame reguliavime įtvirtinti privalomi socialinių paslaugų planai, dubliuoja kitus panašius planavimo dokumentus, įveda į

²²⁵ „Akmenės rajono savivaldybės tarybos 2020 m. balandžio 14 d. sprendimas Nr. T-46 „Dėl Akmenės rajono savivaldybės 2020 metų socialinių paslaugų plano patvirtinimo““, LRS, žiūrėta 2021 m. vasario 12 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/591ed4517e4411eaa38ed97835ec4df6>.

²²⁶ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, *Studija. Savivaldybių organizuojamų viešųjų paslaugų teikimo analizė* (Vilnius: Vidaus reikalų ministerija, 2010), 60-61.

²²⁷ „Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. gruodžio 13 d. nutarimas Nr. XIII-1765 „Dėl Valstybinės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018–2028 metų programos patvirtinimo““, *supra note*, 1.

²²⁸ „Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2020 m. rugsėjo 30 d. sprendimas Nr. T1-185 „Dėl Pasvalio rajono savivaldybės priklausomybę sukeliančių medžiagų (narkotikų, alkoholio, tabako ir kitų) vartojimo mažinimo ir prevencijos 2020–2022 metų programos ir šios programos įgyvendinimo 2020 metų priemonių plano patvirtinimo““, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 26 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3eb1b830035511ebbedbd456d2fb030d?jfwid=-wsolhf8lk>.

savivaldybių veiklą papildomos sumaišties, nesukuria joms pridėtinės vertės, o tik didina ir taip nemažą administracinę naštą.

3.7. Alkoholio kontrolės vykdymo koordinavimo ir kontrolės teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas

Alkoholio kontrolės politikos įgyvendinimo koordinavimui ir kontrolei savivaldybių tarybos pasitelkia keletą rūšių instrumentus. Pvz.: pagal VSĮ nuostatas savivaldybių tarybos išklauso ir priima sprendimus dėl administracijų direktorių, savivaldybių biudžetinių ir viešųjų įstaigų (*aut. pastabos: tarp jų ir įgyvendinančių alkoholio kontrolės priemones*) metinių veiklos ataskaitų, savivaldybių strateginių plėtros ir veiklos planų ar atskirų sektorių plėtros programų (*aut. pastaba: tarp jų ir su alkoholio kontrole susijusių programų*) ataskaitų²²⁹. Vadovaujantis LR sveikatos sistemos įstatymo 63 str. 1 d. 5 p. nuostatomis, savivaldybių tarybos kontroliuoja savivaldybių visuomenės sveikatos rėmimo specialiosioms programoms skirtų lėšų panaudojimą bei tvirtina jų panaudojimo ataskaitas²³⁰, o anksčiau minėto socialinių paslaugų plano įgyvendinimo kontrolę atlieka per bendrą strateginių planų stebėseną²³¹.

LR Sveikatos sistemos įstatymo 69 str. nuostatomis savivaldybių taryboms pavesta sudaryti savivaldybių bendruomenių sveikatos tarybas, kurios koordinuoja administracinio vieneto sveikatos ugdymo, psichoaktyvių medžiagų kontrolės priemonių rengimą ir įgyvendinimą²³², taip pat pagal VSĮ 15 str. 5 d. nuostatas savivaldybių tarybų įgaliojimų laikui jų sprendimu gali būti sudaromos nuolatinės ar laikinosios komisijos²³³, kurios gali spręsti ir koordinuoti su alkoholio vartojimu ir kontrole susijusius klausimus.

Kaip matyti, teisiniame reguliavime nėra prievolės savivaldybėse steigti alkoholio kontrolės komisijas, nors analogiškos komisijos jose sudaromos dėl narkotikų ir kitų psichotropinių medžiagų kontrolės. Šiuo klausimu Lietuvoje galioja 2003 m. balandžio 8 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 416 patvirtinti Pavyzdiniai savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų nuostatai, kuriuose įtvirtintas komisijos apibrėžimas, sudėtis, uždaviniai, funkcijos ir teisės, komisijos darbo organizavimo tvarka²³⁴. Minėtas LR Vyriausybės nutarimas numato, kad

²²⁹ „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas“, *supra note*, 123.

²³⁰ „Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas“, *supra note*, 222.

²³¹ „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. lapkričio 15 d. nutarimas Nr. 1132 „Dėl Socialinių paslaugų planavimo metodikos patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2021 m. vasario 15 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.286889/asr>.

²³² „Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas“, *op. cit.*

²³³ „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas“, *op. cit.*

²³⁴ „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 8 d. nutarimas Nr. 416 „Dėl Pavyzdinių savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų nuostatų patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 29 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.208765?jfwid=ppvz10c9>.

savivaldybių narkotikų kontrolės komisijos (toliau- NKK) sudaromos savivaldybių tarybų sprendimu trejiems metams. Vykdydamos savo veiklą jos gauna informaciją narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvartos kontrolės klausimais, organizuoja pasitarimus, seminarus, analizuoja gautus duomenis apie psichotropinių medžiagų platinimą ir jų kontrolę, įvertina šiuo aspektu vykdomas prevencijos priemones, teikia duomenis ir siūlymus valstybių bei savivaldybių institucijoms joms priskirtiniais klausimais, rengia prevencijos priemonių planus, veiklos ataskaitas, analizuoja šioje sferoje vykstančius procesus.²³⁵ NTAKD duomenimis 2019 metais NKK buvo įsteigusios keturiasdešimt trys savivaldybės, iš jų veiklą vykdė trisdešimt keturių savivaldybių komisijos²³⁶.

Dar 2016 m. NTAKD informavo, kad pagal atliktą apklausą didžioji dalis savivaldybių NKK manė, jog yra būtina modifikuoti Pavyzdinius savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų nuostatus, įtvirtinant funkcijas, susijusias su visomis psichoaktyviosiomis medžiagomis, tarp jų ir su alkoholiu²³⁷. Tuomet NTAKD teigė, kad minėtas komisijų pasiūlymas realizuojamas, kadangi LR sveikatos apsaugos ministerija jau rengia LR Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 8 d. nutarimo Nr.416 „Dėl Pavyzdinių savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų nuostatų patvirtinimo““ pakeitimo projektą, kuriame ketinama keisti Savivaldybių narkotikų kontrolės komisijos pavadinimą ir išplėsti šios komisijos kompetencijas, įtraukiant visas psichoaktyvias medžiagas²³⁸. Kaip rodo šiandieninė situacija, tokie planai realizuoti nebuvo, todėl 2019 m. NTAKD nurodė, kad „siekiant užtikrinti efektyvesnę šiuo metu veikiančių savivaldybių NKK veiklą, tikslinga būtų išdiskutuoti dėl šių komisijų veiklos ribų praplėtimo, įtraukiant narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolę ir jų vartojimo prevenciją“²³⁹.

Paanalizavus savivaldybėse taikomą praktiką pastebėta, kad kai kuriose savivaldybėse Pavyzdiniai savivaldybių NKK nuostatai yra modifikuoti praplečiant šių komisijų funkcijas, į komisijų veiklos sferą įtraukiant klausimus, susijusius su visomis psichoaktyviomis

²³⁵ „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 8 d. nutarimas Nr. 416 „Dėl Pavyzdinių savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų nuostatų patvirtinimo““, *supra note*, 234.

²³⁶ Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, *Savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų veiklos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos srityje įgyvendinimo 2019 metais apžvalga* (Vilnius: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2020), 2.

²³⁷ Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, *Savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų veiklos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos srityje įgyvendinimo 2015 metais apžvalga* (Vilnius: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2016), 6-7.

²³⁸ *Ibid*

²³⁹ Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, *Rekomendacijos savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų veiklos stiprinimui* (Vilnius: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2019), 3.

medžiagomis²⁴⁰, kas rodo, kad savivaldos institucijos savarankiškai sprendžia teisinio „vakuumo“ problemas.

Apibendrinant 3.7 poskyrį galima teigti, kad alkoholio kontrolės politikos koordinavimo ir kontroliavimo procese savivaldybių taryboms teisės aktai suteikia visą eilę teisinių įrankių, padedančių valdyti situaciją šiame kontekste. Pažymėtina, kad steigiant kontrolės komisijas savivaldybių lygmenyje, kurių veikla apima visų psichoaktyvių medžiagų kontrolę, vadovaujamosi nacionaliniu lygiu patvirtintais pavyzdiniais Narkotikų kontrolės komisijų nuostatais, kuriuos savarankiškai modifikuojant į komisijų veiklos sferą įtraukiamos visos psichoaktyviosios medžiagos. Tokiu būdu savivaldos institucijų sprendimais yra užpildomos esamos teisinio „vakuumo“ problemos.

Apibendrinant 3 skyrių akcentuotina, kad iš esmės alkoholio kontrolę savivaldybėse reglamentuojančių teisės aktų normos turi trūkumų, taip pat trūksta pavyzdinių aprašų ar rekomendacijų savivaldybėms dėl teisės aktų įgyvendinimo, kas sąlygoja problematišką teisinio reguliavimo įgyvendinimą, administracinės naštos didėjimą ir skirtingos praktikos savivaldybėse alkoholio kontrolės srityje formavimą.

²⁴⁰ „Kauno rajono savivaldybės tarybos 2019 m. rugsėjo 26 d. sprendimas Nr. TS-341 „Dėl Kauno rajono savivaldybės narkotikų, alkoholio ir tabako vartojimo kontrolės komisijos nuostatų patvirtinimo“, Kauno rajono savivaldybė, žiūrėta 2021 m. lapkričio 30 d., <https://www.krs.lt/savivaldybe/taryba/komisijos/narkotik%C5%B3-alkoholio-ir-tabako-vartojimo-kontrol%C4%97s-komisija/>.

4. SPECIALISTŲ NUOMONĖ DĖL ALKOHOLIO KONTROLĖS TEISINIO REGULIAVIMO IR JO ĮGYVENDINIMO LIETUVOS SAVIVALDYBĖSE ASPEKTŲ

Šiame skyriuje bus pateikiama atliktų tyrimų metodika ir aptariami kokybinių apklausų rezultatai.

4.1. Tyrimo metodika

Tyrimo tikslinės grupės: savivaldybių administracijos, mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas išduodantys specialistai, visuomenės sveikatos biurų specialistai, socialinės paramos ir socialinių paslaugų specialistai, blaivybę propaguojančių organizacijų atstovai.

Tyrimo metodas – savivaldybių administracijų apklausa struktūruotų klausimų klausimynu (pateikiamas šio darbo 1 priede) ir savivaldos subjektų specialistų apklausa atvirų klausimų klausimynais (pateikiami šio darbo 2-5 prieduose), parengtais kiekvienai tikslinei grupei atskirai. Savivaldybių administracijoms buvo pateikti 27 klausimai, mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas išduodantiems specialistams buvo pateikta dešimt jų kompetenciją atitinkančių klausimų, blaivybę propaguojančių organizacijų atstovams buvo pateikti keturi jų kompetenciją atitinkantys klausimai, visuomenės sveikatos biurų specialistams, socialinės paramos ir socialinių paslaugų specialistams buvo pateikta po du jų kompetenciją atitinkančius klausimus.

Apklausų tikslas – išsiaiškinti, kokia yra vyraujanti alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo įgyvendinimo praktika savivaldybėse ir kokie alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo aspektai sudaro problemas savivaldos subjektų veikloje, taip pat surinkti respondentų pasiūlymus dėl jų tobulinimo.

Tyrimo atlikimo laikotarpis - 2022 m. vasario–balandžio mėn.

Imties dydis. Klausimynai buvo išsiųsti į 60 savivaldybių administracijų, kuriuos užpildė 39 savivaldybių administracijos, taip pat buvo apklaustas toks savivaldos subjektų specialistų ir nevyriausybiinių organizacijų atstovų kiekis: penki mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas išduodantys specialistai, penki visuomenės sveikatos biurų specialistai, šeši socialinės paramos ir socialinių paslaugų specialistai, penki blaivybę propaguojančių organizacijų atstovai (apklausų respondentų sąrašas pateikiamas 3 lentelėje).

3 lentelė. Specialistų kokybinės apklausos respondentų sąrašas

Respondento numeris	Pareigų savivaldos subjektuose pobūdis	Apklausos laikotarpis
Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas išduodantys specialistai (toliau-licencijavimo specialistai)		
1 respondentas	X savivaldybės mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas išduodančio skyriaus specialistė	2022 m. kovo mėn.
2 respondentas	X savivaldybės mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas išduodančio skyriaus specialistė	
3 respondentas	Buvusi X savivaldybės mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas išduodančio skyriaus specialistė	
4 respondentas	X savivaldybės mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas išduodančio skyriaus vedėja, Lietuvos savivaldybių asociacijos prezidento patarėja	
5 respondentas	X savivaldybės mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas išduodančio skyriaus specialistė	
Blaivybę propaguojančių organizacijų atstovai		
6 respondentas	X blaivybės draugijos atstovas	2022 m. vasario mėn.
7 respondentas	X blaivybės draugijos atstovas	
8 respondentas	X blaivybės draugijos atstovas	
9 respondentas	X psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos vykdymo atstovas	
10 respondentas	X visuomenės sveikatos NVO atstovas	
Visuomenės sveikatos specialistai		
11 respondentas	X savivaldybės visuomenės sveikatos biuro vadovas	2022 m. kovo-balandžio mėn.
12 respondentas	X savivaldybės visuomenės sveikatos biuro vadovas	
13 respondentas	X savivaldybės visuomenės sveikatos biuro vadovas	
14 respondentas	X savivaldybės visuomenės sveikatos biuro visuomenės sveikatos administratorė	
15 respondentas	X savivaldybės visuomenės sveikatos biuro vadovas	
Socialinės paramos ir socialinių paslaugų specialistai		
16 respondentas	X savivaldybės Socialinės paramos skyriaus vadovė	2022 m. kovo-balandžio mėn.
17 respondentas	X savivaldybės Socialinės paramos skyriaus vadovė	
18 respondentas	X savivaldybės Socialinės paramos skyriaus specialistė	
19 respondentas	X savivaldybės Socialinės paramos skyriaus specialistė	
20 respondentas	X savivaldybės Socialinių paslaugų centro direktorė	
21 respondentas	X savivaldybės socialinė darbuotoja su suaugusiais socialinę riziką patiriančiais asmenimis	

4.2. Apklausų rezultatai

4.2.1. Savivaldybių administracijų kokybinės apklausos rezultatai

Apklausoje sudalyvavo 39 savivaldybių administracijos iš 60, tai sudaro maždaug 66,6 proc. galimų respondentų skaičiaus. Apklausos klausimynas ir rezultatai pateikiami šio darbo 1 priede.

Iš 39 atsakymus pateikusių savivaldybių administracijų (žr.: šio darbo 1 priedo 1-6 klausimus) septynios pareiškė, kad per paskutinius 4 metus savivaldybių tarybos buvo priėmusios sprendimus dėl atstumų prie viešųjų įstaigų ar maldos namų, kuriuose draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais, nustatymo. Užklausus, kuo remiantis savivaldybėse yra inicijuojama tokių viešųjų įstaigų ar maldos namų atranka, visi septyni respondentai nurodė, kad vadovaujamasi gautais viešųjų įstaigų ar maldos namų vadovybių prašymais (*aut. pastaba: taip, kaip ir įtvirtinta AKĮ 18 str. 3 dalies 1 p. nuostatose*), tačiau du iš respondentų taip pat nurodė, kad priimant sprendimus papildomai atsižvelgiama ir į kitus kriterijus, t. y. į bendruomenės atstovų skundus ir policijos komisariatų pasiūlymus, taip pat į savivaldybės tarybos taisyklėse patvirtintus kriterijus. Šie rezultatai rodo, kad savivaldybių tarybos, nustatydamos atstumus prie viešųjų įstaigų ar maldos namų, kuriuose draudžiama prekyba alkoholiniais gėrimais, iš esmės yra linkusios vadovautis tik tuo, kas tiesiogiai įtvirtinta teisiniame reguliavime ir tik nedidelė jų dalis į šį procesą žvelgia plačiau. Tai iš esmės patvirtina STT pastebėjimus (*aut. pastaba: apie pastebėjimus kalbėta šio darbo 3.1.1 skyrelio pradžioje*), kad priimant sprendimus pagal AKĮ 18 str. 3 d. 1 p. nuostatas savivaldybių tarybos dažniausiai vadovaujasi tik AKĮ numatytais viešųjų įstaigų vadovybės pasiūlymais²⁴¹. Užklausus kokiems verslo subjektams taikomi tokie ribojimai, kai nustatomi atstumai prie viešųjų įstaigų ar maldos namų, trys respondentai nurodė, kad ribojimai taikomi visiems be išimties verslo subjektams, trys respondentai nurodė, kad ribojimai taikomi tik naujai licencijų prašantiems verslo subjektams ir vienas respondentas nurodė, kad ribojimai pritaikyti draudžiamoje teritorijoje alkoholiniais gėrimais iki sprendimo priėmimo prekiausiems verslo subjektams. Apklausos rezultatai patvirtina, kad savivaldybių tarybų sprendimų priėmimo praktikoje pasitaiko skirtingų sąlygų verslui vystyti sudarymo apraiškų ir tai iš esmės pagrindžia STT pastebėjimus (*aut. pastaba: apie pastebėjimus kalbėta 3.1.1 skyrelio pradžioje*), kad esamas teisinis reguliavimas neužkerta galimybės ribojimus taikyti tik naujai

²⁴¹ „Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos antikorupcinio vertinimo išvada „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 18 straipsnio 3 d. ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais““, *supra note*, 5.

mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų prašantiems verslo subjektams²⁴². Taip pat pažymėtina, kad trys iš keturių respondentų, apklausos anketoje nurodžiusių apie jų savivaldybėse nustatytus ribojimus tam tikru atstumu prekiauti visiems be išimties verslo subjektams arba esamiems verslo subjektams, pažymėjo, kad savivaldybių tarybos nėra numačiusios pereinamojo laikotarpio verslui nutraukti ar persikelti į kitą vietą, todėl reiktų kelti klausimą dėl verslo subjektų teisėtų lūkesčių principo pažeidimų. Taip pat visi septyni respondentai nurodė, kad savivaldybių tarybos nėra oficialiai apibrėžusios viešosios įstaigos ar maldos namų teritorijos sąvokos, o atstumų, kuriuose draudžiama prekyba alkoholiniais gėrimais, nustatymo metodika praktikoje iš esmės varijuoja tarp tokių variantų: 1) atstumo nustatymo atskaitos taškas nustatomas vadovaujantis VĮ Registrų centras duomenimis, apibrėžiančiais viešosios įstaigos ar maldos namų teritoriją (1 atvejis), 2) atstumo atskaitos taškas yra nuo įėjimo į viešąją įstaigą iki įėjimo į parduotuvę (1 atvejis), 3) atstumo atskaitos taškas yra nuo viešosios įstaigos ar maldos namų tvoros (1 atvejis), 4) atstumas matuojamas nuo pagrindinio įėjimo į viešąją įstaigą/maldos namus (3 atvejai), 5) atstumo nustatymo metodiką kiekvieną kartą apibrėžia savivaldybės taryba (1 atvejis). Šie tyrimo rezultatai atskleidžia, kad vieningos praktikos dėl atstumų, kuriuose draudžiama prekyba alkoholiniais gėrimais, nustatymo prie viešųjų įstaigų ar maldos namų tarp savivaldybių nėra, be to taip pat galima kelti klausimą dėl priimamų sprendimų šioje srityje įgyvendinimo skaidrumo, kai neapibrėžiamos viešųjų įstaigų ar maldos namų teritorijų sąvokos ir tik keturiose iš septynių aptariamų ribojimus taikiusių savivaldybių yra patvirtintos alkoholinių gėrimų mažmeninės prekybos ribojimo taisyklės (žr.: šio darbo 1 priedo 17 klausimą).

Iš 39 atsakymus pateikusių savivaldybių administracijų (žr.: šio darbo 1 priedo 7-8 klausimus) vienuolika pareiškė, kad per paskutinius 4 metus jų savivaldybėse buvo sutrumpintas prekybos alkoholiniais gėrimais laikas ir kaip vieną iš dažniausių laiko intervalo parinkimo kriterijų nurodė gautus bendruomenės ir/ar policijos komisariatų pasiūlymus dėl laiko intervalo nustatymo (9 atvejai), mažiau gilinamasi, pavyzdžiui, į socialinę situaciją toje savivaldybės teritorijoje (4 atvejai) ir tik vienas respondentas nurodė, kad parenkant laiko intervalą vadovaujamasi savivaldybės tarybos patvirtintose tvarkose nustatytais kriterijais. Tai rodo, kad savivaldybių tarybos klausimus dėl verslo subjektų teisių siaurinimo dažniau sprendžia atsižvelgdamos tik į suinteresuotų asmenų pateikiamus pageidavimus ir, kaip ir buvo pastebėjusi STT (*aut. pastaba: apie pastebėjimus kalbėta 3.1.1 skyrelio pradžioje*), nėra paskelbusios

²⁴² „Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos antikorupcinio vertinimo išvada „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 18 straipsnio 3 d. ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais““, *supra note*, 5.

prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo tvarkų, kuriomis remiantis savo teises įgyvendina²⁴³. Taip pat penki respondentai iš vienuolikos pažymėjo po du-tris apklausos atsakymuose buvusius kriterijus ir tai leidžia daryti išvadą, kad tik maždaug pusės respondentų savivaldybių tarybos atsižvelgia daugiau nei į vieną kriterijų sprendžiant dėl verslo subjektų prekybos alkoholiniais gėrimais laiko ribojimų. Tokie apklausos rezultatai rodo, kad ribojant prekybos alkoholiniais gėrimais laiką, savivaldos institucijoms trūksta kompleksinio požiūrio, įvertinant kuo daugiau sprendimams priimti svarbių aplinkybių. Pažymėtina, kad savivaldybių tarybų praktika šiuo atveju prasilenkia su LVAT formuojama praktika administracinėse bylose, pvz.: parenkant laiko intervalą, kuriuo trumpinamas prekybos alkoholiniais gėrimais laikas, pasak minėto teismo, privalo būti atsižvelgiama į dažniausią nusikaltimų ar viešosios tvarkos pažeidimų laiką šalia prekybos alkoholiniais gėrimais vietų²⁴⁴. Pažymėtina, kad aptariamoje apklausoje tik du iš vienuolikos respondentų nurodė, kad priimant sprendimus dėl alkoholinių gėrimų prekybos laiko ribojimų, savivaldybių tarybos atsižvelgia į dažniausią nusikaltimų ar viešosios tvarkos pažeidimų laiką toje teritorijoje. Tai rodo, kad savivaldybėse nepakankamai išstudijuota LVAT praktika dėl prekybos alkoholiniais gėrimais laiko ribojimų.

Iš 39 atsakymus pateikusių savivaldybių administracijų (žr.: šio darbo 1 priedo 9-12 klausimus) devyni respondentai pareiškė, kad jų savivaldybėse per paskutinius 4 metus buvo nustatyta teritorijų, kuriose uždrausta mažmeninė prekyba alkoholiniais gėrimais. Kaip rodo tyrimas, nustačius tokias teritorijas, ribojimai prekiauti alkoholiniais gėrimais dažniau taikyti visiems be išimties verslo subjektams, tai nurodė šeši iš devynių teigiamai į 9-tą apklausos klausimą atsakiusių respondentų, tačiau pasitaikė ir trys atvejai, kai ribojimai buvo taikomi tik naujiems mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų prašantiems verslo subjektams. Šie rezultatai rodo, kaip buvo pastebėta aprašant ir ankstesnius atsakymus į tyrimo klausimus, savivaldybių praktikoje vis dar pasitaiko skirtingų verslo vystymo sąlygų sudarymo apraiškų. Taip pat užklausus ar nustačius teritorijas be prekybos alkoholiniais gėrimais, ten jau veikusiems verslo subjektams buvo nustatytas pereinamasis laikotarpis verslui nutraukti ar persikelti į kitą vietą, trys respondentai nurodė teigiamai, o trys – neigiamai ir tokie apklausos rezultatai kelia klausimą dėl verslo subjektų teisėtų lūkesčių principo pažeidimų. Užklausus kuo remiantis savivaldybėse yra inicijuojama teritorijų, kuriose planuojama drausti prekiauti alkoholiniais gėrimais, atranka, respondentai dažniau nurodė, kad vadovaujamasi gautais bendruomenės atstovų skundais ir policijos komisariatų pasiūlymais (7 atvejai) (*aut. pastaba: taip, kaip ir*

²⁴³ „Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos antikorupcinio vertinimo išvada „Dėl teisės aktų, reglamentuojančių licencijų verstinį mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais išdavimą““, *supra note*, 80.

²⁴⁴ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. balandžio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-305/2009“, *supra note*, 95.

įtvirtinta AKĮ 18 str. 9 dalies nuostatose), taip pat papildomai dažniau atsižvelgiama į kriminogeninę, viešosios tvarkos pažeidimų situaciją toje teritorijoje (4 atvejai), vadovaujamosi savivaldybių tarybų patvirtintose tvarkose nustatytais kriterijais (2 atvejai). Šie rezultatai rodo, kad iš esmės savivaldybių tarybos yra linkusios vadovautis tik AKĮ 18 str. 9 d. reguliavime tiesiogiai įtvirtintais bendruomenės atstovų skundais ir policijos komisariatų pasiūlymais, bet nelinkusios nustatyti ir iš anksto paskelbti kriterijų, kuriais vadovaujantis atrenkamos savivaldybių teritorijos, kuriose planuojama riboti prekybą alkoholiniais gėrimais.

Iš 39 apklaustų savivaldybių administracijų (žr.: šio darbo 1 priedo 13-14 klausimus) aštuonios pareiškė, kad jų savivaldybių tarybos per paskutinius 4 metus yra apribojusios prekybą alkoholiniais gėrimais lauko sąlygomis. Užklausus, kuo remiantis savivaldybėse yra inicijuojama verslo subjektų, kuriems planuojama riboti prekybą alkoholiniais gėrimais lauko sąlygomis, atranka, respondentai nurodė, kad dažniau vadovaujamosi savivaldybės tarybos patvirtintose tvarkose nustatytais kriterijais (4 atvejai), taip pat atsižvelgiama į gaunamus bendruomenės skundus ir policijos komisariatų pasiūlymus (2 atvejai), į kriminogeninę ir/ar viešosios tvarkos pažeidimų situaciją toje teritorijoje (2 atvejai). Vienoje iš anketų buvo paminėta, kad prekyba lauko sąlygomis uždrausta visoje savivaldybės teritorijoje, kitoje anketoje nurodyta, kad prekybos alkoholiniais gėrimais lauko sąlygomis ribojimas nėra pakankamai reglamentuotas, kas mažina jo įgyvendinimo aiškumą, tačiau priimant sprendimus atsižvelgiama į suinteresuotų asmenų skundus ir pasiūlymus, kriminogeninę ir viešosios tvarkos pažeidimų situaciją, socialinę situaciją. Tokie apklausos rezultatai rodo, kad nors AKĮ 16 str. 3 d. nuostatose ir nėra įtvirtinta sąlygų, kurioms pasireiškus gali būti sprendžiama dėl šios normos taikymo, tačiau savivaldybių tarybos daugiau ar mažiau stengiasi vadovautis panašiomis aplinkybėmis/kriterijais, į kuriuos atsižvelgia ribodami verslo subjektų teises pagal AKĮ 18 str. 9 d. nuostatas, taip pat daugiau savivaldybių tarybų tokius atrankos kriterijus įtvirtina prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo tvarkose, kas reiškia, jog savivaldos institucijos jaučia teisinio reguliavimo „vakuumą“ ir stengiasi jį užpildyti administraciniais aktais, kuriais vėliau ir vadovaujasi.

Iš 39 apklaustų savivaldybių administracijų (žr.: šio darbo 1 priedo 15-16 klausimus) penkios pareiškė, kad jų savivaldybių tarybos per paskutinius 4 metus yra nesutikusios išduoti licencijų mažmeninei prekybai alkoholiniais gėrimais, atsižvelgiant į gyventojų skundus/policijos pasiūlymus. Užklausus, kokie šaltiniai bendruomenę/policiją informavo, kad verslo subjektas pateikė paraišką savivaldos institucijoms mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijos išdavimui ir jog galima teikti pasiūlymus dėl licencijos neišdavimo, du respondentai nurodė, kad pačios savivaldos institucijos iniciavo reikalingos informacijos rinkimą ir kreipėsi į bendruomenę/policiją, likę trys respondentai nurodė, kad bendruomenę/policiją kreipėsi į savivaldos institucijas šią informaciją gaudamos iš kitų šaltinių, kurie joms nėra

žinomi. Taip pat nei vienas iš respondentų nenurodė, kad kokiais nors kitokiais būdais buvo viešinama informacija bendruomenei apie būsimas prekybos alkoholiniais gėrimais vietas. Iš šių rezultatų matyti, kad iniciatyvos rinkti informaciją dėl licencijos neišdavimo imasi ir pačios savivaldos institucijos, nors AKĮ 18 str. 9 d. reguliavime joms tokia teisė nėra įtvirtinta, todėl natūraliai kyla klausimas, kokiais kriterijais remiantis tokių iniciatyvų jos imasi, kadangi tik vienas iš dviejų respondentų, kurių savivaldybėse savivaldos institucijos iniciavo ribojimui reikalingos informacijos rinkimą, atsakant, pavyzdžiui, į 17-ą apklausos klausimą nurodė, kad turi patvirtintas alkoholinių gėrimų mažmeninės prekybos ribojimo taisykles. Tai rodo, kad skaidrumo tarybos sprendimų projektų iniciavimo procese visgi trūksta.

Užklausus, kas savivaldybėse dažniausiai inicijuoja reikiamų įrodymų rinkimą, siekiant riboti alkoholiniais gėrimais prekiaujančių verslo subjektų teises (žr.: šio darbo 1 priedo 18 klausimą), respondentai nurodė, kad dažniausiai iniciatyva kyla iš bendruomenės ir policijos (16 atvejų), antras pagal dažnumą atsakymas – mero iniciatyva (4 atvejai). Tai tik dar kartą patvirtina, kas buvo pastebėta ir aptariant šios apklausos 16-ą klausimą, kad iniciatyva visgi kyla ne vien iš AKĮ reguliavime įtvirtintų suinteresuotų asmenų, bet ir iš savivaldos institucijų, nors tokia teisė teisiniame reguliavime *expressis verbis* nėra įtvirtinta.

Užklausus ar savivaldybės tarybos sprendimuose, kuriais ribojamos alkoholiniais gėrimais prekiaujančių verslo subjektų teisės, nustato jų peržiūros ar galiojimo terminus (žr.: šio darbo 1 priedo 19-20 klausimą) iš 39 savivaldybių administracijų tik trys nurodė, kad jų savivaldybių tarybų sprendimuose yra įtvirtinami peržiūros ar galiojimo terminai, o aštuoni respondentai, kurių savivaldybių tarybos yra priėmusios prekybą alkoholiniais gėrimais ribojančius sprendimus, atsakydamos į 20 klausimą, nurodė, kad priimtus sprendimus peržiūri tokiais atvejais: kai to prašo verslo subjektai, kurių teisės buvo apribotos (6 atvejai), savivaldos institucijų iniciatyva (2 atvejai), kai atsiranda iniciatyva atšaukti (1 atvejis), iš jų tik vienas respondentas nurodė, kad yra taikomi du peržiūros kriterijai, t. y. kai to prašo verslo subjektas ir savivaldos institucijų iniciatyva. Taip pat net septyni respondentai nurodė, kad priėmus verslo subjektų teises ribojančius sprendimus, peržiūra išvis neatliekama. Šie tyrimo rezultatai rodo, kad alkoholio kontrolės politikos peržiūra savivaldos institucijos nėra suinteresuotos ir tokios iniciatyvos iš jų kyla daug rečiau, nei iš pačių verslo subjektų.

Užklausus, kokia praktika taikoma savivaldybėse dėl licencijas mažmeninei prekybai alkoholiniais gėrimais turinčių verslo subjektų teisinio statuso tikrinimo, siekiant nustatyti ar jie nesustabdę veiklos/neišregistruoti ir turint tikslą stabdyti ar naikinti mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas (žr.: šio darbo 1 priedo 21 klausimą), penkiolika respondentų iš 39-ių nurodė, kad tokia informacija tikrinama tik pačiam verslo subjektui kreipiantis dėl mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijos sustabdymo ar nutraukimo, trijose

savivaldybėse verslo subjektų teisinis statusas peržiūrimas kitais atvejais, dvidešimt vienas respondentas nurodė, kad teisinio statuso tikrinimas vyksta savivaldos subjektų iniciatyva, iš jų vienuolika respondentų pažymėjo, kad reguliarumo tarp tokių patikrinimų nėra ir licencijų turėtojų teisinį statusą peržiūri tada, kada turi daugiau laiko. Tokie rezultatai parodo, kad verslo subjektų teisinio statuso tikrinimas iš esmės vyksta daugiau kaip pusėje savivaldybių, tik jam trūksta reguliarumo.

Užklausus, kokiais atvejais, planuojant riboti alkoholiniais gėrimais prekiaujančių verslo subjektų teises, buvo kreipiamasi konsultacijos į Konkurencijos tarybą (žr.: šio darbo 1 priedo 22 klausimą), tik trys respondentai iš 39 nurodė, kad į minėtą instituciją buvo kreiptasi, iš jų du konsultavosi, kai rengė norminį administracinį aktą alkoholio kontrolės tema ir vienas - planuojant neišduoti licencijos, kai to prašė bendruomenė/policija. Nesikreipimo į Konkurencijos tarybą priežastys (žr.: šio darbo 1 priedo 23 klausimą) buvo nurodytos tokios: 1) per ilgi nuomonės iš Konkurencijos tarybos gavimo terminai ir per trumpi licencijos išdavimo terminai (2 atvejai), 2) Konkurencijos tarybos nuomonė yra tik rekomendacinio pobūdžio, todėl neverta dėl to gaišti laiko (4 atvejai), 3) licencijavimo taisyklėse nėra numatyta prievolės kreiptis (1 atvejis), 4) kuriojantys specialistai nemato galimų konkurencijos pažeidimų (1 atvejis) arba 5) pačių savivaldos subjektų specialistai gerai susipažinę su konkurencijos teisiniu reguliavimu (1 atvejis). Šie rezultatai rodo, kad dažniausiai į LR Konkurencijos tarybą nesikreipiama dėl to, kad šios institucijos nuomonė nėra privalomojo pobūdžio ir tokiu atveju galutinį sprendimą vis tiek privalo priimti savivaldybių tarybos su visomis iš to išplaukiančiomis pasekmėmis.

Užklausus, koks mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais neterminuotų licencijų išdavimo procedūros etapas savivaldybių administracijų netenkina ar sudaro papildomą administracinę naštą (žr.: šio darbo 1 priedo 24 klausimą), iš 39 savivaldybių administracijų šešiolika nurodė, kad kai kurios licencijų išdavimo procedūros kelia problemų jas įgyvendinant, iš jų vienuolika respondentų akcentavo, kad nustatyta per daug dokumentų ir informacijos apie verslo subjektus, kuriuos reikia patikrinti prieš išduodant mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas, penki respondentai nurodė, kad nustatyti per trumpi licencijų prašymų dokumentų patikrinimo ir pastabų verslo subjektams pateikimo terminai. Šie rezultatai rodo, kad maždaug trečdalis savivaldybių administracijų specialistų netenkina mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų išdavimo procedūros ir tai skatina atkreipti politikos formuotojų dėmesį į mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų išdavimo procedūrų supaprastinimą.

Užklausus, kokios mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų sustabdymo, papildymo, patikslinimo, panaikinimo procedūros savivaldybių specialistų netenkina ar sukuria papildomą administracinę naštą (žr.: šio darbo 1 priedo 25 klausimą), 20 respondentų nurodė,

kad juos tenkina nustatytos procedūros, kiti nurodė, kad probleminių procedūrų visgi yra. Daugiausiai pastabų buvo išsakyta dėl licencijų galiojimo panaikinimo, kai verslo subjektai išregistruoti iš LR Juridinių asmenų registro ir savo ruožtu nepaprašę panaikinti licencijų (7 atvejai), licencijų patikslinimo, kai savivaldybių tarybos nusprendžia trumpinti prekybos alkoholiniais gėrimais laiką (4 atvejai), licencijų galiojimo naikinimo, kai nusprendžiama nustatyti vietas ar teritorijas be prekybos alkoholiniais gėrimais (3 atvejai). Tai rodo, kad mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų patikslinimo, galiojimo panaikinimo procedūros turi būti iš esmės peržiūretos, nes sudaro problemų jas įgyvendinant.

Užklausus, kuria alkoholio kontrolės tema savivaldybių taryboms ir administracijoms labiausiai trūksta metodinės informacijos (žr.: šio darbo 1 priedo 26 klausimą), dažniausiai buvo nurodomos šios temos: mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų neišdavimo, kai to reikalauja bendruomenė, klausimais (14 atvejų), atstumų prie viešųjų įstaigų/maldos namų, kuriuose draudžiama mažmeninė prekyba alkoholiais gėrimais, nustatymo klausimais (10 atvejų), mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo lauko sąlygomis klausimais (9 atvejai), savivaldybės teritorijų, kuriose draudžiama prekyba alkoholiniais gėrimais, nustatymo klausimais (8 atvejai), konkurencijos klausimais (8 atvejai). Taigi šie apklausos rezultatai atskleidžia, kokios informacijos savivaldos subjektams trūksta ir į kokias sritis turi būti kreipiamas juos alkoholio kontrolės tema konsultuojančių ir metodinę pagalbą teikiančių priežiūros subjektų dėmesys.

Savivaldybių administracijos taip pat atkreipė dėmesį į kitus tobulintinus alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo ir jo įgyvendinimo aspektus (žr.: šio darbo 1 priedo 27 klausimą). Jos siūlė tokias galimas veiksmų kryptis:

- 1) mažinti finansinę ir administracinę naštą dėl mažmeninės prekybos licencijų tikslinimo Licencijų informacinėje sistemoje, kai keičiasi verslo subjektų buveinės adresai, teisinė forma, kiti rekvizitai;
- 2) išplėsti Licencijų informacinės sistemos funkcionalumą, didinant pačių verslo subjektų savarankiškumą, mažinant savivaldos subjektų administracinę naštą dėl informacijos rinkimo iš valstybės institucijų registų;
- 3) nustatyti išsamesnį teisinį reguliavimą dėl licencijų neišdavimo ar laiko ribojimo, kai to prašo bendruomenės atstovai;
- 4) nustatyti išsamesnį teisinį reguliavimą dėl prekybos alkoholiniais gėrimais lauko sąlygomis ribojimų;
- 5) suvienodinti alkoholinių gėrimų ir tabako licencijų išdavimo terminus;
- 6) organizuoti seminarus ir paskaitas;
- 7) daugiau pasitikėti savivaldos subjektais iš NTAKD pusės.

4.2.2. Licencijavimo specialistų kokybinės apklausos rezultatai

Licencijavimo specialistų kokybinės apklausos rezultatai pateikiami šio darbo 2 priede. Šios apklausos rezultatai parodė koreguotinas alkoholio fizinio prieinamumo ribojimo teisinio reguliavimo vietas. Analizuojant kokybinės apklausos rezultatus pastebėta, kad prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo (prekybos laiko trumpinimo, neprekiavimo zonų nustatymo ir pan.) teisinis reguliavimas iš esmės nesudaro poreikio jį tobulinti, tačiau šiuo klausimu savivaldos subjektams siūloma teikti daugiau metodinės informacijos dėl jo vykdymo (žr.: šio darbo 2 priedo 1 klausimą). Didžioji dalis respondentų sutiko, kad alkoholinių gėrimų prekybos lauko sąlygomis ribojimo teisinis reguliavimas turi būti koreguojamas, nes, pasak vieno iš respondentų, normos konstrukcija suponuoja visišką pasirinkimo laisvę, nesaistomą jokių reikalavimų. Šiai situacijai taisyti siūlyta atitinkamas AKĮ 16 str. 3 d. nuostatas papildyti analogiškais aplinkybėmis, įvardintomis 18 str. 9 d. normoje (viešojo tvarka, visuomenės saugumas, vieta), taip pat pasiūlyta įtvirtinti prekybos alkoholiniais gėrimais lauko sąlygomis atstumus nuo viešų įstaigų ar maldos namų, laiko ir trukmės ribojimus (žr.: šio darbo 2 priedo 2 klausimą). Taip pat didžioji dalis respondentų sutiko, kad AKĮ 18 str. 9 d. ar 18 str. 3 d. 1 p. nuostatos turi būti taikomos visiems be išimties verslo subjektams, o situaciją savivaldybių tarybų praktikoje iš esmės pagerintų pereinamojo laikotarpio verslui perkelti ar užbaigti įtvirtinimas teisinio reguliavimo nuostatose (žr.: šio darbo 2 priedo 3 klausimą). Du respondentai nurodė, kad licencijavimo procedūros nėra tobulos ir tai yra priežastis, dėl kurios savivaldybėse retai naudojamosi teise neišduoti licencijos, kai to reikalauja bendruomenė ar policija. Šios problemos sprendimui respondentai pasiūlė keletą variantų: a) keisti licencijavimo procedūras, įtvirtinant savivaldos institucijų pareigą viešinti informaciją apie licencijų prašytojus prieš mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų išdavimą arba b) keisti licencijavimo procedūras, įtvirtinant verslo subjektų pareigą viešinti informaciją apie būsimas prekybos alkoholiniais gėrimais vietas arba c) sudaryti galimybę pačioms savivaldos institucijoms inicijuoti reikiamos informacijos rinkimą tuo pačiu nustatant pareigą joms tokias procedūras iš anksto fiksuoti atitinkamose tvarkose (žr.: šio darbo 2 priedo 4 klausimą). Atkreiptinas dėmesys, kad respondentų nuomonė išsiskyrė dėl savivaldybių tarybų sprendimų, ribojančių verslo subjektų galimybes prekiauti alkoholiniais gėrimais, peržiūros privalomumo ir šiuo klausimu buvo pateikta keletas galimų alternatyvų: a) teisiniame reguliavime įtvirtinti priimtų tarybos sprendimų peržiūros terminus arba b) teisiniame reguliavime įtvirtinti galimybę tam tikram laikotarpiui praėjus, patiems verslo subjektams kreiptis dėl tokių tarybų sprendimų peržiūrėjimo (žr.: šio darbo 2 priedo 5 klausimą). Taip pat apklausos respondentai iš esmės nesiūlė numatyti specialios savivaldybių tarybų sprendimų projektų, susijusių su prekybos alkoholiniais gėrimais

ribojimais, viešinimo procedūros, nurodydami, kad tokios nuostatos didintų administracinę naštą, o dabar galiojančios procedūros juos tenkina (žr.: šio darbo 2 priedo 6 klausimą). Respondentai nurodė, kad mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų išdavimo procedūros iš esmės nesudaro didelių problemų, tačiau turėjo priekaištų galiojančiai informacijai iš įvairių registru apie licencijos prašytojus rinkimo tvarkai, nes mano, kad atskirų raštiškų užklausų siuntinėjimas į atitinkamas valstybines institucijas - morališkai atgyvenusi procedūra (žr.: šio darbo 2 priedo 7 klausimą). Respondentai taip pat nurodė perteklines licencijų stabdymo ir tikslinimo procedūras šiais atvejais: a) kai verslo subjektai sustabdo prekybos alkoholiniais gėrimais veiklą ir apie tai neinformuoja savivaldybės vykdomosios institucijos; b) kai savivaldybių tarybos priima sprendimus trumpinti prekybos alkoholiniais gėrimais laiką; c) kai keičiami mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais užsiimančių verslo subjektų rekvizitai (įmonių registracijos adresai, pavadinimai, kodai ar teisinė forma) (žr.: šio darbo 2 priedo 8 klausimą). Tai iš dalies atitinka savivaldybių administracijų apklausos tyrime gautus rezultatus (žr.: šio darbo 4.2.1 poskyrį), kai apklausoje dalyvavę respondentai dažniausiai nurodė būtent šias procedūras, kaip sukeliančias didžiausią administracinę naštą. Taip pat didžioji dalis respondentų sutiko, kad savivaldybės subjektų iniciatyva tikslinga peržiūrėti licencijų turėtojų teisinį statusą, ką ir dabar atlieka, nes tai padeda surinkti tikslią statistiką apie savivaldybėse realiai veikiančias prekybos alkoholiniais gėrimais vietas. Tuo pagrindu vienas iš respondentų siūlė peržiūrėti Licencijų informacinės sistemos veikimo principus, įtvirtinant galimybę automatiškai pakeisti mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijos statusą, atsižvelgiant į verslo subjektų teisinio statuso pasikeitimus LR Juridinių asmenų registre, taip mažinant savivaldos subjektų administracinę naštą (žr.: šio darbo 2 priedo 9 klausimą). Užklausus, kokių dar pasiūlymų būtų dėl alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo tobulinimo, respondentai siūlė į prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo procedūras labiau įtraukti Konkurencijos tarybą, taip pat teisiniame reguliavime sukonkretinti stacionarių pastatų, kuriuose leidžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais, paskirti, suderinti AKĮ ir Maisto tvarkymo pažymėjimų turinio nuostatas, pažymėjime nurodant unikalų pastato numerį ar automobilinės parduotuvės valstybinį numerį (žr.: šio darbo 2 priedo 10 klausimą).

4.2.3. Blaivybę propaguojančių organizacijų atstovų kokybinės apklausos rezultatai

Blaivybę propaguojančių organizacijų atstovų kokybinės apklausos rezultatai pateikiami šio darbo 3 priede. Apibendrinant apklausos rezultatus konstatuotina, kad teisinio reguliavimo idėją, jog blaivybę propaguojančios nevyriausybines organizacijos gali būti remiamos savivaldybės biudžeto lėšomis, teigiamai įvertino beveik visi respondentai, tačiau buvo nurodyta,

kad vien tokio teisinio reguliavimo nepakanka, nes tai realiai praktiškai neveikia ir neskatina savivaldos institucijų blaivybės propagavimo išskirti kaip atskiros finansuotinos srities (žr.: šio darbo 3 priedo 1-2 klausimus). Respondentai neturėjo aiškos nuomonės dėl nevyriausybinių organizacijų rėmimo taisyklių, galiojančių savivaldybėse, o tobulinti teisinį reguliavimą buvo siūlyta įtraukiant blaivybę propaguojančių organizacijų rėmimą atskiru prioritetu arba formuojant atskiras finansuojamų konkursų grupes (žr.: šio darbo 3 priedo 3-4 klausimus).

4.2.4. Visuomenės sveikatos specialistų kokybinės apklausos rezultatai

Visuomenės sveikatos specialistų kokybinės apklausos rezultatai pateikiami šio darbo 4 priede. Režiumuojant apklausos rezultatus galima teigti, kad iš esmės teisinių problemų ar papildomos administracinės naštos, organizuojant alkoholio vartojimo prevencines paslaugas, visuomenės sveikatos specialistai neįvardino (žr.: šio darbo 4 priedo 1 klausimą). Teikiamų visuomenės sveikatos paslaugų procedūrų ir kokybės gerinimą jie iš esmės siejo ne su esamo teisinio reguliavimo tobulinimu, o su vykdomų paslaugų plėtros galimybėmis, į šią veiklą įtraukiant ir socialinius darbuotojus, dirbančius mokyklose, personalo kvalifikacijos kėtelės aukštinimu, papildomų etatų ir skatinimo poreikiu. Tik vienas iš respondentų pastebėjo, kad Ankstyvosios intervencijos programos vykdymui galioja net keletas nacionaliniu lygiu išleistų aprašų, tačiau jie pilna apimtimi nereglementuoja minėtos programos organizavimo ir vykdymo, to pasėkoje savivaldybių tarybos priverstos tvirtinti papildomus administracinius aktus, detalizuojančius aprašuose trūkstamus elementus, o savivaldybių visuomenės sveikatos biurų specialistai tokiu atveju privalo vadovautis net trimis paslaugos teikimą reglamentuojančiais dokumentais (žr.: šio darbo 4 priedo 2 klausimą).

4.2.5. Socialinės paramos ir socialinių paslaugų specialistų kokybinės apklausos rezultatai

Socialinės paramos ir socialinių paslaugų specialistų kokybinės apklausos rezultatai nurodomi šio darbo 5 priede. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus, socialinės paramos ir socialinių paslaugų srityje ryškėja tokios tendencijos: 1) Pagal įtvirtintą teisinį reguliavimą privalomus socialinių paslaugų planus, kuriuose *inter alia* planuojamos ir socialinės paslaugos nuo alkoholio priklausomiems asmenims, savivaldybių administracijų darbuotojai laiko pertekliniais ir didinančiais administracinę naštą, nes tų pačių paslaugų planavimas šiuo metu taip pat integruotas į aukštesnės galios savivaldybės strateginius ir veiklos planus (žr.: šio darbo 5 priedo 1-2 klausimą). 2) Socialinių paslaugų specialistai pasigenda tarpinstitucinio šių

paslaugų teikimo reglamentavimo, kuris suderintų įvairių valstybinių įstaigų ir savivaldos subjektų darbą, teikiant socialines paslaugas nuo alkoholio priklausomiems asmenims (žr.: šio darbo 5 priedo 1-2 klausimą). 3) Socialinės paramos specialistai nurodo pavyzdinių aprašų ar rekomendacijų aprašams, nustatantiems vienkartinių, tikslinių, periodinių ir sąlyginių pašalpų skyrimo tvarką, rengti trūkumą. Taip pat siūlyta nustatyti bendrą visoms savivaldybėms vienkartinių, tikslinių, periodinių ir sąlyginių pašalpų skyrimo aprašą, kuris visose savivaldybėse suvienodintų pašalpų, tarp jų ir nuo alkoholio priklausomiems asmenims, skyrimo praktiką (žr.: šio darbo 5 priedo 1-2 klausimą).

Apibendrinant šio darbo 4 skyrių galima teigti, kad realizuojant alkoholio kontrolės teisiniame reguliavime įtvirtintus įgaliojimus, Lietuvos savivaldos subjektams problemų kyla didžiojoje dalyje alkoholio kontrolės sričių. Respondentų apklausų rezultatai iš esmės patvirtina šio darbo 3 skyriuje autorės atskleistus teisinio reguliavimo trūkumus ir jo įgyvendinimo problematiką, kuriuos galima sėkmingai tobulinti atsižvelgiant į apklausos respondentų pateiktus siūlymus.

IŠVADOS

Atsižvelgiant į Įvade nustatytą šio darbo tikslą ir uždavinius, išvados formuluojamos orientuojantis į alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo trūkumus ir jo vykdymo savivaldybėse ypatumus.

Reziumuojant tai, kas buvo aptarta šiame darbe, galima teigti, kad tyrimo ginamasis teiginys buvo teisingas ir daryti tokias išvadas:

1. AKĮ 18 str. 3 d. 1 p. ir 18 str. 9 d. nuostatose nenumatyti saugikliai ar reikalavimai savivaldybių taryboms vienodai riboti visų be išimties verslo subjektų, prekiaujančių alkoholiniais gėrimais, teises, kai savivaldybių tarybos priima sprendimus, nustatančius tam tikras savivaldybių teritorijas ar atstumus prie viešųjų įstaigų ar maldos namų, kuriuose draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais. Tokia teisinio reguliavimo spraga sudaro prielaidas skirtingoms verslo vystymo sąlygoms prekybą tose teritorijose norintiems pradėti ir jose iki sprendimų priėmimo jau veikusiems verslo subjektams ir tai patvirtina savivaldybėse vis dar pasitaikanti praktika - ribojimus taikyti po savivaldybių tarybų sprendimų įsigaliojimo mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų prašantiems verslo subjektams.

2. AKĮ 18 str. 9 d. normos dalis, kurioje įtvirtinta teisė savivaldybių taryboms neišduoti mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų, kai tokį procesą inicijuoja bendruomenės atstovai ar policija, dėl licencijavimo procedūrų ypatumų minėtų institucijų naudojamos retai, nes informacija apie būsimą prekybos alkoholiniais gėrimais vietą iš anksto yra neskelbiama, o minėti suinteresuoti asmenys apie verslo subjektų kreipimąsi į savivaldybių vykdomąsias institucijas dėl licencijų išdavimo nežino. Savivaldos institucijoms pačioms iniciavus faktinių įrodymų rinkimą iš bendruomenės atstovų ir policijos, esant siekiui neišduoti mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų, tokie veiksmai kelia abejonių dėl jų skaidrumo ir skundžiami teismui, o LVAT praktikoje galima aptikti prieštarų pareiškimų dėl panašių savivaldos institucijų iniciatyvų.

3. Savivaldybių administracijų apklausa parodė, kad savivaldos institucijos iš esmės yra linkusios pačios inicijuoti suinteresuotų asmenų nuomonių, prašymų ir/ar pasiūlymų rinkimą, turint siekį riboti mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais, o tokie veiksmai kelia abejonių dėl šių iniciatyvų skaidrumo.

4. AKĮ dubliuojamos savivaldybių vykdomųjų institucijų ir savivaldybių tarybų funkcijos, kai savivaldybių tarybos pasinaudoja AKĮ 18 str. 9 d. įtvirtinta teise - priimti sprendimus dėl mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų neišdavimo. Tokiais atvejais, kaip parodė teisės aktų analizė, abi savivaldos institucijos priima sprendimus dėl tų

pačių licencijų neišdavimo, kas apsunkina verslo subjektų pažeistų teisių gynimą, sukuria neapibrėžtumą savivaldybių vykdomųjų institucijų veikloje.

5. AKĮ 16 str. 3 d. neįtvirtintos jokios aplinkybės ar kriterijai, į kuriuos atsižvelgus savivaldybių tarybos gali spręsti dėl normos dalies, suteikiančios teisę savivaldybių taryboms drausti prekybą alkoholiniais gėrimais lauko sąlygomis arba trumpinti lauko prekybos alkoholiniais gėrimais laiką, taikymo, kas, kaip pažymėjo, apklausose dalyvavę respondentai, mažina jo įgyvendinimo aiškumą ir sukuria iliuziją dėl beribės teisės riboti prekybą alkoholiniais gėrimais kada tik panorėjus.

6. Alkoholio kontrolės teisiniame reguliavime neįtvirtinta pareiga savivaldybių taryboms peržiūrėti jų priimtus sprendimus, siaurinančius verslo subjektų teises alkoholinių gėrimų prekybos srityje, kas iš esmės neatitinka klasikinių viešosios politikos formavimo principų, o praktika savivaldybėse rodo, kad savivaldybių tarybos nėra linkusios nustatyti priimtų sprendimų peržiūros ar galiojimo terminų ir juos dažniausiai peržiūri tik verslo subjektų iniciatyva.

7. Kaip parodė kokybinių apklausų rezultatai, nepriimtina ir morališkai atgyvenusi Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 7.1 p. įtvirtinta informacijos iš įvairių registrų apie verslo subjektus, besikreipiančius dėl mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų išdavimo, rinkimo tvarka, numatanti atskirų užklausų siuntimą raštu į atitinkamas institucijas, siekiant surinkti reikiamą informaciją apie verslo subjektų atitikimą AKĮ nuostatų reikalavimams.

8. Kokybinių apklausų rezultatai parodė, kad mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais neterminuotų licencijų išdavimo procedūros sudaro papildomą administracinę naštą, tarp kurių savivaldybių administracijų darbuotojai minėjo per trumpus pateiktų dokumentų patikrinimo ir pastabų dėl trūkstamų dokumentų ar prašymų pildymo trūkumų pateikimo terminus, kai verslo subjektai pateikia paraišką mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų išdavimui.

9. Kokybinių apklausų rezultatai parodė, kad alkoholio kontrolės teisiniame reguliavime įtvirtintos ilgos ir/ar perteklinės mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų patikslinimo, galiojimo sustabdymo, galiojimo nutraukimo procedūros, sudarančios savivaldybių vykdomosioms institucijoms papildomą administracinę naštą šiais atvejais:

1) kai verslo subjektai išregistruoti iš LR Juridinių asmenų registro ir apie tai neinformuoja savivaldybių vykdomųjų institucijų;

2) kai savivaldybių tarybos priima sprendimus trumpinti prekybos alkoholiniais gėrimais laiko intervalą;

3) kai savivaldybių tarybos priima sprendimus dėl vietų ar teritorijų, kuriose uždraudžia prekybą alkoholiniais gėrimais ir tuo pagrindu naikinamos mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijos.

10. Teisės aktų analizė parodė, kad Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 31 punkto nuostata neatitinka AKĮ 18⁶ str. 3 dalyje įtvirtintos nuostatos ir plečiamai ją įgyvendina, numatydamą pareigą savivaldybių vykdomosioms institucijoms savarankiškai patikslinti mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas per 3 d. d. nuo tarybos sprendimų, koregavusių prekybos alkoholiniais gėrimais laiką, priėmimo, kai tokios pareigos ar teisės, neatlikus papildomų procedūrų, savivaldybių vykdomosioms institucijoms AKĮ nenumato. Toks teisinis reguliavimas sukuria prielaidas savivaldybių vykdomosioms institucijoms pažeisti mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų tikslinimo procedūrų eiliškumą.

11. Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 32¹ p. įtvirtinta savivaldybių vykdomųjų institucijų pareiga patikslinti mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas, kai verslo subjektai keičia savo buveinę, pavadinimą, kodą ar teisinę formą, dėl elektroninės Licencijų informacinės sistemos funkcionalumo galimybių yra praradusi aktualumą. Kaip teigė apklausų respondentai, minėti duomenys mažmeninės prekybos licencijose Licencijų informacinėje sistemoje patikslinami savaime pagal LR Juridinių asmenų registre esančią informaciją ir be savivaldybių vykdomųjų institucijų įsikišimo. Tokia formali savivaldybių vykdomųjų institucijų pareiga patikslinti mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas, neatliekant realių veiksmų Licencijų informacinėje sistemoje, didina savivaldybių vykdomųjų institucijų administracinę naštą, nesukuriant jokios apčiuopiamos pridėtinės vertės.

12. Alkoholio kontrolės teisiniame reguliavime neįtvirtinta prievolė savivaldybių vykdomosioms institucijoms peržiūrėti mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas ir nustatyti ar jie nėra išregistruoti iš LR Juridinių asmenų registro ir/ar jie nėra sustabdę licencijuojamos veiklos, turint tikslą stabdyti ar naikinti licencijas. Tokia peržiūra yra tik rekomendacinio pobūdžio, kas įtakoja statistinės informacijos apie oficialiai veikiančius prekybos alkoholiniais gėrimais taškus, kuri reikalinga tolesnei alkoholio kontrolės politikai formuoti, kokybę. Kaip byloja savivaldybių administracijose atliktas kokybinis tyrimas, tokios peržiūros savivaldybėse iš esmės po truputį vyksta, tačiau šiam procesui trūksta reguliarumo.

13. AKĮ 2 str. neapibrėžta „viešosios įstaigos ar maldos namų teritorijos“ sąvoka, kuri būtina mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų išdavimo procese, o tokią sąvoką apsibrėžti administraciniuose aktuose neįpareigotos ir savivaldybių tarybos. Kaip parodė LVAT

praktikos analizė, tokia teisinio reguliavimo spraga sąlygoja komplikuoatą AKĮ nuostatų įgyvendinimą ir iš to kylančius teisinius ginčus.

14. Savivaldybių administracijų apklausa ir LVAT praktikos analizė parodė, kad savivaldybių tarybos priimdamos sprendimus dėl alkoholiniais gėrimais prekiaujančių verslo subjektų teisių ribojimo pagal AKĮ 18 str. 3 d. 1 p. ir 18 str. 9 d. iš esmės yra linkusios vadovautis tik tuo, kas tiesiogiai įtvirtinta teisiniame reguliavime, šiame procese nėra pakankamai atsižvelgiama į visas sprendimui priimti įtakos turinčias aplinkybes, todėl susiduriama su tokiomis alkoholio kontrolės teisės įgyvendinimo problemomis:

1) netinkamai identifikuojamos planuojamų priimti administracinių aktų rūšys ir to pasekoje surenkami nepakankami įrodymai administraciniams aktams priimti;

2) atstumai, kuriuose draudžiama prekyba alkoholiniais gėrimais prie viešųjų įstaigų ar maldos namų parenkami pagal viešųjų įstaigų ir maldos namų vadovybės prašymus, netaikant iš anksto nustatytų kriterijų, kai kuriais atvejais neįtvirtinant atstumų nustatymo metodikos, neapibrėžiant viešųjų įstaigų ar maldos namų teritorijų sąvokų;

3) neindividualizuotai ir nemotyvuotai parenkami laiko intervalai, kuriais ribojama prekyba alkoholiniais gėrimais;

4) nepakankamai įrodoma prekybos alkoholiniais gėrimais įtaka atitinkamos vietos socialinei aplinkai;

5) neindividualizuotai vertinama gauta informacija iš suinteresuotų asmenų apie viešojo intereso pažeidimus;

6) neatsižvelgiama į konkurencinę aplinką ir verslo subjektų taikomas prevencines priemones.

15. AKĮ 25 str. įtvirtinta teisė iš savivaldybių biudžetų remti blaivybę propaguojančių organizacijų programas konkrečia nacionaliniu lygiu patvirtinta finansavimo tvarka neparemta, o savivaldybių tarybų patvirtintų nevyriausybinių organizacijų projektų finansavimo aprašų peržiūra parodė, kad blaivybę propaguojančios nevyriausybinės organizacijos savivaldybėse finansuojamos bendra tvarka, tokioms finansavimo tvarkoms trūksta skaidrumo.

16. Ankstyvosios intervencijos programos organizavimas ir vykdymas reglamentuotas iš karto dviejuose nacionaliniu lygiu patvirtintuose teisės aktuose (Ankstyvosios intervencijos programos vykdymo tvarkos apraše ir Įpareigojimo dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos ir sveikatos priežiūros programose (kursuose) vykdymo tvarkos apraše), tačiau dėl informacijos tarp institucijų apsikeitimo tvarkos ir terminų reglamentavimo trūkumo, programos turinio ir įgyvendinimui reikalingų dokumentų formų trūkumo, savivaldybių institucijos priverstos savarankiškai tvirtinti trūkstamus programos

organizavimo ir įgyvendinimo elementus reglamentuojančius administracinius aktus, kas didina savivaldos institucijų administracinę naštą.

17. Kokybinė apklausa parodė, kad socialinių paslaugų teikimo nuo alkoholio priklausomiems asmenims srityje juntamas teisinio reguliavimo, numatančio tarpinstitucinio bendradarbiavimo tarp valstybės įstaigų ir savivaldos subjektų tvarką, stygius.

18. Piniginė socialinė parama savivaldybėse nuo alkoholio priklausomiems asmenims skiriama pagal pačių savivaldybių tarybų sudarytus ir patvirtintus tvarkos aprašus, kurių peržiūra parodė, kad vieningos sistemos savivaldybių lygmenyje šioje srityje nėra, nes priklausomai nuo savivaldybių dydžio skiriasi paramos tokiems asmenims mastas.

19. LR Socialinių paslaugų įstatymo 13 str. 3 d. nuostatos, kurios numato socialinių paslaugų planų rengimą savivaldybėse, kuriuose *inter alia* integruojamos paslaugos ir nuo alkoholio priklausomiems asmenims, yra perteklinės. Kaip nurodė kokybinių apklausų respondentai, savivaldybėse rengiami socialinių paslaugų planai dubliuoja kitus aukštesnės galios strateginius dokumentus, nesukuria jokios pridėtinės vertės, o tik didina ir taip nemažą administracinę naštą.

20. Nacionaliniu lygiu patvirtinti Savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų nuostatai, kuriais naudojasi savivaldybių tarybos, tvirtindamos analogiškų komisijų nuostatus, neapima funkcijų, susijusių su alkoholio kontrole, o tokią teisinę spragą, kaip parodė administracinių aktų analizė, savivaldybių tarybos priverstos užpildyti savo nuožiūra juos modifikuojant.

REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktas išvadas, atitinkamai galima pateikti tokias rekomendacijas dėl alkoholio kontrolės savivaldybėse teisinio reguliavimo ir jo įgyvendinimo tobulinimo aspektų:

1. Rekomendacija LR ekonomikos ir inovacijų ministerijai: parengti AKĮ pakeitimo įstatymo projektą, įtvirtinantį ne mažesnę kaip 6 mėnesių minimalų pereinamojo laikotarpio terminą mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas turinčiam verslui nutraukti, kai savivaldybių tarybos vadovaujantis 18 str. 3 d. 1 p. ir 18 str. 9 d. nuostatomis nusprendžia nustatyti savivaldybių vietas, teritorijas ar atstumus prie viešųjų įstaigų ar maldos namų teritorijų be prekybos alkoholiniais gėrimais (žr.: 6 priedą).

2. Rekomendacija LR ekonomikos ir inovacijų ministerijai: parengti AKĮ pakeitimo įstatymo projektą, įtvirtinantį savivaldos institucijų teisę inicijuoti suinteresuotų asmenų nuomonių ir (ar) pasiūlymų rinkimą, turint siekį riboti mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais (tame tarpe ir neišduoti mažmeninės prekybos licencijos) pagal 18 str. 9 d. nuostatas, kartu numatant reikalavimą savivaldybių taryboms šias procedūras reglamentuoti alkoholinių gėrimų mažmeninės prekybos ribojimo taisyklėse (žr.: 6 priedą).

3. Rekomendacija LR ekonomikos ir inovacijų ministerijai: parengti AKĮ pakeitimo įstatymo projektą, įtvirtinantį savivaldos institucijų teisę inicijuoti suinteresuotų asmenų nuomonių, prašymų ir (ar) pasiūlymų rinkimą, turint siekį riboti mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais pagal 16 str. 3 d., 18 str. 3 d. 1 p. nuostatas, kartu numatant reikalavimą savivaldybių taryboms šias procedūras reglamentuoti alkoholinių gėrimų mažmeninės prekybos ribojimo taisyklėse (žr.: 6 priedą).

4. Rekomendacijos LR ekonomikos ir inovacijų ministerijai: parengti AKĮ pakeitimo įstatymo projektą, įtvirtinant išimtį numatančią, kad savivaldybių vykdomosios institucijos nepriima sprendimų dėl mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų neišdavimo, kai tokius sprendimus vadovaujantis 18 straipsnio 9 dalies nuostatomis priima savivaldybių tarybos (žr.: 6 priedą). Taip pat atsižvelgiant į AKĮ pakeitimus, parengti LR Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimo Nr. 618 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo projektą, atitinkamai Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių nuostatose įtvirtinant, kad savivaldybių vykdomosios institucijos minėtu atveju atskiro sprendimo dėl mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų neišdavimo nepriima ir per 3 d. d. nuo savivaldybių tarybų sprendimų priėmimo dienos išsiunčia licencijų prašiusiems verslo subjektams savivaldybių tarybų sprendimų kopijas (žr.: 7 priedą).

5. Rekomendacija LR ekonomikos ir inovacijų ministerijai: parengti AKĮ pakeitimo įstatymo projektą, 16 str. 3 d. normoje įtvirtinantį viešąją tvarką, visuomenės saugumą, prekybos alkoholiniais gėrimais vietą, suinteresuotų asmenų nuomones ir pasiūlymus, kaip sąlygas, įgalinančias savivaldybių tarybas spręsti, kada mažmeninė prekyba alkoholiniais gėrimais lauko sąlygomis gali būti ribojama (žr.: 6 priedą).

6. Rekomendacija LR ekonomikos ir inovacijų ministerijai: parengti AKĮ pakeitimo įstatymo projektą, įtvirtinantį vadovaujantis 16 str. 3 d., 18 str. 3 d. 1 p. ir 18 str. 9 d. nuostatomis priimtų savivaldybių tarybų sprendimų, siaurinančių verslo subjektų teises alkoholinių gėrimų prekybos srityje, maksimalius 4 metų peržiūros terminus (žr.: 6 priedą).

7. Rekomendacija LR ekonomikos ir inovacijų ministerijai: parengti LR Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimo Nr. 618 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo projektą, vietoje Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 7.1 papunkčio nuostatose numatytos galimybės savivaldybių vykdomosioms institucijoms „raštu“ kreiptis į reikalingas valstybines institucijas, įtvirtinant galimybę Licencijų informacinės sistemos priemonėmis kreiptis į atitinkamas institucijas, įsitikinant ar nėra aplinkybių, dėl kurių licencijos prašančiam verslo subjektui ji negalėtų būti išduota (žr.: 7 priedą).

Rekomendacija VI Registrų centrui: išplėsti Licencijų informacinės sistemos funkcionalumą.

8. Rekomendacija LR ekonomikos ir inovacijų ministerijai: parengti LR Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimo Nr. 618 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo projektą, keičiantį Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 25 p. 2 pastraipos nuostatas ir vietoje numatyto 5 darbo dienų termino pastabų pateikimui dėl paraiškos ir jos dokumentų netikslumų licencijos prašančiam verslo subjektui, įtvirtinti 7 darbo dienas (žr.: 7 priedą).

9. Rekomendacija LR ekonomikos ir inovacijų ministerijai: parengti AKĮ pakeitimo įstatymo projektą, supaprastinant ir trumpinant mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų patikslinimo, galiojimo panaikinimo procedūras šiais atvejais:

1) kai verslo subjektai išregistruoti iš LR Juridinių asmenų registro ir apie tai neinformuoja savivaldybių vykdomųjų institucijų: įtvirtinti galimybę licencijų galiojimą panaikinti Licencijų informacinės sistemos priemonių funkcionalumo pagalba, eliminuojant savivaldybių vykdomųjų institucijų sprendimų priėmimo dėl licencijų galiojimo panaikinimo procedūras (žr.: 6 priedą);

2) kai savivaldybių tarybos priima sprendimus trumpinti prekybos alkoholiniais gėrimais laiko intervalą: eliminuoti verslo subjektų kreipimosi į vykdomąsias institucijas dėl turimų licencijų patikslinimo procedūras (žr.: šių rekomendacijų 10 punktą);

3) kai savivaldybių tarybos priima sprendimus dėl vietų ar teritorijų, kuriose uždraudžia prekybą alkoholiniais gėrimais ir tuo pagrindu naikinamos mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijos: numatyti laikotarpį, per kurį licencijas turintys verslo subjektai privalo kreiptis į savivaldybių vykdomąsias institucijas dėl licencijų papildymo, galiojimo sustabdymo ar panaikinimo, taip pat už šį alkoholio kontrolės teisės nesilaikymą numatyti įspėjimą dėl galimo licencijos galiojimo panaikinimo ir jos panaikinimą, tuo pačiu iš teisinio reguliavimo eliminuojant įspėjimo dėl galimo licencijos galiojimo sustabdymo ir laikino licencijos galiojimo sustabdymo procedūras (žr.: 6 priedą).

Taip pat atsižvelgiant į AKĮ pakeitimus, parengti LR Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimo Nr. 618 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo projektą, atitinkamai pritaikant Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių nuostatas dėl licencijų patikslinimo ar galiojimo panaikinimo procedūrų trumpinimo aukščiau išvardintais atvejais (žr.: 7 priedą).

Rekomendacija VĮ Registrų centrui: išplėsti Licencijų informacinės sistemos priemonių funkcionalumą dėl šio rekomendacijų punkto pirmame papunktyje nurodytų procedūrų.

10. Rekomendacija LR ekonomikos ir inovacijų ministerijai: parengti AKĮ pakeitimo įstatymo projektą, pripažįstant netekusia galios 18⁶ str. 3 d. normą ir iš 34¹ str. 2 d. normos formuluotės eliminuojant į 18⁶ str. 3 d. nukreipiančiąją nuorodą, siekiant naikinti koliziją tarp AKĮ 18⁶ str. 3 d. ir Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 31 p. nuostatų, tuo pačiu trumpinant mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų patikslinimo procedūras savivaldybių taryboms apribojus prekybos alkoholiniais gėrimais laiką (žr.: 6 priedą).

11. Rekomendacija LR ekonomikos ir inovacijų ministerijai: parengti AKĮ pakeitimo įstatymo projektą, numatantį išimtį, kad savivaldybių vykdomosios institucijos mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų patikslinimui sprendimų nepriima, kai licencijas turintys verslo subjektai keičia buveinę, pavadinimą, kodą ar teisinę formą (žr.: 6 priedą). Taip pat atsižvelgiant į AKĮ pakeitimus, parengti LR Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimo Nr. 618 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo projektą, atitinkamai pakeičiant Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių nuostatas ir numatant, kad licencijos minėtu atveju

patikslinamos Licencijų informacinės sistemos priemonių funkcionalumo pagalba, savivaldybių vykdomosioms institucijoms nepriimant sprendimų dėl jų tikslinimo (žr.: 7 priedą).

12. Rekomendacija LR ekonomikos ir inovacijų ministerijai: parengti LR Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimo Nr. 618 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo projektą, atskiru punktu papildant Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisykles ir taip įtvirtinant prievolę savivaldybių vykdomosioms institucijoms ne rečiau kaip vieną kartą per kalendorinius metus peržiūrėti prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų turėtojų teisinį statusą ir (ar) įsitikinti ar jie vykdo licencijose nurodytą veiklą, turint tikslą stabdyti ar naikinti mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų galiojimą (žr.: 7 priedas).

13. Rekomendacija LR ekonomikos ir inovacijų ministerijai: parengti AKĮ pakeitimo įstatymo projektą, į 2 str. atskira dalimi įtraukiant „viešosios įstaigos ar maldos namų teritorijos“ sąvoką (žr.: 6 priedą).

14. Rekomendacija LR ekonomikos ir inovacijų ministerijai: parengti AKĮ papildymo įstatymo projektą, kuriame atskiru straipsniu būtų įtvirtinta savivaldybių tarybų prievolė rengti ir tvirtinti alkoholinių gėrimų mažmeninės prekybos ribojimo taisykles, skaidrinančias mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo procesą (žr.: 6 priedą).

Rekomendacija NTAKD ir LR Konkurencijos tarybai: parengti rekomendacijas dėl AKĮ 16 str. 3 d., 18 str. 3 d. 1 p., 18 str. 9 d. nuostatų įgyvendinimo savivaldybėse, išskiriant gerosios ir blogosios praktikos pavyzdžius, didžiausią dėmesį atkreipiant į šias temas: mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų neišdavimas, kai to reikalauja bendruomenė; atstumų prie viešųjų įstaigų/maldos namų, kuriuose draudžiama mažmeninė prekyba alkoholiais gėrimais, nustatymas; mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimas lauko sąlygomis; savivaldybės teritorijų, kuriose draudžiama prekyba alkoholiniais gėrimais, nustatymas; konkurencijos ribojimas.

15. Rekomendacija LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijai: parengti metodinių rekomendacijų savivaldybėms dėl blaivybės srityje veikiančių nevyriausybinių organizacijų rėmimo, formuosiančių panašią tokių organizacijų finansavimo praktiką visose savivaldybėse, projektą.

16. Rekomendacija LR sveikatos apsaugos ministerijai: parengti LR Vyriausybės 2017 m. rugsėjo 13 d. nutarimo Nr. 743 „Dėl Įpareigojimo dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos ir sveikatos priežiūros programose (kursuose) vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo projektą, Įpareigojimo dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos ir sveikatos priežiūros programose

(kursuose) vykdymo tvarkos apraše įtvirtinantį išsamią tarpinstitucinio apsikeitimo informacija tvarką ir terminus.

Rekomendacija LR sveikatos apsaugos ministerijai ir LR švietimo, mokslo ir sporto ministerijai: parengti LR sveikatos apsaugos ministro ir LR švietimo, mokslo ir sporto ministro 2018 m. sausio 18 d. įsakymo Nr. V-60/V-39 „Dėl Ankstyvosios intervencijos programos vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo projektą, į Ankstyvosios intervencijos programos vykdymo tvarkos aprašą įtraukiantį programos turinio aprašymą, programos įgyvendinimui reikalingas dokumentų formas.

17. Rekomendacija LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijai: parengti LR Vyriausybės nutarimo, reglamentuojančio tarpinstitucinio bendradarbiavimo tarp valstybės įstaigų ir savivaldos subjektų tvarką socialinių paslaugų teikimo nuo alkoholio priklausomiems asmenims srityje, projektą.

18. Rekomendacija LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijai: parengti Pavyzdinio vienkartinių, tikslinių, periodinių ir sąlyginių pašalpų teikimo savivaldybėse tvarkos aprašo, formuosiančio panašią socialinės paramos teikimo praktiką visose savivaldybėse, projektą.

19. Rekomendacija LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijai: parengti LR socialinių paslaugų įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, pripažįstantį 13 str. 3 d. normą, įtvirtinančią reikalavimą rengti ir tvirtinti savivaldybių socialinių paslaugų planus, netekusia galios (žr.: 8 priedą).

20. Rekomendacija socialinės apsaugos ir darbo ministerijai: parengti LR Vyriausybės 1999 m. rugsėjo 6 d. nutarimo Nr. 970 „Dėl nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 1999-2003 metų programos patvirtinimo“ pakeitimo projektą, minėtos programos 1 priedo 1.13 p. įtvirtinant Pavyzdinių savivaldybių narkotikų ir alkoholio kontrolės komisijų nuostatų rengimą (žr.: 9 priedą).

Rekomendacija LR sveikatos apsaugos ministerijai: parengti LR Vyriausybės 2003 m. balandžio 8 d. nutarimo Nr. 416 „Dėl pavyzdinių savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo projektą, modifikuojantį Pavyzdinius savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų nuostatus, į komisijos funkcijas įtraukiant su alkoholio kontrole susijusius aspektus (žr.: 10 priedą).

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.17752/asr>.
2. „Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463439/asr>.
3. „Lietuvos Respublikos piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2022 m. vasario 14 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.215633/asr>.
4. „Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2021 m. vasario 14 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.270342/asr>.
5. „Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 26 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5905/asr>.
6. „Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 30 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.433088/asr>.
7. „Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2022 m. vasario 1 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.83679/asr>.
8. „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2021 m. lapkričio 10 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D0CD0966D67F/asr>.
9. „Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. gruodžio 13 d. nutarimas Nr. XIII-1765 „Dėl valstybinės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018-2028 metų programos patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a50bec00035b11e9a017f05dde6559c6>.
10. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 8 d. nutarimas Nr. 416 „Dėl Pavyzdinių savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų nuostatų patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 29 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.208765?jfwid=ppvfz10c9>.
11. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 618 „Dėl didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 21 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.233979/asr>.
12. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. birželio 27 d. nutarimas Nr. 630 „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio papildymo ir 34 straipsnio 3 bei 11 dalies

- pakeitimo įstatymo projekto Nr. XP-891““. LRS. Žiūrėta 2021 m. kovo 21 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.278985?jfwid=-fa58h3ebg>.
13. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. lapkričio 15 d. nutarimas Nr. 1132 „Dėl Socialinių paslaugų planavimo metodikos patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2021 m. vasario 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.286889/asr>.
14. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. rugpjūčio 31 d. nutarimas Nr. 888 „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 2, 16-1, 17, 18, 22, 28, 29, 34 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 16-2 straipsniu įstatymo projekto Nr. XIIP-4437““. LRS. Žiūrėta 2021 m. kovo 22 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/dcc3e633735111e6a0f68fd135e6f40c?jfwid=q86m1vwq4>.
15. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. rugsėjo 13 d. nutarimas Nr. 743 „Dėl Įpareigojimo dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos ir sveikatos priežiūros programose (kursuose) vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2021 m. spalio 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b3d1b9809cfb11e796fec328fe7809de?jfwid=-g0zrz613>.
16. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. gegužės 9 d. nutarimas Nr. 463 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. vasario 25 d. nutarimo Nr. 217 „Dėl Lietuvos Respublikos narkotikų, tabako ir alkoholio prevencijos tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“ pakeitimo““. LRS. Žiūrėta 2021 m. kovo 29 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/df289a11c0d311e48799bc57840226ce/asr>.
17. „Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1994 m. lapkričio 8 d. įsakymas Nr. 373 „Dėl mokamų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų ir jų kainų sąrašo patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2021 m. spalio 22 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.14901/asr>.
18. „Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2008 m. sausio 28 d. įsakymas Nr. V-69 „Dėl Privalomųjų pirmosios pagalbos, higienos įgūdžių, alkoholio, narkotinių ir psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo poveikio žmogaus sveikatai mokymų ir atestavimo tvarkos aprašo ir asmenų, kuriems privalomas sveikatos ir (ar) pirmosios pagalbos mokymas, profesijų ir veiklos sričių sąrašo, mokymo programų kodų ir mokymo periodiškumo patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2021 m. vasario 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.314041/asr>.
19. „Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2017 m. lapkričio 29 d. įsakymas Nr. V-1359 „Dėl ankstyvojo alkoholio vartojimo rizikos įvertinimo ir pagalbos alkoholį vartojantiems asmenims teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 14 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ca562151dc0c11e782d4fd2c44cc67af/asr>.

20. „Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2018 m. sausio 18 d. įsakymas Nr. V-60/V-39 „Dėl Ankstyvosios intervencijos programos vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2021 m. vasario 14 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/28dcd7c100e611e8a2469c61d7bb0a92/asr>.
21. „Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2019 m. birželio 3 d. įsakymas Nr. V-656 „Dėl Savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos priemonių vykdymo ataskaitos formos patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 27 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ce1e0851875711e98a8298567570d639?jfwid=32wf7zg4>.
22. „Akmenės rajono savivaldybės tarybos 2020 m. balandžio 14 d. sprendimas Nr. T-46 „Dėl Akmenės rajono savivaldybės 2020 metų socialinių paslaugų plano patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2021 m. vasario 12 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/591ed4517e4411eaa38ed97835ec4df6>.
23. „Alytaus rajono savivaldybės tarybos 2015 m. rugpjūčio 12 d. sprendimas Nr. K-204 „Dėl atstumo, kuriuo draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais, nustatymo““. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 27 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4b3b0eb041f611e59cf1cfda14b526c5?positionInSearchResults=177&searchModelUUID=667f0fd1-f6d6-4519-8819-16173193d891>.
24. „Druskininkų savivaldybės tarybos 2020 m. rugpjūčio 25 d. sprendimas Nr. T1-132 „Dėl prekybos alkoholiniais gėrimais laiko ribojimo““. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 10 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/092efd02e85511ea8d16c98db9b69006?positionInSearchResults=19&searchModelUUID=612420f7-a658-4d7e-ab13-67936613f16b>.
25. „Ignalinos rajono savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 30 d. sprendimas Nr. T-85 „Dėl prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo““. LRS. Žiūrėta 2022 m. balandžio 16 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5b49175286ff11e98a8298567570d639?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=39d16e05-ed81-4113-9834-ae1af1fc0495>.
26. „Jonavos rajono savivaldybės tarybos 2018 m. gegužės 30 d. sprendimas Nr. 1TS-122 „Dėl priklausomybės nuo alkoholio bei kitų psichoaktyvių medžiagų mažinimo Jonavos rajone tvarkos aprašo patvirtinimo““. Jonavos socialinių paslaugų centras. Žiūrėta 2021 m. vasario 14 d. https://www.jonavosspc.lt/file/repository/Priklausomybiu_2019.pdf.
27. „Jonavos rajono savivaldybės tarybos 2021 m. balandžio 29 d. sprendimas Nr. 1TS-56 „Dėl vienkartinių, tikslinių, sąlyginių ir periodinių pašalpų teikimo Jonavos rajono savivaldybėje tvarkos aprašo patvirtinimo““. Jonavos rajono savivaldybė. Žiūrėta 2022 m. kovo 15 d. https://old.jonava.lt/lt/teises-aktai?p_p_id=documents_WAR_Documentsportlet&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_

[mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&documents_WAR_Documentsportlet_action=show_details&documents_WAR_Documentsportlet_documentNo=31593.](#)

28. „Jurbarko rajono savivaldybės tarybos 2014 m. sausio 30 d. sprendimas Nr. T2-18 „Dėl atstumo nuo karinių ir sukarintos tarnybos, policijos ir kitų statutinių, sveikatos priežiūros, ugdymo įstaigų ir maldos namų, kuriuo draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais, nustatymo““. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 26 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/db41d2d08e0d11e39e3c992f044525a9?positionInSearchResults=263&searchModelUUID=0a01c097-e93c-4166-bc30-0ff81c6b896d>.

29. „Jurbarko rajono savivaldybės tarybos 2020 m. balandžio 9 d. sprendimas Nr. T2-97 „Dėl Jurbarko rajono savivaldybės nevyriausybinų organizacijų projektų finansavimo tvarkos aprašo patvirtinimo““. TAR. Žiūrėta 2021 m. spalio 10 d.

<https://www.teisesakturegistras.lt/portal/lt/legalAct/9c8c98f07ee211eab005936df725feed>.

30. „Kauno rajono savivaldybės tarybos 2015 m. rugsėjo 24 d. sprendimas Nr. TS-299 „Dėl Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo Kauno rajono savivaldybėje taisyklių patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 26 d.

[https://e-](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4065c1f066e611e5b316b7e07d98304b?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=9be511cd-4856-4a5c-827b-fc54d233b780)

[seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4065c1f066e611e5b316b7e07d98304b?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=9be511cd-4856-4a5c-827b-fc54d233b780](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4065c1f066e611e5b316b7e07d98304b?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=9be511cd-4856-4a5c-827b-fc54d233b780).

31. „Kauno rajono savivaldybės tarybos 2019 m. rugsėjo 26 d. sprendimas Nr. TS-341 „Dėl Kauno rajono savivaldybės narkotikų, alkoholio ir tabako vartojimo kontrolės komisijos nuostatų patvirtinimo““. Kauno rajono savivaldybė. Žiūrėta 2021 m. lapkričio 30 d. <https://www.krs.lt/savivaldybe/taryba/komisijos/narkotik%C5%B3-alkoholio-ir-tabako-vartojimo-kontrol%C4%97s-komisija/>.

32. „Kazlų Rūdos savivaldybės tarybos 2021 m. vasario 25 d. sprendimas Nr. TS-47 „Dėl Kazlų Rūdos savivaldybės nevyriausybinų organizacijų ir kitų juridinių bei fizinių asmenų finansavimo iš savivaldybės biudžeto lėšų tvarkos aprašo patvirtinimo““. TAR. Žiūrėta 2021 m. spalio 10 d.

<https://www.teisesakturegistras.lt/portal/lt/legalAct/ee43dda07c1311eb9601893677bfd7d8>.

33. „Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2016 m. lapkričio 24 d. sprendimas Nr. T2-269 „Dėl draudimo prekiauti alkoholiniais gėrimais nurodytu atstumu““. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 20 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/51ff0810b8d211e6a3e9de0fc8d85cd8?positionInSearchResults=9&searchModelUUID=20275ce3-ff5f-4c59-b23b-5486dd7b055e>.

34. „Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos 2002 m. vasario 28 d. sprendimas Nr. 51 „Dėl draudžiamo atstumo prekiauti alkoholiniais gėrimais prie maldos namų nustatymo““. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 27 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/0220606031eb11e598499e1e1ba6e454?positionInSearchResults=426&searchModelUUID=667f0fd1-f6d6-4519-8819-16173193d891>.
35. „Kretingos rajono savivaldybės tarybos 2016 m. birželio 30 d. sprendimas Nr. T2-205 „Dėl prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo ir uždraudimo 2016 m.““. Kretingos rajono savivaldybė. Žiūrėta 2021 m. liepos 15 d. <https://www.kretinga.lt/dokumentai/4677>.
36. „Pakruojo rajono savivaldybės tarybos 2018 m. spalio 25 d. sprendimas Nr. T-237 „Dėl prekybos alkoholiniais gėrimais laiko apribojimo““. LRS. Žiūrėta 2022 m. balandžio 1 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/43b468f0db7a11e8820ea019e5d9ad04?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=f33ddb7a-0d8e-450f-b781-b70cd0d2deb2>.
37. „Pakruojo rajono savivaldybės tarybos 2020 m. gruodžio 22 d. sprendimas Nr. T-345 „Dėl Pakruojo rajono savivaldybės nevyriausybinių organizacijų projektų finansavimo savivaldybės biudžeto lėšomis tvarkos aprašo patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 20 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/bf670336495111ebb394e1efb98d3e67/asr>.
38. „Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2020 m. rugsėjo 30 d. sprendimas Nr. T1-185 „Dėl Pasvalio rajono savivaldybės priklausomybę sukeliančių medžiagų (narkotikų, alkoholio, tabako ir kitų) vartojimo mažinimo ir prevencijos 2020–2022 metų programos ir šios programos įgyvendinimo 2020 metų priemonių plano patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 26 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3eb1b830035511ebbedbd456d2fb030d?jfwid=-wsolhf8lk>.
39. „Prienų rajono savivaldybės tarybos 2016 m. rugpjūčio 25 d. sprendimas Nr. T3-202 „Dėl prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo““. LRS. Žiūrėta 2022 m. balandžio 16 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d51d1de06e9011e6a421ea2bde782b94?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=d38d3357-a41b-4cd4-bb63-7253c1e2e3e5>.
40. „Telšių rajono savivaldybės tarybos 2018 m. rugpjūčio 23 d. sprendimas Nr. T1-252 „Dėl mokamų paslaugų kainų nustatymo““. LRS. Žiūrėta 2021 spalio 25 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/7f012d80a9f711e8aa33fe8f0fea665f?jfwid=tvchbznn9>.
41. „Ukmergės rajono savivaldybės tarybos 2013 m. gegužės 30 d. sprendimas Nr. 7-134 „Dėl prekybos alkoholiniais gėrimais““. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 26 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/834a997094d411e59c9a8f8c9980906b?jfwid=-f3xm4f88p>.

42. „Ukmergės rajono savivaldybės tarybos 2019 m. spalio 31 d. sprendimas Nr. 7-152 „Dėl Vienkartinių, tikslinių, sąlyginių ir periodinių pašalpų skyrimo ir mokėjimo Ukmergės rajono savivaldybėje tvarkos aprašo patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 17 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d17146b200d411ea90d5d63c859a8aa7/asr>.
43. „Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2020 m. rugpjūčio 26 d. sprendimas Nr. 1-634 „Dėl Tarybos 2012-03-21 sprendimo Nr. 1-506 „Dėl Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo taisyklių tvirtinimo“ pakeitimo““. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 26 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/be28efd0ec8911eab72ddb4a109da1b5?positionInSearchResults=17&searchModelUUID=40b2c988-bbb1-42be-917f-cfbee1dd0467>.
44. „Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2022 m. sausio 12 d. sprendimas Nr. 1-1290 „Dėl Vienkartinių, tikslinių, sąlyginių ir periodinių pašalpų skyrimo ir mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 25 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4611a492789e11ecb2fe9975f8a9e52e/asr>.
45. „Jurbarko rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2019 m. vasario 14 d. įsakymas Nr. O1-168 „Dėl Jurbarko rajono savivaldybės ankstyvosios intervencijos programos vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2021 m. spalio 25 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/6663a782309811e9a505bd13c24940c9/asr>.
46. „Pasvalio rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2021 m. kovo 29 d. įsakymas Nr. DV-182 „Dėl Pasvalio rajono savivaldybės psichoaktyvias medžiagas žalingai vartojančių ar priklausomybės ligomis sergančių asmenų integruotos pagalbos sistemos tvarkos aprašo patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2021 m. spalio 10 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/77152f41918f11eb998483d0ae31615c?jfwid=bkaxm1ny>.
47. „Šilalės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2020 m. kovo 4 d. įsakymas Nr. DĮV-198 „Dėl ankstyvosios intervencijos programos vykdymo Šilalės rajono savivaldybėje tvarkos aprašo patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2021 m. spalio 25 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2f9331535e5811eaac56f6e40072e018?jfwid=tvchbzim2>.

Tarptautiniai, Europos Sąjungos, užsienio šalių teisės aktai

48. „Europos vietos savivaldos chartija“. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 31 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.48874>.
49. „Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui - ES strategija remti valstybes nares mažinant alkoholio

daromą žalą {SEK(2006) 1358} {SEK(2006) 1360} {SEK(2006) 1411} /* KOM/2006/0625 galutinis */“. LEX-EUROPA. Žiūrėta 2020 m. liepos 10 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:52006DC0625>.

50. „Alkohollag (2010:1622)“. Sveriges riksdag. Žiūrėta 2021 m. liepos 1 d. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/alkohollag-20101622_sfs-2010-1622.

51. „Lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven)“. Lovdata. Žiūrėta 2021 m. birželio 1 d. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1989-06-02-27>.

52. „Sale and Supply of Alcohol Act“. New Zealand Legislation. Žiūrėta 2021 m. spalio 30 d. <https://www.legislation.govt.nz/act/public/2012/0120/latest/DLM3339333.html>.

Lietuvos Respublikos teismų praktika

53. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas Nr. 49/2000 „Dėl Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 3 straipsnio 3 dalies (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 3 straipsnio 4 dalies (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 5 straipsnio 1 dalies 2 punkto (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 18 straipsnio 1 dalies (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 19 straipsnio 1 dalies 2, 3, 4, 8, 15 punktų (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 21 straipsnio 1 dalies 1, 5, 7, 9, 12, 15, 16, 17, 18 punktų (2000 m. spalio 12 d. redakcija), šios dalies 6 punkto (2000 m. spalio 12 d. ir 2001 m. rugsėjo 25 d. redakcijos) ir šios dalies 14 punkto (2000 m. spalio 12 d. ir 2001 m. lapkričio 8 d. redakcijos), taip pat dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 119 straipsnio pakeitimo įstatymo taikymo tvarkos Konstitucinio įstatymo, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 119 straipsnio pakeitimo įstatymo taikymo tvarkos Konstitucinio įstatymo įrašymo į Konstitucinių įstatymų sąrašą įstatymo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai““. LRKT. Žiūrėta 2020 m. spalio 15 d. <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta313/content>.

54. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. liepos 8 d. nutarimas Nr. 10/02 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl kultūros įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo tvarkos“ (1995 m. birželio 13 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos vyriausybės 1997 m. lapkričio 28 d. nutarimo Nr. 1320 „Dėl Lietuvos nepriklausomybės signatarų namų ir Lietuvos menininkų rūmų“ 1, 2.3 ir 2.4 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai““. LRKT. Žiūrėta 2020 m. spalio 15 d. <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta242/content>.

55. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 21 d. nutarimas Nr. 02/06-23/06-37/06-50/06-31/07 „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 8 dalies (2004 m. kovo 9 d. redakcija), 34 straipsnio 17 dalies (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), 41 straipsnio (2004 m. kovo 9 d. redakcija) atitikties Lietuvos

Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 618 „Dėl didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių ir mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 28.5, 51.5 punktų (2004 m. gegužės 20 d. redakcija), 51 punkto (2004 m. gegužės 20 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), šių taisyklių 51 punkto (2006 m. spalio 17 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d. redakcija), taip pat šių taisyklių 51 punkto (2007 m. gegužės 2 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d., 2007 m. birželio 21 d. redakcijos)““. LRKT. Žiūrėta 2021 m. sausio 16 d. <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta482/content>.

56. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. balandžio 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-02-455-05“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. kovo 20 d. <https://www.infolex.lt/tp/49292>.

57. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. birželio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-63-977/2008“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. kovo 21 d. <https://www.infolex.lt/tp/87665>.

58. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. sausio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-1047/2009“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. kovo 22 d. <https://www.infolex.lt/tp/93089>.

59. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. balandžio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-305/2009“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. kovo 21 d. <https://www.infolex.lt/tp/120008>.

60. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. spalio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-1224/2010“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. sausio 20 d. <https://www.infolex.lt/tp/174204>.

61. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. rugsėjo 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-492-2799/2011“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. kovo 23 d. <https://www.infolex.lt/tp/225131>.

62. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. spalio 18 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-858-2557/2012“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. sausio 15 d. <http://www.infolex.lt/tp/479090>.

63. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 4 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-525-3037/2012“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. sausio 14 d. <https://www.infolex.lt/tp/499170>.
64. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. liepos 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-556-1674/2013“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. sausio 15 d. <https://www.infolex.lt/tp/705853>.
65. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. sausio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-58-525/2015“. INFOLEX. Žiūrėta 2022 m. kovo 20 d. <https://www.infolex.lt/tp/988931>.
66. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. spalio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2033-662/2015“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. sausio 31 d. <https://www.infolex.lt/tp/1148589>.
67. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. lapkričio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1771-525/2015“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. kovo 26 d. <https://www.infolex.lt/tp/1157101>.
68. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gruodžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1933-525/2015“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. kovo 21 d. <https://www.infolex.lt/tp/1176620>.
69. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. vasario 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-205-261/2016“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. kovo 21 d. <https://www.infolex.lt/tp/1212864>.
70. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. vasario 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-412-143/2016“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. balandžio 1 d. <http://www.infolex.lt/tp/1216268>.
71. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. balandžio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-609-143/2016“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. kovo 21 d. <https://www.infolex.lt/tp/1244479>.
72. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. balandžio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-379-261/2016“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. sausio 15 d. <https://www.infolex.lt/tp/1253970>.
73. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. liepos 4 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-608-602/2016“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. sausio 31 d. <http://www.infolex.lt/tp/1300025>.

74. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. spalio 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-914-525/2016“. ETEISMAI. Žiūrėta 2021 m. spalio 15 d. <https://eteismai.lt/byla/55152622877190/eA-914-525/2016>.
75. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. vasario 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-222-602/2018“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. sausio 20 d. <https://www.infolex.lt/tp/1570317>.
76. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. birželio 1 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-1063-858/2018“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. sausio 25 d. <http://www.infolex.lt/tp/1720284>.
77. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. rugsėjo 18 d. nutartis administracinėje byloje eA-1062-575/2019“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. kovo 23 d. <https://www.infolex.lt/tp/1760858>.
78. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. kovo 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-290-525/2020“. INFOLEX. Žiūrėta 2021 m. sausio 15 d. <https://www.infolex.lt/tp/1867752>.
79. „Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2012 m. vasario 23 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-118-243/2012“. ETEISMAI. Žiūrėta 2021 m. sausio 29 d. <https://eteismai.lt/byla/110260857597049/I-118-243/2012?word=alkoholiu>.

Monografijos, vadovėliai ir kiti leidiniai

80. Allamani, Allaman. „Veikla bendruomenėje“. Iš *Alkoholis Europos Sąjungoje. Vartojimas, žala ir politikos priemonės*, Peter Anderson, Lars Moller, Gauden Galea, 54-60. Vilnius: Nacionalinė tabako ir alkoholio kontrolės koalicija, 2014.
81. Astrauskas, Algirdas. *Vietos savivaldos samprata ir savivaldybės institucinė struktūra*. Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2003.
82. Baltrušaitytė, Rūta, Inga Bankauskienė, Eglė Latauskienė, Vida Leonienė, ir Violeta Verseckienė. *Psichoaktyviųjų medžiagų pasiūlos ir paklausos mažinimo priemonių taikymas. Rekomendacijos savivaldybėms 2014 m.* Vilnius: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2014.
83. *City of Toronto - Revenue Options Study*. Toronto: KPMG LLP, KPMG International Cooperative, 2016.
84. Dunn, William N. *Viešosios politikos analizė. Įvadas*. Vilnius: Homo liber, 2006.
85. Karanda, Gintaras. *Alkoholio ir tabako kontrolės priemonių įgyvendinimas savivaldybėse 2012-2019 m.* Vilnius: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2019.

86. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. *Studija. Savivaldybių organizuojamų viešųjų paslaugų teikimo analizė*. Vilnius: LR Vidaus reikalų ministerija, 2010.
87. *Local Government Policy-Making Process*. Seattle: The Municipal Research & Services Center of Washington, 2017.
88. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. *Vis griežtėjanti paternalistinė kontrolė*. Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas, 2019.
89. Makana Municipality. *General powers and functions of the Municipal Council*. Grahamstown: Makana Municipality, 2013. <http://www.makana.gov.za/wp-content/uploads/2013/07/Local-Government-Functions-and-Objectives.pdf>.
90. Mamina, Oksana. *Municipalnoe pravo*. Moskva: Juridicheskij institut MIITa, 2002.
91. Mulder, Joost, Wim van Dalen, ir Marit Moll. *Creating Local Alcohol Policy*. Utrecht: Dutch Institute for Alcohol Policy, 2010.
92. Munson, Leslie, Shiela Bradley, Z'Anne Harvey-Jansen, ir Teresa Curtis. *Alcohol Policy for Community Safety, Vibrancy, Health and Well-Being*. Calgary: Alberta Health Services, 2020. <https://www.albertahealthservices.ca/assets/info/amh/if-amh-alcohol-policy-for-community-safety.pdf>.
93. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. *Alkoholis*. Vilnius: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2018. <https://medis.ntakd.lt/wp-content/uploads/2018/12/Alkoholis.pdf>.
94. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. *Alkoholio ir tabako kontrolės priemonių įgyvendinimo savivaldybėse apžvalga. 2014 m. apklausos apibendrinimas*. Vilnius: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2014.
95. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. *Metodinės rekomendacijos savivaldybėms dėl licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ir tabako gaminiais išdavimo*. Vilnius: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2013.
96. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. *NTAKD 2020 metų veiklos ataskaita*. Vilnius: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2021.
97. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. *Rekomendacijos savivaldybėms dėl prekybos alkoholiniais gėrimais masinių renginių ir kitų švenčių metu ribojimo ar draudimo*. Vilnius: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2019. <https://medis.ntakd.lt/wp-content/uploads/2019/02/Rekomendacijos-savivaldyb%C4%97ms-d%C4%97l-prekybos-alk.-g%C4%97rimais-masini%C5%B3-rengini%C5%B3-ir-kit%C5%B3-%C5%A1ven%C4%8Di%C5%B3-metu-ribojimo-ar-draudimo.pdf>.

98. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. *Rekomendacijos savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų veiklos stiprinimui*. Vilnius: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2019.
99. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. *Savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų veiklos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos srityje įgyvendinimo 2015 metais apžvalga*. Vilnius: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2016.
100. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. *Savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų veiklos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos srityje įgyvendinimo 2019 metais apžvalga*. Vilnius: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2020.
101. Parsons, Wayne. *Viešoji politika*. Vilnius: Eugrimas, 2001.

Moksliniai straipsniai

102. Andersen, Jan. „Changes in municipal alcohol control policies in Norway“. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 16 (1999): 92-108.
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/145507259901601S04>.
103. Anderson, Peter, Amy O'Donnell, Eileen Kaner, Antoni Gual, Bernd Schulte, Augusto Pérez Gómez, Hein de Vries, Guillermina Natera Rey, ir Jürgen Rehm. „Scaling-up primary health care-based prevention and management of heavy drinking at the municipal level in middle-income countries in Latin America: Background and protocol for a three-country quasi-experimental study“. *F1000 Research* 6 (2017): 311.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5686480/>.
104. Anderson, Peter, Eva Jane-Lopis, Omer Syed Muhammad Hasan, ir Jürgen Rehm. „City-based action to reduce harmful alcohol use: review of reviews“. *F1000 Research* 7 (2018): 120.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5843824/>.
105. Crane, David, Claire Garnett, James Brown, Robert West, ir Susan Michie. „Behavior Change Techniques in Popular Alcohol Reduction Apps: Content Analysis“. *Journal of Medical Internet Research* 17, 5 (2015): e118. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4468601/>.
106. De Vocht, Frank, Jon Heron, Colin Angus, Alan Brennan, John Mooney, Karen Lock, Rona Campbell, ir Matthew Hickman. „Measurable effects of local alcohol licensing policies on population health in England“. *Journal of Epidemiology and Community Health* 70, 3 (2016): 231–237. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4789824/>.
107. Gavens, Lucy, John Holmes, Penny Buykx, Frank de Vocht, Matt Egan, Daniel Graced, Karen Lock, John D. Mooney, ir Alan Brennan. „Processes of local alcohol policy-making in

England: Does the theory of policy transfer provide useful insights into public health decision-making?“. *Health & Place* 57 (2019): 358-364.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1353829216302428?via%3Dihub>.

108. Yadav, Rajendra-Prasad, ir Miwako Kobayashi. „A systematic review: effectiveness of mass media campaigns for reducing alcohol-impaired driving and alcohol-related crashes“. *MBC Public Health* 15 (2015): 857. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4558837/>.

109. Jones-Webb, Rhonda, Patricia Mckee, Traci Toomey, Peter Hannan, Mark Miazga, Elizabeth Barajas, ir Toben Nelson. „Regulating malt liquor in urban areas in the United States“. *Contemporary Drug Problems* 38 (2011): 41-59. <https://journals-sagepub-com.skaitykla.mruni.eu/doi/pdf/10.1177/009145091103800103>.

110. Karpušienė, Vita, Aušrytė Rastenienė, ir Arvydas Liepuonius. „Alkoholio vartojimo įpročiai, aplinka ir pasekmės Lietuvoje“, *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika* 18 (2019): 59-73.

111. MacLennan, Brett, Kypros Kypri, Robin Room, ir John Langley. „Local government alcohol policy development: case studies in three New Zealand communities“. *Addiction* 108, 5 (2013): 885-895. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23130762/>.

112. Martineau, F.P., H. Graff, C. Mitchell, ir K. Lock. „Responsibility without legal authority? Tackling alcohol-related health harms through licensing and planning policy in local government“. *Journal of Public Health* 36, 3 (2013): 435-442. <https://academic.oup.com/jpubhealth/article/36/3/435/1519603?login=false>.

113. Mosher, James F., ir Ryan D. Treffers. „State Pre-Emption, Local Control, and Alcohol Retail Outlet Density Regulation“. *American Journal of Preventive Medicine* 44, 4 (2013): 399-405.

114. Praßer, Thomas, Hans-Jürgen Hallmann, ir Michaela Goecke. „Alcohol prevention in municipalities: structures, strategies and challenges“. *Bundesgesundheitsblatt Gesundheitsforschung Gesundheitsschutz* 64, 9 (2021): 679-687. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34023929/>.

115. Reeve, Belinda, Marice Ashe, Ruben Farias, ir Lawrence Gostin. „State and Municipal Innovations in Obesity Policy: Why Localities Remain a Necessary Laboratory for Innovation“. *Am J Public Health* 105, 3 (2015): 442-450. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4330836/>.

116. Streker, Peter. „What local governments can do to reduce drug and alcohol related harms in their communities“. *Prevention Research quarterly* 19 (2012): 1-16. https://www.mav.asn.au/_data/assets/pdf_file/0014/7322/Under-the-influence-What-LG-can-do-to-reduce-drug-and-alcohol-related-harms-Oct-2012.pdf.

117. Voas, Robert B. „A new look at NHTSA's evaluation of the 1984 Charlottesville Sobriety Checkpoint Program: implications for current checkpoint issues“. *Traffic Injury Prevention* 9, 1 (2008): 22-30. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18338291/>.
118. Wittman, Friedner D. „Halfway there – The evolution of local alcohol control in California. Part I: The system as it has developed“. *International Journal of Alcohol and Drug Research* 5, 2 (2016): 101-107. <https://ijadr.org/index.php/ijadr/article/view/228>.
119. Tamutienė, Ilona, ir Milda Grauzinė. „Alkoholio kontrolės politikos tikslo apibrėžties ir mažmeninės prekybos licencijavimo problematika“. *Viešojo politika ir administravimas* 12, 3 (2013): 482–496.

Kiti šaltiniai

120. „Alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 9 dalies pakeitimo bei 18-2 straipsnio 3 dalies papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 20 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=3d5v2bnpn&documentId=TAIS.374181&category=TAK>.
121. „Lietuvoje alkoholiu prekiauja perpus mažiau taškų, nei skelbiama“. *Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija*. 2017 m. sausio 11 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/159983/lietuvoje-alkoholiu-prekiauja-perpus-maziau-tasku-nei-skelbiama>.
122. „Lietuvos nevyriausybinių organizacijų kreipėsi į LRV ir Seimą dėl alkoholio kontrolės politikos tęstinumo“. NTAKK. Žiūrėta 2021 m. sausio 21 d. <https://www.ntakk.lt/liuvos-nevyriausybinės-organizacijos-kreipėsi-i-lrv-ir-seima-del-alkoholio-kontroles-politikos-testinumo/>.
123. „Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos antikorupcinio vertinimo išvada „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 18 straipsnio 3 d. ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais““. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 21 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/a6da2872386b11e6a222b0cd86c2adfc?jfwid=sg9vquxtw>.
124. „Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos antikorupcinio vertinimo išvada „Dėl teisės aktų, reglamentuojančių licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais išdavimą““. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 21 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/922305c02c7611e58a4198cd62929b7a?jfwid=-tvh0po5up>.

125. „Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos išvada „Dėl korupcijos rizikos analizės Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento veiklos srityse““. STT. Žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 15 d. <https://www.stt.lt/uploads/2020/02/ntakd-kra>.
126. „Local alcohol policies“. Ministry of Justice. Žiūrėta 2021 m. spalio 30 d. <https://www.justice.govt.nz/justice-sector-policy/key-initiatives/sale-and-supply-of-alcohol/community-involvement/local-alcohol-policies/>.
127. „LVAT pateikė sąvokos „išorinė alkoholio reklama“ aiškinimą“. LVAT. Žiūrėta 2022 m. balandžio 28 d. <https://www.lvat.lt/naujienos/lvat-pateike-savokos-isorine-alkoholio-reklama-aiskinima/421>.
128. „Naujieji ribojimai tik skatins neigiamą alkoholio vartojimo kultūrą“. LSA. Žiūrėta 2021 m. rugsėjo 15 d. <https://www.lsa.lt/naujienos/2020/02/25/alkoribojimai/>.
129. Ravinskaja, G.A. „Municipalnaja sluzhba: zadachi, funkci, ocenka effektivnosti“. Kursovaja rabota, Dalnevostochnaja akademija gosudarstvennoj sluzhby, 2010. <https://works.doklad.ru/view/e3E2n7DLqfI/all.html>.
130. „Papildomo komiteto išvada „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio papildymo ir 34 straipsnio 3 bei 11 dalies pakeitimo įstatymo projekto (XP-891)““. LRS. Žiūrėta 2021 m. kovo 22 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.273925>.
131. „Papildomo komiteto išvados „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 18 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-2825““. LRS. Žiūrėta 2021 m. birželio 1 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=3d5v2ltzj&documentId=9f76b5f0100b11e5b0d3e1beb7dd5516&category=TAK>.
132. „Vilniaus mieste gyvenančių vaikų nukreipimo, skiriant minimalią vaiko priežiūros priemonę, dalyvauti ankstyvosios intervencijos programoje vykdymo tvarkos aprašas“. NTAKD. Žiūrėta 2021 m. spalio 10 d. <https://ntakd.lrv.lt/prevencija/naujienos/AI>.
133. „Vyriausybė apsisprendė: savivalda galėtų reguliuoti prekybą alkoholiu“. Diena. 2019 m. spalio 30 d. <https://www.diena.lt/naujienos/verslas/ekonomika/vyriausybe-apsisprende-savivalda-galetu-reguliuoti-prekyba-alkoholiu-937325>.
134. „10 areas governments could work with to reduce the harmful use of alcohol“. World Health Organization. Žiūrėta 2020 m. spalio 15 d. <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/10-areas-for-national-action-on-alcohol>.

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR RUSŲ KALBOMIS

Magistro baigiamojo darbo tikslas – pasiūlyti alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo bei jo įgyvendinimo Lietuvos savivaldybėse tobulinimo kryptis. Nurodytam tikslui pasiekti buvo atlikta mokslinės literatūros ir teisės aktų, reglamentuojančių alkoholio kontrolę savivaldybėse, analizė, valstybės institucijų nuomonių dėl šio teisinio reguliavimo, administracinių teismų praktikos, viešai paskelbtų tyrimų ir savivaldos institucijų priimtų sprendimų šia tema peržiūra, taip pat atlikti kokybiniai tyrimai savivaldybėse, siekiant išsiaiškinti alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo spragas ir jo įgyvendinimo ypatumus. Analizės ir tyrimų rezultatai leido daryti išvadą, kad teisinis reguliavimas, reglamentuojantis alkoholio kontrolės aspektus Lietuvos savivaldybėse, iš esmės turi trūkumų, kas sąlygoja teisinius ginčus tarp savivaldos institucijų ir alkoholiniais gėrimais prekiaujančių verslo subjektų, šioje srityje priimamiems savivaldos institucijų sprendimams trūksta skaidrumo, o jų atliekamos funkcijos pasižymi perteklinėmis procedūromis, taip pat nėra vieningos alkoholio kontrolės įgyvendinimo sistemos šiame lygmenyje. Atsižvelgiant į padarytas išvadas, buvo pasiūlyti galimi nustatytų problemų sprendimo būdai, susiję su alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo ir jo įgyvendinimo tobulinimu, metodinės pagalbos savivaldos subjektams teikimu.

Reikšminiai žodžiai: alkoholio kontrolė, alkoholio kontrolės teisinis reguliavimas, alkoholiniai gėrimai, alkoholis.

Цель дипломной работы – предложить направления совершенствования правового регулирования контроля над алкоголем и его реализации на литовских самоуправлениях. Для достижения поставленной цели был проведен анализ научной литературы и правовых актов, регулирующих алкогольный контроль в муниципальных образованиях, обзор мнений государственных органов по данному правовому регулированию, административной судебной практики, публично анонсированных исследований и решений, принятых местными органами власти, по этой теме, также было проведено исследование в муниципальных образованиях с целью выявления пробелов в правовом регулировании алкогольного контроля и особенностей его реализации. Результаты анализа и исследования позволили сделать вывод, что правовое регулирование аспектов контроля над алкоголем в литовских самоуправлениях имеет недостатки, что вызывает правовые споры между местными властями и бизнес-субъектами, торгующими алкогольными напитками, решениям местных органов власти не хватает прозрачности, а их функции характеризуется избыточными процедурами, также на этом уровне не существует единой системы реализации алкогольного контроля. С учетом сделанных

выводов предложены возможные пути решения выявленных проблем, связанных с совершенствованием правового регулирования алкогольного контроля и его реализации, оказанием методической помощи органам местного самоуправления.

Ключевые слова: контроль над алкоголем, правовое регулирование контроля над алкоголем, алкогольные напитки, алкоголь.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Magistrinio darbo pavadinimas - „Alkoholio kontrolės teisinis reguliavimas ir jo įgyvendinimas savivaldybėse“.

Magistrinio darbo tikslas - pasiūlyti alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo bei jo įgyvendinimo Lietuvos savivaldybėse tobulinimo kryptis.

Magistrinio darbo uždaviniai:

1. Atskleisti savivaldybėse glūdintį potencialą alkoholio kontrolės srityje.
2. Apžvelgti teisinio reguliavimo, reglamentuojančio alkoholio kontrolę užsienio šalių savivaldybėse, aspektus, išskiriant šio teisinio reguliavimo praktinę naudą Lietuvai.
3. Išanalizuoti galiojantį teisinį reguliavimą, reglamentuojantį alkoholio kontrolę Lietuvos savivaldybėse, ir jo įgyvendinimo ypatumus.

Magistrinio darbo tyrimo metodika. Rašant magistrinį darbą buvo naudojamos šiais mokslinių tyrimų metodais: sisteminės analizės, lyginamosios analizės, statistinės analizės, kokybinės apklausos, mokslinės literatūros analizės, teisės dokumentų analizės, apibendrinimo.

Magistrinio darbo rezultatai. Atlikta mokslinės literatūros ir teisės aktų, reglamentuojančių alkoholio kontrolę savivaldybėse, analizė, valstybės institucijų nuomonių dėl šio teisinio reguliavimo, administracinių teismų praktikos, viešai paskelbtų tyrimų ir savivaldos institucijų priimtų sprendimų šia tema peržiūra, taip pat atlikti kokybiniai tyrimai savivaldybėse, siekiant išsiaiškinti teisinio reguliavimo spragas ir jo įgyvendinimo ypatumus alkoholinių gėrimų fizinio prieinamumo ribojimo, blaivybę propaguojančių organizacijų programų rėmimo, alkoholinių gėrimų vartojimo prevencinių ir profilaktikos programų vykdymo, pagalbos nuo alkoholio priklausomiems asmenims teikimo, alkoholio kontrolės planavimo dokumentų rengimo, alkoholio kontrolės vykdymo koordinavimo ir kontrolės srityje. Analizės ir tyrimų rezultatai leido daryti išvadas, kad teisinis reguliavimas, reglamentuojantis alkoholio kontrolės aspektus Lietuvos savivaldybėse, iš esmės turi trūkumų, kas sąlygoja teisinius ginčus tarp savivaldos institucijų ir alkoholiniais gėrimais prekiaujančių verslo subjektų, šioje srityje priimamiems savivaldos institucijų sprendimams trūksta skaidrumo, o jų atliekamos funkcijos pasižymi perteklinėmis procedūromis, taip pat nėra vieningos alkoholio kontrolės įgyvendinimo sistemos šiame lygmenyje. Atsižvelgiant į padarytas išvadas, buvo pasiūlyti galimi nustatytų problemų sprendimo būdai, susiję su alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo ir jo įgyvendinimo tobulinimu, metodinės pagalbos savivaldos subjektams teikimu.

Magistro baigiamąjį darbą sudaro: įvadas, keturios dalys, išvados, rekomendacijos, priedai.

Magistrinio darbo apimtis: 154 psl., 3 lentelės, 134 literatūros šaltiniai.

Reikšminiai žodžiai: alkoholio kontrolė, alkoholio kontrolės teisinis reguliavimas, alkoholiniai gėrimai, alkoholis.

Title of Master's Thesis: „Legal Regulation of Alcohol Control and its Implementation in Municipalities“.

Keywords: alcohol control, legal regulation of alcohol control, alcoholic beverages, alcohol.

Тема дипломной работы: «Правовое регулирование алкогольного контроля и его реализация в муниципальных образованиях».

Цель дипломной работы – предложить направления совершенствования правового регулирования контроля над алкоголем и его реализации на литовских самоуправлениях.

Задачи дипломной работы:

1. Раскрыть потенциал муниципалитетов в сфере борьбы с алкоголем.
2. Рассмотреть аспекты правового регулирования контроля над алкоголем в иностранных самоуправлениях, выделив практическую пользу этого правового регулирования для Литвы.
3. Проанализировать действующее правовое регулирование контроля над алкоголем и особенности его реализации алкоголем на литовских самоуправлениях.

Методология исследования дипломной работы. При написании дипломной работы использовались следующие методы исследования: систематический анализ, сравнительный анализ, статистический анализ, качественные опросы, анализ научной литературы, анализ юридических документов, обобщение.

Анализ научной литературы и правовых актов, регулирующих алкогольный контроль в муниципальных образованиях, обзор мнений государственных органов по данному правовому регулированию, практики административных судов, публично анонсированных исследований и решений органов местного самоуправления по данной теме, а также исследование в муниципальных образованиях по выявлению нормативно-правовых пробелов и особенностей его реализации в сфере ограничения физической доступности алкогольных напитков, поддержки программ организаций трезвости, проведения программ профилактики и предупреждения употребления алкоголя, оказания помощи алкоголикам, подготовка документов по планированию контроля за алкоголем, координация и контроль контроля над алкоголем. Результаты анализа и исследования позволили сделать вывод, что правовое регулирование аспектов контроля над алкоголем в литовских самоуправлениях имеет недостатки, что вызывает правовые споры между местными властями и бизнес-субъектами, торгующими алкогольными напитками, решениям местных органов власти не хватает прозрачности, а ихние функции

характеризуется избыточными процедурами, также на этом уровне не существует единой системы реализации алкогольного контроля. С учетом сделанных выводов предложены возможные пути решения выявленных проблем, связанных с совершенствованием правового регулирования алкогольного контроля и его реализации, оказанием методической помощи органам местного самоуправления.

Дипломная работа состоит из: введения, четырех частей, выводов, рекомендаций, приложений.

Объем дипломной работы: 154 страницы, 3 таблицы, 134 литературных источников.

Ключевые слова: контроль над алкоголем, правовое регулирование контроля над алкоголем, алкогольные напитки, алкоголь.

PRIEDAI

1 Priedas

Savivaldybių administracijų kokybinės apklausos klausimynas ir rezultatai

1. Ar savivaldybės taryba per paskutinius 4 metus yra nustačiusi atstumus prie viešųjų įstaigų ar maldos namų, kuriuose draudžiama prekiauti alkoholiu?

Taip 7 17.9%

Ne 32 82.1%

Viso atsakymų 39

2. Kuo remiantis savivaldybėje yra inicijuojama viešųjų įstaigų ar maldos namų, prie kurių planuojama drausti prekiauti alkoholiu, atranka? (daug galimų variantų)

Atsižvelgiant į gautus viešųjų įstaigų ar maldos namų vadovybės prašymus 7 70%

Atsižvelgiant į gautus bendruomenės skundus ir policijos komisariatų pasiūlymus 2 20%

Atsižvelgiant į kriminogeninę ir/ar viešosios tvarkos pažeidimų situaciją toje teritorijoje 0 0%

Atsižvelgiant į socialinę situaciją toje teritorijoje 0 0%

Atsižvelgiant į savivaldybės tarybos patvirtintose mažmeninės prekybos alkoholiu ribojimo taisyklėse nustatytus kriterijus 1 10%

Kita 0 0%

Viso atsakymų 10

3. Nustačius atstumus prie viešųjų įstaigų ar maldos namų, kuriuose draudžiama prekyba alkoholiniu, šie ribojimai savivaldybėje taikomi:

Tik naujiems verslo subjektams, siekiantiems gauti mažmeninės prekybos alkoholiu licenciją 3 42.9%

Esamiems verslo subjektams, jau prekiaujantiems draudžiamoje teritorijoje 1 14.3%

Visiems be išimties verslo subjektams 3 42.9%

Viso atsakymų 7

4. Ar nustačius atstumus prie viešųjų įstaigų ar maldos namų, kuriuose draudžiama prekyba alkoholiu, toje zonoje jau veikiantiems verslo subjektams nustatomas pereinamasis laikotarpis verslui nutraukti ar persikelti?

Taip 1 25%

Ne 3 75%

Viso atsakymų 4

5. Ar savivaldybės taryba yra patvirtinusi „viešųjų įstaigų ar maldos namų teritorijos“, kurioje draudžiama prekiauti alkoholiu, apibrėžimą ar sąvoką?

Taip 0 0%

Ne 7 100%

Viso atsakymų 7

6. Koks Jūsų savivaldybėje yra atstumo nuo viešosios įstaigos ar maldos namų, kuriame draudžiama prekiauti alkoholiu, atskaitos taškas? (daug galimų variantų)

Atstumas nustatomas vadovaujantis VĮ Registrų centras duomenimis, apibrėžiančiais viešosios įstaigos ar maldos namų teritoriją 1 14.3%

Atstumas nustatomas nuo viešosios įstaigos/maldos namų tvoros 1 14.3%

Atstumas nustatomas nuo pagrindinio įėjimo į viešąją įstaigą/maldos namus 3 42.9%

Atstumo atskaitos tašką kiekviename sprendime apibrėžia savivaldybės taryba 1 14.3%

Kita 1 14.3%

Viso atsakymų 7

Kiti atsakymai:

- Nuo įėjimo į įstaigą iki įėjimo į parduotuvę

7. Ar verslo subjektams savivaldybės taryba per paskutinius 4 metus yra sutrumpinusi prekybos alkoholiu laiką?

Taip 11 28.2%

Ne 28 71.8%

Viso atsakymų 39

8. Kuo remiantis savivaldybėje parenkamas laiko intervalas, kuriuo verslo subjektams planuojamas trumpinti prekybos alkoholiu laikas? (daug galimų variantų)

Atsižvelgiant į gautus bendruomenės ir/ar policijos komisariatų pasiūlymus dėl laiko intervalo 9 47.4%

Atsižvelgiant į dažniausią nusikaltimų ir/ar viešosios tvarkos pažeidimų laiką toje teritorijoje 2 10.5%

Atsižvelgiant į socialinę situaciją toje teritorijoje 4 21.1%

Atsižvelgiant į verslo subjekto nuobaudų, pažeidus Alkoholio kontrolės 3 15.8%

įstatymą, pobūdį

Atsižvelgiant į savivaldybės tarybos patvirtintose mažmeninės prekybos alkoholiu ribojimo taisyklėse nustatytus kriterijus 1 5.3%

Viso atsakymų 19

9. Ar savivaldybėje per paskutinius 4 metus yra nustatyta teritorijų, kuriose draudžiama prekiauti alkoholiu?

Taip 9 23.1%

Ne 30 76.9%

Viso atsakymų 39

10. Ar nustačius savivaldybės teritorijas, kuriose draudžiama prekiauti alkoholiu, šie ribojimai taikomi:

Tik naujiems verslo subjektams, siekiantiems gauti mažmeninės prekybos alkoholiu licenciją 3 33.3%

Esamiems verslo subjektams, jau prekiaujantiems draudžiamose teritorijose 0 0%

Visiems be išimties verslo subjektams 6 66.7%

Viso atsakymų 9

11. Ar nustačius teritorijas, kuriose draudžiama prekyba alkoholiu, toje zonoje veikiantiems verslo subjektams nustatomas pereinamasis laikotarpis verslui nutraukti ar persikelti?

Taip 3 50%

Ne 3 50%

Viso atsakymų 6

12. Kuo remiantis savivaldybėje yra inicijuojama teritorijų, kuriose planuojama drausti prekiauti alkoholiu, atranka? (daug galimų variantų)

Atsižvelgiant į gautus bendruomenės skundus ir policijos komisariatų pasiūlymus 7 41.2%

Atsižvelgiant į kriminogeninę ir/ar viešosios tvarkos pažeidimų situaciją toje teritorijoje 4 23.5%

Atsižvelgiant į socialinę situaciją toje teritorijoje 2 11.8%

Atsižvelgiant į savivaldybės tarybos patvirtintose mažmeninės prekybos alkoholiu ribojimo taisyklėse nustatytus kriterijus 2 11.8%

Atsižvelgiant į teritorijų planavimo dokumentuose nustatytas zonas be prekybos alkoholiniais gėrimais 2 11.8%

Kita 0 0%

Viso atsakymų

17

13. Ar savivaldybės taryba per paskutinius 4 metus yra apribojusi prekybą alkoholiu lauko sąlygomis?

Taip 8 20.5%

Ne 31 79.5%

Viso atsakymų 39

14. Kuo remiantis savivaldybėje yra inicijuojama verslo subjektų, kuriems planuojama riboti prekybą alkoholiu lauko sąlygomis, atranka? (daug galimų variantų)

Atsižvelgiant į gaunamus bendruomenės skundus ir policijos komisariatų pasiūlymus 2 15.4%

Atsižvelgiant į kriminogeninę ir/ar viešosios tvarkos pažeidimų situaciją toje teritorijoje 2 15.4%

Atsižvelgiant į socialinę situaciją toje teritorijoje 1 7.7%

Atsižvelgiant į verslo subjekto nuobaudų, pažeidus Alkoholio kontrolės įstatymą, pobūdį 1 7.7%

Atsižvelgiant į savivaldybės tarybos patvirtintose mažmeninės prekybos alkoholiu ribojimo taisyklėse nustatytus kriterijus 4 30.8%

Atsižvelgiant į teritorijų planavimo dokumentuose nustatytas zonas be lauko prekybos alkoholiniais gėrimais 1 7.7%

Kita 2 15.4%

Viso atsakymų

13

Kiti atsakymai:

- Neleidžiama prekiauti visoje savivaldybės teritorijoje, užtenka stacionarių taškų, kurie veikia.
- AKĮ nėra numatyta sąlygų kurios turi būti vertinamos draudžiant prekybą lauko sąlygomis. Dabar viską darome kaip sugalvojame, jokio aiškumo, paprastai vadovaujamės šio klausimo 1, 2 ir 3 atsakymuose nurodytais kriterijais

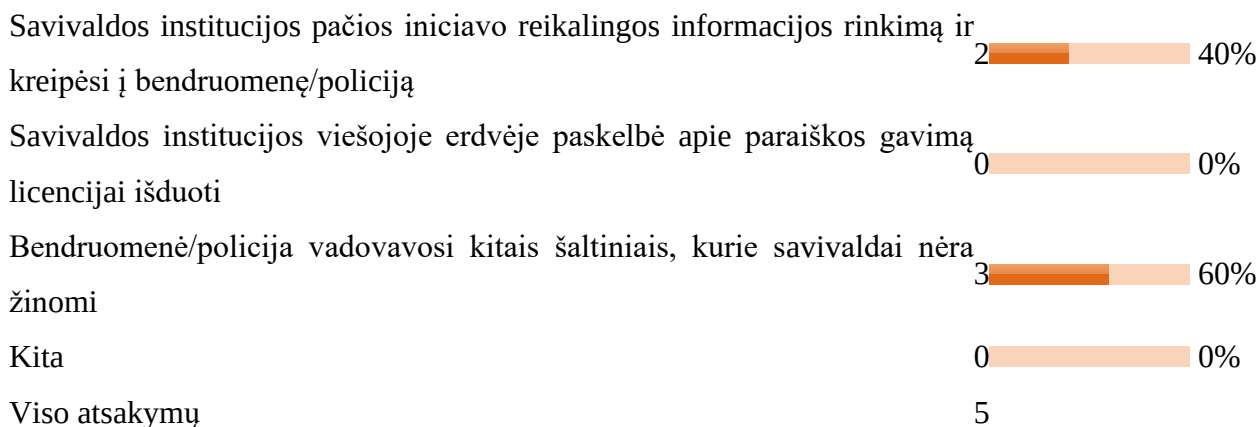
15. Ar savivaldybės taryba per paskutinius 4 metus yra nesutikusi išduoti licencijos mažmeninei prekybai alkoholiu, atsižvelgiant į gyventojų skundus/policijos pasiūlymus? (daug galimų variantų)

Taip 5 12.8%

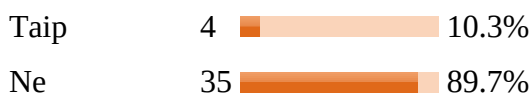
Ne 34 87.2%

Viso atsakymų 39

16. Kokie šaltiniai bendruomenę/policiją informavo, kad verslo subjektas pateikė paraišką mažmeninės prekybos alkoholiu licencijos išdavimui ir kad galima reikšti savo reikalavimus dėl licencijos neišdavimo? (daug galimų variantų)

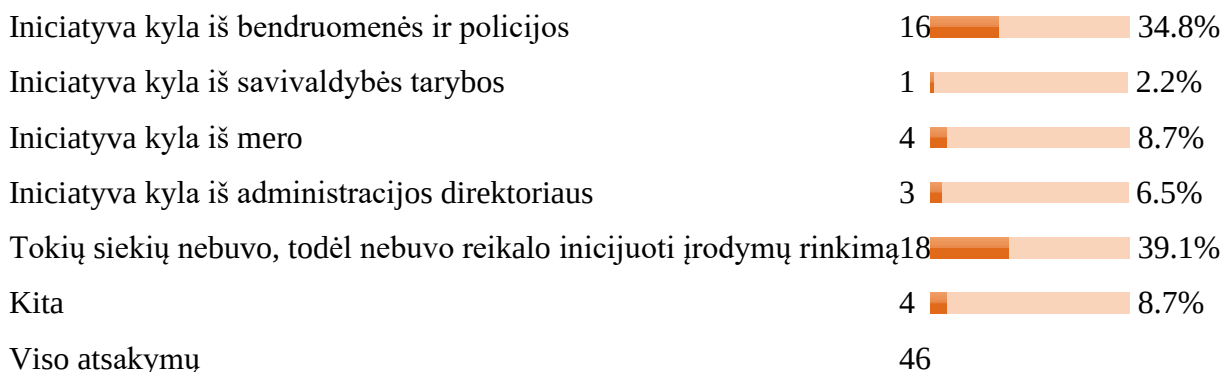

17. Ar savivaldybės taryba yra patvirtinusi mažmeninės prekybos alkoholiu ribojimo taisykles, kurios reglamentuoja informacijos rinkimo ir (ar) verslo subjektų teisių ribojimo procedūras?

Viso atsakymų 39

18. Kas savivaldybėje dažniausiai inicijuoja reikiamų įrodymų rinkimą, siekiant riboti alkoholiu prekiaujančių verslo subjektų teises? (daug galimų variantų)

Kiti atsakymai:

- Nebuvo
- tokių atvejų nepasitaikė
- siekiama neriboti teisių, bet atsižvelgti į bendruomenės poreikius
- Skyrius, nagrinėjantis prašymus

19. Ar savivaldybės tarybos sprendimuose, kuriais apribojamos alkoholiu prekiaujančių verslo subjektų teisės, yra nustatomi jų peržiūros/persvarstymo ar galiojimo terminai?

Tokio pobūdžio savivaldybės tarybos sprendimų nebuvo, todėl nebuvo reikalo nustatyti tokių terminų

19 48.7%

Viso atsakymų 39

20. Kuo remiantis savivaldybės taryba nusprendžia, kad atėjo laikas peržiūrėti galiojančius tarybos sprendimus dėl alkoholiu prekiaujančių verslo subjektų teisių ribojimo? (daug galimų variantų)

Peržiūra atliekama, kai to paprašo verslo subjektas, kurio teisės buvo apribotos 6 33.3%

Peržiūra atliekama savivaldybės institucijų iniciatyva 2 11.1%

Peržiūra atliekama vadovaujantis savivaldybės tarybos patvirtintoje tvarkoje nustatytais terminais 0 0%

Peržiūra atliekama, kai išrenkama nauja savivaldybės taryba 0 0%

Peržiūra visai neatliekama 7 38.9%

Kita 3 16.7%

Viso atsakymų 18

Kiti atsakymai:

- Nėra
- nėra apribojimų, bet jei būtų, tai tik 1 variantas
- Turime tik bendrą apribojimą, todėl galios, kol atsirastų iniciatyva atšaukti

21. Kokia praktika taikoma Jūsų savivaldybėje dėl licenciatų teisinio statuso tikrinimo, siekiant nustatyti ar jie nesustabdo veiklos/neišregistruoti, turint tikslą stabdyti ar naikinti mažmeninės prekybos alkoholiu licencijas?

Informacija tikrinama nereguliariai, kai turima daugiau laiko 11 28.2%

Informacija tikrinama reguliariai - kartą metuose 8 20.5%

Informacija tikrinama reguliariai - kartą per keletą metų 2 5.1%

Informacija tikrinama tik pačiam verslo subjektui kreipiantis dėl licencijos sustabdymo ar naikinimo 15 38.5%

Kita 3 7.7%

Viso atsakymų 39

Kiti atsakymai:

- kreipiantis pačiam subjektui ir kadangi teritorija nedidelė sužinojus, kad įminė neprekiuoja siunčiamas pranešimas, o atsiradus laisvam laikui peržiūrimos visos licencijos
- Kai gaunama iš atitinkamų įstaigų pranešimai apie licencijatų nusižengimus prekyboje alkoholiniais gėrimais

- Gaunami automatiniai pranešimai iš RC apie įmones, kurių licencijos įregistruotos ir tada reaguojama, jokių papildomų tikrinimų nereikia, nes suvestos visos licencijos

22. Kokiais atvejais, planuojant riboti alkoholiu prekiaujančių verslo subjektų teises, buvo kreipiamasi konsultacijos į Konkurencijos tarybą? (daug galimų variantų)

Rengiant norminį administracinį aktą	2		5.1%
Rengiant administracinį sprendimą (individualų administracinį sprendimą)	0		0%
Planuojant trumpinti prekybos alkoholiu laiką	0		0%
Planuojant neišduoti licencijos, kai to prašo bendruomenė/policija	1		2.6%
Planuojant nustatyti teritorijas be prekybos alkoholiu	0		0%
Planuojant nustatyti atstumus prie viešųjų įstaigų ar maldos namų, kuriuose bus draudžiama prekyba alkoholiu	0		0%
Planuojant nustatyti ribojimus prekybai alkoholiu švenčių ir masinių renginių metu	0		0%
Nebuvo reikalo kreiptis	34		87.2%
Kita	2		5.1%
Viso atsakymų	39		

Kiti atsakymai:

- dar nesikreipta
- esant poreikiui

23. Kodėl rengiantis riboti alkoholiu prekiaujančių verslo subjektų teises, nesikreipiate(-ėte) konsultacijos į Konkurencijos tarybą? (daug galimų variantų)

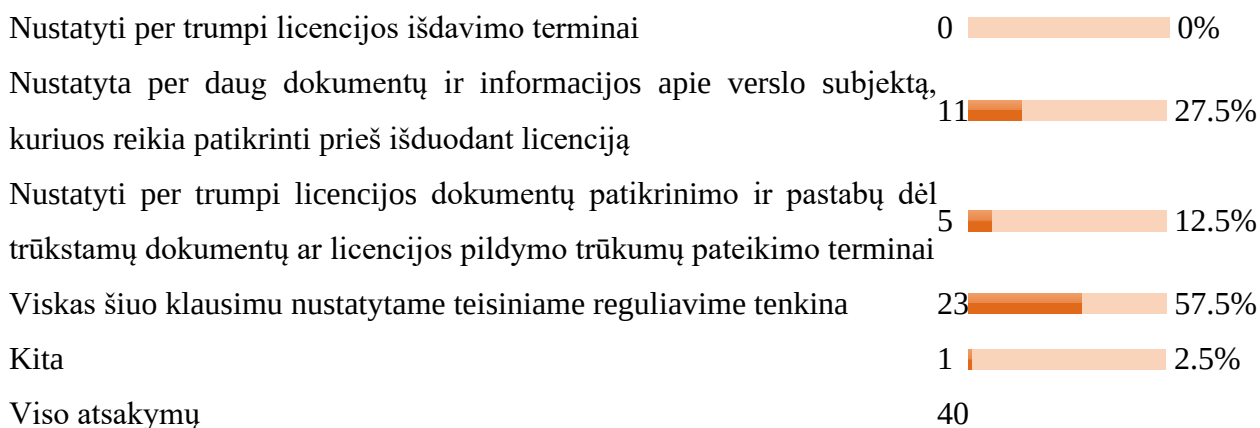
Per ilgi nuomonės iš Konkurencijos tarybos gavimo terminai ir per trumpi licencijos išdavimo terminai	2		5.6%
Konkurencijos tarybos nuomonė yra tik rekomendacinio pobūdžio, todėl neverta gaišti laiko	4		11.1%
Nesinori pasirodyti neišmanančiais konkurencijos klausimų	0		0%
Patys pakankamai gerai susipažinę su konkurencijos teisinių reguliavimu	1		2.8%
Ne rengėme verslo subjektų teises ribojančių sprendimų, todėl nebuvo preteksto kreiptis	22		61.1%
Kita	7		19.4%
Viso atsakymų	36		

Kiti atsakymai:

- Licencijavimo taisyklėse nėra to numatyta.

- Nesikreipiama, kadangi kuruojantys specialistai nemato konkurencijos pažeidimo
- Nebuvo ribotos alkoholiu prekiaujančių verslo subjektų teisės
- nebuvo reikalo
- Nebuo atvejo, kad reikėtų
- jei reikėtų, būtų panaudojama savivaldos teisė
- nebuvo neaiškių situacijų. Kreipsimės iškilus problemai.

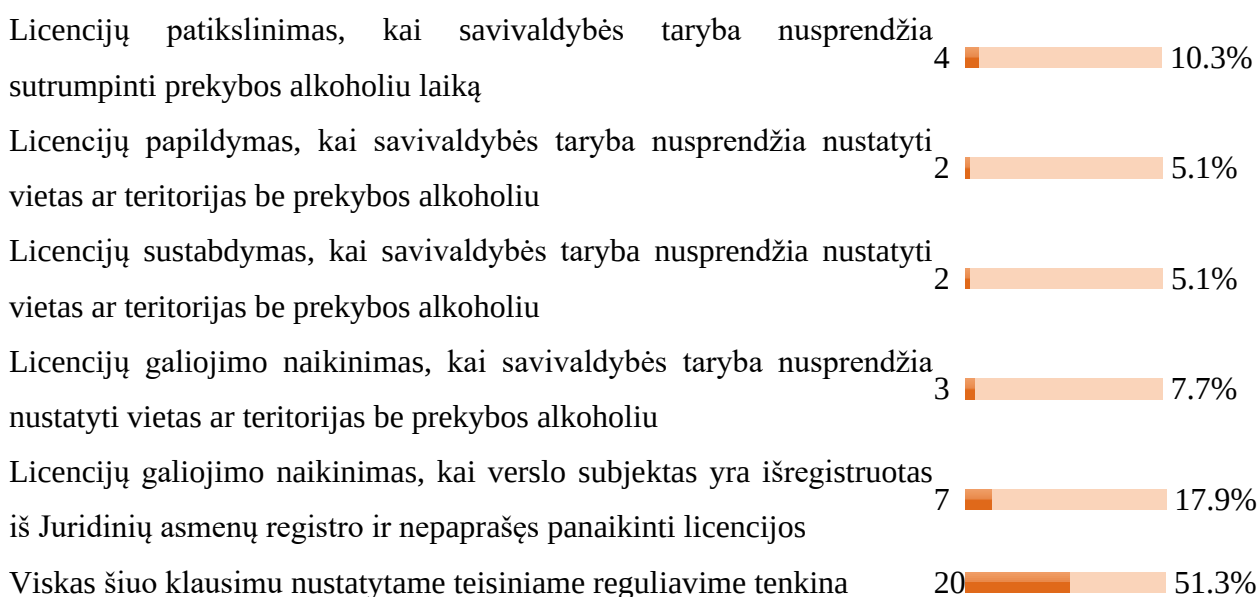
24. *Koks mažmeninės prekybos alkoholiu neterminuotų licencijų išdavimo procedūros etapas Jūsų netenkina ir(ar) sudaro papildomą administracinę naštą? (daug galimų variantų)*

Kiti atsakymai:

- Netenkina teisinis reguliavimas, kadangi pagrindiniuose teisės aktuose dėl mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais nėra reglamentuoti visi aspektai dėl neterminuotų licencijų išdavimo (pvz. dėl patalpų paskirties)

25. *Kokios mažmeninės prekybos alkoholiu licencijų sustabdymo, papildymo, patikslinimo, panaikinimo procedūros Jūsų netenkina ar sudaro papildomą administracinę naštą? (daug galimų variantų)*

Kita	1		2.6%
Viso atsakymų	39		
Kiti atsakymai:			

- Procedūra, kuomet reikia nustatyti neveikimo faktą ir tuomet laukti metus, tik po to galima naikinti galiojimą. Įmonės dažnai neveikia tuo adresu, sunku rasti savininkus todėl apsunkintas pranešimas ir daug biurokratinių popierinių veiksmų.

26. Kuria alkoholio kontrolės tema savivaldybės tarybai ir administracijai labiausiai trūksta metodinės informacijos? (daug galimų variantų)

Norminių administracinių aktų ir administracinių sprendimų (individualių teisės aktų) atpažinimo klausimais	4		5.8%
Laiko intervalo, kuriuo ribojama mažmeninė prekyba alkoholiu, parinkimo klausimais	3		4.3%
Mažmeninės prekybos alkoholiu licencijų neišdavimo, kai to reikalauja bendruomenė, klausimais	14		20.3%
Atstumų prie viešųjų įstaigų/maldos namų, kuriuose draudžiama mažmeninė prekyba alkoholiu, nustatymo klausimais	10		14.5%
Savivaldybės teritorijų, kuriose draudžiama prekyba alkoholiu, nustatymo klausimais	8		11.6%
Licencijų išdavimo, tikslinimo, papildymo, sustabdymo, naikinimo klausimais	3		4.3%
Mažmeninės prekybos alkoholiu ribojimo švenčių ir renginių metu klausimais	3		4.3%
Mažmeninės prekybos alkoholiu ribojimo lauko sąlygomis klausimais	9		13%
Konkurencijos klausimais	8		11.6%
Kita	7		10.1%
Viso atsakymų	69		

Kiti atsakymai:

- Informacijos užtenka, gal net per daug ir per smulkiai
- Pastebimas teisės aktų nesuderinamumas, Nėra aiškaus teisinio reglamentavimo dėl VMVT suteikiamo maisto tvarkymo subjekto pažymėjimo įrašų ir jų traktavimo įrašant licencijoje alkoholinių gėrimų pardavimo būdą VMVT dokumente leidžiamas alkoholinių gėrimų pardavimo būdas nėra nurodomas); Įmonė, teikdama paraišką patikslinti licenciją, sumoka valstybės nustatytą rinkliavą, Savivaldybės administracija rengia įsakymą ir jį pasirašius, suteikia administracinę paslaugą – Licencijų informacinėje sistemoje patikslina licenciją. Kai tuo tarpu Licencijų informacinėje

sistemoje įmonės buveinės adresas, teisinė forma pasikeičia automatiškai. Kyla abejonių, ar šiuo atveju ūkio subjektui nėra taikoma dviguba administracinė ir finansinė našta.

- Visko užtenka
- Visa informacija yra randama
- netrūksta
- netrūksta
- -

27. Kokių dar pasiūlymų būtų dėl alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo tobulinimo, siekiant administracinės naštos ir teisinių ginčų mažinimo, veiklos skaidrinimo savivaldybėse? (pasirenkamas klausimas)

- 1) Suvienodinti alkoholio ir tabako licencijų išdavimo terminus
- 2) Turimomis žiniomis, Ekonomikos ir inovacijų ministerija rengs tą sritį reguliuojančių teisės aktų pakeitimą pilna apimtimi
- 3) Teikta ankstesniame atsakyme
- 4) Neturiu
- 5) Trūksta seminarų ar paskaitų, naujai pradėjusiems dirbti toje srityje.
- 6) Būtų smagu, kad visų valstybės institucijų valdomi duomenys apie ūkio subjektus, kuriems išduodamos licencijos, būtų pasiekiami per LIS
- 7) per didelė kontrolė ir nepasitikėjimas savivaldybėmis iš NTAKD
- 8) Licencijų išdavimo procedūrų supaprastinimo jas skaitmenizuojant, išplečiant Licencijų informacinės sistemos (LIS) galimybes, didinant pareiškėjo savarankiškumą gaunant licenciją (atsakingos institucijos sistemoje galėtų pažymėti, kad neprieštarauja licencijos išdavimui, o sistema automatiškai suformuotų licenciją).
- 9) Būtų labai gerai, jeigu būtų apribotas prašymų pateikimas licencijų gavimui tiesiogiai, ar el. paštu. Dėl licencijų galėtų būti kreipiamasi tik elektroniniu būdu. Ypatingai dėl vienkartinį licencijų išdavimo, nes verslininkai kreipiasi vos ne prieš 3 k. d. iki renginio.
- 10) neturiu
- 11) –
- 12) Išsamiau (aprašyti) reglamentuoti nuostatas dėl licencijos neišdavimo ar prekybos alkoholiniais gėrimais laiko ribojimo, kai to prašo bendruomenė.
- 13) Alkoholio kontrolės įstatyme išsamiau aprašyti, kada galima riboti prekybą alkoholiu lauko sąlygomis, nes dabar iš tikrųjų nėra aišku į ką atkreipti dėmesį, kaip tai įforminti.
- 14) Peržiūrėti ir supaprastinti teisę dėl licencijų stabdymo, galiojimo naikinimo. Taip pat kaip minėjau anksčiau, reiktų tikslinti dėl prekybos lauko sąlygomis draudimų. Suteikti daugiau galimybių LIS, kad nereikėtų įdėti tiek daug pastangų renkant info apie įmones, kai reikia išduoti

joms licencijas. Tokiu atveju paprašius įmonei licencijos, Sodra, Vmi ir pan. galėtų gauti žinutes ir pačios sistemos pagalba komentuoti ar turi pastabų dėl įmonės, prašančios licencijos.ar ne. Kokie dar šiais laikais gali būti įtvirtinti reikalavimai visur kreiptis raštu.

Licencijavimo specialistų kokybinės apklausos rezultatai

1. Kokios problemos kyla ir kokių teisinio reguliavimo pakeitimų ar priemonių reikėtų, siekiant gerinti ar skaidrinti savivaldos institucijų darbą, ribojant prekybą alkoholiu (pvz.: trumpinant prekybos laiką, nustatant neprekiavimo teritorijas, neišduodant licencijų, ribojant prekybą švenčių ar renginių metu ir pan.)? (pasirenkamas klausimas)

1) „Manyčiau, jog mažinti alkoholio gaminių prieinamumą, jų patrauklumą skirtingoms visuomenės grupėms, ypač tarp jaunų žmonių, reikėtų visų pirma keičiant verslo požiūrį į socialinę atsakomybę bei didinant visuomenės vaidmenį“²⁴⁵.

3) „Turbūt dažniausiai taikoma priemonė- prekybos ribojimas švenčių ir masinių renginių metu, bet čia didelių problemų nėra, savivaldybė priėmusi sprendimą jau senokai ir tai jokių problemų nekėlė. Daugiau problemų kelia prekybos alkoholiu laiko trumpinimas. Svarbu tinkamai parinkti prekybos laiko trumpinimą, taip pat surinkti reikiamą informaciją iš policijos, atitinkamos seniūnijos, gyventojų ir teisingai pagrįsti priimamą sprendimą. Taip pat nemažai problemų kelia ir atstumų nuo viešųjų pastatų, kuriuose draudžiama prekyba alkoholiu, nustatymas. Visa tai neįtvirtinta įstatyme. Savivaldybė turi pati spręsti atsižvelgdama į situaciją. Gal ne tiek įstatymų pakeitimo čia reikėtų, nes kiekvieno atvejo įstatyme neaprašysi, o daugiau išsamesnės metodinės medžiagos, teismų sprendimų suvestinių šiais klausimais. Manyčiau, kad situaciją dėl priimamų sprendimų skaidrintų tik pačių savivaldybių pasitvirtintos taisyklės, kurios reguliuotų, kaip renkama prekybos alkoholiu ribojimui reikalinga informacija, kokia informacija renkama, kas svarsto tokius klausimus prieš teikiant tarybai, gal net kuriam laikotarpiui priimami tokie sprendimai. Tikrai ne visos savivaldybės tokias taisykles turi ar joms pritaria, nes tokių taisyklių turėjimas turi dvi puses: 1) didina priimamų sprendimų skaidrumą, nes verslininkai iš anksto gali žinoti, ko iš savivaldybės galima tikėtis, 2) suvaržo savivaldybių sprendimų priėmimo laisvę ir įspraudžia savivaldybes į tam tikrus rėmus. Dėl pastarojo suvaržymo savivaldybės ir vengia tokias taisykles turėti“²⁴⁶.

4) „Reikia valstybės finansuojamų ilgalaikio veikimo priemonių, skirtų atskiroms tikslinėms grupėms. Pvz.: 1) Vaikams ir paaugliams - nuolatinės švietimo ir nuomonės formavimo priemonės pasitelkiant informacines technologijas ir šiai tikslinei grupei autoritetingas asmenybes. Šios priemonės turi ne tik skatinti nevartoti, bet ir formuoti kultūringo vartojimo supratimą; 2) Vaikams ir paaugliams - nuolatinės laisvalaikio užimtumo priemonės, sudarančios

²⁴⁵ 1 respondentas.

²⁴⁶ 3 respondentas.

reikšmingą šios tikslinės grupės laisvalaikio dalį; 3) Priklausomybę turintiems asmenims - kokybiško ir komfortiško gydymo kompensavimas su įsipareigojimo "neatkristi" sąlyga ir prievole grąžinti gydymo išlaidas "atkritus"; 4) Priklausomybę turintiems asmenims - užimtumo, psichologinės pagalbos, laisvalaikio su šeimomis priemonės ir pan. Šiuo metu taikomos priemonės didesnę įtaką turi tiems asmenims, kurie neturi su alkoholio vartojimu susijusių problemų ir tai diskredituoja priemonių tikslingumą bei neužtikrina jų efektyvumo²⁴⁷. 5) „Verslo struktūros įtaka politiniams sprendimams, mažas NVO aktyvumas bei palankus gyventojų (ir kitų institucijų) požiūris į alkoholio vartojimą lemia, kad Savivaldybė neįgyvendina visų jai teisės aktais suteiktų teisių alkoholio ir tabako priežiūros srityje. Iki Policijos reformos (tai yra, kai buvo nuovados seniūnijose) Savivaldybė, bendradarbiaudama su NTAKD ir Policija, organizuodavo bendrus patikrinimus, skirtus alkoholio prevencijos kontrolei. Po tokių bendrų patikrinimų buvo priimti sprendimai dėl laiko ribojimo tam tikrose prekybos vietose“²⁴⁸.

2. AKĮ 16 str. 3 d. nurodyta: „[...] savivaldybių tarybos turi teisę uždrausti prekybą alkoholiniais gėrimais lauko sąlygomis ar apriboti prekybos alkoholiniais gėrimais lauko sąlygomis laiką ir trukmę“²⁴⁹. Ar padidintų skaidrumą sprendimų dėl prekybos alkoholiu lauko sąlygomis ribojimo, jei minėtoje teisės normoje būtų įtvirtintos aplinkybės/kriterijai, kuriems pasireiškus ji galėtų būtų taikoma? Kokias aplinkybes/kriterijus siūlytumėte įtvirtinti? (pasirenkamas klausimas)

1) „Taip skaidrumą ir aiškumą padidintų. Aplinkybės: nustatytas atstumas nuo ugdymo įstaigų, maldos namų. Įformintas laiko ir trukmės konkretus ribojimas gyvenamosiose teritorijose“²⁵⁰.

2) „Manau, kad konkrečių aplinkybių įvardinimas būtų tikslingas“²⁵¹.

3) „Šio klausimo spręsti neprisiejo. Manychiau, kad daugiau aiškumo šioje įstatymo dalyje nepatrukdytų, nes iš formuluotės, jei skaitant pažodžiui, gali suprasti, kad riboti prekybą alkoholiu lauko sąlygomis gali kada tik panorėjęs. Logiškai suprantama, kad bet koku atveju priimant sprendimus šiuo klausimu, savivaldybė turi turėti kažkokį loginį pagrindimą, dokumentaciją, antraip bus teisminių ginčų. Todėl manychiau, kad turėtų būti nurodytos panašios, o gal analogiškos aplinkybės, kokios nurodytos 18 str. 9 d., t. y. atsižvelgimas ir į viešosios tvarkos bei visuomenės saugumo problemas, policijos nuomonę, gyventojų skundus ir pan.“²⁵².

4) „Nesiūlyčiau, nes itin sudėtinga numatyti ir įvardinti visas galimas aplinkybes, o bandymas tai padaryti dažniausiai priveda prie bandymų tai apeiti kitaip pateikiant bei traktuojant. Aš netikiu draudimų veiksmingumu, mano įsitikinimu švietimas, darbas su tikslinėmis grupėmis

²⁴⁷ 4 respondentas.

²⁴⁸ 5 respondentas.

²⁴⁹ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, supra note, 40.

²⁵⁰ 1 respondentas.

²⁵¹ 2 respondentas.

²⁵² 3 respondentas.

(jaunimas ir priklausomybę jau turintys asmenys) ir alkoholio vartojimo kultūros populiarinimas turi būti esminės ilgalaikės strateginės kryptys, formuojančios visuomenės vertybes“²⁵³.

5) „Turi būti įtvirtintos konkrečios sąlygos ir aplinkybės, kada galima uždrausti prekybą lauko sąlygomis. Mūsų savivaldybė per visus metus negavo nei vieno prašymo (gyventojų, policijos, bendruomenių) uždrausti prekybą ar apriboti prekybos alkoholiniais gėrimais laiką lauko sąlygomis“²⁵⁴.

3. Pasitaiko atvejų, kai savivaldybių tarybos, vadovaudamosi AKĮ 18 str. 9 d. ar 18 str. 3 d. 1 p. nuostatomis, tam tikrose teritorijose draudžia prekybą alkoholiu tik naujai licencijų prašantiems verslo subjektams, tokių ribojimų netaikant šiose teritorijose jau veikiantiems verslo subjektams. Ar laikote tai tinkama praktika? Kokias teisinio reguliavimo priemones siūlytumėte įtvirtinti AKĮ, siekiant eliminuoti tokios praktikos formavimą? (pasirenkamas klausimas)

1) „Šiose teritorijose jau veikiantiems verslo subjektams reikėtų numatyti pereinamąjį laikotarpį ribojimams taikyti“²⁵⁵.

2) „Galbūt siekiant sumažinti tose teritorijose prekiaujančių alkoholio produktais subjektų skaičių tokie ribojimai yra kažkiek pagrįsti. Tačiau nelaikau to plačiai taikytina praktika“²⁵⁶.

3) „Praktika ne tiek normali, kiek siekiant išvengti teismų. Apribojus prekybą alkoholiu tam tikroje zonoje, normalu, kad joje, o ypač miesto teritorijoje, yra bent vienas alkoholio prekybos taškas. Niekas nenori teistis ir ginčytis su toje zonoje veikiančiais verslininkais, todėl nueinama paprastesniu keliu ir ribojimai taikomi tik licencijų prašantiems verslininkams. Taip aišku, nepasiekiamas norimas efektas ir tikslas, nes toje zonoje vis tiek prekiaujama alkoholiu, gal tik sumažinamas prekybos tinklo tankis. Kas išgelbėtų situaciją? Manau įstatyme reiktų įtvirtinti minimalų laikotarpį, pvz.: pusę metų ar metus, per kurį toje zonoje veikiantys verslininkai galėtų išsikelti į kitas patalpas ir pan. Taip būtų palengvinta savivaldybių dalia ir nereikėtų savivaldybėms ilgai ginčytis teismuose, nes nuostatos būtų įrašytos ne tarybos sprendime, o įstatyme. Aišku, galbūt reiktų palikti galimybę savivaldybėms pačioms tą terminą ilginti, atsižvelgiant į realią situaciją ir norimą pasiekti efektą. O dabar pačios savivaldybės turi spręsti, kokį verslo nutraukimo terminą reikia nustatyti ir tada susiduriama su problema ar pakankamas terminas, ar ne per daug ribojamos verslininkų teisės ir pan., o kartais nusprendžiama ir tokio termino išvis netaikyti“²⁵⁷.

4) „Tai nėra bloga praktika. Visai normalu, kad savivaldybė sprendžia kiek tokios prekybos taškų ji nori turėti ir, jei turi pakankamai, nesudaryti galimybės steigti naujiems. Tačiau tai turi būti

²⁵³ 4 respondentas.

²⁵⁴ 5 respondentas.

²⁵⁵ 1 respondentas

²⁵⁶ 2 respondentas

²⁵⁷ 3 respondentas.

ilgalaikė, nekintanti strategija, nepriklausanti nuo politikų pasikeitimų. Pvz. Kolorado Springs mieste JAV nuo labai seniai yra tik labai ribotas skaičius (berods septyni) barai, kuriuose galima rūkyti. Šios licencijos pereina kartu su patalpomis iš vienu savininkų kitiems ir nieko nepiktina, kad šalia negali atsidaryti dar vienas rūkyti leidžiantis baras. Šiuo atveju ilgalaikė žalingų įpročių kontrolės ir ribojimo sistema yra svarbiau nei konkurencijos teisė, bet labai svarbu, kad šios nuostatos nepriklausytų nuo politikų ir negalėtų būti dažnai keičiamos. Tai turėtų būti nuo sveikatos mokslą ir visuomenę atstovaujančių institucijų priklausantys ilgalaikiai sprendimai, apimantys ir prekybos vietų ir prekybos laiko ribojimus“²⁵⁸.

5) „Manau, kad draudimas prekiauti alkoholiniais gėrimais tik naujoms įmonėms iškraipo konkurenciją ir prieštarauja Konkurencijos įstatymui. Todėl sprendimas dėl draudimo prekiauti konkrečiose vietovėse, turi būti taikomas visiems ūkio subjektams be išimties (tiek jau veikiantiems, tiek naujoms įmonėms). Teisės aktuose trūksta konkretumo, skaidrumo šiuo klausimu“²⁵⁹.

4. Pastebėta, kad bene mažiausiai naudojamasi teise neišduoti mažmeninės prekybos alkoholiu licenciją, kai iniciatyva dėl licencijos neišdavimo kyla iš bendruomenės/policijos (AKĮ 18 str. 9 d.). Kaip Jūs manote, kokios priežastys tokią situaciją lemia ir kaip reiktų tobulinti AKĮ, siekiant suformuluoti iš esmės veikiančią teisės normą? (pasirenkamas klausimas)

1) „Manyčiau, jog reiktų daugiau konkretumo, t. y. apibrėžiant tokias vietas ar teritorijas“²⁶⁰.

2) „Manyčiau, taip yra dėl to, kad visuomenė yra mažai informuota apie verslo subjekto ketinimą prekiauti alkoholiu konkrečioje vietoje. Bendruomeninių organizacijų leidimas, siekiant verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais arba viešas verslo subjekto pranešimas apie ketinimą verstis alkoholio prekyba tam tikroje vietoje galėtų šios teisės normos įgyvendinimą paskatinti“²⁶¹.

3) „Sutinku, kad šis įstatymo straipsnis yra nedažnai naudojamas. Kaip jis gali būti veiksnus, jei gyventojai neretai nežino, kad jų pašonėje bus baras ar prekybos parduotuvė. Prieš išduodant licenciją tokie duomenys neviešinami, paprastai viešinama tik išduotų licencijų informacija. Šioje vietoje esant tokiam neapibrėžtumui savivaldybės imasi visokių gudrybių, pvz.: pačios surenka informaciją iš gyventojų ir tuo vadovaujantis neišduoda licencijų. Tokiu atveju galima įžvelgti neskaidrumo apraiškų, nes išduodant vieną licenciją tokia informacija nerenkama, o kai licencijos paprašo „nepatogus“ verslininkas, tokios informacijos rinkimas inicijuojamas. Taigi, gal reiktų, kad savivaldybės turėtų šiuo klausimu pasitvirtinę tvarkas, kuriomis vadovautųsi tokiais atvejais arba keisti licencijų išdavimo procedūras ir nustatyti, kad savivaldybė tokią

²⁵⁸ 4 respondentas.

²⁵⁹ 5 respondentas.

²⁶⁰ 1 respondentas.

²⁶¹ 2 respondentas.

informaciją apie licencijos prašytoją prieš išduodama licencijas viešina. Tačiau ir tokiu atveju yra teigiama ir neigiama pusė: 1) administracinės naštos didinimas ir 2) didesnis savivaldybių veiklos skaidrumas bei geresnis gyventojų poreikių atstovavimas. Reikia pasverti, kas tokiu atveju geriau“²⁶².

4) „Klausimas tik apie išdavimą. Turbūt *natūralu, kad kol licencija neišduota ir veikla nepradėta vykdyti, nėra pagrindo visuomenės ir juo labiau policijos nuogąstavimams, be to, verslas irgi nenori konfliktų su visuomene ar policija, todėl dažniausiai labai atsakingai renkasi būsimos veiklos vietas tai įvertindamas*. Manau tai esminės priežastys dėl ko su tokiomis iniciatyvomis iš esmės nesusiduriame“²⁶³.

5) „Iš patirties galiu tik pasakyti, kad [...] rajono savivaldybė, atsižvelgdama į bendruomenės prašymą, priėmė tik 1 (vieną) sprendimą neišduoti licencijos. Sprendimas buvo apskūstas Teisme ir Teismas panaikino mūsų sprendimą, kadangi nebuvo pakankamai įrodymų, kad minėtos įmonės veikla šioje vietoje pakenks viešajam interesui. *Manau, kad sprendimas neišduoti licencijos atsižvelgiant į bendruomenės prašymą turi būti pagrįstas, kadangi Savivaldybė neišduodama licencijos vien tik todėl, kad gavo prašymą, gali iškraipyti konkurenciją rinkoje*“²⁶⁴.

5. Ar savivaldybių tarybų sprendimai, ribojantys mažmeninę prekybą alkoholiu, po kurio laiko turi būti peržiūrimi? Kokius peržiūros terminus ir/ar procedūras pasiūlytumėte? (pasirenkamas klausimas)

1) „Taip, turėtų būti peržiūrimi, kreipiantis pačiam licencijos turėtojų ar pačios licencijas išduodančios institucijos iniciatyva pagal poreikį, ar įvykus kažkokiems kitiems veiksniams (infrastruktūros pasikeitimams ir panaš.)“²⁶⁵.

2) „Manyčiau tokie sprendimai neturi būti peržiūrimi privalomąja tvarka, nes sukurtų pernelyg didelę naštą savivaldybių institucijoms. Šie sprendimai dažnai būna terminuoti. Tačiau galbūt įmanoma svarstyti apie galimybės verslo subjektui kreiptis po tam tikro laiko dėl apribojimų pašalinimo/sušvelninimo sukūrimą“²⁶⁶.

3) „Sutinku, kad kai kurie savivaldybių sprendimai turi turėti galiojimo terminus arba periodiškai būtų peržiūrimi, ypač dėl prekybos laiko ribojimo. Juk pasitaiko, kad po tokių priemonių verslininkai sutvarko savo veiklą ir daugiau jokių problemų nebūna. Aišku, galima būtų įtvirtinti tai ir įstatyme“²⁶⁷.

²⁶² 3 respondentas.

²⁶³ 4 respondentas.

²⁶⁴ 5 respondentas.

²⁶⁵ 1 respondentas.

²⁶⁶ 2 respondentas.

²⁶⁷ 3 respondentas.

4) „Ne, tai turėtų būti ilgalaikiai sprendimai tampantys normomis ir įpročiais. Mano nuomone tai turėtų spręsti ne savivaldybių tarybos, o galbūt SAM inicijuotos komisijos ar darbo grupės apimančios tiek sveikatos mokslo, tiek įvairias visuomenės grupes atstovaujančius profesionalus. Tokie ribojimai turi būti stabilūs ir ilgalaikiai“²⁶⁸.

5) „Manau, kad ne. Tačiau galima priimant sprendimą nurodyti laiką, per kurį įmonė gali kreiptis dėl sprendimo peržiūrėjimo“²⁶⁹.

6. Ar būtų tikslinga AKI įtvirtinti savivaldybių tarybų sprendimų projektų alkoholio kontrolės srityje specialią (kitokią, nei įprastai taikoma teisės aktų projektams) viešinimo procedūrą? Kodėl? (pasirenkamas klausimas)

1) „Manau, kad nereikėtų“²⁷⁰.

2) „Manau, ne. Šiuo metu esanti procedūra pakankama“²⁷¹.

3) „Gal kitokia viešinimo procedūra tikėtų bendriniam savivaldybės tarybos sprendimams alkoholio kontrolėje, daugiau gyventojų galėtų prisidėti prie savo gyvenamosios aplinkos gerinimo teikdami pasiūlymus ir pastabas. Dėl tarybos sprendimų, skirtų konkretaus verslininko prekybos alkoholiu ribojimui, abejoju, juk ir taip surenkama informacija ir skundai iš gyventojų, tai kam dar papildomai tai viešinti. Kitokia viešinimo procedūra nematau, kad labai pakeistų situaciją ir tik padidintų administracinę naštą. Gal tegul būna viskas šiuo klausimu kaip yra“²⁷².

4) „Negaliu pritarti jokioms perteklinėms biurokratinėms procedūroms, juo labiau kai jos kyla ne iš noro atliepti visuomenės poreikius, bet iš noro formuoti visuomenės poreikį pagal įsivaizduojamą svarbą“²⁷³.

5) „Šiuo metu galiojanti viešinimo procedūra yra pakankama“²⁷⁴.

7. Kokios mažmeninės prekybos alkoholiu licencijų išdavimo procedūros Jums sudaro problemų ar papildomą administracinę naštą ir kaip jas reiktų tobulinti? (pasirenkamas klausimas)

1) „Nesudaro“²⁷⁵.

2) „Nejaučiu pernelyg didelės naštos šiame procese“²⁷⁶.

3) „Su licencijavimu yra, kaip yra. Gal tik labiau erzindavo per trumpi pastabų licencijos prašytojui pateikimo terminai, jei netinkamai užpildyta licencija ar nepateikti visi reikiami dokumentai licencijai išduoti. Terminus gal ir galima būtų pailginti. Taip pat administracinę

²⁶⁸ 4 respondentas.

²⁶⁹ 5 respondentas.

²⁷⁰ 1 respondentas.

²⁷¹ 2 respondentas.

²⁷² 3 respondentas.

²⁷³ 4 respondentas.

²⁷⁴ 5 respondentas.

²⁷⁵ 1 respondentas.

²⁷⁶ 2 respondentas.

*naštą didina tai, kad registruose prieinamą informaciją reikia patiemis susirinkti, ne taip, kaip anksčiau, nebent licencija pateikiama per elektroninę licencijų išdavimo sistemą*²⁷⁷.

4) *„Norėtusi šiuolaikiškų atskirų institucijų valdomos informacijos tarpusavio apsikeitimo technologinių sprendimų. Užklausų siuntinėjimas labai jau atgyvenusi procedūra*²⁷⁸.

5) *„Nėra*²⁷⁹.

8. *Kokios išduotų mažmeninės prekybos alkoholiu licencijų patikslinimo, papildymo, sustabdymo ar panaikinimo procedūros Jums sudaro problemų ar papildomą administracinę naštą ir kaip jas reiktų tobulinti? (pasirenkamas klausimas)*

1) *„Nesudaro*²⁸⁰.

2) *„Nėra*²⁸¹.

3) *„Per ilgi licencijų galiojimo stabdymo etapai, kai juridinis asmuo sustabdė savo veiklą ir apie tai neinformavo savivaldybės. Tokiu atveju reikia pereiti keletą etapų, t. y. įspėti licencijų turėtojus, paskui seka licencijų stabdymas. Manychiau, pakaktų ir vieno etapo. Atradau, kad verslininkas JAR sustabdęs savo veiklą, stabdai licenciją ir informuoja. Taip pat per ilgos licencijų tikslinimo procedūros, kai taryba sutrumpina prekybos alkoholiu laiką. Tokiu atveju verslininkas turi kreiptis į savivaldybę dėl licencijos tikslinimo, jei nesikreipia per 5 d. d. nuo pranešimo gavimo, pati savivaldybė turi atlikti visą eilę procedūrų (įspėti dėl licencijos stabdymo, stabdyti licenciją), kad licencijoje atsirastų trumpesni prekybos alkoholiu laikai ir pan. Taip pat kelia problemų ir licencijų patikslinimas, kai keičiami įmonių registracijos adresai, pavadinimai, kodai, teisinė forma. Juk JAR pasikeitus tokiai informacijai, licencijoje ji pasikeičia automatiškai, nes licencijų išdavimo sistema yra susieta su Juridinių asmenų registru. Bet ir tokiu atveju verslininkai privalo kreiptis į savivaldybes ir pateikti prašymą patikslinti licencijas. Tai sudaro savivaldybėms administracinę naštą, nes tokį prašymą reikia administruoti ir paruošti savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymą, jį pasirašyti, išsiųsti informaciją verslininkui, praktiškai neatlikus jokių veiksmų licencijų išdavimo sistemoje. Manau ši procedūra išvis nėra reikalinga, nes tai nesukuria jokios pridėtinės vertės. Vienu žodžiu, šias procedūras reikia iš esmės peržiūrėti ir lengvinti administracinę naštą savivaldybėms*²⁸².

4) *„Nesudaro*²⁸³.

5) *„Nėra*²⁸⁴.

²⁷⁷ 3 respondentas.

²⁷⁸ 4 respondentas.

²⁷⁹ 5 respondentas.

²⁸⁰ 1 respondentas.

²⁸¹ 2 respondentas.

²⁸² 3 respondentas.

²⁸³ 4 respondentas.

²⁸⁴ 5 respondentas.

9. Ar tikslinga savivaldybės subjektų (administracijos, administracijos direktoriaus ir pan.) iniciatyva peržiūrėti licencijų turėtojų teisinį statusą (ar nesustabdęs veiklos/neišsiregistravęs), siekiant stabdyti ar naikinti mažmeninės prekybos alkoholiu licencijas? Kodėl? Kokiu dažnumu tai reiktų daryti? (pasirenkamas klausimas)

1) „Taip tikslinga, tai gali atlikti specialistas išduodantis licencijas, ne rečiau kaip kas 3 metus“²⁸⁵.

2) „Pranešimas apie savo statuso pasikeitimą arba veiklos stabdymą/nevykdymą yra paties licencijos turėtojo atsakomybė. Toks tikrinimas sukeltų papildomą administracinę naštą“²⁸⁶.

3) „Taip sutinku, kad reikia peržiūrėti įmonių teisinį statusą ir pačioms savivaldybėms. Po tokių peržiūrėjimų geriau matytųsi, kiek realiai veikiančių taškų savivaldybėje, tai padėtų surinkti realesnę statistiką, kuri būtų reikalinga priimant įvairius tarybos sprendimus. Peržiūrėti reikia ne rečiau kaip vieną kartą per metus“²⁸⁷.

4) „Be abejo tikslinga, tai periodiškai darome. Dar geriau, kad licencijų išdavimas būtų susietas su Juridinių asmenų registru (JAR) duomenimis ir atitinkamai licencijų administratorius gautų informaciją iš JAR apie juridinio asmens statuso pasikeitimus. Kitaip sakant, norėtųsi JAR ir LIS (Licencijų informacinė sistema) sistemų susiejimo“²⁸⁸.

5) „Manau, kad tai buvo tikslinga iki LIS (licencijavimas.lt) įgyvendinimo. Šiuo metu licencijos yra skelbiamos Registrų centro tinklalapyje Iicencijavimas.lt, kuris yra susijęs su Juridinių asmenų registru. Todėl kai JAR įmonės statusas yra pakeistas į išregistruotą, licencija turi būti panaikinta automatiškai. LIS sistemoje yra skelbiamos ne tik licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, bet ir išduoti maisto tvarkymo pažymėjimai (Veterinarija). Todėl analogiškai, sustabdytas maisto tvarkymo pažymėjimas turi būti susijęs su licencija ir automatiškai sustabdyti jos galiojimą. Manau, kad tai užtikrintų licencijavimo sąlygų laikymąsi bei sumažintų administracinę naštą savivaldybės darbuotojams“²⁸⁹.

10. Kokių dar pasiūlymų būtų dėl alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo tobulinimo, siekiant gerinti savivaldybių tarybų priimamų sprendimų ar tų sprendimų įgyvendinimo kokybę, mažinti administracinę naštą? (pasirenkamas klausimas)

3) „Daugiau kažko pridurti nenoriu, gal tik didesnio Konkurencijos tarnybos indėlio norėtųsi sprendžiant prekybos alkoholiu ribojimo problemas. Labai dažnai iš savivaldybių reikalaujama didesnių pastangų suvaldant alkoholizmo plitimą, tinkamai neįtraukiant kitų organizacijų padėti

²⁸⁵ 1 respondentas.

²⁸⁶ 2 respondentas.

²⁸⁷ 3 respondentas.

²⁸⁸ 4 respondentas.

²⁸⁹ 5 respondentas.

savivaldybėms“²⁹⁰.

5) „Alkoholio kontrolės įstatyme trūksta konkretumo. Pvz.: yra nurodyta, kad verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais galima tiks stacionariuose pastatuose, bet nėra sukonkretinta, kad pastatas turi atitikti paskirtį. Taip pat svarbu tobulinti bendradarbiavimą tarp institucijų ir kitų teisės aktų suderinimą su Alkoholio kontrolės įstatymu. Pvz., gerai būtų, jeigu LIS (licencijavimas.lt) išduotame Maisto tvarkymo pažymėjime būtų nurodytas unikalus pastato numeris arba automobilinės parduotuvės valstybinis numeris. Taip pat reikia konkretizuoti reikalavimą dėl draudimo prekiauti alkoholiniais gėrimais rugsėjo 1 d. Jeigu rugsėjo 1 d. būna šeštadienį ar sekmadienį, kyla daug diskusijų dėl prekybos alkoholiniais gėrimais ir neaiškumų dėl prekybos alkoholiniais gėrimais (rugsėjo 2 d. arba 3 d.) pirmąjį mokslo metų pradžios dieną“²⁹¹.

²⁹⁰ 3 respondentas.

²⁹¹ 5 respondentas.

Blaivybę propaguojančių organizacijų atstovų kokybinės apklausos rezultatai

1. *Kokia Jūsų nuomonė dėl galiojančio alkoholio kontrolės teisinio reguliavimo, kuriame įtvirtinta, kad savivaldybės iš savo biudžetų remia blaivybę propaguojančias organizacijas? (pasirenkamas klausimas)*

- 1) *„Teigiama bet realybėje to nesimato. Arba reikia labai įdėmiai stebėti situaciją ir dalyvauti projektuose“²⁹².*
- 2) *„Nesame tiesiogiai susidūrę su tokio reguliavimo pasekmėmis, tačiau reguliavimo idėja atrodo teigiamai“²⁹³.*
- 3) *„Neturiu aš nuomonės, bet kuriai draugijai priklausau mes išsilaikom patys todėl esam nuo nieko nepriklausomi“²⁹⁴.*
- 4) *„Gera kad remia blaivybės organizacijas“²⁹⁵.*
- 5) *„Tai teigiama nuostata, kur gali padėti mažinti alkoholio vartojimą. Turi ir trūkumų, nes yra rizika kad lėšos skiriamos nebūtinai veiksmingoms organizacijoms“²⁹⁶.*

2. *Ar minėtas teisinis reguliavimas skatina savivaldos institucijas remti blaivybę propaguojančias organizacijas? Kodėl taip galvojate? (pasirenkamas klausimas)*

- 1) *„Dar kartą pasikartosiu. Gal kas ir gauna paramą mūsų organizacija projektų nerašo ir jokių pinigų iš niekur negauna. Dėl to turime savo tvirtą požiūrį ir nuomonę“²⁹⁷.*
- 2) *„Atrodo, kad ne, nes savivaldybių skelbiamuose projektinio finansavimo konkursuose nebūna prioritetų skirtų blaivybės skatinimui“²⁹⁸.*
- 3) *„Aš taip negalvoju“²⁹⁹.*
- 4) *„Abejoju ar teisinis reguliavimas remia blaivybės organizacijas, nes nelabai jaučiasi tokia parama“³⁰⁰.*
- 5) *„Įpareigojančios įstatymo nuostatos įgyvendinamos dažniau nei neformalūs savivaldybių įsipareigojimai, kurie priklauso nuo politinio ciklo - tai taip, skatina remti“³⁰¹.*

²⁹² 6 respondentas.

²⁹³ 7 respondentas.

²⁹⁴ 8 respondentas.

²⁹⁵ 9 respondentas.

²⁹⁶ 10 respondentas.

²⁹⁷ 6 respondentas.

²⁹⁸ 7 respondentas.

²⁹⁹ 8 respondentas.

³⁰⁰ 9 respondentas.

³⁰¹ 10 respondentas.

3. *Ar savivaldos institucijų patvirtintos nevyriausybinių organizacijų (tarp jų ir blaivybę propaguojančių organizacijų) rėmimo taisyklės yra pakankamai aiškos ir skaidrios? Kodėl taip galvojate? (pasirenkamas klausimas)*

- 1) „Jei atvirai sakius nesidomėjau. Dėl taisyklių skaidrumo. Domiesi tada kada dalyvauji projektų rašyme. O aš skeptišką nuomonę turiu dėl projektų“³⁰².
- 2) „Nesame susidūrę su šiomis taisyklėmis, todėl negalime vertinti“³⁰³.
- 3) „Aš jų neskaičiau“³⁰⁴.
- 4) „Abejoju ar šios blaivybės rėmimo taisyklės yra pakankamai aiškos“³⁰⁵.
- 5) „Nežinau, neturiu nuomonės“³⁰⁶.

4. *Kokių pasiūlymų būtų dėl galiojančio teisinio reguliavimo tobulinimo, siekiant gerinti ar skaidrinti savivaldos institucijų darbą, remiant blaivybę propaguojančias organizacijas? (pasirenkamas klausimas)*

- 1) „Asmeniškai nesu įsigilinęs į šį klausimą“³⁰⁷.
- 2) „Įtraukti blaivybės skatinimą kaip atskirą finansavimo konkursą arba kaip vieną iš prioritetų kituose konkursuose“³⁰⁸.
- 3) „Neturiu nuomonės“³⁰⁹.
- 4) „Sunku atsakyti, nes nesu giliai susipažinęs su teisiniu reguliavimu“³¹⁰.

³⁰² 6 respondentas.

³⁰³ 7 respondentas.

³⁰⁴ 8 respondentas.

³⁰⁵ 9 respondentas.

³⁰⁶ 10 respondentas.

³⁰⁷ 6 respondentas.

³⁰⁸ 7 respondentas.

³⁰⁹ 8 respondentas.

³¹⁰ 9 respondentas.

Visuomenės sveikatos specialistų kokybinės apklausos rezultatai

1. *Kokie teisinio reguliavimo ypatumai Jūsų darbe kelia problemų arba sukuria papildomą administracinę naštą planuojant ar teikiant paslaugas priklausomiems nuo alkoholio asmenims ar asmenims, kuriuos siekiama apsaugoti nuo alkoholio vartojimo? Kokie būtų pasiūlymai tobulinimui? (atsakant labai prašyčiau įvardinti ir teisės aktus apie kuriuos kalbėsime)*

1) „*Problemų nėra, kadangi Savivaldybė turi papildomai priėmusi savo teisės aktus dėl darbo su priklausomais asmenimis organizavimo, kur yra konkrečiai aprašomos atskirų sektorių funkcijos, veikla vykdoma tarpinstitucinio bendradarbiavimo pagrindu*“³¹¹.

2) „*Dažniausiai organizuojamos paslaugos pagal Ankstyvosios intervencijos programos vykdymo tvarkos aprašą ir Įpareigojimo dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos ir sveikatos priežiūros programose (kursuose) vykdymo tvarkos aprašą. Atrodo lyg ir viskas reglamentuota tvarkos aprašuose: nurodyti reikalavimai vykdytojams, klausytojų dalyvavimo tvarka, reikalavimai klausytojų grupių dydžiui, minimalūs bendravimo tarp institucijų principai. Tačiau iš kitos pusės šie aprašai turi trūkumų. Situaciją iš esmės taiso mūsų savivaldybės tarybos patvirtintas Ankstyvosios intervencijos programos vykdymo savivaldybėje tvarkos aprašas ir ten įtvirtinti konkretesni bendravimo su paauglių tėvais, juos siuntusiomis institucijomis tvarka ir terminai, informacijos rinkimo ir teikimo formos, programos tematika ir kt. Sakyčiau, kad tokiu atveju aprašų vienai nedidelei paslaugai yra ryškiai per daug, būtų paprasčiau, jei būtų vienas normalus aprašas valstybiniu mastu išleistas, su visais trūkstamais elementais programai organizuoti ir įgyvendinti, kad savivaldybei nereikėtų savo aprašuose konkretinti visas programai vykdyti reikalingas procedūras ar dokumentus, o VSB po to stebėti tris aprašus (du valstybinius ir vieną savivaldybės)*“³¹².

3) „*Apribojimai priklausomybių klausimais konsultuoti psychologams pagal priklausomybių konsultantų tvarkos aprašą (aukštesnės kvalifikacijos asmenims nei pagal aprašą 18 asmenų gyventojui baigusiems kursus). Per žemi reikalavimai išsilavinimui konsultantams. savivaldybės galių suvaržymas neišduoti licencijų pardavimui*“³¹³.

4) „*Savivaldybėms teikiamų planuojamų metų prioritetinių veiklų, veiklų vertinimo kriterijų plane numatytos ir alkoholio vartojimo prevencinės priemonės tiek jaunuoliams nuo 14 metų,*

³¹¹ 11 respondentas.

³¹² 12 respondentas.

³¹³ 13 respondentas.

tiesk suaugusiems asmenims. Šių veiklų tvarkos aprašus reglamentuoja LR teisės aktai. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2018 m. sausio 18 d. įsakymu Nr. V-60/V-39 patvirtintas Ankstyvosios intervencijos programos vykdymo tvarkos aprašas, kurio tikslas – integruojant savivaldybių visuomenės sveikatos biurų ir švietimo pagalbos tarnybų vykdomą veiklą, užtikrinti Programos įgyvendinimą, siekiant motyvuoti nepilnamečius asmenis atsisakyti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo. Programa taikoma rizikingos elgsenos nepilnamečiams asmenims nuo 14 metų, kurie eksperimentuoja ar nereguliariai vartoja psichoaktyvias medžiagas (išskyrus tabaką), bet nėra nuo jų priklausomi. Asmuo gali būti įpareigotas dalyvauti Programoje arba savanoriškai kreiptis dėl dalyvavimo Programoje. Asmenį dalyvauti Programoje gali įpareigoti: o teismas ar ne teismo tvarka administracinio nusižengimo byla nagrinėjanti institucija (pareigūnas) už Administracinių nusižengimų kodekse numatytus administracinius nusižengimus; o savivaldybės administracijos direktorius, kai savivaldybės administracijos Vaiko gerovės komisijos siūlymu asmeniui yra skirta vaiko minimalios priežiūros priemonė. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2018 m. rugsėjo 7 d. įsakymu Nr. V-989 patvirtintas Priklausomybės konsultavimo paslaugų rizikingai ir žalingai alkoholį vartojantiems asmenims teikimo tvarkos aprašas, kuris reglamentuoja konfidencialių priklausomybės konsultavimo paslaugų rizikingai ir žalingai alkoholį vartojantiems asmenims (toliau – alkoholį vartojantys asmenys) teikimo tvarką. Priklausomybės konsultantų funkcijos: o informuoti alkoholį vartojančius asmenis apie alkoholio vartojimo riziką, keliamą žalą asmens ir visuomenės sveikatai ir gerovei; o motyvuoti alkoholį vartojančius asmenis sumažinti alkoholio vartojimą ir visai atsisakyti alkoholio, keisti alkoholio vartojimo sukeltą rizikingą elgseną, kreiptis pagalbos, ją priimti, gydytis alkoholio vartojimo sukeltus psichikos ir elgesio sutrikimus bei kitas ligas; o stebėti alkoholį vartojančių asmenų alkoholio vartojimo sukeltos rizikingos elgsenos pokyčius ir juos informuoti apie galimybę gauti sveikatos priežiūros, socialines, kitas paslaugas, atitinkančias alkoholį vartojančių asmenų poreikius; skatinti ir palaikyti alkoholio vartojimą nutraukusių arba sumažinusių asmenų motyvaciją gauti atkryčių prevencijos paslaugas; o tarpininkauti alkoholį vartojantiems asmenims, siekiant įtraukti juos į reabilitacijos, resocializacijos ir integracijos bei savipagalbos grupių programas, padėti jiems spręsti įvairias socialines, teises, sveikatos ar kitas problemas (pavyzdžiui, užregistruoti pas specialistus, į kompetentingas valstybės ir (ar) savivaldybės institucijas ir įstaigas). Alkoholį vartojančio asmens pageidavimu priklausomybės konsultavimo paslaugos gali būti teikiamos anonimiškai. Manome, kad alkoholio vartojimo prevencinių priemonių paketas yra pakankamas, nes veikla yra teisiškai reglamentuota vykdant tiek nepilnamečių, tiek suaugusiųjų alkoholio vartojimo prevenciją. *Negalėčiau įvardinti teisinio reguliavimo ypatumų, kurie trukdytų ar sukurtų papildomą administracinę naštą vykdant*

nurodytus tvarkos aprašus. Vykdant šiuos tvarkos aprašus didžiausią reikšmę turi bendradarbiavimas tarp įstaigų, alkoholio prevencinių paslaugų viešinimo strategija, specialistų, teikiančių alkoholio prevencijos paslaugas, kompetencijos, asmenybės ypatumai, bei pacientų motyvacija pokyčiui“³¹⁴.

5) „Šiuo metu Lietuvoje idealiai sutvarkyta priklausomybių konsultantų paslauga regionuose. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2018 m. rugsėjo 7 d. įsakymu Nr. V-989 patvirtintas paslaugų teikimo aprašas. VSB biudžete numatytas šių paslaugų finansavimas. VSB sudaroma sutartis su viešąjį pirkimą laimėjusiais priklausomybių konsultantais. priklausomybių konsultantų sąrašą ir žinias apie jų kvalifikaciją galima sužinoti Priklausomybės ligų asociacijoje. Kitas formatas, kuris puikiai veikia -ANKSTYVOJI INTERVENCIJA. 2018 m. sausio 18 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. V-60/V-39 patvirtintas Ankstyvosios intervencijos programos vykdymo tvarkos aprašas“³¹⁵.

2. Ką valstybiniame ar savivaldybės teisiniame reguliavime reiktų keisti/tobulinti, siekiant gerinti Jūsų teikiamų paslaugų procesą ar paslaugų kokybę priklausomiems nuo alkoholio asmenims ar asmenims, kuriuos siekiama apsaugoti nuo alkoholio vartojimo? (atsakant labai prašyčiau įvardinti ir teisės aktus apie kuriuos kalbėsime)

1) „Neturiu nuomonės“³¹⁶.

2) „Kazkokių problemų su nustatyta tvarka ir procedūromis Ankstyvosios intervencijos programos organizavime ir vykdyme nejaučiame, dėl paslaugos kokybės gerinimo aspektų irgi negalėčiau nieko pasiūlyti, tik kaip minėjau atsakant į buvusį klausimą, viską palengvintų vienas aprašas Ankstyvajai intervencijos programai organizuoti ir vykdyti“³¹⁷.

3) „Ištaisyti klaidas pažymėtas aukščiau, reglamentuoti savivaldybių skatinimą finansinį prevencinei veiklai už gerus rezultatus“³¹⁸.

4) „Ko gero labiausiai trūksta visuomenės sveikatos paslaugų (tame tarpe ir alkoholio prevencinių paslaugų) viešinimo strategijos mokymų visuomenės sveikatos specialistams. Mano nuomone, Visuomenės sveikatos biurų privalomų pareigybių sąraše galėtų būti numatytas specialistas viešiesiems ryšiams. LR sveikatos apsaugos ministro 2007 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. V-918 “Dėl Savivaldybės visuomenės sveikatos biure privalomų pareigybių sąrašo ir joms keliamų kvalifikacinių reikalavimų patvirtinimo““³¹⁹.

³¹⁴ 14 respondentas.

³¹⁵ 15 respondentas.

³¹⁶ 11 respondentas.

³¹⁷ 12 respondentas.

³¹⁸ 13 respondentas.

³¹⁹ 14 respondentas.

5) „Reikėtų Ankstyvosios intervencijos aprašą papildyti specialistais, kurie galėtų išmokyti ir taikyti šią paslaugą mokyklose – socialiniais pedagogais“³²⁰.

³²⁰ 15 respondentas.

Socialinės paramos ir socialinių paslaugų specialistų kokybinės apklausos rezultatai

1. *Kokie teisinio reguliavimo ypatumai Jums kelia problemų arba sukuria papildomą administracinę naštą planuojant ar teikiant paslaugas nuo alkoholio priklausomiems asmenims? Kokie būtų pasiūlymai jo tobulinimui? (aiškumo dėlei, atsakant į klausimą, prašyčiau įvardinti ir teisės aktus, apie kuriuos kalbėsime)*

1) *„Priklausomybė nuo alkoholio sergantiems asmenims paslaugos yra planuojamos savivaldybės strateginiame ir veiklos planuose, biudžete ir papildomai socialinių paslaugų plane, kuris yra administracinė našta, nes praktiškai dubliuoja kitus savivaldybės strateginius dokumentus“³²¹.*

2) *„Vadovaujantis LR piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu mūsų savivaldybė yra patvirtinusi Vienkartinių, tikslinių, sąlyginių ir periodinių pašalpų skyrimo ir mokėjimo savivaldybėje tvarkos aprašą, kuriame nusimatėme teikti pagalbą geriantiems, t.y. gydymo išlaidoms iš dalies kompensuoti. Aišku, būtų gerai, jei tokių aprašų rengti nereikėtų ir tai būtų patvirtinta valstybės lygmeniu, bet iš kitos pusės, tokiu atveju savivaldybės prarastų galimybę pačios kažką spręsti. Gal tik patariamųjų dokumentų (rekomendacijų) dėl šių aprašų rengimo reikėtų. Taip pat pavasariais paprastai vargina socialinių paslaugų planų rengimas. Šiuose planuose numatome visas socialines paslaugas savivaldybėje, tarp jų ir alkoholi vartojantiems asmenims, tačiau nelabai matome prasmės tai daryti, nes dokumentu praktiškai nesinaudojame. Tą patį planuojame ir kituose savivaldybės planuose. Būtų gerai, jei socialinių paslaugų planų rengti nereikėtų, dėl to nereikėtų papildomai įtraukti prie šių planų rengimo dirbti ir kitų specialistų, t.y. ne vien tik socialinės paramos skyriaus specialistų, bet ir socialinių paslaugų centro specialistų, nakvynės namų, globos namų ir kitų savivaldybės įstaigų specialistų. Mūsų skyrius administruoja ir socialines paslaugas. Socialinių paslaugų centras daugiau turi reikalų su alkoholi vartojančiais asmenimis, būtent šis centras organizuoja pagalbą alkoholi vartojantiems asmenims. Savivaldybės taryba tvirtina pagalbos tokiems asmenims tvarkos aprašą, kurį rengia Socialinių paslaugų centras, suderinant su mūsų skyriumi. Kokios problemos rengiant, nelabai galiu pasakyti, reiktų klausti socialinių paslaugų specialistų“³²².*

3) *„Teikiant socialinę paramą alkoholizmu sergantiems asmenims teisinių problemų nematau. Teikiant paslaugas vadovaujamasi Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu, taip pat tarybos patvirtintu Savivaldybės vienkartinių, tikslinių, sąlyginių ir periodinių*

³²¹ 16 respondentas.

³²² 17 respondentas.

pašalpų teikimo tvarkos aprašu, kuriame numatyta, kokio dydžio ir kokios išmokos priklauso nuo alkoholizmo besigydančioms asmenims (padengiamos 3 valstybės remiamų pajamų dydžio gydymosi išlaidos ir vykimas gydytis ar dalyvauti programose). Manau išsamesnio teisinio reguliavimo ir nereikia, nelabai ten ir yra ką reguliuoti. Savivaldybės taryba sprendžia, kaip šelpa nepasiturinčius asmenis, sergančius alkoholizmu. Tačiau reikia pastebėti, kad minėtomis socialinėmis išmokomis tokie asmenys naudojami itin retai, daugiau šie klausimai įgyvendinami per socialinių paslaugų centrą³²³.

4) „Vadovaujantis Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 4 str. 2 d. savivaldybės tvirtina vienkartinį, tikslinį, sąlyginių ir periodinių pašalpų aprašus, kuriuose taip pat numato pašalpas socialinės rizikos asmenims, kuriems reikia pagalbos gydantis nuo alkoholio. Mūsų savivaldybės vienkartinį, tikslinį, sąlyginių ir periodinių pašalpų teikimo tvarkos apraše numatyta sąlyginės pašalpos, kurios skiriamos nevertinant ir vertinant asmens ar bendrai gyvenančių asmenų pajamas: nevertinant pajamų iki 2 VRP dydžio pašalpa viešojo transporto išlaidoms apmokėti, kai asmuo dalyvauja soc. integracijos programoje, asmeniui besigydančiam nuo priklausomybės. Vertinant pajamas: asmens, sergančio priklausomybės ligomis, gydymui (kai paslaugos nefinansuojamos ar dalinai finansuojamos PSDF lėšomis) pagal pateiktus patvirtinančius dokumentus apie gydymui reikiamas ir (ar) patirtas išlaidas, kai vidutinės pajamos vieno gyvenančio asmens arba vienam iš bendrai gyvenančių asmenų per mėnesį yra mažesnės už 2,5 VRP dydį, – ne didesnė kaip 4 VRP dydžio per mėnesį. Savivaldybėje 2021 m. balandžio mėn. patvirtintas naujas tvarkos aprašas, jis dažnai keičiamas atsižvelgiant į esamą situaciją ir paramos poreikį. Šio Aprašo rengimas yra savivaldybėje papildoma administracinė našta. Galėtų būti bendras tvarkos aprašas patvirtintas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu patvirtintas tvarkos aprašas, kuris numatytų tvarką (visose savivaldybėse), kuriais atvejais teikti vienkartinės, tikslinės, sąlyginės ir periodinės pašalpas, būtų nustatyti pašalpų skyrimo dydžiai. Dabar tokie aprašai rengiami pačių savivaldybių supratimu ir kiekvienoje savivaldybėje nustatyti skirtingi atvejai ir dydžiai ir asmenų kategorijos, kuriems parama priklauso“³²⁴.

5) „Sveikatos, socialinės ir teisinės paslaugos priklausomybės ligomis sergantiems reglamentuojamos skirtingų ministerijų leidžiamų teisės aktų, tačiau sėkmingai pagalbai būtinas visų šių įstaigų glaudus bendradarbiavimas. Tad būtinas tarpinstitucinis šių paslaugų teikimo reglamentavimas, suderinant įvairių įstaigų darbą“³²⁵.

³²³ 18 respondentas.

³²⁴ 19 respondentas.

³²⁵ 20 respondentas.

6) „Negaliu atsakyti - pagrindinė problema yra pačio asmens požiūris ir motyvacija“³²⁶.

2. *Ką valstybiniame ar savivaldybės teisiniame reguliavime reiktų keisti/tobulinti, siekiant gerinti Jūsų teikiamų paslaugų procesą ar paslaugų kokybę priklausomiems nuo alkoholio asmenims? (aiškumo dėlei, atsakant į klausimą, prašyčiau įvardinti ir teisės aktus, apie kuriuos kalbėsime)*

1) „Savivaldybės vienkartinį, tikslinį, sąlyginį ir periodinių pašalpų teikimo tvarkos apraše [...] priklausomybės sergantiems asmenims yra numatytos tikslinės pašalpos, skirtos padengti su priklausomybės gydymu susijusioms išlaidoms. kai asmens pajamos mažesnės už 2 VRP, skiriama iki 3 VRP tikslinė pašalpa. Taip pat numatyta asmeniui, besigydančiam nuo priklausomybės ligų sąlyginė pašalpa - apmokėti už viešojo transporto bilietus dalyvaujantiems socialinės integracijos programose ir priemonėse. Šios pašalpos asmenims skiriamos retai, nes gydymas nuo priklausomybės ligų finansuojamas iš Visuomenės sveikatos stiprinimo programai skirtų lėšų“³²⁷.

2) „Socialinės paramos išmokų skyrimo procedūros alkoholį vartojantiems asmenimis yra numatytos, jų neišvengsi, kažko sutrumpinti ar pagerinti irgi nelabai įmanoma, perteklinių procedūrų paramos skyrimo etape nėra, jei pats paramos prašantis nuo alkoholio priklausantis asmuo, kuriam priklauso parama, pateikia visus reikalingus dokumentus“³²⁸.

3) „Dėl skaidrumo ir prieinamumo čia išvis nėra ką kalbėti, visi kas kreipiasi ir yra socialiai remtini, tą išmoką gauna vadovaujantis 1pункte minėtu Įstatymu ir savivaldybės patvirtintu aprašu. Tik teko iš viešinimo priemonių girdėti, kad skirtingos savivaldybės labai skirtingai šelpia savo alkoholizmu sergančius gyventojus. Didesniuose miestuose tokios išmokos yra žymiai didesnės, o mažesniuose miestuose ar rajonuose yra žymiai mažesnės. Tai priklauso visų pirma nuo savivaldybių finansinių galimybių, antra – nėra pavyzdinių aprašų ar rekomendacijų, kaip taryboms sudaryti aprašus. Ne paslaptis, kad tvirtinant tokius aprašus yra pasižiūrima ir į kaimyninių dydžių panašių savivaldybių teisės aktus ir priimami labai panašūs sprendimai“³²⁹.

6) „Galėtų būti bendras tvarkos aprašas patvirtintas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu patvirtintas tvarkos aprašas, kuris numatytų tvarką(visose savivaldybėse), kuriais atvejais teikti vienkartinės, tikslinės, sąlyginės ir periodinės pašalpas, būtų nustatyti pašalpų skyrimo dydžiai. Turėtų valstybė teikti didesnę paramą nuo alkoholizmo priklausomiems žmonės o nepalikti viską spręsti savivaldybei“³³⁰.

³²⁶ 21 respondentas.

³²⁷ 16 respondentas.

³²⁸ 17 respondentas.

³²⁹ 18 respondentas.

³³⁰ 19 respondentas.

4) „Valstybiniame lygmenyje - minėjau atsakydama į 2 klausimą, dėl savivaldybės lygmens – [...] r. savivaldybėje Tarybos sprendimu jau yra patvirtinta tvarka, numatant tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir finansuojant šias paslaugas“³³¹.

5) „Negaliu atsakyti. Ne bent dar griežčiau riboti alkoholio prieinamumą“³³².

³³¹ 20 respondentas.

³³² 21 respondentas.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ALKOHOLIO KONTROLĖS ĮSTATYMO NR. I-857 2, 16, 18, 18⁶, 34¹ STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO IR PAPILDYMO 25¹ STRAIPSNIU
ĮSTATYMAS

2022 m. balandžio d. Nr.
Vilnius

1 straipsnis. 2 straipsnio pakeitimas

Papildyti 2 straipsnį 15¹ dalimi:

„15¹. Laisvės atėmimo, karinių ir sukarintų tarnybų, policijos ir kitų statutinių, sveikatos priežiūros, ugdymo įstaigų, maldos namų teritorija - teisėtais pagrindais valdomas įstaigos ar maldos namų žemės plotas, naudojamas įvairioms šios įstaigos ar maldos namų poreikiams.“

2 straipsnis. 16 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 16 straipsnio 3 dalį ir ją išdėstyti taip:

„3. Mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais leidžiama verstis tik turint licenciją verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais. Licencijas išduoda, papildo, rekvizitus patikslina, apie galimą licencijų galiojimo sustabdymą ar panaikinimą įspėja, licencijų galiojimą sustabdo, galiojimo sustabdymą panaikina, galiojimą panaikina atitinkamos savivaldybės vykdomoji institucija, išskyrus licencijos rekvizitų patikslinimą, kai įmonė, Europos juridinis asmuo ar jo filialas, turintis licenciją verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, keičia licencijoje nurodytą buveinę, teisinę formą, pavadinimą ar kodą (suteikiant naują kodą), licencijos neišdavimą, kai sprendimą neišduoti licencijos vadovaujantis šio Įstatymo 18 straipsnio 9 dalyje nustatytu atveju priima savivaldybės taryba ir licencijos galiojimo panaikinimą, kai įmonė, Europos juridinis asmuo ar jo filialas yra išregistruoti iš Juridinių asmenų registro arba Europos juridinio asmens filialas baigia veiklą. Licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, kurių tūrinė etilo alkoholio koncentracija neviršija 15 procentų, kurortuose ir kitose savivaldybių tarybų nustatytoje poilsio bei turizmo teritorijose išduodamos įmonėms, Europos juridiniams asmenims ir jų filialams savivaldybių tarybų nustatyto kurortinio, poilsio bei turizmo sezono laikotarpiui. Vienkartinės licencijos verstis mažmenine prekyba natūralios fermentacijos alkoholiniais gėrimais, kurių tūrinė etilo alkoholio koncentracija neviršija 13 procentų, parodose, natūralios fermentacijos alkoholiniais gėrimais, kurių tūrinė etilo alkoholio koncentracija neviršija 7,5 procento, mugėse ir masiniuose renginiuose, taip pat verstis mažmenine prekyba visais alkoholiniais gėrimais parodose ir mugėse, vykstančiose stacionariuose pastatuose, išduodamos teisę verstis mažmenine prekyba atitinkamų grupių alkoholiniais gėrimais turinčioms įmonėms, Europos juridiniams asmenims ir jų filialams ne ilgesniam kaip renginio trukmės laikui. Kitos licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais išduodamos įmonėms, Europos juridiniams asmenims ir jų filialams neterminuotam laikui. Įmonėms, Europos juridiniams asmenims ir jų filialams, prekiaujantiems alkoholiniais gėrimais stacionariosiose viešojo maitinimo vietose, jų turima neterminuota mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencija suteikia teisę aptarnauti pirkėjus lauko sąlygomis ne didesniu kaip 40 metrų atstumu nuo stacionariosios viešojo maitinimo vietos įrengtose aptarnavimo vietose (zonose). Savivaldybių tarybos, siekdamos užtikrinti viešąją tvarką ir visuomenės saugumą ir įvertinusios

prekybos alkoholiniais gėrimais vietą, gyventojų, bendrijų, bendruomenių ar jų atstovų, asociacijų ar kitų institucijų raštu pareikštą nuomonę, policijos komisariatų pasiūlymus, turi teisę uždrausti prekybą alkoholiniais gėrimais lauko sąlygomis ar apriboti prekybos alkoholiniais gėrimais lauko sąlygomis laiką ir trukmę. Savivaldybių tarybos ir (ar) savivaldybių vykdomosios institucijos turi teisę pačios inicijuoti gyventojų, bendruomenių ar jų atstovų, asociacijų ar kitų institucijų raštu pareikštos nuomonės, policijos komisariatų pasiūlymų rinkimą, jei tokios procedūros reglamentuotos savivaldybių tarybų patvirtintose alkoholinių gėrimų mažmeninės prekybos ribojimo taisyklėse. Šiuo pagrindu priimti savivaldybių tarybų sprendimai ne rečiau kaip kartą per 4 metus privalo būti peržiūrėti, jei savivaldybių tarybos nenusprendžia nustatyti trumpesnių jų galiojimo ar peržiūros terminų.“

3 straipsnis. 18 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 18 straipsnio 3 dalies 1 punktą ir jį išdėstyti taip:

„1) laisvės atėmimo, karinės ir sukarintos tarnybos, policijos ir kitose statutinėse, sveikatos priežiūros, ugdymo įstaigose, šių įstaigų ir maldos namų teritorijose. Savivaldybės taryba, gavusi šių įstaigų ar religinių bendruomenių vadovybės rašytinį prašymą ir įvertinusi, ar jame išdėstyti argumentai pagrindžia, kad, siekiant apsaugoti visuomenės saugumą, viešąjį interesą ir (ar) viešąją tvarką, yra būtina uždrausti prekiauti alkoholiniais gėrimais prie įstaigos ar maldos namų, kurių vadovybės prašymas yra gautas, nustato, koku atstumu nuo šios įstaigos ar maldos namų teritorijos draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais. Savivaldybių tarybos ir (ar) savivaldybių vykdomosios institucijos turi teisę inicijuoti šių įstaigų ar religinių bendruomenių vadovybės rašytinių prašymų rinkimą, jei tokios procedūros įtvirtintos savivaldybių tarybų patvirtintose alkoholinių gėrimų mažmeninės prekybos ribojimo taisyklėse. Nustačius atstumą nuo šios įstaigos ar maldos namų teritorijos, kuriame draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais, savivaldybės taryba privalo nustatyti ne mažesnę kaip 6 mėn. pereinamąjį laikotarpį verslui toje teritorijoje nutraukti. Šiuo pagrindu priimtas savivaldybės tarybos sprendimas ne rečiau kaip kartą per 4 metus privalo būti peržiūrėtas, jei savivaldybės taryba nenusprendžia nustatyti trumpesnių jo galiojimo arba peržiūros terminų;“

2. Pakeisti 18 straipsnio 9 dalį ir ją išdėstyti taip:

„9. Savivaldybių tarybos, siekdamos užtikrinti viešąją tvarką ir visuomenės saugumą ir įvertinusios prekybos alkoholiniais gėrimais vietą, gyventojų, bendrijų, bendruomenių ar jų atstovų, asociacijų ar kitų institucijų raštu pareikštą nuomonę, policijos komisariatų pasiūlymus, turi teisę riboti laiką, kuriuo leidžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais, nustatyti vietas ir (ar) teritorijas, kuriose draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais, neišduoti licencijos verstitis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais. Savivaldybių tarybos ir (ar) savivaldybių vykdomosios institucijos turi teisę pačios inicijuoti gyventojų, bendruomenių ar jų atstovų, asociacijų ar kitų institucijų raštu pareikštos nuomonės, policijos komisariatų pasiūlymų rinkimą, jei tokios procedūros reglamentuotos savivaldybių tarybų patvirtintose alkoholinių gėrimų mažmeninės prekybos ribojimo taisyklėse. Nustačius vietas ir (ar) teritorijas, kuriose draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais, savivaldybių tarybos privalo nustatyti ne mažesnę kaip 6 mėn. pereinamąjį laikotarpį verslui toje vietoje ir (ar) teritorijoje nutraukti. Šiuo pagrindu priimti savivaldybių tarybų sprendimai ne rečiau kaip kartą per 4 metus privalo būti peržiūrėti, jei savivaldybių tarybos nenusprendžia nustatyti trumpesnių jų galiojimo ar peržiūros terminų.“

4 straipsnis. 18⁶ straipsnio pakeitimas

1. Pripažinti netekusia galios 18⁶ straipsnio 3 dalį.

~~„3. Įmonės, Europos juridiniai asmenys ir jų filialai, turintys licencijas verstitis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, privalo kreiptis į licenciją išdavusią instituciją dėl licencijos patikslinimo, kai savivaldybės taryba, vadovaudamasi šio Įstatymo 18 straipsnio 9~~

~~dalimi, apriboja įmonės, Europos juridinio asmens ar jo filialo prekybos alkoholiniais gėrimais laiką, per 5 darbo dienas nuo savivaldybės vykdomosios institucijos rašytinio pranešimo apie savivaldybės tarybos nustatytą apribojimą gavimo.“~~

2. Pakeisti 18⁶ straipsnio 7 dalį ir ją išdėstyti taip:

„7. Įmonė, Europos juridinis asmuo ar jo filialas, turintis licenciją verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ir sustabdantis ar nutraukiantis licencijoje nurodytą veiklą, **išskyrus šio straipsnio 8 dalyje nustatytą atvejį**, per 30 dienų nuo licencijoje nurodytos veiklos sustabdymo ar nutraukimo privalo kreiptis į licenciją išdavusią instituciją dėl licencijos galiojimo sustabdymo ar panaikinimo. Licencija sustabdoma įmonės, Europos juridinio asmens ar jo filialo nurodytam laikotarpiui arba neterminuotam laikui. Licencijoje nurodytos veiklos sustabdymu laikomas laikinas mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais nevykdymas, trunkantis ne trumpiau kaip vienus metus.“

3. Papildyti 18⁶ straipsnį 8 dalimi:

„8. Įmonė, Europos juridinis asmuo ar jo filialas, turintis licenciją verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, privalo kreiptis į licenciją išdavusią instituciją dėl licencijos papildymo, galiojimo sustabdymo ar panaikinimo ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo savivaldybės tarybos sprendime įtvirtinto pereinamojo laikotarpio pabaigos, kai savivaldybės taryba, vadovaudamasi šio Įstatymo 18 straipsnio 3 dalies 1 punktu ar 18 straipsnio 9 dalimi nustato atstumus prie laisvės atėmimo, karinių ir sukarintų tarnybų, policijos ir kitų statutinių, sveikatos priežiūros, ugdymo įstaigų ar maldos namų teritorijų, vietas ir (ar) teritorijas, kuriuose uždraudžia prekiauti alkoholiniais gėrimais.“

5 straipsnis. Įstatymo papildymas 25¹ straipsniu

Papildyti Įstatymą nauju 25¹ straipsniu:

„25¹ straipsnis. Savivaldybių alkoholinių gėrimų mažmeninės prekybos ribojimo taisyklės

Šio Įstatymo 16 straipsnio 3 dalyje, 18 straipsnio 3 dalies 1 punkte, 18 straipsnio 9 dalyje įtvirtintų savivaldybių tarybų teisių riboti mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais įgyvendinimui savivaldybių tarybos privalo tvirtinti alkoholinių gėrimų mažmeninės prekybos ribojimo taisykles. Šios taisyklės sudaromos vadovaujantis Ekonomikos ir inovacijų ministerijos patvirtintomis metodinėmis rekomendacijomis.“

6 straipsnis. 34¹ straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 34¹ straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Įmonės, Europos juridiniai asmenys ir jų filialai, turintys licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, išpėjami apie galimą licencijos galiojimo sustabdymą, jeigu jie nesilaiko šio Įstatymo 18⁶ straipsnio 2, 3 ir (ar) 7 dalyse nustatytų pareigų.“

2. Papildyti 34¹ straipsnį 8 dalimi:

„8. Įmonės, Europos juridiniai asmenys ir jų filialai, turintys licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, išpėjami apie galimą licencijos galiojimo panaikinimą, jeigu nesilaiko šio Įstatymo 18⁶ straipsnio 8 dalyje nustatytų pareigų.“

3. Pakeisti 34¹ straipsnio 8 dalį į 9 dalį ir ją išdėstyti taip:

„9. Licencijas išduodanti institucija išpėja įmones, Europos juridinius asmenis ir jų filialus, turinčius licencijas verstis didmenine prekyba alkoholio produktais ar mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, ir įmones, turinčias licencijas gaminti alkoholio produktus, apie galimą licencijos galiojimo panaikinimą per 3 darbo dienas nuo šio straipsnio 6 ~~ar~~ **7 ar 8** dalyje nurodytų aplinkybių paaiškėjimo dienos.“

4. Buvusias 34¹ straipsnio 9, 10, 11, 12 ir 13 dalis laikyti atitinkamai 10, 11, 12, 13 ir 14 dalimis.

7 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir įgyvendinimas

1. Šis įstatymas įsigalioja 2023 m. sausio 1 d.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2022 m. gruodžio 31 d. priima šio Įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

**Projekto
lyginamasis variantas**

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2004 M. GEGUŽĖS 20 D.
NUTARIMO NR. 618 „DĖL DIDMENINĖS IR MAŽMENINĖS PREKYBOS
ALKOHOLIO PRODUKTAIS LICENCIJAVIMO TAISYKLIŲ PATVIRTINIMO“
PAKEITIMO**

2022 m. balandžio d. Nr.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 618 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintas Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisykles:

1.1. Pakeisti 6 punktą ir jį išdėstyti taip:

„6. Licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais išduoda, papildo, jų rekvizitus patikslina, apie galimą licencijų galiojimo sustabdymą ar licencijų galiojimo panaikinimą įspėja, licencijų galiojimą sustabdo, licencijų galiojimo sustabdymą ar licencijų galiojimą panaikina, **išskyrus 32¹ punkte, 34¹ punkte, 58 punkto antroje pastraipoje nurodytus atvejus**, taip pat prižiūri, kaip licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais turėtojai laikosi licencijuojamos veiklos sąlygų, savivaldybės vykdomoji institucija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymu ir Taisyklėmis.“

1.2. Pakeisti 7.1 papunktį ir jį išdėstyti taip:

„7.1. siekdami nustatyti, ar nėra Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatyme nustatytų aplinkybių, dėl kurių licencijos prašytojui negalėtų būti išduota licencija (išskyrus Taisyklių 3.9–3.13 papunkčiuose nurodytas licencijas), ~~raštu (elektroninėmis priemonėmis ar laišku)~~ **Licencijų informacinės sistemos priemonėmis** kreipiasi į:“

1.3. Pakeisti 25 punkto antrąją pastraipą ir ją išdėstyti taip:

„Licenciją išduodanti institucija, patikrinusi licencijos prašytojo paraišką išduoti licenciją ir nustačiusi, kad paraiška nevisiškai ar neteisingai užpildyta arba joje pateikti neteisingi duomenys, arba pateikti ne visi dokumentai, kurių reikia licencijai išduoti, arba jie neatitinka dokumentams keliamų reikalavimų, ne vėliau kaip per 5 7 darbo dienas nuo šios paraiškos ir dokumentų gavimo praneša raštu (elektroninėmis priemonėmis (jeigu licencijos prašytojas paraiškoje yra nurodęs savo elektroninio pašto adresą) arba registruotu laišku) apie tai licencijos prašytojui ir nustato ne trumpesnę kaip 5 darbo dienų terminą patikslinti paraiškai išduoti licenciją ir (ar) trūkstamiems arba patikslintiems dokumentams pateikti. Licencijos prašytojas turi ištaisyti trūkumus per licenciją išduodančios institucijos nustatytą terminą ir pateikti patikslintą paraišką išduoti licenciją ir (ar) trūkstamus arba patikslintus dokumentus.“

1.4. Pakeisti 30 punktą ir jį išdėstyti taip:

„30. Licencijos turėtojas, norintis patikslinti licenciją, licenciją išdavusiai institucijai per atstumą, elektroninėmis priemonėmis, elektroninėmis priemonėmis per kontaktinį centrą ar tiesiogiai pateikia motyvuotą paraišką, kurioje nurodo licencijos turėtojo rekvizitus, licencijos numerį, rūšį ir išdavimo datą, kokius duomenis prašoma patikslinti ir dokumentus, patvirtinančius pasikeitusius duomenis, **išskyrus kai licencijos turėtojas keičia licencijoje**

nurodytą buveinę, teisinę formą ar pavadinimą, kai keičiamas licencijos turėtojo kodas (suteikiamas naujas kodas), - jeigu nesikeičia kiti licencijos turėtoją identifikuojantys duomenys.“

1.5. Pakeisti 32¹ punktą ir jį išdėstyti taip:

„32¹. Licencija patikslinama **Licencijų informacinės sistemos funkcionalumo pagalba, licencijas išduodančiai institucijai nepriimant sprendimo dėl jos patikslinimo**, kai licencijos turėtojas keičia licencijoje nurodytą buveinę, teisinę formą ar pavadinimą, kai keičiamas licencijos turėtojo kodas (suteikiamas naujas kodas), - jeigu nesikeičia kiti licencijos turėtoją identifikuojantys duomenys.“

1.6. Pakeisti 34 punkto pirmąją pastraipą ir ją išdėstyti taip:

„34. Licenciją išduodanti institucija, atsisakiusi išduoti licenciją, apie tai per 30 dienų nuo visų dokumentų priėmimo praneša licencijos prašytojui raštu (elektroninėmis priemonėmis (jeigu licencijos prašytojas paraiškoje yra nurodęs savo elektroninio pašto adresą) ar registruotu laišku) ir nurodo atsisakymo išduoti licenciją priežastis, **išskyrus 34¹ punkte nurodytą atvejį**. Jeigu pateikti ne visi, neviseškai arba neteisingai užpildyti dokumentai arba pateikti neteisingi duomenys, terminas skaičiuojamas nuo visų arba papildytų (patikslintų) dokumentų gavimo dienos.“

1.7. Papildyti 34¹ punktu:

„34¹. **Kai vadovaujantis Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 9 dalies nuostatomis savivaldybės taryba nusprendžia neišduoti licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, savivaldybės vykdomoji institucija per 3 darbo dienas nuo šio sprendimo priėmimo dienos, bet neviršydama šių taisyklių 34 punkte nustatytų terminų, raštu (elektroninėmis priemonėmis (jeigu licencijos prašytojas paraiškoje yra nurodęs savo elektroninio pašto adresą) ar registruotu laišku) išsiunčia licencijos prašytojui savivaldybės tarybos priimto sprendimo kopiją, nepriimdama atskiro sprendimo dėl licencijos neišdavimo.**“

1.8. Pakeisti 37¹ punktą ir jį išdėstyti taip:

„37¹. Licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais turėtojas, raštu (elektroninėmis priemonėmis (jeigu licencijos turėtojas paraiškoje yra nurodęs savo elektroninio pašto adresą) ar registruotu laišku) gavęs licenciją išdavusios institucijos rašytinį pranešimą, kad savivaldybės taryba, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo **18 straipsnio 3 dalies 1 punktu**, 18 straipsnio 9 dalimi, uždraudė prekybą alkoholiniais gėrimais vietoje ar teritorijoje **ar nustatė atstumą prie laisvės atėmimo, karinių ir sukarintų tarnybų, policijos ir kitų statutinių, sveikatos priežiūros, ugdymo įstaigų ar maldos namų teritorijos, draudžiantį prekiauti alkoholiniais gėrimais, kurioje kuriuose** licencijos turėtojas verčiasi mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, privalo kreiptis į licenciją išdavusią instituciją dėl licencijos papildymo pagal Taisyklių 28 punkto antrosios pastraipos nuostatas (jeigu numato perkelti prekybą alkoholiniais gėrimais į kitą vietą) arba dėl licencijos galiojimo sustabdymo ar panaikinimo. **Licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais turėtojas privalo laikytis savivaldybės tarybos sprendime nustatytų apribojimų prekiauti alkoholiniais gėrimais nuo tame sprendime nurodyto pereinamojo laikotarpio pabaigos.**“

1.9. Pakeisti 55 punktą ir jį išdėstyti taip:

„55. Licencijos galiojimas sustabdomas Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34¹ straipsnio 4, ~~9 ir~~ **10 ir 11** dalyse nustatytais atvejais.“

1.10. Pakeisti 56 punkto trečiąją ir ketvirtąją pastraipas ir jas išdėstyti taip:

„Sustabdžius licencijos galiojimą pagal Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34¹ straipsnio ~~9~~ **10** dalį, licencijos galiojimas sustabdomas laikotarpiui iki naujo didmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais sandėlio adreso, nurodyto licencijos turėtojo pateiktame prašyme, įrašymo į didmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licenciją.

Sustabdžius licencijos galiojimą pagal Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34¹ straipsnio ~~10~~ **11** dalį, licencijos galiojimas sustabdomas licencijos turėtojo nurodytam laikotarpiui arba neterminuotam laikui.“

1.11. Pakeisti 57 punktą ir jį išdėstyti taip:

„57. Licencijos turėtojas įspėjamas apie galimą licencijos galiojimo panaikinimą Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34¹ straipsnio 6 **ir 8 dalyje dalyse** nustatytais atvejais.

Licenciją išdavusi institucija apie galimą licencijos galiojimo panaikinimą įspėja licencijos turėtoją raštu (elektroninėmis priemonėmis (jeigu licencijos prašytojas paraiškoje yra nurodęs savo elektroninio pašto adresą) ar registruotu laišku) per Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34¹ straipsnio ~~8~~ **9** dalyje nustatytą terminą. Įspėdama licencijos turėtoją apie galimą licencijos galiojimo panaikinimą, licenciją išdavusi institucija nustato terminą, per kurį jis privalo pašalinti priežastis, dėl kurių gali būti panaikintas licencijos galiojimas. Pašalinęs šias priežastis, licencijos turėtojas privalo apie tai raštu (registruotu laišku ar elektroninėmis priemonėmis) pranešti licenciją išdavusiai institucijai.“

1.12. Pakeisti 57¹ punktą ir jį išdėstyti taip:

„57¹. Licencijos galiojimo sustabdymas panaikinamas Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34¹ straipsnio ~~12~~ **13** dalyje nustatytais atvejais.

Licenciją išdavusi institucija panaikina licencijos galiojimo sustabdymą ir apie tai raštu (elektroninėmis priemonėmis (jeigu licencijos prašytojas paraiškoje yra nurodęs savo elektroninio pašto adresą) ar registruotu laišku) praneša licencijos turėtojui per 3 darbo dienas nuo Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34¹ straipsnio ~~12~~ **13** dalyje nurodytų prašymo arba pranešimo gavimo.“

1.13. Papildyti 58 punktą antra pastraipa:

„Kai įmonė, Europos juridinis asmuo yra išregistruoti iš Juridinių asmenų registro arba Europos juridinio asmens filialas baigia veiklą, licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais galiojimas panaikinamas Licencijų informacinės sistemos funkcionalumo pagalba, licencijas išduodančiai institucijai nepriimant sprendimo dėl jos galiojimo panaikinimo.“

1.14. Pakeisti 60 punktą ir jį išdėstyti taip:

„60. Licencijos galiojimą panaikinus institucija, **išskyrus 58 punkto antroje pastraipoje nurodytą atvejį**, per 3 darbo dienas nuo sprendimo panaikinti licencijos galiojimą, priėmimo išsiunčia rašytinį pranešimą (elektroninėmis priemonėmis (jeigu licencijos prašytojas paraiškoje yra nurodęs savo elektroninio pašto adresą) ar registruotu laišku) licencijos turėtojui ir nurodo licencijos galiojimo panaikinimo priežastis.“

1.15. Papildyti 61 punktu:

„61. Ne rečiau kaip kartą per kalendorinius metus licencijas išduodanti institucija privalo peržiūrėti licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais turėtojų teisinį statusą ir (ar) įsitikinti ar jie nėra sustabdę ar nutraukę licencijose nurodytos veiklos, o šioms aplinkybėms paaiškėjus, stabdyti ar naikinti licencijų galiojimą vadovaujantis Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymu ir Taisyklėmis.“

2. Nustatyti, kad šis nutarimas įsigalioja 2023 m. sausio 1 d.

Ministras Pirmininkas

Ekonomikos ir inovacijų ministras

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
SOCIALINIŲ PASLAUGŲ ĮSTATYMO NR. X-493 13 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMAS**

2022 m. balandžio d. Nr.
Vilnius

1 straipsnis. 13 straipsnio pakeitimas

Pripažinti netekusi galios 13 straipsnio 3 dalį.

~~„3. Socialinių paslaugų teikimo mastui ir rūšims pagal gyventojų poreikius nustatyti savivaldybė kasmet sudaro ir tvirtina socialinių paslaugų planą. Socialinių paslaugų planas sudaromas vadovaujantis Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtinta socialinių paslaugų planavimo metodika.“~~

2 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir įgyvendinimas

Šis Įstatymas įsigalioja 2023 m. sausio 1 d.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

**Projekto
lyginamasis variantas**

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

N U T A R I M A S

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 1999 M. RUGSĖJO 6 D. NUTARIMO
NR. 970 „DĖL NACIONALINĖS NARKOTIKŲ KONTROLĖS IR NARKOMANIJOS
PREVENCIJOS 1999-2003 METŲ PROGRAMOS PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO**

2022 m. balandžio d. Nr.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Pakeisti Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 1999-2003 metų programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. rugsėjo 6 d. nutarimu Nr. 970 „Dėl Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 1999-2003 metų programos patvirtinimo“, priedą „Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 1999-2003 metų programos vykdymo 2001-2003 metų priemonės“:

Pakeisti 1.13 punktą ir jį išdėstyti taip:

„1.13. parengti	Sveikatos apsaugos	2001 metų	—	—	—	—“
pavyzdinius	ministerija,	II ketvirtis				
savivaldybių narkotikų ir	Vyriausybė					
alkoholio kontrolės	narkotikų kontrolės					
komisijų nuostatus	komisija					

2. Nustatyti, kad šis nutarimas įsigalioja 2023 m. sausio 1 d.

Ministras Pirmininkas

Socialinės apsaugos ir darbo ministras

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ
NUTARIMAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2003 M. BALANDŽIO 8 D.
NUTARIMO NR. 416 „DĖL PAVYZDINIŲ SAVIVALDYBIŲ NARKOTIKŲ
KONTROLĖS KOMISIJŲ NUOSTATŲ PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO

2022 m. balandžio d. Nr.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 8 d. nutarimą Nr. 416 „Dėl pavyzdinių savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų nuostatų patvirtinimo“:

1.1. Pakeisti antraštę ir ją išdėstyti taip:

„DĖL PAVYZDINIŲ SAVIVALDYBIŲ NARKOTIKŲ IR ALKOHOLIO
KONTROLĖS KOMISIJŲ NUOSTATŲ PATVIRTINIMO“

1.2. Pakeisti 1 punktą ir jį išdėstyti taip:

„Patvirtinti Pavyzdinius savivaldybių narkotikų **ir alkoholio** kontrolės komisijų nuostatus (pridedama).“

2. Pakeisti nurodytuoju nutarimu patvirtintus Pavyzdinius savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų nuostatus:

2.1. Pakeisti antraštę ir ją išdėstyti taip:

„PAVYZDINIAI SAVIVALDYBIŲ NARKOTIKŲ IR ALKOHOLIO KONTROLĖS
KOMISIJŲ NUOSTATAI“

2.2. Pakeisti 1 punktą ir jį išdėstyti taip:

„1. Savivaldybės narkotikų kontrolės komisija (toliau vadinama – Komisija) yra nuolatinė komisija, koordinuojanti narkotikų, **alkoholio** kontrolės ir narkomanijos, **alkoholizmo** prevencijos veiksmus savivaldybės teritorijoje.“

2.3. Pakeisti 2 punktą ir jį išdėstyti taip:

„2. Komisija savo darbe vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, įstatymais, kitais Lietuvos Respublikos Seimo priimtais teisės aktais, Respublikos Prezidento dekretais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, savivaldybės tarybos sprendimais, kitais teisės aktais, taip pat savo nuostatais, parengtais pagal šiuos Pavyzdinius savivaldybių narkotikų **ir alkoholio** kontrolės komisijų nuostatus ir patvirtintais savivaldybės tarybos.“

2.4. Pakeisti 4 punktą ir jį išdėstyti taip:

„4. Pagrindinis Komisijos uždavinys – vykdam valstybės narkotikų, **alkoholio** kontrolės ir narkomanijos, **alkoholizmo** prevencijos politiką, koordinuoti narkotikų, **alkoholio** kontrolės ir narkomanijos, **alkoholizmo** prevencijos veiksmus savivaldybės teritorijoje.“

2.5. Pakeisti 5.1 papunktį ir jį išdėstyti taip:

„5.1. gauna informaciją iš savivaldybių ir valstybės institucijų, įstaigų, nevyriausybinių ir tarptautinių organizacijų, ~~Vyriausybės narkotikų kontrolės komisijos~~ narkomanijos, **alkoholizmo** prevencijos, gydymo, rehabilitacijos, narkotinių ir psichotropinių, **alkoholio** medžiagų apyvartos kontrolės klausimais, bendradarbiauja su jomis;“

2.6. Pakeisti 5.2 papunktį ir jį išdėstyti taip:

„5.2. organizuoja savivaldybės ir valstybės institucijoms bei įstaigoms pasitarimus, seminarus ir mokymą aktualiais narkotikų, **alkoholio** kontrolės ir narkomanijos, **alkoholizmo** prevencijos klausimais;“

2.7. Pakeisti 5.3 papunktį ir jį išdėstyti taip:

„5.3. analizuoja gaunamus iš suinteresuotų savivaldybės ir valstybės institucijų bei įstaigų, nevyriausybinių organizacijų statistikos duomenis apie psichotropinių medžiagų, **alkoholio** apyvartą ir kontrolę;“

2.8. Pakeisti 5.4 papunktį ir jį išdėstyti taip:

„5.4. vertina, kaip vykdomos narkotikų, **alkoholio** kontrolės, narkomanijos, **alkoholizmo** prevencijos priemonės gydymo, švietimo, socialinės rūpybos įstaigose, rūpinasi, kad sergantys priklausomybe nuo **alkoholio**, narkotinių ir psichotropinių medžiagų pasveiktų ir integruotųsi į visuomenę;“

2.9. Pakeisti 5.5 papunktį ir jį išdėstyti taip:

„5.5. teikia informaciją ir pasiūlymus narkotikų, **alkoholio** kontrolės ir narkomanijos, **alkoholizmo** prevencijos klausimais savivaldybės ir valstybės institucijoms, įstaigoms, visuomenės informavimo priemonėms, nevyriausybiniams organizacijoms, Vyriausybinei narkotikų kontrolės komisijai;“

2.10. Pakeisti 5.6 papunktį ir jį išdėstyti taip:

„5.6. rengia narkotikų, **alkoholio** kontrolės ir narkomanijos, **alkoholizmo** prevencijos savivaldybės teritorijoje priemonių planą, vykstančių procesų analizę, veiklos ataskaitą.“

2.11. Pakeisti 6.1 papunktį ir jį išdėstyti taip:

„6.1. gauti informaciją jos kompetencijai skirtais klausimais iš savivaldybių ir valstybės institucijų, įstaigų, nevyriausybinių organizacijų, ~~Vyriausybės narkotikų kontrolės komisijos~~;“

2.12. Pakeisti 6.2 papunktį ir jį išdėstyti taip:

„6.2. dalyvauti savivaldybės ir šalies renginiuose narkotikų, **alkoholio** kontrolės ir narkomanijos, **alkoholizmo** prevencijos klausimais;“

2.13. Pakeisti 6.3 papunktį ir jį išdėstyti taip:

„6.3. teikti pasiūlymus, rekomendacijas, kaip gerinti narkotikų, **alkoholio** kontrolę, narkomanijos, **alkoholizmo** prevenciją ir reabilitaciją savivaldybės teritorijoje.“

2.14. Pakeisti 8 punktą ir jį išdėstyti taip:

„8. Komisija sudaroma iš savivaldybės ir valstybės institucijų bei įstaigų pasiūlytų atstovų – ne mažiau kaip iš 10 narių. Komisijos nariai yra sveikatos, švietimo, socialinių įstaigų, vaikų teisių apsaugos tarnybos, savivaldybės švietimo padalinių, policijos, nevyriausybinių organizacijų ar institucijos, galinčios atlikti narkotikų, **alkoholio** kontrolę, organizuoti gydymą, reabilitaciją, vykdyti narkomanijos prevenciją bendruomenėje, atstovai, taip pat kiti specialistai.“

3. Nustatyti, kad šis nutarimas įsigalioja 2023 m. sausio 1 d.

Ministras Pirmininkas

Sveikatos apsaugos ministras